

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10087

ZSHON KRISTOF

Romain Rolland

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ראמען ראלאנד.

זשאן קריסטאף

I. דער פענינען.

אויבערזעצט אונטער דער רעדאקציע פון
ד. ק. פארנבערג.

ליטערארישער פערלאג, ניו יארק.
1918.

צו די פרויע גייסמער פון אלע נאציאנען.
וואס ליידען, וואס קעמפמען,
און וואס זיענען.

ה. ה.

דער בענינען.

Dianzi, nell' alba che precede al giorno.
Quando l'anima tua dentro dormia.

PURG IX

„נאך איידער דער פרוהמארגען האָט אויסגעבראָכען
אין דעם קומענדען מאָג אַרױן,
בעת הייַן נשמה איז נאָך געשלאָפּען אין דיר.“
(דאָנאָטע קאָפּ. 9.)

I.

Come, quando i vapori umidi e spessi.
A diaradar comini ciansi, la spera.
Del sol debilmente entra per essi...
PURG. XVII

ווי דער גליהענדער קאכענדיגער קעסעל שיקט
זיין דיקען, פויבמען דאמפף צום הימעל,
וואו ער שעפט זיך אויס אויף די תיזע
וועגען, וועלכע די זון האט אָנגעברענגט.
דאנמע קאפומעל 17.

פון הינטער דעם הויז האט זיך געהערט דאס מורמלען
פון טייך. דער רענען האט פון פריהמארגען אן געקלאפט אין
די שויבען. א וואסער-פאס פון וועלכען עס האט זיך א פארע
געטראגען איז אראפגערוגען איבער דעם צובראכענעם פענס-
טער. דער געבלעכער טאג איז פארלאשען געווארען. א גלייכ-
גילטיגקייט און טעמפקייט האבען געהערשט אין צימער.
דער נייגעכארענער האט זיך גענומען באוועגען אין
זיין ווינעל. כאטש דער אלטער האט גלייך ביים אריינגעהן
איבערגעלאזען זיינע הילצערנע שיד ביי דער טהיר, דאך האט
די פאדלאגע געסקריפעט אונטער זיינע טריט און דאס קינד
האט אנגעהויבען צו פישמשענען. די מוטער האט זיך ארויס-
געבויגען פון איהר בעט דאס קינד צו בערוהיגען; דער זיידע
האט אנגעצונדען דעם לאמפ, כדי דער קליינער זאל זיך ניט
דערשרעקען פאר די נאכט, ווען ער וועט זיך אויפכאפען. די
פלאם האט באלויכטען דעם רויטען פנים פון אלטען זשאן
מישעל, זיין ווייסען בארד, זיין ביזע מינע און זיינע לעבע-
דיגע אויגען. ער איז איצט צוגעגאנגען צו דער ווינעלע. פון
זיין מאנטעל האט זיך געהערט מיט נאסקייט; געהענדיג האט
ער אראפגעצויגען זיינע דיקע, בלויע זאקען. לואיזע האט
איהם געגעבען א צייכען, ער זאל ניט צוגעהן צו נאָהענט. זי
איז געווען בלאַנד, כמעט ווייס; איהרע געזיכטציגע זיינען
געווען ווייך, זומערשפריינקלאך האבען באדעקט איהר נוס-
מוטיגע שעפסען-געזיכט און איהרע ברייטע, בלייכע, שרעקענ-

דינ־שמייכלענדע ליפען האַבען ניט געקאָנט זיך צוזאמענ־
קומען: זי האָט אַרומגעקוקט דאָס קינד מיט די אויגען —
זעהר בלויע, זעהר ניט קלאָהרע אויגען מיט אַביסעל צו
קליינע שוואַרצאָפּלען, אבער דאָך אַהן א שיעור צערטליך.

דאָס קינד האָט זיך אויפגעכאַפט און גענומען וויינען.
זיין אונרוהיגער בליק האָט זיך באַוועגט. אָך! ווי שרעקליך
דאָס אלץ איז! די פינסטערניס, דער לאַמפּ, וואָס האָט אזוי
גראַב גענומען לייכטען, די שרעקענסכילרער פון אַ מאַרד,
וואָס הויבט אַקאַרשט אַן אַרויסצוקריכען פון כאַאס, די שטיי־
קענדע און באַוועגטע נאכט אַרום, די פינסטערניס, וואָס
האָט קיין ברעג ניט, די שטעכענדיגע איינזריקע פון די העל־
לייכטענדיגע שטראַהלען, שמערצען, פאַנטאַסטישע בילדער:
ריעזיגע פיגורען, וואָס בייגען זיך אַריבער איבער איהם, אוי־
גען וואָס שטעכען איהם דורך, וואָס פאַרגוואַלטיגען איהם
און ער פאַרשמעהט ניט פאַר וואָס! ... קיין כחות צו שרייען
האָט ער ניט: דער שרעק האָט איהם ווי מיט טשוועקעס
צוגעקלאַפט און ער קען זיך אַ ריהר ניט טהאָן: מיט ברייט־
געעפּענטע מויל און אויגען זוכט ער מיט מאַטערניש אַבצור־
כאַפען דעם אַטהעם. זיין פעטער, געזונדער פּנימ'ל ציהט זיך
צוזאַמען אין אַ וויינענדיגער און קאַמישער גרימאַסע. די הויט
פון זיין פּנימ'ל און פון זיינע הענד איז ברוין, אין אַ בלייב־
קייט אַרײן, פול מיט געלבליכע פלעקען.

„גרויסער גאָט! ווי העסליך ער איז!“ האָט דער אל־
טער אַ זאָג געטהון אין אַ טאָן פון טיעפער איבערצייגונג.

ער האָט אוועקגעשטעלט דעם לאַמפּ צוריק אויפ'ן טיש.
לאַזיזע האָט זיך אָנגעבלאָזען, ווי אַ קליין מידעל, אויף ווער
מען מען האָט זיך אָנגעבייזערט, זשאַן־מישעל האָט אַ קול

געטהאן אויף איהר פון דער זייט און האט זיך פארנאנדער-
געלאכט.

„דו ווילסט דאך ניט, אז איך זאל דיר זאגען, דאס ער
איז שעהן? דו וועסט עס דאך סאי ווי סאי ניט גלויבען.
דאך, דו ביזט אין דעם ניט שולדיג: זיי זיינען אלע אזוי.“
דאס קינד איז צו זיך געקומען פון דער טעמפער פאר-
גליווערטקייט, אין וועלכען עס האבען איהם אריינגעבראכט
דאס ליכט פון לאמפ און דער בליק פון אלטען און האט אָנ-
געהויבען צו שרייען. פיליכט האט זיין אינסטינקט געפיהלט
איז די אויגען פון דער מוטער א צערטליכקייט, וואס האט
איהם צוגעגעבען מוטח זיך צו בעקלאגען. זי האט אויסגע-
צויגען די אַרימס צו איהם און האט א זאג געטהאן צום
אלטען:

„גיט מיר אהער דאס קינד.“

דער אלטער, ווי זיין מנהג איז געווען, האט קודם כל
זיך אריינגעלאזען אין א מוסר-השכל.

„מען דארף די קינדער ניט נאכגעבען, ווען זיי וויינען:

מען דארף זיי לאזען שרייען“...

ער איז אבער דאך צוגעגאנגען, האט גענומען דאס קינד
אין האנד און האט געברומט:

„אזא פארזעהעניש האב איך נאך אין מיין לעבען ניט
געזעהן“.

לואיזע האט מיט איהרע פיבערישע הענד א כאפ גע-
טהאן דאס קינד און האט עס בעהאלטען ביי זיך אין
ברוסט. מיט א צוטומעלטען און ענטציקטען שמייכעל האט
זי דאס קינד בעמראכט.

„מיין אַרים קינדעלע — האט זי ארויסגעערעמט פאר-

שעמטערהייט — ווי העסליך דו ביזט! ווי העסליך און דאך האב איך דיר אזוי ליעב!"

זשאן־מישעל האָט זיך אומגעקוהרט צוריק צום פּוּר ער און האָט עס אָנגעהויבען צו שאַרען בורטשענענדיג; אָבער באלד האָט אַ פּרײַנדליכער שמייכל זיך פּאַרצױגען אײַבער זײַן פּאַרבייזמען פּנים.

„מײַן גוטע טאַכטער! — האָט ער אַ זאַג געטאָהן — נעהם זיך ניט צום האַרצען; ער האָט נאָך צײַט צו ווערן אַנדערש. און נאָך אַלעמען, וואָס מאַכט עס אױס? מען קען פּון אײַהם נאָר אײַן זאך פּערלאַנגען: ער זאָל אױסוואַקסען אַן עהרליכער מענש.“

דאָס קינד האָט זיך צוגעבױגען צו דער מוטערס האַלב־וואַרימען קערפּער און זיך באַרוהיגט. מען האָט געהערט ווי עס ציהט די ברוסט דורשטיג. זשאַן־מישעל האָט זיך אָנגעד־שפּאַרט אַן זײַן שטול און האָט בורטשענענדיג אײַבערגעד־חזר'ט די ווערטער:

„ניטאָ קײַן שענערע זאך ווי אַן אַנשטענדיגער מענש צו זײַן.“

ער האָט אַ ווײַלע געשוויגען און האָט נאָכגעטראַכט וועגען דעם, צי עס וואַלט זיך געלױגט דעם געדאַנקען ווײַטער צו שפּיגען; אָבער ער האָט ניט געוואוסט וואָס מעהר צו זאָגען וועגען דעם און דערפאַר האָט ער נאָך אַ געוויסער פּאַוזע, אָנגעהויבען ווידער אײַן אַן אױפגערעגמען טאָן:

„ווי קומט עס, וואָס דיין מאַן אײַז ניטאָ אײַן דער הײם?“
 „אײַך גלױב, אַז ער אײַז אײַן טהעאטער — האָט לואיזע, אַ דערשראָקענע געענטפּערט — ער האָט רעפּעטיציע.“

„דאָס טהעאטער אײַז שוין פאַרמאַכט; אײַך בײַן דאָרט פאַרבייגענאַנגען. נאָך אײַנער פּון זײַנע ליגענס!“

— „ניין, באשולדיג איהם ניט שמענדיג. עס קען זיין, אז איך האָב שלעכט פערשטאַנען. מען האָט מן הסתם איהם פּערהאלטען אויף איינער פון זיינע שמונרען“...
 „ער וואָלט שוין לאנג געדארפט זיין צוריק אין דער היים — האָט דער אלטער גע'טענה'ט אז אונצופריעדענער. ער האָט אביסעל זיך געקווינקעלט און דאן א פרעג גע-
 טהאָן אין א שטילערן טאָן, כמעט פארשעמט:
 „טאַמער, האָט ער ווידער“? ...
 — „ניין, פאַמער, ניין“, האָט לואיזע איהם פארזיכערט
 שנעל.

דער אלטער האָט א קוק געטהאָן אויף איהר, זי האָט זיין בליק אויסגעמידען.
 “עס איז ניט אמת, דו זאָנסט א ליגען.”
 זי האָט שטיל זיך פארנאנדערגעוויינט.
 „מיין גאָט!“ האָט דער אלטער זיך צושריען און האָט אַ בריקע געטהאָן אין דער אייווען-טהירל. די קאטשערע איז אראָפּגעפאלען מיט א גערויש, אזוי אז די מוטער און דאָס קינד האָבען א ציטער געטהאָן.
 — „פאַמער, איך בעט דיך — האָט לואיזע א זאָג גע- טהאָן — ער וועט זיך צוואוויינען.“ דאָס קינד האָט עטליכע טעקונרען אזוי ווי זיך געשלאָגען מיט דער דעה: צי זאָל ער שרייען, אָדער ווייטער אָנגעהן מיט'ן זייגען: און אזוי ווי ביר דע זאכען טהאָן מיט אמאָל האָט ער ניט געקאָנט, איז ער געבליבען ביים לעצטען.
 זשאן-מישעל האָט ווייטער גערעדט מיט א געדריקטער שטימ, פון וועלכער עס האָט זיך צייטענווייז דורכגעריסען דער צאָרן:
 — „וואָס האָב איך אזוינס דעם לייעבען גאָט געטהאָן,

צו האָבען אזא זעהן א שכוּר! עס האָט זיך באַמט געלוינט
אַבצולעבען א לעבען ווי איד, זיך ענטזאגענדיג אין אלץ—א
גאַנצען לעבען לאַנג! ... אבער דו, קענסטו דען ניט איהם צו
ריקהאַלטען? נאָך אלעמען, צום טייוועל, איז עס דאָך דיין
זאך! ווען דו וואָלסט איהם נאָר געקאַנט איינהאַלטען אין
הויז! ...!

לאַויזע האָט זיך שטאַרקער צוואוויינט.

— „זידעל מיך ניט, איד בין שוין אונגליקליך גענוג. אלץ
וואָס איד האָב געקאַנט, האָב איד געטהאָן. ווען דו וואָלסט
געוואוסט, ווי עס שרעקט מיר די האַרץ בעת איד בלייב אליין,
שמענדיג דאכט זיך מיר, אז איד הער זיינע טריט אויפ'ן
טרעפּ. איד ווארט דאַמאַלט, אז די טהיר זאָל זיך עפענען און
איד פרעג זיך אליין: גאָט מיינער! ווי וועט ער אריינקור
מען? ... עס מאכט מיר קראַנק דאָס זיך נאָר אויסצומאַלען.“
עס האָט איהר גענומען וואַרפען פון כליפּענען. דער
אַלטער איז געוואָרען אונרוהיג. ער איז צוגעגאַנגען צו איהר,
האַט אריבערגעצויגען די צוואוואַרפענע דעקע איבער איהרע
ציטערנדיגע פלייצעס און מיט זיין גרויסער האַנד האָט ער
איהר גענומען גלעטען איבער'ן קאַפּ.

— „נו, נו, האָב קיין מורא ניט, איד בין דאָך דאָ.“
זי האָט זיך אָנגעטאָן א כּח זיך צו באַרוהיגען צוליעב
דעם קליינעם און האָט זאָגאַר געפרוואוט א שמייכל טהאָן.
— „עס איז געווען אַן עולָה, דיר צו דערצעהלען וועגען
דעם.“

דער אַלטער האָט א קוק געטהאָן אויף איהר און האָט א
שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאַפּ...
„מיון אַרים קינד! איד האָב דיר געשאַנקען ניט קיין
גרויסען אוצר.“

— „עס איז געווען מיין אייגענע שולד — האָט זי גע-
ענטפערט — ער האָט ניט געדארפט חתונה האָבען מיט מיר.
איצט האָט ער חרטה, פאר וואָס ער האָט עס געטהאָן.“

„וואָס האָט ער דען חרטה צו האָבען?“

— „דו ווייסט דאָך דאָס אליין גאנץ גוט. דו אליין
ביזט געווען גוט אין כעס, וואָס איך בין געוואָרען זיין ווייב.“
„זאָלען מיר בעסער ניט ריידען דערפון. יא עס האָט
מיך אביסעל פארדראָסען. א יונג ווי ער — איך קען עס
דאָך רוהיג זאָגען ניט באַליידיגענדיג דיך — וועמען איך
האַב מיט אזוי פיעל זאָרג ערצויגען, אן אויסגעצייכענטער
מוזיקאנט, א גאנצער קינסטלער — ער האָט געקאָנט טהאָן
אן אנדער שדוף, אנשטאָט צו נעהמען דיר, וואָס האָט א
פרוטח ביי דער נשמה ניט געהאט, פון א פראָסטע הויז און
זאָגאר ניט פון אונזער פראַפעסיע. א קראפט זאָל חתונה
האָבען מיט א מיידעל, וואָס איז אפילו קיין מוזיקאנטין ניט
— דאָס האָט מען אין אונזער משפחה פאר גאנצע הונדערט
יאָהר ניט אָנגעזעהן! אבער דו ווייסט גאנץ גוט, אז ניט
קוקענדיג אויף דעם האָב איך אויף דיר קיין פארובעל ניט
און אז איך האָב דיך האַלט געקראָגען ווען איך האָב זיך גע-
הענטער בעקאנט מיט דיר. בכלל, האָט מען איין מאָל זיך
בעשלאָסען, דארף מען זיין צופרידען: דאמאָלט בלייבט נאָר
איין זאך: אנשטענדיג צו ערפילען די פליכט.“

ער האָט זיך ווידער אומגעקעהרט צו זיין שטול, האָט
זיך גענומען אביסעל צייט און האָט איבערגע'חזר'ט מיט
יענער פאראדניקייט, וואָס ער פלעגט צוגעבען צו אלע זיינע
שפּרוכען:

„די וויכטיגסטע זאך אין לעבען איז צו טהאָן זיין
פליכט!“

ער האָט געוואַרט, מען זאָל איהם אַכפּרעגען און האָט
א שפּיי געטהאָן אין פּייער; אבער אזוי ווי ניט די מוטער און
ניט דאָס קינד האָבען געגען דעם גאָר נישט געזאָגט האָט ער
ניט געהאט וואָס ווייטער צו זאָגען און איז אַנטשוויגען גע-
וואָרען.

מען האט מעהר א וואָרט ניט אויסגע־רעדט. זשאן־מיר
שעל פאר'ן פייער און לואיזע זיצענדיג אין בעט, האָבען
ביידע וועגען טרויעריגע מחשבות זיך פערטראכט. דער אל־
טער האט, ניט קוקענדיג אויף די אלע אקאָרשט ארויסגע־
זאָגטע ווערטער, מיט ביטערקייט געטראכט וועגען זיין זוהן'ס
שרוף. אויך לואיזע האט וועגען דעם נאָכגעטראכט און האָט
געזוכט זיך אליין צו באשולדיגען, כאָטש זי האָט ניט געהאט
וואָס זיך פארצוואוארפען.

זי איז געווען א דיענסטמייַדעל, זוען, צו אַלעמענס איר
בערראשונג און ניט ווייניג אויף צו איהר אייגענער איבער־
ראשונג, מעלכיאַר קראפט, זשאן מישעל'ס זוהן, האָט
מיט איהר חתונה געהאט. די קראפטס האָבען קיין פארמעגען
ניט געהאט, אבער זיי זיינען געווען זעהר געאכטעט אין דער
קליינער שטאָדט ביים רהיין, וואו דער אלטער האָט זיך באַ־
זעצט מיט בערד א האלבען יאהרהונדערט פריהער. פון דורות
אָן זיינען זיי מוזיקאנטען געווען און גוט בעקאנט צווישען
די מוזיקער פון גאנצען לאַנד, פון קעלן ביז מאנהיים. מעלכיאַר
איז געווען א פידעל־שפּיעלער אין הויף־טהעאטער, און זשאן
מישעל האָט פריהער דירזשירט די קאָנצערטען פון גרויס־
פירשט. דער אלטער האָט זיך געפיהלט שטארק ערנידעריגט
דורך מעלכיאַרס שרוף. ער האָט געלייגט זעהר גרויסע האַפּע־
נונגען אויף זיין זוהן און האָט געוואָלט פון איהם מאַכען א
באריהמטען מאן, וואָס ער אליין האָט ניט געקאָנט ווערן.
אָט דער נארישער טריט האָט אלע זיינע עהרגייציגע האַפּע־
נונגען צושטערט. אין אנפאנג האָט ער שטארק געשטורמט

און באשאַטען מעלכיאר'ן און לואיוע'ן מיט קללות. פון דעם אויגענבליק וואָס ער האָט איהר מעהר דערקענט, האָט ער, אַלס אַן אנשטענדיגער מענש, מוחל געווען זיין שנור. ער האָט זאָגאר אַ מין פאטערליכע צערטליכקייט געקראָגען צו איהר. וואָס ער פלעגט גאנץ אָפט אויסדריקען דורך גראַבקיט.

קיינער האָט ניט געקאָנט פארשטעהן, וואָס עס האָט געטריבען מעלכיאר'ן צו דעם שדוף, — מעלכיאר'ן ווייניגער ווי וועמען עס איז. זיכער איז, אַז עס איז ניט געווען לואיועס שענקייט. קיין זאך איז אין איהר ניט געווען וואָס זאָל פאר-פיהרען: זי איז גשווען קליון, בלאַסלאַך און שוואַך און איז געווען דער הפוד פון מעלכיאר'ן און זשאַן מישעל'ן, וועלכע זיינען ביידע געווען גרויס און ברייט, ריעזען מיט רויטע פנימ'ער, שטארקע קולאָקען, גוטען אפעטיט, גרויסען דורשט און לוסט צו לאַכען. עס האָט אויסגעוויזען, ווי זי וואָלט פון זיי ווערן צוזאַמענגעדריקט; מען האָט איהר קוים באַ מערקט און ועל כּוֹלם האָט זי נאָך געזוכט צו מאַכען, מען זאָל איהר פארגעסען. וואָלט מעלכיאר געווען אַ גוט הארציי גער מענש, וואָלט מען געקאָנט גלויבען, אַז איבער אלע אַנ-דערע מעלות האָט ביי איהם אַריבערגעוואויגען לואיועס גוטסקייט. אבער ער איז געווען דער גרעסטער בעל-גאווה. עס האָט כמעט אויסגעזעהן, ווי ער וואָלט זיך פארוועט, אַז אזא יונגעראַן ווי ער, אַ גאנץ שעהנער, און ווייס גאנץ גוט, אַז ער איז שעהן, וואָס האַלט פון זיך זעהר שטארק און איז באַמת ניט אַהן טאַלאַנט, וואָס וואָלט געקענט טהאָן אַ רייכען שדוף און — ווער ווייס? וואָס וואָלט פילייכט טאָקיי געקאָנט פאָרדרעהען דעם קאַפּ איינע פון זיינע שילערינען פון רייכע בעל-הבתישע קרייזען, ווי ער האָט זיך באַריהמט, אַז ער זאָל פלוצלונג אויסקלייבען אַ מיידעל פון פאַלק, אַן אַרימע.

אַהן ערציהונג, ניט קיין שעחנע וואָס האָט אין קיין פרט ניט געפאסט זיך פאר איהם.

אַבער מעלכיאַר האָט געהערט צו יענע זאַרט מענשען, וואָס טהוען שטענדיג דעם הפּוּך פּוּן דעם וואָס מען ערווארט פּוּן זיי און וואָס זיי ערווארטען פּוּן זיך אַליין. ניט דערפאַר, ווייל מען האָט זיי ניט מתרה געווען! — מען זאָגט אַ מענש אַן אָנגעלערנטער איז ווערטט ווי צוויי. אַזעלכע מענשען מאכען זאָגאַר זיך פאַר אַ ספּעציאַליטעט ניט אַריינצורפאַלען און זייער שיפעל צו טרייבען מיט אַ פעסטער האַנד צו אַ בעשטימטען ציעל. אבער זיי מאכען דעם חשבון אַהן זיך אַליין, ווארום זיי קענען זיך אַליין ניט. אין אַ בעשטימטען מאָמענט פּוּן זייער אינעווייניגסטער פּוסטקייט, לאָזען זיי אָפּ די לייצעס; און עס פאַרשמעהט זיך שוין, אַז ווי נאָר די זאכען ווערן ניט קאַנטראָלירט, באקומען זיי אַ בייזען פאַרנגיגען צו טהאָן קאַפויער ווי עס פאַסט זיך פאַר זייער בעל - הַבית. די פּרייגעלאָזענע שיפעל פאַהרט אַרויף דוקא אַויפֿן זאַמל. און דער שטאַרק אַויסגערעכענטער מעלכיאַר האָט חתונה געהאַט מיט אַ קעבין. און ער איז דוקא ניט געווען שכור אדער משוגע אין דעם טאַג, ווען ער האָט זיך אַויפֿן גאַנצען לעבען פאַרבונדען מיט איהר; ער האָט זיך אַויף ניט געפונען אונטער דעם דרוק פּוּן אַ שטאַרקער לוי-דענשאפט; דערצו האָט איהם אַ סך געפּעהלט. אבער טאַמער ווירקען אַויף אונז נאָר אַנדערע כּחות ווי קאַפּ און האַרץ, אַנדערע זאָגאַר ווי די געפּיהלען — געהיימניספּולע כּחות, וואָס נעהמען איבער די קאַמאַנדע אין די מאָמענטען פּוּן פּוסטקייט, ווען די אַנדערע כּחות שלאַפּען אַיין. און פּילייכט זיינען עס יענע כּחות געווען, וועלכע מעלכיאַר האָט באַגעגענט אין דער טיעפּקייט פּוּן די בלייכע שוואַרצאַפּלען.

וואָס האָבען געקוקט אויף איהם אזוי איינגעשראָקען יענעם
 אַזווענד, ווען ער האָט מיט דער יונגער מיידעל ביים ברעג פון
 וטייד זיך צורעדט און זיך אוועקגעזעצט מיט איהר אין די
 קוסטעס אום — ניט וויסענדיג פאר וואָס — איהר זיין האַנד
 צו געבען.

קוים איז די חתונה געווען פאריבער, האָט ער גענומען
 שטארק חרטה האָבען איבער דאָס, וואָס ער האָט אַכגעטהאָן.
 ער פֿלעגט עס זאָגן ניט בעהאַלטען פון דער אַרימער, גע-
 האַרזאָמער לואיזע, וועלכע האָט ביי איהם גענומען בעמען
 מחילת. ער איז ניט געווען קיין שלעכטער און האָט איהר
 גערן מוחל געווען; אבער אין א מינוט ארום פֿלעגען איהם
 בעפאַלען געוויסענביסע אין קרייז פון זיינע פריינד, אדער
 ביי זיינע רייכע שילעדיגען, וואָס האָבען גענומען איצט קור-
 קען אויף איהם מיט פּעראַכטונג און וואָס האָבען אויפגעהערט
 א ציטער צו טהאָן, ווען ער פֿלעגט מיט זיין האַנד אַנריהרען
 זייער האַנד, אום צו פאַרבעסערן די האַלטונג פון די פינגער
 אויף דער פּיאַנאָ. ער פֿלעגט דאַמאַלט קומען מיט א קרומער
 מינע אהיים, וואו לואיזע פֿלעגט מיט א צובראַכענער האַרץ
 גלייך פון ערשטען בליק אָן שוין קענען אויסלייענען די גע-
 וועהנליכע פאַרוואָרפען; אָדער ער פֿלעגט זיך אַכשטעלען
 אין פאַרשידענע שענקלאָד; דאָרט פֿלעגט ער שעפען צופרי-
 דענהייט מיט זיך אליין און מחילה פאַר אנדערע. אין אזוינע
 אַזווענדען פֿלעגט ער אריינקומען אין הויז מיט א פרעהליכען
 געלעכטער, און דאָס פֿלעגט מאַכען לואיזען טרויעריגער ווי
 די בעהאַלטענע שטעכווערטער און דאָס בייזע בורטשענען
 פון אנדערע טעג. זי האָט זיך געפיהלט פּעראַנטוואָרטליך פאַר
 זיינע אַנפֿעלע פון שכרות, דורך וועלכע עס פֿלעגען יעדעס-
 מאָל אלץ מעהר פאַרשווינדען, צוזאַמען מיט די פאַר גראַשען

וואָס זיינען געווען נויטיג צום לעבען. אויך די לעצטע שידיים פון מעלכיאַר'ס שוואכען פערשטאַנד. אזוי איז ער געזונקען פון טאג צו טאג אלץ טיעפער. אין אן עלטער, ווען ער האָט געדארפט ארבייטען אָהן רוה כדי צו ענטוויקלען זיין מיטעל-מעסיגען טאלאַנט, האָט ער געלאָזען זיך אראָפּגליטשען באַרג אראָפּ; און אנדערע האָבען זיין פלאץ פארנומען. אָבער וואָס האָט עס געארט יענע געהיימע מאכט, וואָס האָט איהם צוזאַמענגעפיהרט מיט דער פלאקסהאַריגער דיענסטמיידעל? מעלכיאַר האָט זיין פליכט געטהאָן, און דער קליינער זשאַן-קריסטאָף איז געקומען אום צו שטעלען אַ פום אויף דער ערד, אויף וועלכע דער שיקזאַל האָט איהם אַרויסגע-שטופט.

עס איז געוואָרען פּאַלשטענדיג נאכט. לואיזעס שטים
האַט אויפגעוועקט דעם אַלטען זשאָז-מישעל פון דער אפּא-
טיע, אין וועלכער ער האָט זיך געפונען זיצענדיג ביים פייר
ער און דערמאָנענדיג זיך אן די אמאָליגע און איצטיגע
צרות.

— „פאַטער, עס איז געוויס שפעט, — האָט די יונגע
פּרוי צערטליך געזאָגט — „דו מוזט געהן אהיים; דו האָסט
א ווייטען וועג“.

„איך ווארט אויף מעלכיאַר'ן“ — האָט דער אַלטער גע-
ענטפּערט.

— „ניין, איך בעט דיר, איך וואָלט בעסער וועלען, אז
דו זאָלסט ניט פּערבלייבען.“
„פארוואָס“?

דער אַלטער האָט אויפגעוויכען דעם קאַפּ און האָט אויפ-
געקוקט איהר אָנגעקוקט.

ער האָט איבערגע'חזר'ט:

„דו האָסט מורא, דו ווילסט ניט, אז איך זאָל איהם
באנענענען?“

— „געוויס, יא! דאָס וועט נאָר מאכען די זאך ערגער.
איהר וועט איינע מיט די אנדערע זיך צורייסען; איך וויל
עס ניט. איך בעט דיר!“

דער אַלטער האָט א זיפּץ געטהאָן, האָט זיך אויפגע-
חויבען און געזאָגט: „אַלזאָ געהען מיר!“

ער איז צוגעגאנגען צו איהר, האָט א ריב געטהאָן אָן
איהר שטערן זיין שטעכעדיגע באַרד, האָט א פרעג געטהאָן

צי זי דארף נאך עפעס, האט אראפגערעהט דעם לאמפ און האט פארלאזען דעם צימער, זיך אנטוויסענדיג אן די שטוהר לען אין דער פינסטערניס פון צימער. אבער ער איז נאך אפילו אויפ'ן טרעפ ניט געווען, ווען ער האט ווידער גענומען טראכטען וועגען זיין זוהן, וואס וועט קומען א היים א שכור'ער; און ער האט זיך אבגעשטעלט ביי יעדען טריט; ער האט זיך אויסגעמאלען טויזענד געפאהרען, אויב מען זאל איהם אריינלאזען אליין...

אין בעט, לעבען דער מוטער איז דאס קינד ווידער אונרוהיג געווארען. אן אונבעקאנטע מאטערניש האט זיך אויפגעהויבען פון דער טיעפקייט פון זיין לעבען. ער האט זיך געבארעט מיט איהר. ער האט גערעהט זיין קערפער, האט פארקוועטשט די פויסטען, האט צוזאמענגעקנייטשט דעם שטערן. דער שמערץ האט זיך פארגרעסערט רוהיג, זיך כער אין זיין מאכט. דער קליינער האט ניט געוואוסט, וואס דאס איז אזוינס און פון וואנען עס קומט. עס האט איהם זיך געדוכט, אז עס וועט קיין מאל קיין סוף ניט געהמען דער צו. און ער האט אָנגעהויבען צו יאָמערן הויך. זיין מוטער האט איהם גענומען גלעמען מיט זאנפטע הענד. שוין איז דער שמערץ געווארען ניט אזוי שטעכענדיג. ער האט אבער נאך אלץ געוויינט, ווארום ער האט דאס נאך אלץ געפיהלט לעבען זיך, אין זיך. — דער ליידענדר מענש קען פארלייכט טערן זיין שמערץ, אויב ער ווייס פון וואנענט עס קומט; ער קען דורך זיין דענקען באגרענעצען דעם שמערץ אויף א טהייל פון קערפער, וואס קען געהיילט ווערן, אָדער, אויב נויטיג, אבגעשניטען ווערן; ער באשטימט זיינע גרענעצען און טהיילט עס אָפּ פון זיך אליין. דאס קינד פארמאגט ניט אט דעם קוואל פון זעלבסט-הילף. זיין ערשמע בעגעגער ניש מיט'ן שמערץ איז טראנישער און רעאלער. ווי זיין איי-

גענע עקסיסטענץ, אזוי האט אויך דער שמערץ פאר איהם קיין גרעניץ ניט; ער פיהלט איהם טיעף אין זיין ברוסט, פעסט אין זיין הארץ אלס הערשער איבער זיין פלייש, און אזוי איז עס טאקי: ער וועט איהם שוין מעהר ניט פארלאזען, ביז ער וועט איהם אויפעסען אין גאנצען.

די מוטער האט צוגעדריקט דאס קינד צום הארצען מיט די טרייסטווערטער:

— „שוין פארביי, שוין פארביי, מיר דארפען מעהר ניט וויינען, מיין קליינער מלאכ'ל, מיין קליינער גאלדפישע-לע“...

דאס קינד איז אבער אלץ ווייטער אָנגעגאנגען מיט זיין כליפענען. עס האט אויסגעוויזען, אז אָט דאָס עלענדע, טעמד פּע, ניט בעוואוסטזיניגע שטיק פלייש האט א פארגעפיהל פון דעם גאנצען פיינליכען לעבען, וואָס שמעהט איהם פאר. קיין זאך האט עס ניט געקאָנט בארוהיגען...

די גלאַקען פון ס״ט־מארטין קירך האָבען געזונגען דורך דער נאכט. זייערע שטימען זיינען געווען ערנסט און שווער. אין דער לופט, וואָס איז געווען נאָס פון רעגען, האָבען זיי זיך געהערט ווי טריט אויף מאָד. דאָס קינד איז אנטשווינדען געוואָרען אין מיטען פון זיין כליפענען. די וואונדערבארע מוזיק האט זיך זאנפט אריינגעגאָסען אין איהם, ווי א שמראם פון מילך. די נאכט איז געוואָרען ליכטיג, די לופט האט אויסגעוויזען צארט און פייכט. זיין שמערץ איז פאר-שוואונדען, זיין הארץ האט אָנגעהויבען צו לאכען און ער האט זיך אריינגעגליטשט אין טרוימען מיט א זיפץ פון יאָוש.

די דריי פריערליכע גלאַקען האָבען ווייטער געקלונגען דעם יום טוב פון קומענדיגען פּרייה־מאַרגען. זיך צוהערענ-

דיג צו זיי האָט אויף לואיזע געטרוימט פון איהרע פערנאג
גענע צרות און פון דעם, וואָס עס וועט שפעטער ווערן פון
איהר לעבען קינד, וואָס איז איינגעשלאָפּען ביי איהר
זייט. זי איז שוין שטונדען־לאנג געלעגען אויסגעצויגען אין
איהר בעט א פערמאטערטע און געפייניגט פון שמערצען.
איהרע הענד און איהר קערפער האָבען געברענט. די שווערע
פערענע האָט איהר געדריקט. זי האָט זיך געפיהלט אין
נאנצען צובראָכען און איינגעשראָקען פון דער פינסטערניש;
זי האָט בעטראַכט דאָס קינד; און די נאכט האָט איהר ניט
געשטערט צו לייענען אין זיינע געזיכטסציגע וואָס האָבען
אויסגעזעהן אזוי אלטליך. דער שלאָף האָט איהר בייגעקור
מען, פיכערהאפטע בילדער האָבען זיך גענומען ציהען דורך
איהר מאַרד. איהר האָט זיך געדאַכט, אז זי הערט ווי מעל-
כיאר עפענט די טהיר און די האַרץ איז איהר איינגעפאלען.
מינוטענווייז האָט אין דער שטילקייט זיך געהערט שטאַר-
קער דאָס מורמלען פון טייד, גלייך ווי דאָס ברילען פון אַ
חיה. די שויב האָט געקלאַפט נאָך איין מאָל, צוויי מאָל אונט-
טער די פינגער פון רעגען. די גלאַקען האָבען געקלונגען
לאנגזאַמער און זיינען אנטשוויגען געוואָרען; און לואיזע איז
איינגעשלאָפּען לעבען איהר קינד.

די נאנצע צייט האָט דער אלטער זשאַן־מישעל גע-
ווארט לעבען הויז; די צייהנער האָבען געקלאַפט ביי איהם
פון רעגען און דער באַרד איז געוואָרען דורכגענעצט פון די
דראַבנע טראַפענס. ער האָט געווארט, אז זיין אונווירדיגער
זוהן זאָל צוריקקומען; וואָרים זיין שטענדיג־אַרבייטענ-
דער קאַפּ האָט ניט אויפגעהערט איהם צו מאַלען טראַגישע
געשיכטען, וועלכע קענען געשעהן דורך זיין שכרות; און
כאָטש ער אליין האָט אין דעם ניט געגלויבט, וואָלט ער דאָך

א מינוט ניט געקאנט איינשלאָפּען אויב ער וואָלט אוועק,
ניט זעהענדיג ווי מעלכיאָר איז צוריקגעקומען אהיים. דער
געזאנג פון די גלאַקען האָט אויף איהם א טרויער ארויפ־
געצויגען; ווארום דאָס האָט איהם דערמאָנט אן זיינע אַב־
גענארטע האַפענונגען. ער האָט געטראכט וועגען דעם, וואָס
ער שטעהט דאָ אויפ'ן גאָס אין אַזאַ צייט און ער האָט גע־
וויינט פון שאַנד.

דער ברייטער שטראם פון טאג האט זיך לאנגזאם אריינגעקויקעלט. מיט דערזעלבער פינקטליכקייט ווי דער צופלוס און דאס אָפּפאלען פון אונערליכען ים, אזוי שטייגען ארויף און געהען ארונטער טאג און נאכט. וואָכען און חדשים לויפען אוועק און הויבען זיך אָן פון דאָס ניי. און די רייע פון טעג איז ווי איין טאָג.

דער שטומער טאָג אָהן א סוף, וואָס טיילט אָפּ דעם גלייכמעסיגען ריטם פון פינסטערניש און ליכט אין דעם לעבענסריטם פון יענעם פאר'חלומ'טען באשעפעניש, וואָס שלאָפט דאָרט טיעף אין זיין וויעגעל. — זיינע צווינגענדע פריידיגע און שמערצליכע באַדירפניסען קומען און געהן אוועק אזוי רעגעלמעסיג, אז עס דוכט זיך, דאָס דער טאָג און די נאכט, וואָס בריינגען זיי מיט זיך וואָלטען גאר פון זיי געבראכט געוואָרען.

דער פענדעל פון לעבען באוועגט זיך שווער. דאָס קליינע בעשעפעניש איז אין גאנצען פארטיעפט אין זיין לאנגזאמער פולסירונג. דאָס איבעריגע זיינען נאָר חלומות— אונקלאָהרע, אונבעשטימטע שטיקלאך חלומות, א שטויב-וואָלקען פון אטאמען, וואָס טאנצען ארום אָהן א סדר, א שווינדעלדיגער שטורם, וואָס געהט פארביי און רופט ארויס א געלעכטער אָדער א שרעק. געשרייען, באוועגטע שאַ-טענס, משונה'דיגע געשטאלטען, שמערצען, שרעק, געלעכ-טער, טרוימען, טרוימען... אלץ איז ניט מעהר ווי א טרוים... טאָג ווי נאכט... און אין דעם כאאס דאָס ליכט פון פריינד-ליכע אויגען, וואָס שמייכלען צו איהם, דער שטראָם פון

פרייד, וואָס גיסט זיך אריין אין זיין קערפער פון דער מור-טערס קערפער דורך דער ברוסט, וואָס איז פון מילך אויפגע-שוואַלען: — דער כח וואָס ליגעט אין איהם, דער ריעזיגער, אונבעוואוסטער כח, דער ברויזענדער ים, וואָס ברויזט אין דער ענגער געפענגנים פון אַט דעם קינדערשען קערפער — ווער עס וואַלט געקאנט לייענען אין איהם, דער וואַלט דער-זעהן וועלטען, וואָס זיינען האַלב באגראבען אין דער פינסט-טערניש, קליינע וואַלקענדלאך, וואָס גיסען זיך צוזאמען, א גאנצע וועלט וואָס ווערט פארכמורעט... זיין עקסיסטענץ האָט גיט קיין גרעניץ. ער איז אלץ, וואָס עס איז...

די חדשים געהען... פון דעם שטראם פון לעכען הויבען אַן זיך ארויסצואווייזען זכרון-אינזלען. און אָנהויב זיינען עס קליינע אינזלאך, וואָס געהען ווידער פארלאָרען, שפיצען פון פעלזען, וואָס רייסען זיך דורך דורך די אויבערפלעך פון וואסער. ארום זיי און הינטער זיי שפרייט זיך נאָך אויס. אין דעם בין השמשות, ווי פריהער, דער גרויסער שטילער וואסער-ליילאך. נאָכהער, וויעדער נייע אינזלען, באגילט פון זון.

אזוי שווימען ארויף פון דעם אבגרונד פון דער נשמה מיט א זעלטענער קלאַהרקייט געוויסע פארמען, געוויסע גע-שעהנישען, אין דעם טאָג אַהן א סוף, וואָס הויבט אַן שטענדיג דאַסזעלבע פון דאָס ניי מיט דעם איינטאָניגען און מעכטי-גען קלאַפען פון זיין פענדעל, הויבט זיך אַן צו בעווייזען דער קרייז פון טעג, זיך געבענדיג די הענד און ווייזענדיג זייערע פראַפילען איינע לאַכענדיגע, די אנדערע טרויעריגע. אָבער די רינגלאַך פון דער קייט ווערן שטענדיג איבערנעריי-סען און די זכרונות ווערן צוזאַמענגעקייקעלט פאר וואַכען און חדשים צוזאמען...

דער טייך... די גלאַקען... אויף ווי ווייט ער קען זיך דער-
 מאַנען, אין די ווייטעסטע שטונדען פון זיין לעבען — שטענ-
 דיג זינגען זייערע טיעפע און בעקאנטע שטימען...
 די נאכט — אין האלב שלאָף — א בלאַסע ליכט שיינט
 אריין דורכ'ן פענסטער... דער טייך רעדט און מורמעלט. דורך
 די שטילקייט ווערט זיין שטים מעכטיג, ער הערשט איבער
 אלע ברואים. אפטמאָל צערטעלט ער זייער שלאָף און עס זעהט
 אויס ווי ער וואָלט אליין באלד איינדרעמלען דורך דאָס
 מורמלען פון זיין שטראם. אפטמאָל ווערט ער דערצאָרנט
 און ברילט ווי א צווישעמע חיה, וואָס וויל בייסען. דאָס
 ברילען ווערט רוהיגער: איצט איז עס א מורמלען פון גרעניצ-
 לאַזער צערטליכקייט, זילבערקלאַנגען, ווי קלאָהרע גלעק-
 לאַך, ווי א קינדערשער געלעכטער, ווייכע זינגענדע שטימען,
 טאַנצענדע מוזיק. גרויסע מומערליכע שטים, וואָס שלאָפט
 קיינמאָל ניט איין! זי וויעגט דאָס קינד, ווי זי האַט גע-
 וויעגט זייט הונדערטע יאָהרען פון געבורט ביז צום קבר
 די דורות, וואָס זיינען געווען פאר איהם; זי רייסט זיך
 אריין דורך זיין דענקען, באַפּרוכט זיינע טרוימען, ווי-
 קעלט איהם איין אין דעם מאַנטעל פון איהרע פליסענדע
 האַרמאָניען, וועלכע וועלען איהם נאָך האַלטען איינגעווי-
 קעלט, ווען ער וועט ליגען אויף דעם קליינעם בית-עלמין,
 וואָס שלאָפט ביים ברעג, וועלכער באַרט זיך אין די וואַסערן
 פון רהיין...

די גלאַקען... די מאַרגען זון איז דאָ! זיי ענטפערן
 זיך אומעטיג, כמעט טרויעריג, פריינדליך, שמיל, ביים
 קלאַנג פון זייערע שווערע שטימען הויבען זיך אויף מחנות
 פון טרוימען, ליידען פון פארשוואַנדענע באַשעפּענישען,
 וועלכע דאָס קינד האַט קיין מאָל ניט געקאַנט, כאַטש ער

איז אין זיי און זיי לעבען ווייטער אין איהם. יאהרהונד-
דערטע פול פון ערינערונגען קלינגען אָפּ אין דער מוזיק.
וויפיעל טרויער, ווי פיעל פייערונגען! און ווען מען הערט
זיי פון דער טיעפסקייט פון צימער, דוכט זיך, זוי מען וואָלט
זעהן די שעהנע קלינגענדיגע כוואַלעס פארבייזעהנדיג דורך
די ווייסע לופט, פרייע פויגלען, און דער פייכטער הויד פון
ווינד. א ווינקעל פון בלויען הימעל לאכט אריין דורכ'ן פענס-
טער. א זונענשטראהל גליטשט זיך אריין דורך די פאר-
האנגען אויפ'ן בעט. די קליינע וועלטעלע, וואָס דערגרייכט
צום קינדס אויג, אלץ, וואָס ער זעהט יעדען פריהמאָרגען
פון זיין בעט ביים אויפכאפּען זיך, אלץ וואָס ער הויכט אָן
מיט אזוי פיעל אנשטרענגונגען קוים צו דערקענען און א
נאָמען צו געבען ביז ער באהערשט זיי — זיין גאנצער קע-
ניגרייד ווערט באלויכטען. אַט איז דער טיש, ביי וועלכען
מען עסט, דער שאף הינטער וועלכען ער בעהאלט זיך ביים
שפיעלען, די ציגעלנע פּאַדלאַגע איבער וועלכער ער קריכט
ארום, די אַבאיעס, וועמעס גרימאסען עס דערצעהלען איהם
פרעהליכע אָדער שרעקליכע מעשות און דער וואַנד-זייגער,
וואָס שטאַמעלט ארויס אזוינע ווערטער, וועלכע נאָר ער אליין
קען פארשטעהן. וויפיעל זאכען עס זיינען דאָס פאראן אין
אַזא צימער! ער קען זיי נאָך ניט אלע. יעדען טאָג לאַזט
ער זיך אוועק זוכען נייע פּאַרשונגס-זאכען אין דער וועלט,
וועלכע געהערט צו איהם: — אלץ געהערט צו איהם. ער איז
צו קיין זאך ניט גלייכגילטיג, אלץ האָט פאר איהם זיין
ווערט, א מענש אָדער א פליעג; אלץ לעבט: די קאץ, דער
פּייער, דער טיש, די שטויבקערנדלאך, וואָס טאַנצען ארום
אין דעם זונישטראהל. דאָס צימער איז א לאַנד, א טאָג איז
א לעבען; ווי קען מען זיך ארויסגעפינען אין מיטען פון אזא

גרויסען שטח! די וועלט איז אזוי גרויס! מען פארלירט זיך
אין דעם. און די פנימ'ער, די באוועגונגען, דער גערויש,
וואָס רינגלען איהם ארום ווי א שטענדיגער שטורם-ווינד! ...
ער ווערט פארמאטערט, די אויגען קלעפען זיך צו און ער
שלאָפט ווידער איין. אזא זיסער, טיעפער שלאָף באפאלט
איהם מיט אמאָל, גאנץ גלייך ווען און וואו ער געפינט זיך
דאמאָלט: צי ביי דער מוטער אויפ'ן שוים, אָדער אונטער'ן
מיש, וואו ער האָט האָלט זיך צו בעהאלטען... עס איז איהם
גוט... אלץ איז גוט...

אָט די ערשטע בעוואוסטע טעג זשומען שטייל אין זיין
קאָפּ ווי א תבואה פעלד, אָדער א וואלד, וואָס שאַקעלט זיך
פון ווינד און איבער וועלכען עס ציהען זיך די גרויסע שא-
טענס פון די וואַלקענס...

די שאַמענס געהען פאַרכיי; די זון רייסט זיך אריין אין וואַלד. קריסטאָף הויבט אָן אויסצוגעפינגען זיין וועג דורך דעם לאַבירינט פון טאַג.

דער מאָרגען... די עלטערן שלאָפען. ער לינגט אויפ'ן רוקען אין זיין קליין בעטל. ער בעטראַכט די פּאָסען ליכט, וואָס טאַנצען אַרום איבער דער סטעליע און דאָס פאַרשאַפט איהם פאַרגניגען אַהן אַ שעור. פּלוצלונג לאָזט ער זיך פאַר-נאַנדער אויפ'ן קול, מיט יענעם וואַרימען קינדערשען גע-לעכטער, וואָס מאַכט ברייטער די הערצער פון די וואָס הערען עס. זיין מוטער בויגט זיך איין צו איהם און פרעגט: „וואָס האָסטו אַזוינס געטהאַן, דו קליינער נאַרעלע“? דאָ-מאַלט לאַכט ער נאָך מעהר און שטרענגט זיך פּיליכט זאָגן גאר אַן צו לאַכען, ווייל ער האָט אַ פּובליקום. די מאַמע מאַכט אַ שטרענגע העויה און לעגט אַרויף דעם פינגער אויפ'ן מויל, כדי קריסטאָף זאָל דעם פאַטער ניט אויפווע-קען; אָבער איהרע מידע אויגען לאַכען געגען איהר ווילען. זיי שושקענען זיך... פּלוצלונג דערהערט זיך אַ צאַרנדיגער ברומען פון פאַטער. זיי ציטערן ביידע. די מאַמע דרעהט זיך אום צו איהם מיט'ן רוקען און, ווי אַ צולאָזענע מיידעל, מאַכט זי זיך, אַז זי שלאָפט. קריסטאָף גראַבט זיך איין אין זיין בעטל און האַלט איין דעם אַטהעם... אַ טוידטע שטיל-קייט.

אין אַ קורצע צייט אַרום בעווייזט זיך ווידער אַרויס דער קליינער פּנימ'ל, וואָס איז געווען פאַרשטיקט אונטער דער קאַלדער. אויפ'ן דאָך סקריפעט די ווינדפּאַהן, די רעגענריינע

זשורטשעט. די מארגענגלאַק קלינגט. קומט דער ווינט פון מזרחזייט, אזוי ענטפערן איהר די גלאַקען פון די דערפער וואָס ליגען אויפ'ן אנדערן ברעג טייך. די וואראבייטשיקעס וואָס האָבען זיך פעהזאמעלט מחנות'וויין אין דער וואנט, וואָס איז באוואקסען מיט פלושמש מאכען אָן א פארטויר בענדען גערויש, פון וועלכען עס רייסען זיך דורך דריי אָדער פיער שטימען, שטענדיג דיזעלבע, גרילצענדיג העכער ווי די אנדערע, פונקט ווי ביים שפיעל פון א טשאַר דע קינדער. א טויב ווארקעט אויפ'ן שפיץ פון קוימען. דאָס קינד לאַזט זיך פארוויגען פון די אלע גערווישען. עס ברומט אונטער פאר זיך, איז אָנהויב שטיל, נאָכהער ווייניגער שטיל, נאָכהער הויך און צום סוף גאָר הויך, ביז דער פאטער צושרייט זיך פון דאָס ניי אויסער זיך: אַט דער אייזעל דאָרט וועט דאָס קיינמאָל ניט אנטשוויגען ווערען? ווארט נאָר! איך וועל דיר גוט אנרייסען פאר די אויערן! דאמאָלט פארקריכט דער קליינער אונטער זיין קאָלדע און ווייס ניט: צי זאָל ער וויינען, אָדער לאַכען. ער פיהלט זיך דערשראָקען און גע- קריינקט, אבער צו דערזעלבער צייט מאכט איהם די אידעע, וואָס מען האָט איהם פארגליכען מיט אן אייזעל, ארויסצופלאַ- צען מיט א געלעכטער. טיעף איז זיין בעט מאכט ער נאָך דעם געשריי פון אייזעל. דעם מאָל בעקומט ער שמיץ. ער וויינט אויס אלע זיינע טרעהרען. וואָס האָט ער אזוינס גע- טהאָן? ער וואָלט אזוי געוואָלט לאַכען און זיך באוועגען! און עס איז איהם גאָר פארבאָטען זיך א דיהר צו טהאָן. ווי אזוי קענען זיי גאָר אזוי לאַנג שלאָפען? ווען וועט מען מעגען אויפשטעהן? ...

איין טאָג האָט ער עס מעהר ניט אויסגעהאלטען. ער האָט

דערהערט פון גאס א קאץ אָדער אַ הונד, מיט איין וואָרט
עפעס אַ זאָנדערבארע זאך. ער האָט זיך אַרויסגעגליטשט
פון בעטל, זיינע קליינע נאקעמע פיסלאך האָבען גענומען
טופען איבער די ציגעל, ער וויל אַרונטער די טרעפּ צו זעהן.
וואָס דאָרט איז אזוינס; אבער די טהיר איז צוגעמאכט, ער
קריכט אַרויף אויף אַ שטוהל, איהר צו עפענען: אלץ פאלט
אָבער איין, עס טהוט איהם זעהר וועהר און ער צושרייט זיך.
און ווידער אמאָל שלאָגט מען איהם. שטענדיג מען שלאָגט
איהם! ...

ער איז מיט'ן זיידען אין קירך און ער לאנגוויילט זיך
 זעהר. ער פיהלט זיך ניט גאנץ כעקוועם. ער טאר זיך ניט
 א ריהר טהאן און די לייט זאגען עפעס אלע מיט אמאל ווער-
 טער, וועלכע ער פארשטעהט ניט און אלע מיט אמאל ווערן
 זיי אנטשוויגען. ביי אלעמען זיינען די פנימ'ער אזוי פייער-
 ליך און אָנגעכמורעט. דאָס זיינען גאָר ניט זייערע געוועהנ-
 ליכע פנימ'ער. זיי זעהען אלע אויס ווי צושראַקען.
 די אלטע לינא, די שכנ'טע, וואָס זיצט לעבען איהם האָט אזא
 בייזען אויסזעהן; אין געוויסע מאָמענטען דערקענט ער אפילו
 דעם זיידען ניט. ער שרעקט זיך אביסעל. סוף כל סוף געוועהנט
 ער זיך צו דעם צו און פרובירט אויס זיינע אלטע מיטלען
 פון צייט־פערטרייב. ער שאַקעלט זיך, פארדרייט די האַלז
 אום צו קוקען אויף'ן סופיט, מאכט העויות, שלעפט דעם
 זיידען פאר'ן ראַק, שטודירט די געפלאַכטענע שטרוי פון
 זיין שטוהל, פרובירט מאַכען אַ לאַך אין שטול מיט'ן פינגער.
 חערט זיך צו צום געשריי פון די פויגלאך — ער גענעצט אזוי,
 ווי ער וואָלט וועלען די מויל פאנאנדעררדיסען.
 פּלוצלונג הערט זיך אַ וואסערפאל פון קלאנגען. דער
 אָרגעל שפיעלט. א שרעק געהט אריבער ביי איהם איבער'ן
 דוקען. ער דרעהט זיך אום, שפארט אַן די מאַרדע אין דעם
 ווענטעל פון שטוהל און בלייבט זיצען זעהר סטאַמעטשנע.
 ער פארשטעהט אַ האַר ניט פון דעם גאַנצען ליארם, ווייס ניט
 וואָס דאָס בעדייט: עס בלאַסקעט און שטורמט און מען קען
 גאָר ניט זיך פאנאנדערקלייבען. אבער עס איז גוט. עס איז
 שוין ניט מעהר ווי מען וואָלט געזעסען אַ גאַנצע שעה אויף

א ניט־בעקוועמען שטול אין א לאנגווייליגען, אלטען הויז.
מען שוועבט ארום אין דער לופט, ווי א פויגעל. און ווען דער
שטורם פון טענער טראַגט זיך פון פאַרנט אויף הינטען דורך
דער קירך, אַנפילענדיג די געוועלבען, זיך אַנשטויסענדיג אָן
וואנט, ווערט מען מיט איהם אליין אוועקגעריסען און ווי
אויף פליגלען ווערט מען ארומגעטראָגען אהין און אהער;
מען דארף זיך נאָר לאָזען ארומטראָגען. מען איז פריי, מען
איז גליקליך, די זון שיינט... מען דרעמעלט איין.
דער זיידע איז אונצופרידען מיט איהם. ער פיהרט זיך
ניט גוט אויף ביים דאָנגען.

ער איז אין דער היים, זיצענדיג אויף דר'ערד און האלט די פיסלאך אין די הענטלאך. ער האט אקארשט בא- שלאסען אז דער קאוויארל ביים טהיר איז א שיף און די פאדלאגע איז א טיף. ער מיינט, אז ער וועט זיך דער- טרינקען, אויב ער וועט פארלאזען דעם קאוויארל. ער איז אביסעל פארוואונדערט און ביז, וואס די אנדערע, וועלכע געהען דורך צימער, באמערקען עס גאר ניט, ווי ער. ער כאפט אז די מוטער ביים קלייד: „דו זעהסט דאך, אז דא איז וואסער! מען דארף געהן איבערן בריק!“ — דער בריק איז א רייהע פון לעכער צווישען די רויטע ציגעל. — די מו- טער געהט פארביי און הערט זיך אפילו ניט צו צו איהם. ער פיהלט זיך באליידיגט אונגעפעהר ווי א דראמאטורג, וואס זעהט ווי דער עולם פלוידערט, בעת מען פיהרט אויף זיין פיעסע.

אין א מינוט ארום טראכט ער שוין דערפון ניט. די פאדלאגע איז שוין מעהר ניט קיין וואסער. ער ציהט זיך אויס אויף דער פאדלאגע, אין גאנצער לענג מיט דער מאַרדע אויף די ציגעל און ברומט אונטער מוזיק, וואס ער האט אליין פערפאסט, זויגענדיג פאמעליך דעם גראבען פינגער. ער איז גאנצען פארטיעפט און בעטראכט א שפאלט צווישען די ציגעל. די ליניעס פון די ציגעל מאכען העויות ווי פנימ'ער. דאס קליינע לעכעל ווערט גרעסער און איז שוין באלד א טאל. בערג רינגלען עס ארום. א ווערימעל קריכט ארום; ער איז גראב ווי א העלפאנט. א דונער וואלט געקענט אריינשלאגען, דאס קינד וואלט עס ניט געחערט.

קיינער קימערט זיך ניט ווענען איהם און ער דארף
 קיינעם ניט. ער וואָלט אפילו געקאָנט זיך באַגעהן אַהן די
 שיפלאך פון די קאוויארלאך און אַהן די לעכער פון
 פאַדלאַגע מיט זייערע פאַנטאַסטישע ברואים. זיין אייגענער
 קערפער איז גענוג פאר איהם. וואָס פאר אַ קוואַל פון פאר-
 גניגען! גאַנצע שטונדען קען ער פאַרבריינגען בעטראַכט-
 טענדיג זיינע נענעל און לאַכענדיג דערפון. יעדער איינער
 פון זיי האָט אַ פערשיעדענע פּיזיאָנאַמיע און זיי זיינען זעהר
 עהנליך צו מענשען, וועלכע ער קען. ער לאָזט זיי פלוידערן
 צווישען זיך און טאַנצען אָדער זיך שלאָגען. און דאָס איבער-
 ריגע פון זיין קערפער!... ער שפּרייט אויס זיינע אונטער-
 זוכונגען איבער אלץ, וואָס געהערט צו איהם. ווי פיעל איי-
 בערראשענדע זאכען! עס זיינען פאַראַן צווישען זיי אויף אַ
 סך וואונדערבארע זאכען. ער פאַרטיעפט זיך נייגעריג קו-
 קענדיג אויף זיי.

ער באַקומט אַפט נאַנץ שטאַרק אַנגעשלאָגען, ווען מען
 באַפט איהם דערביי

אין געוויסע טעג ווארט ער נאָר, אז די מומער זאָל זיך
 אכדרעהען, כדי זיך ארויסצוכאפען פון הויז. אין אָנהויב
 פלעגט מען איהם נאָכלויפען און כאפען. נאָכהער האָט מען
 זיך צוגעוואָהנט איהם צו לאָזען אליין, נאָר ער זאָל ניט
 אַוועק צו ווייט. די הויז שטעהט ביים עק שטאַרט און די
 פרייע פעלדער הויבען זיך אַז כמעט הינטער'ן הויז. כל זמן
 מען קען איהם זעהן פון פענסטער, נעהט ער גאנץ נאווה'דיג.
 זיך ניט אָבשטעלענדיג, ער שפּרינגט נאָר פון צייט צו צייט
 אונטער אויף איין פּוס. אבער ווי נאָר ער געפינט זיך ביים
 ענד פון וועג און די בוימלאך פארשטעלען איהם, ענדערט
 ער מיט אמאָל זיין האַלטונג. ער הויכט אָן דערפון, וואָס ער
 בלייבט שטעהן, לייגט אריין דעם פינגער אין מויל און איז
 זיך מיטש וועלכע מעשה ער זאָל היינט דערצעהלען, וואָ-
 רום זיין קאָפּ איז פול מיט מעשות. עס איז אפילו אמת, אז
 זיי זיינען זעהר עהנליך איינע צו די אנדערע, און אז יעדע
 פון זיי וואָלט פארנומען ניט מעהר ווי דרייפיער ישורות. ער
 קלויבט אויס. געוויינליך חזר'ט ער איבער דיזעלבע מעשה:
 אַפּטמאָל הויכט ער פון דאָרט, וואו ער האָט נעכטען געלאָ-
 זען; נאָך עפטער הויכט ער פון אָנהויב אָן נאָר מיט וואָ-
 ריאציעס. אבער עס איז גענוג עפעס א גאָר נישט, עפעס
 א צופעליג אויפגעכאפטער וואָרט, אום ארויף צופיהרען
 זיינע געדאַנקען אויף א נייעם וועג.
 דער צופאַל איז זעהר רייך אין הילפּסמיטלען. מען
 קען זיך נאָר ניט פארשטעלען דאָס אלץ וואָס ימען קען
 ארויסשלעפען פון א שטיק האַלץ אָדער פון אן אבגעבראַ-

כענעם צווייג, וואָס מען געפינט ביים וועלדל (און אז מען געפינט ניט, ברעכט מען איינעם אָפּ). דאָס איז א צויבערשטאַק. איז עס לאנג און גלייך, דאן ווערט עס א שפּיעז, אָדער גאַר א שווערד. עס איז גענוג א פּאַכע צו טהאָן מיט איהם און ארמיען שפּרינגען ארויס פון אונטער דער ערד. קריסטאף איז זייער גענעראל; ער מארשירט פאר- אויס פאר זיי, ער ווייזט א ביישפיעל און זיי אנפיהרענדיג, געהמט ער בערגלאך מיט שטורם. בויגט זיך דער צווייג, דאמאָלט ווערט עס א בייטש. קריסטאף זעצט זיך אויפ'ן פערד און שפּרינגט איבער אבגרונדען. אפטמאָל פאסירט אז דער זאטעל גליטשט זיך אראָפּ און דער רייטער געפינט זיך פלוצלונג אין א טיעפער קאנאווע, וואו ער בעטראכט מיט א פערוואונדערטער מינע זיינע בלאָטיגע הענד און צוריסענע קניע. אויב דער שטעקעל איז קליין, מאכט זיך קריסטאף פאר א קאפעל-מייסטער; ער אליין איז דער קאפעלמייסטער און דער אַרקעסטער; ער דיריגירט; ער זינגט און דאן פאר- נייגט ער זיך פאר די ביימלאך, וועמעס גרינע קעפלאך עס שאַקלען זיך פון ווינט.

ער איז אויך א כשוף-מאכער. ער שפאצירט ארום אי- בער די פעלדער מיט גרויסע טריט, קוקענדיג ארויף צום הימעל און שאַקלענדיג שטארק מיט די הענד. דאָס באפעהלט ער די וואַלקענס. ער וויל אז זיי זאָלען געהן מעהר גאָך רעכטס. זיי געהען אבער גאָך לינקס. ער בייזערט זיך אויף זיי און חזר'ט איבער זיין באפעהל שטרענגער. פארזשמור רענדיג אן אויגעל קוקט ער זיך צו מיט א קלאפענדען האר- צען, טאַמער וועט כאַטש איינער, א קליינער איהם פאַלגען; אָבער זיי האלטען אלע אין לויפען רוהיג גאָך לינקס. דא- מאַלט טופעט ער מיט די פיס, סטראשעט זיי מיט'ן שטע-

קען און באפעהלט זיי געהן נאָך לינקס. און באמת, דעם מאָל פּאַלגען זיי גאנץ גענוי. ער איז גליקליך און שמאַלץ מיט זיין מאכט. ער טאפט אן די בלומען און באפעהלט זיי זיך צו פּערוואנדלען אין נאָלדענע קארעמען, ווי זיי טהוען עס אין די מעשה'לאַך. און כאַטש דאָס געשיהט קיין מאָל ניט, איז ער דאָך איבערצייגט, אז עס וואָלט יא געשעהן. אויב ער וואָלט האָבען אביסעל מעהר געדולד. און אָט זוכט ער אַוים א גראַדיריל און וויל פון איהם מאכען א פּערד; ער לייגט ארויף צארט זיין צויבערשמעקעל אויף זיין רוקען און מורמעלט אונטער א שפרוד. די חיה'לע אנטלויפט, אבער ער פארשפארט איהר דעם וועג. אין א פאך מינוט ארום לענגט ער אויסגעצויגען אויפ'ן בויד לעבען דער חיה לע און בעמראכט עס. ער האט פארגעסען אז זיין ראַלע פון א כשוף-מאכער און ער האט הנאה צו דרעהען די אַרימע חיה לע אויף דעם רוקען, און צו לאַכען הארציג פון דעם ווי זי דרעהט זיך.

עס פאלט איהם אויף איין צו צובינדען צו זיין צויבער-שמעקעל אן אלטען פאָדים און עס ערנסט אריינצואווארפען אין טייך, ווארטענדיג ביז א פיש וועט זיך אַנכאפען אן דעם. ער ווייס אפילו גאנץ גוט, אז פיש זיינען ניט געוועהנט זיך אַנצוכאפען אן א שטיקעל פאָדים אָהן א קרוטשיק און א ווערימל. אבער ער דענקט אז איין מאָל קען דאָך פאר איהם געמאכט ווערען אן אויסנאהם. און אין זיין פעסטען פאר-טרויען איז ער זאגאר איין מאָל דערנאנגען דערצו אַנצור-הויבען כאפען פיש מיט א בייטש דורך דער גראמע פון א רינשטאָק. פון צייט צו צייט ציהט ער דעם בייטש ארויס זעהר אן אויפגערגנטער און ער רעדט זיך איין אז דעם מאָל איז די שמריקעל שווערער און אז ער וועט ארויסציהען אן

אוצר, פונקט אזוי זוי אין דער מעשח'לע, וואס דער זיידע
האט איהם דערזעהלט...

און שטענדיג פלעגט געשעהן אז אין רעכטען מיטען
שפיעל פלעגט ער אריינפאלען אין מינוטען פון זאָנדערבארע
טרוימען און פולער שכחה. אלץ ארום איהם פלעגט אויסגע-
מעקט ווערען און ער פלעגט ניט וויסען, וואס ער טהוט; ער
פלעגט אָן זיך אליין זאָגאר זיך ניט קענען דערמאָנען. דאָס
פלעגט קומען גאָר ניט ערוואַרטעטערהייט. ביים געהן, ביים
ארויפסקריכען אויף די טרעפּ — פּלוצלונג פלעגט אַ פּוסטקייט
זיך עפּענען אין איהם. עס פלעגט אויסקומען ווי ער האָט
אויפּגעהערט אין גאַנצען צו טראַכטען. דאָך, ווען ער פלעגט
וועדער קומען צו זיך, פלעגט ער פיהלען זוי אַ מין שווינדעל
אין קאָפּ, זעהענדיג אז ער געפינט זיך נאָך אויפ'ן זעלבען
ארט אויף דעם פינסטערן טרעפּ. ער פלעגט פיהלען ווי ער
וואָלט אין דעם המשך פון אייניגע טריט אַ גאַנצען לעבען
דורכגעלעבט.

דער זיידע פלעגט איהם אַפּט מיטנעהמען אויף זיינע פארנאכטיגע שפאצירען. דער קליינער פלעגט אונטערלויפן ביי זיין זייט, האלטענדיג איהם כּיין דער האנד. זיי פלעגען געהן דורך די שטעגען אין מיטען פון די צואַסקערטע פעלדער. פון וועלכען עס פלעגט זיך הערען א שטארקער, גוטער ריח. די גרילען פלעגען גרילצען. ריעזיגע וואראנעס, וואס פלעגען זיצען אנטקעגען זיי אויפ'ן וועג, פלעגען קוקען אויף זיי פון ווייטען און שווערפעליג זיך אויפהויבען און אוועקפליי-הען, ווען זיי פלעגען אַנקומען גאָהענטער.

דער זיידע פלעגט זיך אבהוסטען. קריסטאף האָט זעהר גוט געוואוסט, וואָס דאָס בעדייט. דער אלטער האָט גע-ברענגט מיט דעם פערלאַנג איהם צו דערצעהלען א מעשה-לע: אָבער ער האָט געוואָלט, אז דאָס קינד זאל איהם בעטען. קריסטאף האָט קיינמאָל נישט פארפעהלט עס צו טהאָן. זיי ביידע האָבען זיך גאנץ גוט פערשטאנען. דער אלטער האָט געהאט א שטארקע ליעבע צו זיין אייניקעל, דערצו איז פאר איהם געווען א גרויס פרייד צו האָבען אזא אויפמערק-זאמען פובליקום. ער האָט גערן דערצעהלט פאסירונגען פון זיין אייגענעם לעבען, אָדער די געשיכטען פון גרויסע מענער זון דער אלטער און נייער צייט. זיין שטימ פלעגט קלינג-גען דאמאלט געריהרט און מיט התלהבות און פלעגט ציטערן מיט א קינדערשער פרייד, וועלכע ער פלעגט זוכען איינצו-האלטען. מען פלעגט פיהלען, אז ער אליין הערט זיך צו מיט בעגייסטערונג. צום אונגליק פלעגען איהם אויספעהלען ווערטער ביים דערצעהלען. דאָס איז געווען א זאָרט ענטויר-

שונג, וואָס פלעגט אפט קומען אין רעכטען ברען פון זיינע דרשות. אבער אזוי ווי ער פלעגט עס באלד פארנעמען, פלעגט ער קיין מאָל ניט קומען דערצו א צווייטען מאָל צו מאכען בעסער.

ער האָט גערעדט וועגען רעגולאַס, ארמיניוס, וועגען די יענער פון לומצאוו, וועגען קערנער און פרידריך שטאַבס, וואָס האָט געוואָלט טוידטען דעם קיוזער נאפּאָלעאָן. זיין פנים פלעגט לייכטען ווען ער פלעגט דערצעהלען פון אזוינע אונגעהערטע העלדענטהאמען. ער פלעגט ארויסריידען די היסטאָרישע נעמען אין אזא פאַראדנעם טאָן, אז עס איז געווען אונמעגליך עס צו פארשטעהן. און ער האָט געהאלטען פאר א קונסטשטיק צו מאכען זיין צוהערער זיך צאפֿלען אין די שפּאַנענדיגע מאַמענטען. ער פלעגט זיך דאמאָלט אבשטעלען, מאכען זוי ער ווערנט זיך, מיט גערויש אויס שנייצען דעם נאָז און זיין הארץ פלעגט אויפשפּרינגען פון פרייד, ווען דער קליינער פלעגט פרעגען מיט א שטים פאר שטיקט פון אונגעדולד: „און וואָס דאמאָלט, זיידע“?

דער טאָג איז געקומען, ווען קריסטאף איז עלטער גע- וואָרען און האָט אָנגעהויבען פארשטעהן דעם זיידעס שפיעל און בייזוויליג האָט ער זיך באמיהט אבצואווארטען מיט א גלייכניגטיגער מינע דעם המשך פון דער מעשה. דאָס האָט דעם אלטען זעהר שטארק וועה געטהאָן. דערווייל אבער איז ער געווען אין גאנצען אין די הענד פון דעם ערצעהלער און זיין פולס פלעגט קלאפען שטארקער ביי די דרא- מאטישע פאסירונגען. ער האָט ניט געוואוסט גענוי וועגען וועמען עס האנדעלט זיך אין דער ערצעהלונג, אָדער וואו און ווי אזוי די העלדישע געשעהנישען זיינען פארנעקומען. צי דער זיידע האָט געקענט ארמיניוס, אָדער אויב רעגוליוס

איז ניט געווען — איין נאָט ווייס פאר וואָס? — איינער פון די, וועמען ער האָט לעצטען זונטאָג געזעהן אין דער קירך. אבער זיין הארץ און דעם אלטענס הארץ פלעגען פון שטאַלץ און פרייד ברייטער ווערען ביי דער דערזעהלונג פון היסטאָ-רישע פאסירונגען, אזוי ווי זיי אליין וואָלטען אין דעם א חלק געהאט: ווארום דער אלטער און דער יונגער זיינען ביידע קינדער געווען. קריסטאף פלעגט זיין וועניגער גליקליך, ווען דער זיידע פלעגט אריינשטעלען אין מיטען פון די שפאָנענדע פאסירונגען איינע פון יענע דרשות, וועלכע זיינען איהם אזוי געלעגען ביים הארצען. דאָס רוב זיינען עס געווען מאָראַלישע בעטראַכטונגען, וואָס פלעגען ארויס-געהן פון א גוטען געדאַנק, אבער צו גוט בעקאַנט, ווי: „ווייבקיט איז בעסער ווי צאָרן“; אָדער: „עהרע איז טייער-רער ווי דאָס לעבען“; אָדער: „גוט זיין איז בעסער ווי שלעכט זיין“ — נאָר ביי איהם פלעגען די שפּרוכען זיין פיעל מעהר פארפלאַנטערט. דער זיידע האָט קיין שום מורא ניט געהאט פאר די קריטיק פון זיין יונגען פובליקום און ער פלעגט זיך לאָזען אוועקטראָגען פון זיין געוואָהנטער התלהבות; עס האָט איהם ניט געאַרט צו געברויכען דיזעלבע אויסדריקע, ניט צו פארענדיגען די זאצען, אָדער זאָגאר, ווען ער פלעגט פארלירען דעם פאָדים אין מיטען פון זיין ערזעהלונג, ארויס-צוואַגען אלץ וואָס פאלט איהם איין אין קאַפּ, כדי צו פאר-שטאַפען די לעכער פון זיינע געדאַנקען. ער פלעגט שטעלען דעם טראַפּ אויף איינצעלנע ווערטער, באַגלייטענדיג זיי מיט זינלאָזע העויות, אום זיי צוצוגעבען מעהר בעדייטונג. דער קליינער פלעגט זיך צוהערען מיט גרויס דרד-ארץ און האָט געטראַכט, אז דער זיידע איז אַ גרויסער בעל-דבר, אבער אביסעל לאַנגווייליג.

זיי האָבען ביידע זעהר האַלט געהאט זיך אומצוקעהרען צו די פאנטאַסטישע ערצעהלונגען וועגען דעם קארטישען גראבערער, וואס האָט איראַפּא אונטער זיך אונטערוואָרפען. דער זיידע האָט איהם געקאַנט. ער האָט כמעט געקעמפּט געגען איהם. אבער ער האָט געוואוסט ווי אבצושאצען די גרויסקייט פון זיין געגנער. צוואנציג מאל האָט ער עס גע־זאָגט: ער וואָלט אוועקגעגעבען איינעם פון זיינע אַרימס, אויב אזא מאן וואָלט געבאַרען געוואָרען אויף דער זייט פון רהיין. דער שיקזאל האָט אבער אנדערש געוואָלט: ער האָט איהם באוואונדערט און האָט געמוזט קעמפּפּען געגען איהם — דאָס הייסט נאָך אַ האָר און ער וואָלט געגען איהם געקעמפּט. אבער ווען נאַפּאָלעאָן איז שוין געווען נאָר אויף אַ מחלף פון צעהן מייל און זיי האָבען זיך שוין געדארפּט באַגעגענען, איז אַ שרעק בעפּאלען אין מיטען וואַלד אויף די קליינע קאַמפּאַניע און זיי זיינען זיך צולאַפּען אין אַלע זייטען שרייענדיג: „מיר זיינען פּעראַטהען“! אומזיסט, אזוי רערצעהלט דער זיידע, האָט ער זיך באַמיהט פון דאָס גייע צוזאַמענצושלעפּען די צולאַפּענע: ער איז געפּאלען פאַר זיי אויף די קניע וויינענדיג און סטראַשענענדיג: ער איז אבער מיטגעריסען געוואָרען פון זייער שטראַם, אום אויף מאַרגען אין דער פּרייה צו זיך צו קומען נאָנץ ווייט פון שלאַכטפּעלד — אזוי האָט ער גערופּען דעם אָרט, וואו זיי זיינען צולאַפּען. — קריסטאָף האָט איהם אבער אונגעדול־דיג דערמאָנט אַן די טהאַטען פון העלד און איז געקומען אין גרויס התפעלות פון זיין וואונדערליכען ארומרייטען איר בער דער וועלט. ער האָט איהם געזעהן פארפּאָלנט פון מחנות פּעלקער אַהן אַ צאַחל, וואָס האָבען ליכעע צו איהם געשריען און וואָס האָבען אויף זיין איין וואונק אין אַ שטורם

זיך געווארפען אויף זיינע שטענדיג אנטלויפענדע שונאים. עם איז געווען א שעהנע מעשה'לע. דער זיידע האָט נאָך פון זיין אייגענער פאנטאזיע עפעס צוגעגעבען אום צו באפֿרֿ צען די וועלט־געשיכטע; ער האָט געלאָזט נאָפּאַלעאָנען איינ־נעהמען שפּאַניען און כמעט אויך ענגלאַנד, וועלכע ער האָט ניט האַלט געהאַט.

עם פֿלעגט אויך געשעהן, אן דער אַלטער קראַפט פֿלעגט איבעררייסען זיינע בעגייסטערטע ערצעהלונגען מיט ביידע פּאַרוואָרפען געגען זיין העלד. דער פּאַטריאָט פֿלעגט אין אַהם זיך ערוועקען, פּילייכט מעהר, ווען ער פֿלעגט קור טען צו דעם קאַיזערס מפּלות, ווי ביי דער שלאַכט פּון יענא. ער פֿלעגט זיך אַבשטעלען כּדי מיט'ן פּויסט צו שטורכען צום טייך, אויסצושפּייען מיט פּעראַכטונג און זיך אויסצושילטען אויפ'ן איידעלען שטייגער. — צו אַנדערע קללֿות פֿלעגט ער זיך ניט אַראָפּלאָזען — ער פֿלעגט איהם רופּען „לומפּ“, „וויילדע חיה“, „מענש אַהן מאַראַל“. דאָג אויב דער צוועק פּון די אַלע שפּרוכען איז געווען צו באַפּעסטיגען אין קינד דעם געפּיהל פּון גערעכטיגקייט, דאַמאָלט מוז מען מודה זיין, אן זיי האָבען דעם ציעל ניט דערגרייכט. וואָרום די קינד דערשע לאַגיק האָט ריזיקירט צו קומען צו אזא שלום: „אויב אזא גרויסער מענש איז ניט מאַראַליש, הייסט עס, אן די מאַראַל איז ניט פּיעל ווערטה, וואָרום די וויכטיגסטע זאך איז צו זיין א גרויסער מענש!“ דער אַלטער אבער איז געווען ווייט פּון דעם גאָר צו פּאַרדעכטיגען אן אזוינע געדאַנקען קענען נאָכלויפען ביי זיין זייט.

נאָך דעם פֿלעגען זיי ביידע בלייבען שטיק, נאָכטראַכ־טענדיג יעדער איינער אויף זיין אייגענעם אופן וועגען די וואָונדערבאַרע ערצעהלונגען; סאידען דער זיידע פֿלעגט

זיך באגעגענען אויפ'ן וועג מיט איינעם פון זיינע חשוב'ע קונדען. ער פלעגט דאמאלט בלייבען שטעהן אהן א סוף, מיעף זיך פארבייגען און פלעגט ארויסווייזען אהן א שיעור אונטערטהעניגע העפליכקייט. דאס קינד פלעגט רויט ווערען, ניט וויסענדיג פאר וואס. דער זיידע האט אבער פון טיעפען הארצען געהאט דרך ארץ פאר די עקסיסטרערנדע מאכט, און פאר מענשען וואס האבען זיך „דורכגעשלאגען“: און עס איז זעהר מעגליך אז ער האט דערפאר אזוי האלט גע- האט די פערזאנען פון זיינע ערצהלונגען, ווייל ער האט אין זיי געזעהן מענשען מיט מעהר ערפאלג און פון העכערן זאָרט ווי די אנדערע.

ווען עס פלעגט ווערען צו ווארים, פלעגט דער אלטער זיך אוועקזעצען ביי א בוים און כאפען א קליינעם דרעמל. דאמאלט פלעגט קריסטאף זיך אוועקזעצען לעבען איהם ענט- וועדער אויף א קופע לויזע שטיינער, אָדער אויף א מייל- שניין, אָדער בכלל אויף עפעס א הויכען, ניט בעקוועמען זיץ. ער פלעגט וויגען מיט די פיסלאך, אונטערברומען און זיך פאר'חלום'ען. אָדער ער פלעגט זיך אוועקלייגען אויפ'ן דוקען און פלעגט זיך צוקוקען ווי די וואַלקענס ציהען זיך; זיי זעהן אויס ווי אַקסען, ווי ריעזען, ווי קאפעלושען, ווי אלטע פרויען, אָדער ווי געוואלטיג גרויסע לאַנדשאפטען. גאנץ שטיל פלעגט ער מיט זיי פלוידערן. ער האט זיך בא- זונדערס אינטערעסירט מיט א קליינעם וואַלקען, וועלכען דער גרויסער האט געוואלט פארשלינגען; ער האט מורא גע- האט פאר אזוינע וואָס זיינען צו שוואַרץ, כמעט בלוי און וואָס לויפען צו זיך גיך. עס האט איהם זיך געדוכט, אז זיי פארנעהמען א געוואלטיג-גרויסען פלאטץ אין לעבען; און ער האט זיך געוואונדערט, וואָס ניט דער זיידע, ניט די

מאמע שענקען דערצו קיין אויפמערקזאמקייט ניט. דאס זיינען דאך געווען שרעקליכע כאשעפענישען, וואס קענען אנטהאן צרות. צום גליק געהען זיי פארביי גוטמוטיג און אביסעל משונה'דיג און שטעלען זיך קיינמאל ניט אָפּ. ענ-דיגען פלעגט זיך דערמיט, וואָס איהם פלעגט אָנהויבען אביסעל שווינדלען פון לאנגען קוקען און ער פלעגט אָנהוי-בען צאפּלען מיט די הענד און מיט די פיס, אזוי ווי ער וואָלט האלטען ביים אראַבפאלען פון הימעל. עס פלעגט אָנ-הייבען פינקלען אין די אויגען און א שלאָף פלעגט איהם בעפאלען... שטיל... די בלעטער מורמלען מיכד און ציטערן און שוידערן. א לייכטער הויך ציהט זיך דורך די לופט; די פליגעלאך זשומען ווי אן אַרנעל; די גרילען, פאר'שכור'ט פון זומער, גרילצען אין צופרידענער פרעהליכקייט. אלץ שווייגט... דער געשריי פון דיאטעל קלינגט אָפּ אין וואלד-געוועלכ ווי פאר'כשופט. דאָרט ווייטער, אין פלאכען לאַנד רופט דער פויער זיינע אַקסען. די פאדקעוועס פון א פערד קלינגען אָפּ אויפ'ן ווייסען וועג. קריסטאָפּס אויגען קלעפען זיך צו. לעבען איהם קלעמערט א מוראשקע אויף א פארדאר-טען צווייג איבער א רינע. ער פארלירט דאָס בעוואוסטזיין... יאהרהונדערטע געהען פארביי. ער כאפט זיך אויף. די מר ראשקע איז נאָך אלץ ניט אריבער דעם צווייגעל...

דער זיידע שלאָפּט אמאָל צו לאַנג; זיין פנים ווערט דא-מאָלט שטרענג, זיין נאָז ציהט זיך אויס; זיין מויל עפענט זיך ווייט פארנאָנדער. קריסטאָפּ קוקט דאמאָלט אויף איהם אביסעל אונרוהיג, ווארום ער האָט מורא, אז דער קאָפּ זאָל ביסלאַכווייז ניט אָננעהמען א פאנטאַסטישען אויס-זעהן. ער זינגט הויך איהם אויפצואוועקען, אָדער ער לאָזט זיך אראַפּגליטשען פון זיין קופע שטיינער מיט גרויס גע-

רויש. איינמאָל איז איהם איינגעפאלען איהם א וואָרף צו
 טהאָן אין פנים אריין עמליכע סאַסנע-נאַדלען און צו וואָר-
 גען, אז זיי זיינען פון בוים אראָפּגעפאלען. דער אלטער האָט
 עם געגלויבט, און קריסטאָפּ'ן האָט עם געמאכט צום לאַכען.
 אבער ער האָט געהאט דעם שלעכטען איינפאל נאָך אמאָל
 עם צו פרובירען: און דוקא דאמאָלט, ווען ער האָט אויפ-
 געהויבען די האַנד, האָט ער דערועהן דעם זיידענס בליק
 געווענדעט צו איהם. עם איז ארויס א בייזער שפּאַס: דער
 אלטער איז געווען צו ערנסט און האָט ניט דערלאָזען קיין
 שפּאַס, וועלכער זאָל אַנריהרען דעם דרד-אָרץ, וואָס מען
 איז איהם שולדיג; א וואָך צייט זיינען זיי פארבליבען קאלט
 איינער צום צווייטען.

וואָס ערגער דער וועג איז געווען, אלץ שענער איז ער
 געווען פאר קריסטאָפּ'ן. יעדער שטיין האָט פאר איהם גע-
 האט א בערייט. ער האָט זיי אלעמען געקענט. דער סלאַד
 פון א וואָגען איז ביי איהם געווען א געאָגראַפישע איבער-
 קעהרעניש, וואָס האָט געהאט דעם בערייט פון די טאונוס-
 בערג. ער האָט געהאט ביי זיך אין קאָפּ די לאַנדקארטע פון
 אלע גראַבענס און בערגלאַך אויף א שטח פון צוויי קילא-
 מעטער פון זיין הויז. אויף האָט ער געהאלטען זיך ניט
 קלענער ווי דער וואָס ארבייט מיט א גאנצער קאָמפּאניע
 ארבייטער, ווען עם פלעגט איהם זיך איינגעבען צו מאכען
 עפעס אן ענדערונג אין דער באשטימטער אַרדנונג פון די
 בייטען: און ווען ער פלעגט מיט'ן קנאָפּעל א קלאַפּ טהאָן
 אין א קופּע פארטריקענטע ערד און נאָכהער אויספילען דעם
 טהאָל, וואָס פלעגט ווערן אונטער זיין פוס, האָט ער יענעם
 טאָג ניט געהאלטען פאר פארלאָרען.

אמאָל פלעגט מען אויפ'ן וועג טרעפּען א פּויער אין

זיין וועגעל. ער איז געווען בעקאנט מיט'ן זיידען און מען
פלעגט זיך אריינזעצן צו איהם. דאָס איז געווען דער גרעסער
אויף דער וועלט: דאָס פערד איז געלאָפֿען גיך און קריס-
טאף האָט געלאַכט פון שמהה, סאידען מען פלעגט טרעפֿען
אן אנדער שפּאצירער; דאמאָלט פלעגט ער מאכען אן ערנסט
טע און גלייכגילטיגע מינע, ווי איינער וואָס איז געוואָהנט
צו פּאָרען אויף אַ וואָגען; אבער זיין הארץ איז געווען פול
מיט שטאַלץ. דער זיידע און דער מאן האָבען געשמעסט.
זיך ניט קימערנדיג וועגען איהם. איינגעדריקט צווישען זיך
ערע קניה, איינגעקוועטשט פון זייערע פיס פלעגט ער קוים.
אַדער גאר ניט קענען זיצען און דאָך איז ער געווען גליק-
ליך. ער האָט הויך געפּלוידערט, זיך ניט קימערנדיג וועגען
ענטפּערס. ער האָט געזעהן ווי די אויערן שאַקלען זיך ביים
פּערד. וואָס פאר אַ משונה'דיגע חיות אַט די אויערן זיינען!
זיי האָבען זיך געווארפֿען אויף רעכטס, אויף לינקס, אויף
אַלע זייטען; זיי האָבען זיך צוגעשפיצט אויפ'ן פּארנט, זיך
געפּאלען אָן אַ זייט, זיך פּאָרדערהט אויף הינטען און
דאָס אַלץ אויף אזא משונח'דיגען שטייגער, אז ער האָט
געמוזט ארויספּלאצען מיט אַ געלעכטער. ער האָט אַ קניפֿ
געטהאָן דעם זיידען כדי איהם צו מאכען אויף דעם אויפ-
מערקזאם. אבער דער זיידע האָט זיך ניט אינטערעסירט
דערמיט. ער האָט קריסטאפֿ'ן צוריקגעשטויסען און איהם
געזאָגט, אז ער זאָל איהם לאָזען צורוח. קריסטאף האָט זיך
פּאָרטראַכט: ער מערקט אז ווען מען ווערט גרויס, וואונדערט
מען זיך שוין וועגען קיין זאך ניט, מען איז דאמאָלט שטארק
און מען ווייס אַלץ, און ער פּרובירט אַליין אויף זיין אַ גרוי-
סער, צו בעהאַלטען זיין נייגיריקייט און זיך צו מאכען
גלייכגילטיג צו אַלץ.

ער האָט געשווינגען. דאָס קייקלען זיך פון די רעדער
האַט איהם פארשלעפערט. דעם פערדס גלעקלאך האָבען אַרום
געטאַנצט. דינג, דינג, דינג, דינג. מוזיק האָט ערוואַכט אין
דער לופט. זי האָט אַרומגעשוועבט אַרום די זילבערנע גלעק-
לאך ווי אַ מחנה ביהנען; זי האָט זיך פּרעהליך אַרומגעווינגט
אַרויף און אַראָפּ נאָך דעם ריטהם פון וואַגען און איז געוואָר-
דען אַ קוואַל פון ליעדער, וואָס לאַזט זיך גאָר ניט אויס-
שעפען... איין ליעד איז נאָכגעאַנגען נאָכ'ן צווייטען. קריס-
טאף האָט זיי אלע געפונען פאַר פּרעכטיג. איין ליעד האָט
איהם אויסגעוויזען באַזונדערס שעהן, אזוי אז ער האָט גע-
וואַלט ציהען דעם זיידענס אויפּמערקזאַמקייט צו איהם. ער
האַט עס געזונגען נאַנץ הויך. מען האָט זיך ניט געקיימערט
וועגן דעם. ער האָט גענומען אַ טאַן העכער און דאן נאָך אַמאָל
פון פּולען האַלז מיט אַזאַ כּח, אז זשאַן-מישעל האָט זיך
אַנגעבייזערט אויף איהם: „ווער שוין אַמאָל אַנטשווינגען!
מען קען דאָך גאָר ניט אַריבערטראָגען דיין טראַמפּייטען-
בערויש!“ דאָס האָט איהם גאָר פון טראַפּ אַראָפּגעזעצט; ער
איז רויט געוואָרען ביז'ן שפיץ נאָז און איז אַנטשווינגען גע-
וואָרען, אַ טויט-פאַרוואַונדעטער. ער האָט מיט פּעראַכטונג
זיך אַבגעקעהרט פון די צוויי שומים, וואָס זיינען ניט קאַפּאַבל
צו פאַרשטעהן, וואָס פאַר אַ גדלות עס ליענט אין זיין געזאַנג.
אַ געזאַנג וואָס האָט דעם הימעל געעפענט! ער האָט געפּו-
נען, אז זיי זיינען זעהר מאַוס מיט זייערע וואַכעדיגע בערד
און אז עס הערט זיך פון זיי זעהר אַ שלעכטער ריח.
ער האָט זיך געטרייסט באַטראַכטענדיג דעם שאַמען
פון פּערד. עס איז געווען אַזאַ וואַונדערליכע זאַך. אַט די
שוואַרצע חיה וואָס לויפט אויפ'ן וועג, ליענט גאָר אַן אַ זייט.
איז אַווענד, ווען מען פּלעגט פּאַהרען אַהיים, פּלעגט ער באַ-

רעקען א טהייל פון די פעלדער; פלעגט מען באגעגענען א קופע היי, פלעגט דער קאפ ארויפקלעמערן אויפ'ן שפיץ און ווען מען פלעגט זיין פארבייגעפאהרען, פלעגט ער ווידער זיך געפינען אויפ'ן אלטען פלאץ; די מויל פלעגט זיין אויסגעצוויר גען איז דער ליינג, ווי א צופלאצטער לופט באלאן; די אויערן — גרויס און שפיציג ווי די ליכט אין קירך. אבער צי איז עס טאקי באמת א שאַטען, אדער פילליכט איז עס גאר א לעבעדיג באשעפעניש? קריסטאף וואַלט ניט געוואַלט זיך טרעפען מיט איהם, ווי ער פלעגט עס טהאן מיט'ן זיידענס שאַטען, ארויפטרעטענדיג ביי איהם אויפ'ן קאפ. דער שאַטען פון די בויער, ווען די זון פארגעהט, איז אויך געווען גאָכצוטראַכטען. ער פלעגט זיך, ווי א צוים אוועק לייגען איבער דער ברייט פון וועג. ער פלעגט אויסזעהן ווי די טרויעריגע און קאמישע גייסטער, וואָס זאָגען: „ביז דאָנעט און ניט לוייטער.“ און די קוויטשענדיגע אקסען פון וואָגען און די פארקעוועס פון פערד חזר'ן איבער: „ניט לוייטער“!

דער זיידע און דער פוהרמאן פלעגען גאָר ניט מיעד ווערן פון זייערע פלוידערייען, וואָס האָבען קיין סוף ניט גענומען. אָפּטמאָל פלעגען זיי ריידען אין א העכערען קול, באַזונדערס, ווען עס פלעגט זיך האַנדלען וועגען שטאָדטישע אנגעלעגענהייטען און וועגען די שלעכטע געשעפטען. דאָס קינד פלעגט דאמאלט אויפהערן צו חלומ'ן און פלעגט קוקען אויף זיי, אַ דערשראָקענער. איהם פלעגט זיך אויסדוכטען, אַז זיי זיינען אין כעס איינער אויפ'ן אנדערן און ער האָט מורא געהאט אַז עס זאָל ניט קומען צו קיין געשלעג. אבער גאַנץ פאַרקעהרט פלעגט זיין אין יענע מינוטען, ווען זיי פלעגען איינע די אנדערע גוט פארשמעהן אין א געמיינזא-

מען האס. דאָך דאָס רוב האָבען זיי קיין כעס ניט געטראָגען, ווי בכלל, קיינע שטארקע אויפרעגונגען ניט: זיי פלעגען ריידען וועגען גלייכנילטיגע זאכען און פלעגען דערביי שרייבן ען אזוי הויך, ווי זיי האָבען נאָר געקאָנט, נאָר פון פארנגיגען צו שרייען, וואָס דאָס איז א פרייד ביים פאָלק. אבער קריס-טאף, וואָס פלעגט ניט פארשמעהן וועגען וואָס זיי אונטער-האלטען זיך, פלעגט נאָר הערען זייערע קולות, זעהן זייערע אויפגערעגטע פנימ'ער און ער פלעגט טראכטען מיט שרעק: „ווי ביזן ער זעהט אויס! זיי האסען געוויס איינע די אנדער-רע! ווי ער ווארפט מיט די אויגען! ווי ער עפענט דאָס די מויל! פון כעס האָט ער מיר דעם נאָז באשפיגען! מיין גאָט! ער וועט נאָך דעם זיידען דער'הרג'נען!“...

דער וואָגען שטעלט זיך אָב. דער בויער זאָגט: „אָט זייט איהר אין דער היים!“ די ביידע טוידט-שונאים דריקען זיך די הענד. דער זיידע קריכט ארויס דער ערשמער. דער פויער דערלאנגט איהם אין האנד אריין דעם אינגעל. א שמיץ דעם פערד; דער וואָגען דער-וויטערט זיך, און מען איז ווידער ביים אָנהייב פון דעם אויסגעקרימטען וועג ביים רהיין. די זון זעצט זיך אראָפּ אין די פעלדער. דער שמעג שלענגעלט זיך כמעט אין דער זעלבער הויך ווי דאָס וואסער. די פולע ווייכע גראָז בויגט זיך מיט א קנאק אונטער זייערע טריט. די אַלכענבויער בייגען זיך איין איבער'ן שטראם און בארען זיך אין די כוואַליעס. א קנויל קאמארען טאנצען. א שיפעל פאָהרט שטיל פארביי, געצויגען פון מילדען, כוואַלעדיגען שטראם. די כוואַל-לעס זויגען מיט א שטילען גערויש די צווייגען פון די ווער-בעס מיט זייערע ליפען. דאָס ליכט איז געפעלדיג דאָרט, די לופט — פריש, דער טייד זילבער גרוי. מען קעהרט זיך

אום צוריק אהיים און די גרילען זינגען. און שוין פון שוועל
 לאכט איהם אנטקענען דער מוטערס טייערע געזיכט...
 זיסע ערינערונגען, ליעבליכע בילדער, וואָס וועלן האַר-
 מאַניש פאַרבייפֿליהען דעם גאַנצען לעבען! ... די רייזע,
 וואָס מען מאַכט שפּעטער, די גרויסע שטערט, די ברויזענדע
 ימים, די לאַנדשאַפטען וואו מען טרוימט, די געליעבטע גע-
 שטאַלטען, זיי קענען זיך ניט איינגראַבען אין דער נשמה אזוי
 קלאַהר און דייטליך, דאָס מען זאָל שוין קיין מאָל זיי ניט קען
 גען אויסמעקען, ווי די קינדערשע שפּאַצירען, אדער דער
 איינפאַכער ווינקעל פון גארטען, וועלכען מען האָט געקאַנט
 יעדען טאָג זעהן דורד'ן פענסטער, דורך די פאַרע און נאַס-
 קייט, וועלכע האָט געמאַכט אויפ'ן פענסטער דאָס קליינע
 מיילכעל, וואָס האָט ניט געהאַט עפעס אנדערש וואָס צו
 טראַן.

איצט איז אווענד אין דער פארשלאסענער הויז. די הויז... דער בית-מקלט געגען אלץ וואס שרעקט; די פינסטער-ניש, די נאכט, די מורא, די אונבעקאנטע זאכען... קיין שונא קען ניט אריבער דער שוועל... דאס פייער פלאמט. א גאלד-ברוי גע נאנז בראט זיך אפעטיטליך אויפ'ן בראט-שפיעז. אז אכ-גענעהמער ריח פון פעטס און ברעקעלדיגע פלייש טראגט זיך פאנאנרער איבער'ן צימער. פרייד ביים עסען! א גליק וואס האט זיין גלייכען ניט, פרומע בעגייסטערונג, שוימענ-דע פרעהליכקייט! דער קערפער ווערט מאט נאך די טעגלי-כע אנטשרענגונגען אין זיסער ווארימקייט און פון די קלאנ-גען פון די בעקאנטע שטימען. דאס געפיהל פון זאטקייט בריינגט אלעמען אריין אין א מין התלהבות, און די פנימ'ער, די שאטענס, די לאמפשים און די פלאמען, וואס טאנצען ארום אין שווארצען קוימען מיט א רעגען פון שטערנס, זיי אלע באקומען א פרעהליכען און פאר'כשוף'טען אויסזעהן. קריסטאף שפארט אן די באק אן טעלער, כדי נאך בעסער צו קענען געניסען אט דאס גאנצע גליק...

ער ליענט אין זיין ווארימען בעטל. ווי אזוי איז ער דארט אריינגעקומען? אז אנגענעהמע פארמאטערטקייט בא-פאלט איהם. דאס מורמלען פון די שטימען און די זכרונות פון טאג מישען זיך דורך אין זיין מוח. דער פאטער נעהמט די פידעל. שארפע און ווייכע טענער קלאנגען דורך די נאכט. אכער דאס העכסטע גליק איז דאמאלט, ווען די מאמע קומט, נעהמט זיין האנד און, אויף זיין פערלאנג, בויגט זי זיך ארי-בער איבער איהם און זינגט אין א האלבע שטים אן אלטע

ליעד, וועמעס ווערטער האַבען נאָר קיין בעדייט ניט. דער פּאָטער נעפינט אז די דאָזיגע מוזיק איז נאָריש; אָבער קריסט טאַף'ן דערעסט זי קיינמאָל ניט; ער האַלט איין דעם אַטאָהעם, איהם ווילט זיך וויינען און לאַכען; זיין האַרץ איז טרוקען. ער ווייס מעהר ניט וואו ער איז און ער צונויט זיך אין צערטליכקייט. ער כאַפט אַרום די מוטערס האַלז מיט זיינע קליינע אַרימס און קושט איהר מיט אַלע כּחות. לאַכענדיג זאָגט זי צו איהם:

„דו ווילסט מיך דערשטיקען“?

ער נעחמט איהר נאָך שטאַרקער אַרום. ווי האַלט ער האַט איהר! ווי האַלט ער האַט אַלץ! אַלע מענשען, אַלע זאָרען! אַלץ איז גוט, אַלץ איז שעהן!... אזוי שלאָפט ער איין. דער גריל גרילצט ביים פּריפעטשאַק, דעם זיידענס מעשה-לאַך, העלדישע געשטאַלטען שוועבען דורך די גליקליכע נאַכט... צו זיין אזא העלד ווי זיי!... יא, ער זעט עס זיין!... ער איז עס!... און, ווי גוט עס איז צו לעבען!...

וואָס פאַר אַ שלל פון קראַפט, פון פּרויד און שטאַלץ-קייט עס לעבט אין אזא קליינער באַשעפעניש! וואָס פאַר אַן איבערפּלוס פון ענערגיע! זיין גוף און זיין נשמה געפינען זיך שטענדיג אין בעוועגונג, זיינען אַריינגעצויגען אין אַ קרייז, וועלכער דרעהט זיך מיט אַ שנעלקייט וואָס פאַרכאַפט דעם אַטאָהעם. ווי אַ קליינע סאַלעמאַנדרע טאַנצט ער אַרום טאַג און נאַכט אין אַ פּלאַם. אַ בענייסטערונג וואָס ווערט קיין מאָל ניט פאַרמאַטערט און וואָס שעפט פון איבעראַל איהר נאַהרונג. אַ פאַרשכורנדיגער חלום, אַ שפּריצענדיגער קוואַל, אַן אַוצר פון האַפענונגען אַהן אַ גרונד, אַ געלעכטער, אַ געזאַנג, אַ שטענדיגע שכרות. דאָס לעבען האַלט איהם נאָך ניט איין; ער רייסט זיך אַרויס יעדע מינוט; ער שווימט אַרום

אין דעם אונגענדליכען. ווי גליקליך ער איז! אזוי ווי ער
וואלט געשאמען געווען צו זיין גליקליך! קיין זאך איז נישט
אין איהם, וואס זאל נישט גלויבען אין גליק, וואס זאל זיך
נישט פעסט האלטען אן גליק מיט אלע זיינע שוואכע ליי-
דענשאפטליכע כחות!...

דאס לעבען וועט זיך באלד נעחמען פאר דעם איזחם צום
שכל צו בריוונגען.

II.

L' alba vinceva l'ora mattutina
Che fuggia 'nnanzi, si che di lontano
Conobbi il tremolar della marina...
PURG. I.

די אויפגעהערדע זון האט טריאומפירענר געיאנט
די מארגענשמונדע,
וועלכע איז געלאפען האט מיג פאראויס,
איז גיגד איהר האב איד דערועהן פון ווייטענס
דעם קאכעריגען ים.
דאנטע קאפ. I.

די קראפטס האָבען געשטאַמט פון אנטווערפּען. דער אַלמער זשאן מישעל האָט פאַרלאָזען די לאַנד צוליעב אינ-געלשע נאַרישקייטען, נאָך אַ געוויסען ווילדען געשלעג—וואָס עס פלעגט אָפט פאַסירען, ווייל ער איז געווען דער טיוועל ווייס וואָס פאַר אַ קריגער — וועלכער האָט זיך געענדיגט טרויעריג. פון דאַמאַלט אָן, שוין באלד אַ האַלבער יאהרהונד-דערט, איז זיין היים געוואָרען די קליינע פירשטען-שטאַדט, וועמעס רויטע שפיציגע דעכער און שאַמענריכע גאַרטענס, וואָס זיינען געלעגען דורכגעמישט משופע'דיג אויף אַ ליעב-ליכען בערגל, האָבען זיך אָבגעשפייגעלט אין די בלאַס-גרינע אויגען פון פאַטער — רהיין. זייענדיג אַן אויסגעצייכענטער מוזיקאַנט איז ער באלד געוואָרען אנערקענט אין אַ לאַנד וואו אַלע זיינען מוזיקאַליש. ער האָט נאָך טיעפערע וואַרצ-לען געלאָזען, ווען ער האָט חתונה געהאַט, איבער פערציג יאָהר צוריק, מיט קלאַראַ סאַרטאַרוס, די טאַכטער פון דעם קאַפּעלמייסטער ביים פירשט, וועלכער האָט איהם איבער-געגעבען זיין שטעל. קלאַראַ איז געווען אַ צערטליכע דייטש-קע, וועלכע האָט געוואוסט נאָר פון צוויי ליידענשאפטען: די קיך און די מוזיק. דעם מאַן האָט זי פאַרהייליגט אַזוי שטאַרק, כמעט ווי זי האָט פאַרהייליגט דעם פאַטער. זשאן מישעל האָט ניט ווייניגער באוואונדערט זיין פרוי. אין פערלויף פון פופצעהן יאָהר האָבען זיי געלעבט צווישען זיך אין פולער האַרמאָניע און געהאַט פיער קינדער. נאָך דעם איז קלאַראַ געשטאַרבען; און זשאן-מישעל האָט, נאָך דעם ווי

ער האָט פארגאסען א סך טרעהרען, אין פינף חדשים ארום חתונה געהאט מיט אַטילע שוין, א צוואנציג יעהריגע געזונט-טע, לאכענדיגע מיידעל מיט רויטע באקען. אטילע האָט פאר-טאָגט פונקט אזוי פיעל מעלות, ווי קלארא און זשאַרמישעל האָט איהר פונקט אזוי שטארק האַלט געהאט. אכט יאָהר נאָך דער חתונה איז זי אויך געשטארבען, ניט איידער זי האָט געהאט צייט גענוג איהם צו שיינקען זיעבען קינדער... צור-זאמען אלזאָ — עלף קינדער, פון וועלכע נאָר איינס איז לע-בען געבליבען. כאַטש ער האָט זיי אלעמען היים געליעבט, זיינען דאָך אזוי פיעל קלעפּ ניט געווען בכח צו צושטערען זיין גוטע שטימונג. דער ערנסטער קלאפּ איז געווען אטילעס טוידם, מיט דריי יאָהר צוריק, אין יאָהרען, ווען עס איז שוין שווער אַנצוהויבען א לעבען פון דאָס ניי און זיך צו שאפען א נייע היים. אבער נאָך א מאָמענט פון צומישונג האָט דער אלטער זשאַרמישעל ווידער באקומען זיין מאראלישע גלייכ-געוויכט, וואָס קיין אונגליק האָט איהם ניט געקענט מאַר בען אין גאנצען צו פארלירען.

ער איז געוואָרען א גוטגערינגער מענש, אַבער זיין גע-זונד איז געשטאָנען ביי איהם העכער ווי אלץ. קענען טרויער-דינקייט האָט ער געהאט א פיזישען עקעל און א שטארקע בעדירפניש האָט ער געהאט פאר פּרעהליכקייט, פאר דער שטארקער פּלעמישער פּרעהליכקייט, פאר א הארציגען, קינד-דערשען לאַכען. וואָס פאר א צער, ער זאָל ניט האָבען, ער האָט צוליעב דעם איין גלעזעל ווייניגער ניט אויסגעטרוג-קען און איין ביסען ווייניגער ניט אויפגעגעסען, און די מוזיק האָט קיינמאָל ניט גערוהט. אונטער זיין פּיחד רערשאפט האָט דאָס הויפּאַרקעסטער באקומען א געוויסע באריהטמטקייט אין די לענדער אַרום רהיין וואו עס האַבט

זיך גענומען פארשפרייטען לעגענדען וועגען זשאן־מישעל צוליעב זיין ריעזיגע געשטאלט און זיינע צאָרן־אויסברוכען. ניט סוקענדיג אויף אלע זיינע אנשטרענגונגען פלעגט ער זיך ניט קענען באהערשען, ווען דער צאָרן פלעגט איהם בעפאלען, ווארום אָט דער היציגער מענש איז באמת געווען א פחדן און ער האָט מורא געהאט זיך צו מאכען לעכער־ליך; ער האָט שטארק געהאלטען פון שטאַט און האָט מורא געהאט פאר די עפענטליכע מיינונג. אבער זיין בלוט פלעגט איהם מיטרייסען מיט זיך: ער פלעגט ווערן רוים און באַ־הערשט ווערען פלוצלונג פון א משוגענער אונגעדולד, ניט נאָר ביי די רעפיטיציעס פון אַרקעסטער, זאָגאר ביי געוויינ־ליכע קאָנצערטען. עס האָט אמאָל פאסירט, אז אין דער אַנ־וועזענהייט פון פירשט האָט ער מיט כעס א שליידער געטחאָן זיין קאפעלמייסטער שטעקל און ווי א צווישעטער גענומען טראמפלען מיט די פיס און זיך צושריען מיט א משונה'דיגע און שטאַמלענדיגען קול אויף איינעם פון זיינע מוזיקאנטען. דער פירשט האָט זיך פרעהליך געמאכט איבער דעם, אָבער די ראַזיגע קינסטלער האָבען דערפאר גע־טראָגען א שטארקע שנאה צו איהם. עס האָט ווייניג וואָס גע־האַלפען וואָס זשאן־מישעל, אליין זיך שעמענדיג מיט זיין אַנפאל, האָט אין א מינוט ארום זיך באמיהט עס צו מאכען פארגעסען דורך איבערטריבענע העפליכקייט: ביי דער ערש־טער געלעגענהייט פלעגט עס אויספלאצען פון דאָס ניין און אָט די אויסערגעוועהנליכע אויפגערעגטקייט וואָס איז אויף די עלטערע יאָהרען געוואָרען נאָך גרעסער, האָט זיין שמע־לע געמאכט זעהר שווער. ער האָט עס אליין געפיהלט און איינמאָל, ווען אז אַנפאל פון זיין כעס האָט כמעט ניט ארויס־ערופען א סטרייק פון גאַנצען אַרקעסטער, האָט ער דער־

לאנגט זיין דימיסיע. ער האָט געהאַפּט אז צוליעב זיינע פּאַר-
דיענסטען וועט מען מאַכען שווערקייטען ביים אָננעהמען זיין
דימיסיע, אז מען וועט איהם בעטען צו פּערבלייבען; אבער
קיין זאך אזוינס איז ניט געשעהן; און אזו ווי ער איז גע-
ווען צו שטאַלץ צוריק צו ציהען זיין בקשה, איז ער אוועק
א פּערביטערטער און באַקלאַגענדיג זיך אויף די אונדאנק-
באַרקייט פון מענשען.

זינט דאמאָלט האָט ער ניט געוואוסט ווי אויסצופילען
זיינע טעג. ער איז שוין געווען אריבער זיבעציג; אבער נאָך
קרעפטיג און ער האָט ניט אויפגעהערט צו ארבייטען
און ארומצולויפען איבער'ן שטאָדט פון אין דער פריה ביז
ביינאכט, צו געבען שטונדען, צו פיהרען וכוותים, צו האַלטען
דרשות און זיך צו מישען אין אַלץ. ער האָט אָנגעהויבען
צו פאַרריכטען מוזיק-אינסטרומענטען; ער האָט אַלץ געזוכט
נייעסען, געמאכט פראבעס און אַפּטמאַל פלעגט ער אויך
אויסגעפינען פארבעסערונגען. ער האָט אויך קאַמפּאָנירט,
און האָט זיך געוואַלטיג אָנגעשטרענגט עפעס וואָס ארויס-
צובריינגען. איין מאָל האָט ער אָנגעשריבען אַ *Maiser*
Solemnis פון וועלכע ער האָט פיעל גערעדט, און וועלכע
איז געווען דער שטאַלץ פון דער פאמיליע. זי האָט איהם
געקאָסט אזוי פיעל מאַטערניש, אז ער האָט איין מאָל ביים
שרייבען כמעט ניט באקומען די פאַפּלעקציע. ער האָט גע-
פרובירט זיך אַליין איינריידען, אז דאָס איז אַ געניאַלעס
ווערק; און דאָך האָט ער גאנץ גוט געוואוסט מיט וואָס פאַר
אַ פּוסטיקייט פון געדאַנקען ער האָט עס געשריבען; ער
האָט ניט געהאַט דעם מוטא איז זיין אייגענעם כתב-יד צו
טהאָן אַ קוק, ווייל ער פלעגט יעדעס מאָל דערקענען אין די
מעלאָדיען, וואָס ער האָט געהאַלטען פאַר אייגענע, נאָך

שטיקלאך פון אנדערע קאמפאזיטאָרען, וועלכע ער האָט מיט אזוי פיעל אנשטרענגונגען צוזאמענגעשלעפט צוזאמען. דאָס איז פאר איהם געווען זעהר א גרויסער צער. אָפטמאָל פלעגען איהם ארויפקומען געראנקען, וועלכע ער פלעגט געפינען פאר פּרעכטיג. ער פלעגט לויפען צום שרייבטיש א פארציטער־טער: ענדליך, ערפונדען עפעס? — אבער ווי נאָר ער פלעגט די פּעדער נעהמען אין האַנד, פלעגט ער זיך ווידער פיהלען איינזאם און שטום. און אלע זיינע אנשטרענגונגען אויפצו־לעבען די פארשוואונדענע שטימען, פלעגען זיך ענדיגען דערמיט, וואָס ער פלעגט אָנהויבען הערען מענדעלסאָנס אָרעך בראהמס'עס בעקאנטע מעלאָדיען.

„עס זיינען פאראן — שרייבט זשאָרזש זאנד — אונ־גליקליכע זשעניען, וועמען עס פעהלט דער כח אויסצודריקען זאכען, און זיי נעהמען זייערע געדאנקען־אוצרות מיט אין קבר אריין, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט א מיטגליעד פון דער גרויסער פאמיליע פון די באַריהמטע שטומע אָדער־שטאַמלער, זשעפראוא סענהילער.“ — דער אלטער זשאָן מישעל האָט געהערט צו דער פאמיליע. ער האָט ניט געקאָנט זיך אויסדריקען ניט דורך מוזיק און ניט דורך ווערטער. און שטענדיג פלעגט ער זיך איינבילדען: איהם האָט זיך אזוי געוואָלט ריידען, שרייבען, זיין א גרויסער מוזיקאנט, א פּלי־סיגער רעדנער! דאָס איז געווען זיין בעהאלטענע וואונד: ער פלעגט מיט קיינעם ניט ריידען וועגען דעם; ער האָט עס זיך אליין ניט מודה גע'ען; אבער, ניט ווילענדיג, פלעגט ער דערפון טראכטען און אַס פלעגט איהם גרויס עגמט נפש מערשאפען.

אַרימער זקן! אין קיין זאך האָט איהם זיך ניט איינגע־געבען צו זיין אינגאנצען מיט זיך. ער האָט אין זיך געטראָגען

אזוי פיעל שענע און קרעפטיגע זאָט; אבער זיי האָבען ניט
 אויפגעבליהט. א טיעפער, ריהרענדער גלויבען אין די ווער-
 דע פון קונסט, אין דעם מאָראַלישען ווערט פון לעבען;
 אָבער דאָס רוב האָט עס זיך אויסגעדריקט אויף אן
 אויפגעבלאָזענעם לעעכרליכען אופן. אזוי פיעל איי-
 דעלער שטאַלץ; און אין לעבען כמעט א שקלאַפישע בעוואונג-
 דערונג פאר די וואָס זיינען געשטאַנען העכער אין מעמד.
 אזא שטאַרקער פערלאַנג צו זיין אונאבהיינגיג; און אין דער
 ווירקליכקייט אזא פאַלשטענדיגע געהאַרכזאַמקייט. פרע-
 טענזיעס פון א שטאַרקען גייסט; און אלע אבערגלויבענס.
 בעגייסטערונג פאר העלדישקייט און אמת'ע מוסת; און אזוי
 פיעל פחדנות! — א נאַטור, וואָס בלייבט שמעהן אויפ'ן
 חאַלבען וועג.

זשאן-מישעל האָט אַריבערגעטראָגען אלע זיינע האָפּע-
גונגען אויפ'ן זון; און מעלכיאָר האָט אין אָנהויב פּערשפּראַ-
כען זיי צו ערפילען. פון קינדווייז אָן האָט ער אַרויסגעוויי-
זען גרויסע פּעהיגקייטען צו מוזיק. ער האָט געלערנט מיט אַ
וואונדערבארער לייכטקייט און איז געוואָרען אזא קונציגער
פידעלשפּיעלער, דאָס ער איז געווען אַ לאנגע צייט דער ליעב-
לינג, כמעט דער אָבגאָט פון די הויפקאָנצערטען. ער האָט
אויף געשפּיעלט זעהר שעהן פּיאנא און אויף אנדערע אינס-
טרומענטען. ער איז געווען אַ שעהנער רעדנער, גוט געבויט,
כאַטש אביסעל צו דיק, פון דעם זאָרט שעהנקייט, וועלכע
מען רופט אין דייטשלאַנד קלאַסישע; אַ ברייטער שטערן אָהן
אַן אויסדרוק, שטארקע, רעגעלמעסיגע געזיכטסציגע און אַ
געקרייזעלטער באַרד: אַ יופּיטער פון רהיין-ברעגן. דער אַל-
טער זשאן-מישעל איז געווען גליקליך מיט זיין זוח'ס ער-
פּאָלג; ער, וועלכער האָט אויף קיין אינסטרומענט ניט געקאָנט
שפּיעלען ווי געהעריג, איז געקומען אין גרויס התפעלות פון
דעם קינסלטרעם גרויסע מאכט. זיכער איז, אַז מעלכיאָר
האָט ניט געהאט קיין שוועריגקייטען אויסצודריקען וואָס
ער האָט געטראכט. דער אומגליק איז נאָר געווען, וואָס ער
האָט גאָר ניט געטראכט און האָט זיך גאָר ניט געקומערט
וועגען דעם. ער האָט פשוט געהאט די נשמה פון אַ מיטעל-
מעסיגען קאָמעדיאַנט, וועלכער טהוט זיך אַן אַ כח זיין שטים
אויסצובילדען, זיך ניט קימערנדיג וועגען דעם, וואָס זי
דריקט אויס, אבער וועלכער קוקט פונדעסטוועגען מיט מורא

און פוסטער גאווה, וואָס פאר אן איינדרוק זי מאכט אויפ'ן פובליקום.

באזונדערס משונה'דיג איז געווען, וואָס, ניט קוקענדיג אויף זיין שטענדיגע זאָרג ארויסצוקומען פאר דער וועלט ווי עס דארף צו זיין און אויף זיין גרויס הכנעה פאר דאָס, וואָס איז אָנגענומען אין דער געזעלשאפט, איז אין איהם, ווי אין זשאַן-מישעל'ן, שטענדיג געווען עפעס אזוינס, וואָס פלעגט זיך ארויסכאפען פלוצלונג, עפעס אזוינס אָהן א חשבון, א געוויסע טעמפּקייט, און וואָס פלעגט מאכען זאָגען די אלטע לייט, אז אלע קראפטס זיינען אביסעל משוגע. אין אָנהויב האָט עס איהם קיין שאדען ניט געבראכט; עס האָט אויסגעוויזען אז זיינע אונגעלומפערטקייטען אליין זיינען א בעווייז, אז ער איז טאקי דער זשעניע, פאר וועמען מען האָב איהם געהאלטען; ווארום מענשען מיט א געזונדען פארשמאנד פארשמעהן שוין ממילא, אז א קינסטלער דארף עס ניט האָבען. דאָך עס האָט לאַנג ניט געדויערט און מ'האַט אויסגעפונען דעם כאַראַקטער פון זיינע אונגעלומפערטקייטען: זייער געוועהנליכער קוואַל איז געווען די פלאַש. נימשע זאָגט אפילו, אז דער גאָט פון שכרות איז אויך דער גאָט פון מוזיק און מעלכיאַר'ס אינסטינקט האָט דאָסזעלבע איהם אונטערגעזאָגט; דאָך אין דעם פאל האָט זיין גאָט זיך ארויסגעוויזען זעהר אונדראַנקבאר צו איהם: ווייט דערפון איהם צוצוזעבען אידעען, וואָס האָבען איהם געפעהלט, האָט עס אוועקגענומען ביי איהם אויך דאָס ביסעל, וואָס ער האָט גער האָט. נאָך זיין משוגענעם שדוך (משוגע אין די אויגען פון דער וועלט און דערפאר אויך אין זיינע אייגענע אויגען) האָט ער זיך אין פלאַש אלץ מעהר און מעהר אריינגעלאָזען. ער האָט פארנאכלעסיגט זיין שפיעלען — זייענדיג אוי זי

כער, אז ער שטעחט העכער פאר די אנדערע, און ער האט אין א קורצער צייט ארום אין גאנצען פארלארען זיין גדלות. אנדערע קינסטלער האבען איהם איבערגעיאָגט און איהם פארטריבען פון דער גונסט פון פובליקום: עס האט איהם וועה געטהאָן, אבער אנשטאָט אויפצואוועקען זיין ענערגיע האָבען די מפרלות נאָך געהאַלפּען אוועקנעהמען ביי איהם דעם מוטח. ער האָט זיך נוקם געווען דערמיט, וואָס ער פלעגט מיט זיינע חברים אין שענק זידלען זיינע קאָנקורענצען. אין זיין נאָרישער גאווה האָט ער גערעכענט צו ווערען דער קאפּעל-מייסטער אויפ'ן פּאטערס פּלאץ. אן אנדערער האָט די שטעל געקראָגען. ער האָט גענלויבט, אז ער ווערט פארפּאָלגט און האָט אָנגעצויגען א מינע פון א ניט אנערקענטען זשעניע. א דאנק דער אכטונג צום אלטען קראפט האָט ער געקאָנט אָנ-האלטען די שטעל פון א פידעל־שפיעלער אין אר-קעסטער, ער האָט אָבער ביסלאַכווייז פארלאָר-דען אלע זיינע שמונדען אין שטאָרט. און ווי שטארק זיין גאווה האָט געליטען פון דעם קלאַפּ, האָט זיין קעשענע נאָך מעהר געליטען. זייט עמליכע יאהרען שוין האָבען די געלד־קוואלען פון זיין בעל־הבית'ישקייט דורך די קלעפּ פון שיקזאל שטארק זיך פארקלענערט. נאָכדעם ווי מען האָט געוואוסט וואָס עס איז אזוינס אמת'ער וואוילטאָג, איז מען אראָפּגעזונקען צו נויטה, וועלכע איז געוואָרען גרע-סער פון טאָג צו טאָג. מעלכיאר האָט זיך ענטזאגט עס צו באַ-מערקען און ער האָט אויסגעגעבען ניט איין גראַשען ווייני-גער אויף זיינע קליידער און זיינע פאָרגניגענס.

ער איז ניט געווען קיין שלעכטער מענש: אבער ער איז געווען א האלב גוטער, וואָס דאָס איז פילייכט נאָך ערגער; שוואַד, אַחז וועלכע עס איז ענערגיע, אַחז מאַדראַלישע קראַפט

און דערצו נאך זיך האלמענדיג פאר א גומען פאטער, גומען
זוהן, גומען מאן און א גומען מענש; פיליכט איז ער עס
טאקי געווען, אויב פאר דעם איז גענוג א גאנץ וואלוועלע
גומסקייט, און יענע טהיערישע צוגעבונדענקייט, וואס מאכט
ליעבען די אייגענע ווי א טהייל פון זיך אליין. קיינער האָט
אפילו ניט געקאָנט זאָגען, אז ער איז א גרויסער עגאָאיסט:
פאר דעם איז ער ניט געווען גענוג פערזענליכקייט.
ער איז געווען א גאָר נישט. עפעס שרעקליכעס ליעגט אין
לעבען פון יענע מענשען, וואָס זיינען גאָר נישט. ווי אז אונ-
בעוועגליכע משא, וואָס מען לאָזט איבער אין דער לופט, האָר
בען זיי די שטרעבונג צו פאלען, און זיי שלעפען מיט זיך
מיט אלץ וואָס איז מיט זיי.

גערעדע דאמאָלט, ווען די לאַגע פון דער פאמיליע איז געווען אים שווערסטען, האָט דער קליינער קריסטאף אָנגע-
 הויבען צו פארשטעהן, וואָס עס קומט פאַר ארום איהם.
 ער איז שוין מעהר ניט געווען קיין בן-יחיד. מעל-
 ביאר פלעגט יעדען יאָהר מאכען זיין ווייב האָבען א קינד
 ניט זאָרגענדיג וועגען דעם, וואָס עס וועט פון זיי ווערען
 שפעטער. צוויי זיינען געשטאַרבען גאָר יונגערהייט. אנדערע
 צוויי זיינען אַלט געווען דריי און פיער יאָהר. מעלביאר פלעגט
 קיין מאָל מיט זיי זיך ניט פארנעהמען. און לואיזע, ווען זי
 פלעגט דארפען אוועקגעהן, פלעגט זיי אַנטרויען קריסטאָף'ן.
 וועלכער איז דאמאָלט אַלט געווען זעקס יאָהר.
 דאָס האָט קריסטאָף'ן ניט ווייניג געקאָסט, ווארום ער
 פלעגט צוליעב אָט דער פליכט זיך מוזען ענטזאגען פון די
 שענהע נאכמיטאגען אין די פעלדער. אבער זייענדיג שטאַלץ
 דערמיט, וואָס מען בעהאנדעלט איהם ווי א מאן, פלעגט ער
 ערנסט זיך געהמען פאר זיין אויפגאבע. ער האָט געזוכט
 אויפ'ן בעסטען אופן צו אונטערהאלטען די קליינע, ווייזענ-
 דיג זיי זיינע אייגענע שפיעלצייג; ער האָט זיך באמיהט צו
 ריידען מיט זיי אזוי ווי ער האָט געהערט די מוטער פלוי-
 דערנדיג מיט זיי. אָדער ער האָט אַרומגעטראָגען איינעם
 נאָך דעם צווייטען אויף די הענד, ווי ער האָט געזעהן אנדער-
 רע עם טהוענדיג. ער האָט זיך געדריעהט אונטער דער משא,
 אבער ער האָט צוזאַמענגעקוועטשט די ציינער און צוגע-
 דריקט דעם קליינעם ברודערל צום ברוסט, ער זאָל ניט אראָב-
 פאלען. די קליינע האָבען שמענדיג געוואָלט, מען זאָל זיי

טראָגען; זיי פלעגען קיינמאל ניט פערמאטערט ווערען דער-
פון; און ווען קריסטאף פלעגט שוין מעהר ניט קענען, פלע-
גען זיי וויינען אָהן א סוף. זיי האָבען איהם ניט ווייניג עגמת-
נפש פארשאפט; און עס איז איהם אָפטמאל געווען גאנץ
שווערליך. זיי זיינען געווען גאנץ שמוציג און האָבען זיך
גענויטיגט אין דער זאַרג פון א מוטער. קריסטאף האָט ניט
געוואוסט וואָס צו טהאָן. זיי האָבען איהם מיסברויכט. צייר
טענווייז האָט ער געהאט א פערלאנג זיי אנצופאטשען, אָבער
ער האָט געטראכט: „זיי זיינען קליין, זיי פארשטעהען ניט.“
און ער פלעגט גרויסמוטהיג זיך לאָזען קנייפען, שלאָגען און
מאטערן. ערנסט פלעגט יאָמערן פון גאָר נישט; ער פלעגט
טראַמפלען מיט די פיס און זיך קייקלען פון כעס; ער איז
געווען א נערוועזעס קינד און לואיזע האָט געגעבען קריס-
טאָף אן עצה זיך ניט צו שטעלען געגען זיינע קאפרויען;
וואָס איז שייך רודאָלף איז ער געווען ביזן, ווי אן אבעזיא-
נע; אז קריסטאף פלעגט טראָגען ערנסטען אויף די הענד,
פלעגט ער דערווייל הינטער זיין רוקען אבשפילען אלערליי
שפיצלאך; צוברעכען די צאצקעס, אויסגיסען די וואסער,
פארפאטשקענען די קליידלאך און זיך אזוי לאנג ארום דרע-
הען ארום שאף, ביז די שויסלען פלעגען אַרונטערפאלען.
אין ווען לואיזא פלעגט קומען צוריק, פלעגט זי, אַנ-
שטאָט קריסטאָף צו לויבען, איהם זאָגען אָהן בייזקייט,
אָבער מיט א פערדראַס זיך צוקוקענדיג צום גאנצען חורבן:
„מיין אַרים קינד, דו ביזט ניט זעהר געראטען.“
קריסטאף פלעגט זיך פיהלען שטארק געקרייניקט און
זיין הארץ פלעגט פול ווערען.

לואיזע, וועלכע האט ניט דורכגעלאזען קיין איין געלע-
גענהייט וואו זי האט נאָר געקענט פארדיענען א גראשען,
פלענט זיך פארדינגען פאר א קעכין ביי אויסערגעווענהיי-
ליכע געשעהענישען ווי א חתונה אָדער א מזל טוב.

מעלכיאָר האָט זיך געמאכט גאר ניט וויסענדיג דערפון.
עס האָט אביסעל אָנגערירט זיין כבוד, אָבער ביזן איז ער
ניט געווען פאר וואָס עס האָט זיך אזוי געמאכט, כל זמן ער
האָט עס ניט געזעהן.

דער קליינער קריסטאָף האָט נאָך גאָר ניט געוואוסט
פון די צרות פון לעבען. די איינציגע גרענעצען פאר זיין
פרייען ווילען איז געווען דער ווילען פון זיינע עלטערן. דאָך
שטארק אין וועג זיינען זיי איהם ניט געשטאַנען. ווייל זיי
האַבען איהם אין אלגעמיין געלאָזען געהן זיין וועג. זיין איינ-
ציגער וואונש איז געווען, גרויס צו ווערן, כדי צו טהאָן אַלעס
וואָס ער וויל. ער האָט קיין בעגריעף ניט געהאט וועגען די
שטערונגען וואָס שטעהן אין וועג ביי יעדען קעהר. ער האָט
אויך קיין אהנונג ניט געהאט דערפון, אז זיינע עלטערן נופא
זיינען ניט קיין פולע בעל־הביתים איבער זיך אליין.

אין דעם טאָג ווען ער האָט זיך צום ערשטען מאל דער-
וואוסט, אז עס זיינען דאָ צווישען מענשען אזעלכע וואָס
הערשען און אנדערע וואָס מוזען פאַלגען, און אז זיינע על-
טערן געהערן ניט צו די ערשטע, האָט קריסטאָף'ס גאנצע
נשמה זיך אויפגערודרט.

דאָס איז געווען זיין ערשטער קריזיס אין לעבען.
דאָס האָט פאַסירט אין א גאַכמיטאָג. די מוטער האָט

איהם אויסגעפוצט אין דעם ריינסטען אנצונג. — עס איז געווען א געשאנקענער בגד, וועלכען לואיזע האָט מיט איהר אויסערגעווענליכע געדולד און ארבייט אזוי אויספאר־ריכט, אז עס זאָל האָבען א שטיקעל פנים, און ער איז אוועק צו איהר, ווי זיי האָבען אָבגעמאכט, אין הויז וואו זי האָט געארבייט. ער האָט זיך געשעמט אליין אריינצוגעהן. א דיע־נער, וואָס האָט זיך ארוםגעדריעהט אויפ'ן גאניק, איז צוגע־גאנגען צום קליינעם און א פרעג געטהאָן מיט א פריינדליכען טאָן: וואָס ער דארף דאָ.

קריסטאָף איז רויט געוואָרען און גענומען שטאמלען. ער איז געקומען זעהן „פרוי קראפט“, ווי זי האָט איהם אָנגעזאָגט צו ענטפערן.

„פרוי קראפט?“ וואָס ווילסטו פון פרוי קראפט? — האָט דער דיענער א פרעג געטהאָן, בעטאָנענדיג איראניש דאָס וואָרט „פרוי“ — „דיין מאמע? געה ארונטער און דו וועסט געפינען לואיזען אין קיך אין ענד פון קאדירדאָר.“

קריסטאָף איז געוואָרען נאָך רויטער. ער האָט זיך גע־שעמט וואָס מען רופט זיין מוטער אזוי היימיש „לואיזע“. דאָס האָט איהם בעליידיגט.

ער וואָלט נאָר אנטלאָפען פון דאנען צו זיין ליבען טייד, דאָרט אונטער דעם שאטען פון קוסטעס, וואו ער פלעגט זיך דערצעהלען מעשה'לעך.

אין קיך איז ער אריינגעלאָפען. צווישען די איבעריגע דיענסטען, וועלכע האָבען איהם באגעגענט מיט לאַרמדיגע בעגריסונגען, הינטען לעבען אויווען, איז געשטאנען זיין מוטער און צערטליך געשמייכלט צו איהם. ער האָט זיך צו איהר א לאָז געטהאָן און זיך בעהאלטען אין איהר עלייד. זי האָט געטראָגען א ווייסען פארטוך און געהאלטען א הילצער־

נע לעפעל אין האנד. נאך מעהר צוטומעלט איז ער געוואָרען ווען די מוטער האָט געפרובירט אויפהויבען זיין מאָרדעצקע. כדי מען זאָל קענען אַנקוקען גוט זיין פּנימ'ל. און זי האָט איהם געהייסען יעדען איינעם דערלאנגען די האנד און זאָר גען „גוטען טאָג“. דאָס האָט ער ניט געוואָלט. ער האָט זיך אומגעדריעהט צום וואנד און בעהאַלטען דעם קאַפּ אין די הענד. ביסלעכווייז האָט ער געקראָגען מוטה און האָט שמיר לערהייט גענומען ווארפען בלישצענדיגע און לאַכענדיגע בליי-קען ביז אימיצער פלעגט דערזעהן. דאמאַלט פלעגט ער זיך ווידער בעהאַלטען. פון זיין באהעלטעניש האָט ער בעטראכט די מענשען ארום זיך. זיין מוטער האָט אויסגעזעהן זעהר פארטהאָן און וויכטיג. ער האָט איהר אזוי ניט געקענט. זי איז ארומגעגאנגען פון איין פּאַן צו דער צווייטער, פארזוך כענדיג, געבענדיג עצות מיט א זיכערער שטים און ארויס געבענדיג רעצעפטען, צו וועלכען די הויז-קעכין האָט מיט גרויס רעספעקט זיך צוגעהערט. דער קליינער האָט אָנגע-קוואַלען פון שטאַלץ, זעהענדיג ווי הויך זיין מוטער ווערט דאָ געאכט און וואָס פאר אַ ראַליע זי שפּיעלט אין אַט דעם אויסגעפּוצטען צימער מיט פרעכטיגע כלים פון גאָלד-בלייש-צענדיגען קופּער.

פּלוצלונג איז דאָס געשפרעך אנטשוויגען געוואָרען. די טיהר האָט זיך געעפּענט. אַ דאמע איז אריין מיט אַ נערויש פון איהר זיידענע קלייד. זי האָט זיך פּערדעכטיג ארומגע-קוקט. זי איז ניט מעהר יונג געווען. פון דעסטוועגען האָט זי געטראָגען אַ העלע זיידענע קלייד מיט ברייטע ארבעל. איהר שלעפע האָט זי געהאַלטען אין האנד, כדי ניט איינצושמירען. דאָד האָט איהר דאָס ניט אָבגעהאַלטען פון צו געהן צום אוי-ווען, זיך צוקוקען צו די געריכטען און אפילו אייניגע מאכלים

פארזוכען. ווען זי האָט אביסעל אויפגעהויבען די האנד, איז דער ארבעל אראַבגעפאלען און די האנד איז גע- בליעבען א הויַלע ביז'ן עלענבויגען. קריסטאף האָט עס גע- האלטען פאר זעהר מיאום און ניט פאסיג. ווי טרוקען און אַבגעריסען האָט זי גערעדט צו לואיזען און מיט וואָס פאר אן אונטערטהעניגקייט לואיזע האָט עס איהר געענטפערט. קריסטאפ'ן האָט עס שטארק איבערראשט. ער האָט זיך בעהאַלטען אין זיין ווינקעל, מען זאָל איהם ניט זעהן. עס האָט אבער ניט געהאַלפּען.

די דאמע האָט א פרעג געטהאָן, ווער דער קליינער איז. לואיזע האָט איהם א כאפ געטהאָן און איהם פאַרגעשטעלט. זי האָט איהם צוגעהאַלטען פאר די הענד, כדי ער זאָל ניט בעהאַלטען דעם פנים. און כאַטש איהם האָט זיך געוואַלט ארויסרייסען און אנטלויפען, האָט ער געפיהלט אינסטינקטיוו אז דעם מאָל טאָר ער זיך ניט שטעלען אנטקעגען.

די דאמע האָט זיך צוגעקוקט צום צושראַקענעם פנימ'ס. איהר ערשטע בעוועגונג איז געווען א פריינדליכער און מור טערליכער שמייכעל צו איהם. באלד אבער האָט זי וויעדער ארויפגעצויגען איהר בעל־הבית'שע מינע און האָט גענומען אויספרעגען דעם קליינעם: ווי ער פיהרט זיך אויף, צי ער פאָלגט טאטע מאמע? פראגען אויף וועלכע דער קליינער האָט ניט געענטפערט. זי האָט זיך צוגעקוקט, צי דער אנצוג פאַסט איהם, און לואיזע האָט זיך געפלייסט איהר צו פאר- זיכערן, אז עס איז אויסגעצייכענט. זי האָט געצויגען דעם רעקיל פון די זייטען, כדי אויסצוגלייכען די קנייטשען. קריסטאף האָט געוואַלט אויסשרייען, אז דער אנצוג איז צו שמאָל. ער האָט ניט פערשטאַנען, פאר וואָס די מאמע דאַנקט איהר אזוי שטארק.

די דאמע האָט איהם גענומען פאר'ן האנד און געזאָגט, אז זי זױל איהם פיהרען צו איהרע קינדער.

קריסטאף האָט געווארפען פערצווייפעלטע בליקען אויף דער מוטער, אבער יענע האָט אזוי אונטערטעניג געשמיי- כעלט צו דער דאמע, אז ער האָט גלייך פארשטאנען דאָס פון איהר קען ער קיין הילף ניט ערווארטען. ער איז געגאנגען נאָך זיין פיהרערין ווי אַ שעפסל וועלכען מען פיהרט אין שלאכט- הויז.

זיי זיינען אריין אין אַ גארטען, וואו צוויי אָנגעכמורע- טע קינדער, אַ מיידעל און אַ אינגעל, כמעט אין קריסטאָף'ס יאָהרען, זיינען געשטאנען אָנגעבלאָזען איינע אויף די אַנ- דערע. קריסטאָף'ס אַריינקומען האָט געבראכט אַן ענדע- רונג. זיי זיינען צוגעגאנגען געהענטער אום דעם נייעם גאַסט צו בעטראכטען. קריסטאָף, פאַרלאָזען פון דער דאמע צווישען די צוויי קינדער, איז געבליבען שטעהן ווי אַ צוגעוואַקסענער אין דער אַלע, ניט האָבענדיג דעם מוטת אויפצוהויבען די אויגען. די אנדערע צוויי, אויך זיך ניט רירענדיג פון אַרט, אַ פאַר שריט ווייטער, האָבען איהם באקוקט פון קאָפּ ביז די פיס, האָבען געשטורכעט איינע די אנדערע מיט די עלענבוי- גענס און איראָניש געשמייכעלט. סוף כל סוף האָבען זיי זיך אויף עפעס בעשלאָסען. זיי האָבען איהם געפרעגט, ווער ער איז, פון וואנענט ער קומט און וואָס זיין פאַטער מוט. קריס- טאָף, אַ פערשטיינערטער, האָט גאָר ניט געענטפערט: ער איז געווען צושראַקען ביז צו טרערען, איבערהויפט פון דער קליינער, וועלכע האָט געהאט אַ בלאַנדען צאַפּ, אַ קורצע קליידעל און נאקעטע פיס.

זיי האָבען אָנגעהויבען זיך צו שפּילען. ווען קריסטאָף האָט זיך גענומען אביסעל בערוהיגען, האָט דער קליינער

פריץ' פלוצלונג זיך אַבגעשטעלט לעבען איהם און, אַנריה-
רענדיג דעם אנצוג, האָט ער געזאָגט :

„זעה נאָר, דאָס איז דאָך מיינער!“

קריסטאָף האָט נאָר ניט פארשטאַנען. בעליידיגט פון
דער פּרעטענזיע, אז זיינער אן אנצוג געהערט נאָר אן אַנ-
דערן, האָט ער ענערגיש געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ אויף ניין.

— „איך מיין, אז איך וועל עס דאָך דערקענען“ —
האָט דער קליינער געזאָגט. — „עס איז מיין אלטער בלויער
אנצוג, ער האָט נאָך דאָ אַ פֿלעק“. און ער האָט מיט'ן
פינגער אָנגעוויזען וואו. נאָכדעם איז ער ווייטער אָנגעגאָנג-
גען מיט זיין אינספּעקציע, האָט ארומגעקוקט קריסטאָף'ס
פּיס און האָט געפרעגט : פון וואָס, אייגענטליך, זיינען גע-
מאַכט געוואָרען די לאַמעס פון זיינע פּערריכטע שיד.

קריסטאָף איז געוואָרען שטאַרק רויט. די מיידעלע האָט
זיך אָנגעבלאָזען און עפּעס אריינגעשושקעט דעם ברודער
אין אויער אריין. — קריסטאָף האָט געהערט וואָס — אז
ער איז אַ קליינער אַרעמאָן !

דאָס האָט קריסטאָף ניט געקענט פארשווייגען. ער האָט
געמיינט, אז ער וועט קענען די בעליידיגענדע מיינונג צע-
שמעטערען און, ארויסשטאַמלענדיג מיט אַ פארשטיקטער
שטים, האָט ער געזאָגט, דאָס ער איז אַ זוהן פון מעלכיאר
קראַפּט, און אז זיין מוטער איז לואיזע די קעכין. איהם האָט
זיך אויסגעדוכט, אז דער טיטל איז פונקט אזוי שעהן ווי
יעדער אנדערער און ער איז געווען גאנץ גערעכט. אבער ביי
די אנדערע צוויי קליינע, וואָס האָבען זיך פאראינטערעסירט
מיט דער נייעס, איז ער דורך דעם ניט געשטיגען אין אַכ-
טונג. זיי האָבען נאָר, פארקעהרט, אָנגענומען דעם מאָן פון
בעשיצער און איהם געפרעגט, וואָס וועט ער טהאָן שפּעטער?

צי ער וועט אויך ווערען א קוכער אָדער א קוטשער?
 קריסטאָף האָט וויעדער פארלאָרען דעם לִשׁוֹן. ער
 האָט געפיהלט ווי א פראַסט איז איהם דורכגעגאנגען דורכ'ן
 הארצען.

ערמוטיגט דורך זיין שווייגען, האָבען די ביידע יונגע
 גבירים/לעד, וועלכע האָבען מיט איין מאָל דערפיהלט צום
 קליינעם אַרימען א שטארקע, זינלאָזע, קינדערשע אנטפאטיע.
 אָנגעהויבען זוכען מיטלען ווי איהם צו מאטערן. די מיי-
 דעל איז געווען בעזונדערס אויפגעבראכט. זי האָט בעמערקט
 אז קריסטאָפֿען קומט אָן שווער צו לויפען צוליב זיינע
 איינגע קליידער, און איז געפאלען אויף א כיטרעם געדאנק
 איהם צו מאכען שפּרינגען איבער באריערן.

זיי האָבען אויפגעשטעלט א באריער פון א קליינע
 באַנק, און האָבען געפאָדערט אז קריסטאָף זאָל אריבער-
 שפּרינגען.

דער אונגליקליכער אינגעל האָט ניט געוואנט צו זאָגען
 וואָס עס שטערט איהם צו שפּרינגען. ער האָט צוזאמענגע-
 נומען זיינע כוחות, האָט זיך א הויב געטהאָן און האָט זיך
 אויסגעצויגען אויף דער ערד ווי גרויס ער איז געווען.

ארום איהם האָט מען זיך געקייכט לאכענדיג. ער האָט
 געמוזט וויעדער אָנהויבען פון דאָס ניי. מיט אויגען פול מיט
 טרערען האָט ער אָנגעשטרענגט אלע כוחות און איז דעם
 מאָל אריבערגעשפרונגען. דאָס איז ניט געווען גענוג פאר
 זיינע פייניגער, וועלכע האָבען בעשלאָסען, אז דער באריער
 איז צו נירדיג און זיי האָבען גענומען ארויפשטעלען נאָך
 זאכען, אזוי אז ער האָט געמוזט זיכער ברעכען האַלז און
 געעניק. קריסטאָף האָט געפרובירט פראַטעסטירען. ער האָט
 ערקלערט, אז ער וועט מעהר ניט שפּרינגען. די מידעלע

האָט איהם אָנגערופען טרום, און געזאָגט אז ער האָט מורא. קריסטאָף האָט עס ניט געקענט אריבערטראָגען, און כאָטש ער איז געווען זיכער, אז ער וועט פאלען, איז ער געשפרונגן גען און איז געפאלען. זיינע פיס האָבען זיך פארטשעפעט אן באַריער און אלעס איז מיט איהם מיטגעפאלען. ער האָט ביז בלוט צעריסען די הענד און שיער ניט צושפאלטען דעם קאָפּ. און צום גרעסטען אונגליק האָבען זיינע הויזען געפלאַצט אויף די קניע און אין אנדערע ערטער. די שאַנדע האָט איהם קראַנק געמאכט.

ער האָט געהערט ווי ביידע קינדער האָבען פון נחת אַרומגעטאַנצט אַרום איהם. ער האָט שרעקליך געליטען. ער האָט געפיהלט, אז זיי פּעראַכטען איהם און זיי האַסען איהם. פאַר וואָס? פאַר וואָס? ער האָט געוואָלט שטאַרבען! עס איז ניטאָ קיין שרעקליכערער ווייטאַג ווי דער פון אַ קינד, וואָס האָט צום ערשטען מאל אויסגעפונען די שלעכטסקייט פון אנדערע. ער גלויבט דאָ, אז די גאַנצע וועלט פּערפאַלט איהם, און אז עס איז קיין זאך ניטאָ, וואָס זאָל איהם העלפען. גאָר ניט, גאָר ניט מעהר!

קריסטאָף האָט געפרובירט זיך אויפהויבען. דער קלייַג נער אינגעל האָט איהם צוריק אַ שטופ געטהאָן און ער איז ווידער געפאלען. די מידעל האָט איהם גענומען בריקענען מיט די פיס. ווען ער האָט ווידער געוואָלט אויפשטעהן, האָבען זיי זיך אַרױפגעזעצט ביי איהם אויפ'ן רוקען און צוגעדריקט זיין פנים צו דער ערד. דאָ איז אַ צאָרן איהם בעפאלען. דאָס איז שוין געווען צופיעל פאַר איהם! זיינע ברענענדיגע גע-שוואַלענע הענד, זיין צוריסענער שעהנער אנצוג — אזא אונג-גליק פאַר איהם — די שאַנדע, דער ווייטאַג און דער פּראָב-טעסט גענען די אונגערעכטיגקייט, אזוי פיעל אונגליקען מיט

איינ מאָל האָבען איהם אריינגעבראכט אין א ווילדען צאָרן. ער האָט זיך אויפגעהויבען אויף די הענד און קניע, האָט זיך ווי א הינטעל גענומען טרייסלען אזוי, אז זיינע ביידע פער-פאלגער זיינען אראָפגעפאלען איינע אויף די אנדערע, און ווען זיי האָבען נאָך אמאָל מיט איהם זיך אָנגעהויבען, האָט ער מיט אן איינגעבויענעם קאָפּ זיך אַ לאַז געטהאָן און אראָבגעלאָזען אַ פּאַטש דער מיידעלע און מיט אַ געזונדען זעץ אַ שליידער געטהאָן דעם אינגעל אויף אַ בייט פון בלו-מען.

עס איז געוואָרען אַ יללה. מיט שאַרפע געשרייען זיי-גען די קינדער אוועקגעלאָפּען אין הויז. מען האָט געהערט טהירען קלאַפּען און בייזע געשרייען. די דאַמע איז געקור-מען צו לויפּען אזוי שנעל ווי איהר שלעפע האָט נאָך דער-לאָזען. קריסטאָף האָט געזעהן ווי זי קומט און האָט אפילו נים פרובירט אנטלויפּען. ער איז געווען אויסער זיך פון דעם וואָס ער האָט אָבגעטהאָן... עס איז געווען אַן אונגעהערטע זאך, אַ פּערברעכען. אבער ער האָט קיין חרטה נים געהאַט. ער האָט געוואַרט. ער איז געווען פאַרלאָרען. עס איז גוט אזוי, ער איז געטריבען געוואָרען צו פּערצווייפלונג.

די דאַמע האָט זיך ארויפגעוואַרפּען אויף איהם, ער האָט געפיהלט ווי זי שלאָגט איהם. ער האָט געהערט ווי זי רעדט מיט אַ צאַרנדיגען קול אַ ים מיט ווערטער. ער האָט אבער גאָר נים געקענט פּערשטעהן אַ וואָרט. זיינע בייזע קליינע שונאים זיינען געקומען צוריק צוצוזעהן זיין שאַנדע. זיי האָבען געשריען שוידערליך. דיענסטען זיינען געקומען, עס האָט זיך געהערט אַ מיש מאש פון שטימען. צו מאַכען זיין מפּלה פאַר פּול, איז אויך לואיזע געקומען, וועלכע מען האָט גערופּען. און אַנשטאָט איהם צו בעשיצען, האָט זי אויך

איהם אָנגעהויבען שלאָגען, איידער זי האָט נאָך געוואוסט וואָס עס איז געשעהן און געוואָלט ער זאָל זיך ענטשולדיגען. דאָס האָט ער זיך ענטזאגט צו טהאָן. זי האָט איהם גענומען טרייסלען און שלעפען פאר'ן האַנד צו דער דאמע און צו די קינדער, ער זאָל זיך פאר זיי שטעלען אויף די קניע. ער האָט געטופעט מיט די פיס, געשריען און האָט א בים געטהאָן דער מוטער אין האַנד.

ענדליך האָט ער זיך געראטעוועט צווישען די לאכענ-דיגע דיענסטען.

ער איז אוועק. זיין הארץ האָט געקלאפט שרעקליך. זיין געזיכט האָט געברענט פון כעס און פון די פעטש וואָס ער האָט געקראָגען. ער האָט פון קיין זאך ניט געטראכט. ער האָט פארקלענערט זיינע טריט, ווייל ער האָט ניט געוואָלט וויי-נען אין גאָס. ער האָט געוואָלט זיין אין דער היים און זיך דאָרט אויסוויינען.

עס האָט איהם געשטיקט אין האַלז און די בלוט האָט געקלאפט אין קאָפּ ווי עס וואָלט געהאלטען ביים פלאצען. ענדליך איז ער געקומען אהיים. ער איז ארויפגעלאָ-פען אויף די אלטע שווארצע טרעפּ צו זיין ווינקעל ביים פענסטער איבער'ן טייך. ער האָט זיך א וואָרף געטהאָן און א גאָס געטהאָן מיט אים פון טרעהרען. ער האָט אליין ניט געוואוסט קלאָהר, פאר וואָס ער וויינט. ער האָט אבער גע-פיהלט, אז ער מוז וויינען. און ווען דער ערשטער שטראָם איז פאריבער, האָט ער נאָך אלץ געוויינט, ווייל ער האָט געוואָלט וויינען. ער האָט געוואָלט מיט דעם זיך אליין אַנ-טהאָן יסורים, אזוי ווי ער וואָלט דורך דעם געקענט וועה טהאָן די אנדערע ווי זיך אליין. דאן האָט ער זיך דערמאָנט, אז זיין פאָטער וועט באלד קומען און אז די מוטער וועט

איהם אלץ דערצעהלען און אז צו זיינע צרות איז נאך אלץ קיין סוף ניטאָ.

ער האָט בעשלאָסען צו אנטלויפען, נאנץ גלייך וואוהין, אבי מעהר קיין מאָל ניט צוריק צו קומען. גראדע אין דעם אויגענבליק, ווען ער איז ארונטערגעגאנגען, האָט ער זיך אָנגעשטויסען אָן זיין פּאָטער, וואָס איז אַקאַרשט אַהיים געקומען.

— „וואָס טהוסטו דאָ, יונגאמטש איינער? וואוהין קלייבסטו זיך?“ — האָט מעלכיאר איהם אַ פרעג געטהאָן. ער האָט גאָר ניט געענטפערט.

„דו האָסט שוין עפעס אַ שפּיצעל אָבגעטהאָן? וואָס האָסטו אָבגעטהאָן?“

קריסטאף האָט עקשנות'דיג געשוויגען.
„וואָס האָסטו געטהאָן?“ — האָט מעלכיאר איבער גע'חזר'ט — „וויילסטו מיר ענטפערן.“

דאָס קינד האָט אָנגעהויבען צו וויינען, מעלכיאר צו שרייַען, איינער העכער פאר'ן אנדערן, ביז זיי האָבען דערהערט לאַוויזעס איילענדיגע טריט, לויפענדיג אויף די טרעפּ. זי איז געווען זעהר אויפגערעגט. זי האָט אָנגעהויבען מיט שטארקע פּאָרוורפע, דורכגעמישט מיט פעטש. גלייך איז מעלכיאר אויף צוגעשטאַנען, ווי נאָר ער האָט פּערשטאַנען, און ווארשיינליך נאָך פריהער, וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך. מיט קלעפּ דורד זועלכע ער וואָלט געקאָנט אַן אָקס דער'הרנ'ענען. ביידע האָבען געשריען און דאָס קינד האָט געיאַ- מערט. געענדיגט האָבען זיי דערמיט, וואָס זיי האָבען ביידע מיט דעם זעלבען כעס זיך גענומען קריגען. שלאָגענדיג דאָס קינד, האָט מעלכיאר גע'טענה'עט, אז גערעכט איז דער קליי- נער און אז אזוינע זאכען קען מען ערווארטען, ווען מען געהט

דיענען צו אזוינע לייט, וואָס מיינען אז ווייל זיי האָבען געלט, קענען זיי זיך אלץ ערלויבען. לואיזע, שלאָגענדיג פון איהר זייט דאָס קינד, האָט געשריען אויפ'ן מאן, אז ער איז אן אונמענש, אז זי וועט איהם קיין מאָל ניט ערלויבען אָנ-צוריהרען דאָס קינד, ווייל ער האָט איהם געממית'ט. און אין אמת'ן האָט ביי קריסטאפ'ן גערונען אביסעל בלוט פון נאָז, אָבער דאָס האָט דעם קליינעם ווייניג וואָס געארט, און ער איז נאָר ניט דאנקבאר געווען דער מוטער, וואָס זי האָט מיט א נאסען טיכעל עס גראָב אָבגעהאלטען, ווייל זי האָט אלץ ניט אויפגעהערט איהם זירלען. צום סוף האָט מען איהם אריינגעשטופט אין א פינסטערן קאמער און פארשפארט אָהן עסען.

ער האָט געהערט ווי די עלטערן רייסען זיך ארום. ער האָט אליין ניט געוואוסט וועמען פון זיי ער האסט מעהר. עס האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אז ער האסט מעהר די מוטער, ווארום פון איהר האָט ער קיין מאָל ניט ערווארטעט אזא שלעכטסקייט. די אונגליקען פון טאָג האָבען מיט אמאָל איהם צודריקט. אלץ וואָס ער האָט זיך אָנגעליטען, די אונג-גערעכטיגקייט פון די קינדער, די אונגערעכטיגקייט פון דער דאמע, די אונגערעכטיגקייט פון זיינע עלטערן, און — ער האָט געפיהלט ווי אן אָפענע וואונד, אליין ניט וויסענדיג פאר וואָס, די ערנידערונג וואָס זיינע עלטערן, מיט וועלכע ער האָט אזוי געשטאָלצירט, האָבען ארויסגעוויזען פאר יענע שלעכטע, געמיינע מענשען.

אָט די פייגהייט פון וועלכע ער האָט צום ערשטען מאָל זיך דערוואוסט, האָט איהם אויסגעוויזען געמיון. אלץ איז אין איהם געוואָרען צורודערט: די אכטונג פאר זיינע איי-גענע, דער רעליגיעזער רעספעקט וואָס זיי פלעגען אין איהם

ערוועקען, זיין פערטרויען איז לעבען, זיין נאאיווע בעדירפֿֿ
 נים אנדערע צו ליבען אום אליין פון זיי געליעבט צו ווע-
 רען, זיין מאַראַלישער גלויבען, א בלינדער, אָבער אן אכסאַ-
 לומער. עס איז געווען אן אמת'ער חורבן. ער איז געוואָרען
 צודריקט פון א ברוטאלע מאכט, ניט האָבענדיג קיין מעג-
 ליכקייט זיך צו פערטיידיגען, צו אנטלויפען דערפון. עס האָט
 איהם געשטיקט. ער האָט געמיינט, אז אָט שטאַרבט ער.
 זיין גאנצער קערפער האָט זיך אָנגעשטרענגט אין א
 פערצווייפעלטען פראָטעסט. ער האָט געקלאַפט אין וואַנד
 מיט די קולאַקס, מיט די פיס, מיט'ן קאַפּ. ער האָט געשריען
 און איז אנידערגעפאלען אויף דער ערד, זיך אָבשלאַנגענדיג
 אָן די מעבעל.

זיינע עלטערן זיינען געקומען צו לויפען, איהם געכאַפט
 אין די אַרעסט. איצט האָט יעדער איינער געוואָלט ארויסוויי-
 זען וואָס מעהר צערטליכקייט. זיין מוטער האָט איהם אויס-
 געטהאָן און אוועקגעלעגט אין בעט. און אליין זיך אוועק
 געזעצט ביי איהם צוקאַפענס, ביז ער וועט זיך בערוהיגען. ער
 האָט זיך ניט געריהרט. ער האָט איהר ניט מוחל געווען, און
 זיך געמאַכט שלאָפענדיג, כדי איהר ניט דארפֿען א קוש
 טהאָן. זיין מוטער איז אין זיינע אויגען געווען שלעכט און
 פייג. ער האָט ניט געוואוסט, וואָס זי האָט געהאַט אויסצו-
 שטעהן אום צו מאַכען א לעבען פאר זיך און פאר איהם.
 נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעוויינט דעם גאנצען זאַפּאַס
 טרעהרען, וואָס עס געפינט זיך אין די אויגען פון א קינד.
 האָט ער זיך געפיהלט אביסעל לייכטער. ער איז געווען מיער
 און צובראַכען. אבער זיינע נערווען זיינען געווען צופיעל אָנ-
 געשטרענגט צו קענען איינשלאָפען. די נאַר וואָס איבער-
 געלעבטע בילדער האָבען אויף דאָס גיי זיך פארבייגעטראָג-

נען פאר איהם אין זיין האלב־בעטויבמען צושטאנד. איבער־
 הויפט האָט ער ווידער געזעהן די קליינע מיידעל מיט איהרע
 בלישצענדע אויגען, מיט דעם פאריסענעם נעזעל, מיט די
 האָר איבער די אקסלען, מיט די נאָקעטע פיס, און מיט איהר
 קינדערשער געפערלעכער שפראך. עס האָט איהם געשוידערט
 ווען ער האָט זיך פאַרגעשמעלט, אז ער הערט ווידער איהר
 שטים. ער האָט זיך דערמאָנט ווי נאָריש ער האָט זיך גע־
 האַלטען געגען איהר און ער האָט דערפיהלט א ווילדען האָס
 צו איהר. ער האָט איהר ניט געקאָנט מוחל זיין פאר וואָס
 זי האָט איהם אזוי ערנידעריגט. און אין איהם האָט זיך ער־
 וועקט א פערלאַנג איהר אויך אזוי צו ערנידעריגען און צו
 מאַכען וויינען. ער האָט געזוכט מיטלען ווי עס אויסצופיהר
 רען, אבער ער האָט קיין זאך ניט געקענט געפינען.

עס האָט ניט אויסגעזעהן, אז זי זאָל זיך ווען עס איז
 מיט איהם אינטערעסירען. אבער אום זיך לייכטער צו מאַך
 כען, האָט ער זיך איינגערעדט, אז אלץ וועט זיין אזוי ווי ער
 וויל. ער האָט זיך פאַרגעשמעלט אז ער איז א גרויסער, מעכ־
 טיגער, בעריהמטער מאַן, און ער האָט בעשלאָסען, אז זי
 דארף זיך אין איהם פארליעבען. דאן האָט ער אָנגעהויבען
 זיך דערצעהלען איינע פון יענע משוגענע מעשיות, וועלכע
 ער האָט געהאַלטען ווירקליכער ווי די ווירקליכקייט אליין.

זי געהט אויס פון ליעבע צו איהם, אָבער ער שטויסט
 איהר אָפּ פון זיך. ווען ער געהט פארביי איהר הויז, קוקט
 זי איהם נאָך פון הינטער די פאַרהאַנגען. ער ווייס, אז זי
 קוקט אויף איהם, אבער ער מאַכט זיך ניט וויסענדיג.
 ער פארלאָזט זאָנאר זיין לאַנד, און פאַהרט אַוועק ווייט.
 כדי איהר מעהר צו פייניגען. ער טהוט אויף גרויסע זאַכען.
 דאָ האָט ער אריינגעשמעלט אייניגע אויסגעקליבענע שטיקל

לעך פון זיין זיידענס העלדען-ערצעהלונגען — זי ווערט דער-
וויילע טראנק פון צער. איהר מומער, אָט יענע שטאַלצע דאמע,
קומט זיך בעמען: „מיין אָרעם קינד שטארבט: קומט, איד
בעט אייך!“ ער איז געקומען. זי לינגט מיט אַ בלייבען און
איינגעפאלענעם פנים. זי האָט אויסגעשטרעקט איהרע ביי-
דע אָרעמס, זי קען ניט ריידען, נאָר זי האָט גענומען זיינע
ביידע הענד און געקושט וויינענדיג. דאן האָט ער אויף איהר
אַ קוק געטהאָן מיט אַ וואונדערבארע צערמליכקייט און מילד-
קייט. ער בעפעהלט איהר געזונד צו ווערען און ניט איהר
די ערלויבניש איהם צו לייעבען. ביי דעם פונקט אין זיין
ערצעהלונג, ווען ער האָט גענומען זיך אמוזירען, מאַלענדיג
זייער צוזאַמענקומען, איבער'חזרנדיג עמליכע מאָל די ווער-
טער און בעוועגונגען, איז דער שלאָף אויף איהם ארויפגע-
פאלען און ער איז איינגעשלאָפען אַ געטרייסטער.
ווען ער האָט געעפענט די אויגען, איז שוין געווען טאָג.
און דער טאָג האָט שוין ניט געלויכטען מיט דער זעלבער
זאָרגלאָזיקייט ווי דער טאָג פריהער. עפעס אַן ענדערונג
איז פאַרגעקומען אין דער וועלט. קריסטאָף האָט געוואוסט
וואָס עס איז אזוינס אונגערכטיגקייט.

עס פלעגט געבען מאַמענטען ווען מען האָט זעהר גרוי־
 סע נויט געליטען אין הויז. אזוינע מאַמענטען זיינען געוואָר־
 רען אלץ עפטער און עפטער. און אין אזוינע טעג איז דער
 עסען געווען זעהר קארג. קיינער פלעגט עס ניט אזוי גוט
 בעמערקען ווי קריסטאָף. דער פאָטער האָט פון נאָר ניט געד־
 וואָלט וויסען. ער פלעגט זיין דער ערשטער. און פאר איהם
 איז שטענדיג געווען גענוג. ער פלעגט זיך נאָך חכמה'נען,
 און לאַכען פון זיינע אייגענע ווערטער, ניט בעמערקענדיג, ווי
 זיין פרוי וואָס פלעגט צושמייכלען מיט א געצוואונגענער מ־
 גע, קוקט מיט שרעק אויף דעם חלק וואָס ער נעהמט זיך.
 ווען די שיסעל איז פון זיינע הענד ארויס, איז זי געווען
 האלב ליידיג. לאַיזע האָט געגעבען די קליינע צו צוויי
 בולבעס יערען איינעם. ווען עס איז דערגאנגען צו קריסטאָפֿ'ן
 איז אין שיסעל שוין מעהר ניט פארבליבען ווי דריי, און די
 מוטער האָט נאָך פאר זיך ניט געהאט. ער האָט עס שוין פון
 פריהער געוואוסט, ווייל ער האָט זיי אויסגעעעהלט איידער
 זיי זיינען דערגאנגען צו איהם. דאמאָלט האָט ער זיך אָנג־
 גענומען מיט מוטה און א זאג געטהאָן אין א נאכלעסיגען
 טאָז:

„איינע, מאמע“.

זי איז געוואָרען אביסעל פארוואונדערט.

„צוויי, ווי די איבעריגע“.

„ניין, איך בעט דיד, נאָר איינע“.

„ביסטו נאָר ניט הונגעריג?“

„ניין, איך בין ניט הונגעריג“.

אַבער זי האָט אויך גענומען נאָר איינע. זיי האָבען די בולבעס זעהר פּאַרזיכטיג אַבגעשיילט, זיי צושנימען אויף קליינע שטיקלעך און עס געגעסען אזוי פּאַמעליך ווי מעגליך. די מוטער האָט נאָך געקוקט נאָך איהם. ער איז שוין געווען פּאַרטיג.

„נו, נעהם שוין די אויך!“

„ניין, מאמע!“

„הייסט עס, אז דו ביזט קראַנק?“

„אויך בין ניט קראַנק, נאָר איך האָב גענוג געגעסען.“
עס פּלעגט פּאַרקומען, אז דער פּאָטער פּלעגט איהם פּאַרוואַרפען דאָס ער איז אַן עקשן און דערווייל צונעהמען פּאַר זיך די לעצטע בולבע. קריסטאָף איז אבער געוואָרען פּאַרזיכטיגער און פּלעגט די בולבע בעהאַלטען פּאַר זיין קליי-נעם ברודער ערנסט, וועלכער איז שטענדיג געווען הונגעריג, און וועלכער פּלעגט פון אַנהויב מאַהלצייט אַן איהם נאָכקוקען ביז ער פּלעגט ענדליך איהם א פּרעג טהאַן :

— דו עסט דאָך עס ניט? גיב זשע עס מיר, קריסטאָף. ווי פיינט האָט קריסטאָף געהאַט זיין פּאָטער! ווי שטאַרק האָט ער איהם געהאַסט פּאַר וואָס ער האָט נאָר פון זיי ניט געטראַכט און איהם איז נאָר אין זינען ניט איינגע-פּאַלען אז ער עסט אויף זייער חלק. ער איז געווען אזוי הונ-געריג, אז ער האָט איהם געהאַט און ער וואָלט עס איהם אָפּען געזאָגט. אַבער אין זיין שטאַלצקייט האָט ער געטראַכט אז ער האָט אויף דעם ניט קיין רעכט, ווייל ער פּאַרדיענט נאָר ניט. די ברויט וואָס זיין פּאָטער נעהמט צו, האָט דאָך דער פּאָטער פּאַרדיענט, ער אבער טויג צו נאָר ניט. ער איז א יאָך פּאַר אלעמען, ער האָט קיין רעכט ניט צו ריידען. שפּע-טער וועט ער אלץ ארויסזאָגען. אויב עס וועט נאָר קומען

צום „שפעטער“. א! ער וועט פריהער פון הונגער שטארבן בען. ער האט מעהר געליטען ווי אן אנדער קינד פון די שרעקליכע תעניתים. זיין געזונטער מאָגען האט איהם געדריינגט. אמאָל פלעגט איהם בעפאלען א טרייסעל. דער קאָפּ פלעגט איהם וועה טהאָן. ער פלעגט פיהלען א לאַך אין האַר-צען, א לאַך וואָס ווערט אלץ גרעסער, אזוי ווי מען וואַלט בויערן מיט אן עקבער. — ער פלעגט זיך אַבער ניט בעקלאַ-גען. ער האט געזעהן, אז זיין מוטער קוקט איהם נאָך און ער פלעגט זיך מאכען ווי עס אַרט איהם גאָר ניט. לאַזיע האַט מיט א געדריקטע האַרץ ביסלעכווייז גענומען פערשטעהן, אז איהר קליינער זוהן זאָגט זיך אַב פון עסען, כדי די אַנ-דערע זאַלען האַבען מעהר. זי האט ניט געוואַלט צולאָזען דעם געדאַנק, אבער דער געדאַנק האט איהר ניט אבגעלאָזען. זי האַט ניט געהאַט קיין מוטה די זאך אויפצוקלעהרען. צו פרע-גען קריסטאָף? : אויב עס איז אמת? ווארום אויב עס איז אמת, וואָס קען זי טהאָן? זי אליין איז פון קינדווייז אויף געוואָהנט געווען ניט צו דערעסען. וואָס העלפט דער בע-קלאָגען זיך, אז מען קען אנדערש ניט מאכען. אמת איז, אז זי מיט איהר שוואכען געזונד און קליינע בעדירפניסע האַט ניט געפיהלט, אז דאָס קינד מוז ליידען מעהר פון איהר. זי האַט איהם גאָר ניט געזאָגט. אבער איין מאָל אָדער צוויי מאָל ווען אלע זיינען זיך צונאַנגען אויפ'ן גאס און מעלכיאַר צו זיין אַרבייט, האַט זי געבעטען איהר עלטסטען זוהן בלייבן בען און איהר אין קלייניגקייטען ארויסצוהעלפען. קריסטאָף טאַף האַט געהאַלטען פאַר איהר די וואָל, בעת זי האַט גע-וויקעלט. פלוצלונג האַט זי עס געלאָזען און האַט איהם ליי-דענשאפטליך אַרומגענומען, צוגעצויגען צום האַרצען, ארויפ-געזעצט אויפ'ן שוים, כאַטש ער איז שוין געווען גאַנץ שווער

און שטארק צוגעדריקט צו זיך. ער האט ארומגענומען איהר
האלז און זיי האבען ביידע ארומגענומענערהייט געוויינט
ווי פערצווייפעלמע.

— מיין ארימער קליין אינגעל.

— מאמע, טהייערע מאמע!

מעהר האבען זיי ניט גערעדט, אבער זיי האבען זיך
פארשטאנען.

עם האָט לאַנג געדויערט ביז קריסטאָף האָט בעמערקט, אז זיין פּאָטער טרינקט. מעלכיארס שוואַכקייט צום טרונק פלעגט אין אָנהויב ווייניגסטענס ניט אַריבער געוויסע גרענעצן. ער איז ניט געווען ברוטאל, גיכער פלעגט עס זיך אויס־דריקען ביי איהם אין אַ איבערמעסיגער פּרעהליכקייט: ער פלעגט ריידען נאַרישקייטען, פלעגט שטונדען לאַנג הויך זינגען, באַראַכאַנענדיג מיט די פינגער אויפ'ן טיש. אמאָל פלעגט ער שלעפען לואיזען מיט די קינדער טאַנצען. קריסטאָף האָט געזעהן, אז די מוטער ווערט פון דעם טרויעריגער. זי פלעגט זיך פאַררוקען אין אַ ווינקעל און גיט אויפהויבען די אויגען פון דער אַרבייט. זי האָט אויס־געמיעדען צו קוקען אויף דעם מאַן דעם שכור און פלעגט אויפ'ן דעליקאַטען אופן מאַכען איהם צו שוויגען, ווען ער פלעגט ריידען גראַבע רייד, פון וועלכע זי פלעגט רויט ווערען. קריסטאָף האָט אבער ניט פערשטאַנען, וואָס דאָס בעד דייט. ער האָט זיך שטאַרק גענויטיגט אין פּרעהליכ־קייט, אז דעם פאַטערס קומען אַ היים מלא'דיג פלעגט ביי איהם זיין כמעט אַ יום טוב. אין הויז האָט געהערשט אַ טרוי־ער און אָט די משוגענע שטיק זיינען פאַר איהם געווען אַ צושטרייאַונג. ער פלעגט לאַכען פון גאַנצען האַרצען פון מעלכיארס משוגענע העויות און ער פלעגט מיט איהם טאַנצן צען און זינגען. ער פלעגט האַלטען פאַר אַן עולה פון דער מוטער, ווען זי פלעגט איהם מיט אַ בייזען קול הייסען אויפ־הערען. ווי אזוי קען עס זיין ניט גוט, אז זיין פּאָטער טהוט עס? אמת איז, אז זיין שאַרפע בעאַבאַכטונג, וועלכע האָט

איהם ניט געלאָזען פאָרגעסען דאָס וואָס ער האָט אמאָל שוין געזעהן, פלעגט איהם מאכען צו בעמערקען אין פאָטערס אויפפיהרונג זאכען, וואָס האָבען נאָר ניט געשטימט מיט זיין קינדערשען אבער הערשענדען אינסטינקט פון גערעכט טינגקייט. דאָך ער האָט איהם אלץ געהאלטען אין בעוואונדערן דערן. דאָס איז דאָך אזא נויטווענדיגקייט פאר א קינד. דאָס איז בלי ספק איינער פון די אייביגע פארמען פון זעלבסט־ליבע. ווען א מענש פיהלט זיך צו שוואַך אויסצופיהרען זיין נע פערלאנגען, און צו בעפרידיגען זיין שטאַלץ טראגט ער אלס קינד זיי אריבער אויף זיינע עלטערן. אלס מאן, בער זיענט פון לעבען, טראגט ער זיי אריבער אויף זיינע קינדער. זיי זיינען, אָדער וועלען זיין דאָס אלץ, פון וואָס ער האָט גע'חלומט: זיינע העלדען און גואל־יהדום. אין דעם שטאַלצען ענטזאגען זיך פון זייערמוועגען מישען זיך ליעבע און עגאָ־איזם אזוי שמארק דורך, אז דאָס רופט ארויס א פער־שכור'נדע זיסקייט. קריסטאָף פלעגט פאָרגעסען אלע זיינע קריוודעס צום פאָטער און פלעגט זוכען נאָר אורזאכען איהם צו בעוואונדערען. ער האָט בעוואונדערט זיין וואוקס און זיינע שטארקע הענט, זיין שטייב, זיין לאכען, זיין פרעהליכ־קייט און ער פלעגט לייכטען פון שטאַלץ, ווען ער פלעגט הער־רען אימעצען לויבענדיג זיין פאָטערס שפיעלען, אָדער ווען מעלכיאַר אליין פלעגט, מנזם זייענדיג, דערצעהלען ווי מען האָט איהם געלויבט. ער האָט געגלויבט אין פאָטערס בעריה־מעריען און האָט געקוקט אויף איהם ווי אויף א זשעניע, ווי אויף איינעם פון זיין זיידענס העלדען.

איין מאָל איז אָווענד, ארום זיעבען א זייגער, איז ער געקומען אליין אין שטוב. די קליינע ברידער זיינען אָוועק מיט מישעל'ן שפאצירען. לאַויע האָט געוואשען וועש ביים

טייף. די טהיר האָט זיך אויפגעפענט און מעלכיאר האָט זיך אריינגעלאָזען. ער איז געווען אַהן א הוט, מיט האַלב אַבגעשפילעטע בגדים. ביים אריינגעהן האָט ער געמאכט א מין טענצעל און איז ארויפגעפאלען אויף א שטוהל לעבען טיש. קריסטאָף האָט אָנגעהויבען צו לאַכען, מיניענדיג, אז דאָס איז איינע פון זיינע קונץ־שטיק, און ער איז צוגענאָר גען צו איהם. אבער ווי נאָר ער האָט איהם דערזעהן פון נאָר הענטען, אזוי איז ביי איהם אוועק דער חשק פון לאַכען. מעלכיאר איז געזעסען מיט אַראַבגעלאָזענע הענט. ער האָט געקוקט פאר זיך מיט זיינע פינטעלדיגע אויגען און האָט גאָר ניט געזעהן. זיין פנים איז געווען טונקעל רויט. זיין מויל אָפען און פון צייט צו צייט פלעגט זיך פון איהם ארויס־נאָרגלען אן איריאַטישער געלעכטער. קריסטאָף איז געוואָרען א צוטומעלטער. אין אַנהויב האָט ער געמיינט, אז זיין פאָטער שפאסט עס. אבער ווען ער האָט געזעהן, אז דער פאָטער ריהרט זיך ניט פון אַרט, האָט איהם אָנגעכאפט א שרעק.

„פאפא, פאפא!“ האָט ער געשריען.

מעלכיאר האָט אלץ געקוואקצעט ווי א הוהן. קריסטאָף האָט איהם אָנגענומען פאר'ן האנד און מיט אלע כוחות גע־נומען שאַקלען:

— „פאפא, טהייערער פאפא! ענטפער מיר, איך בעט דיך!“

מעלכיארס קערפער האָט זיך געשאַקעלט ווי א זאק אַהן ביינער און ער איז כמעט ניט אומגעפאלען. זיין קאָפּ האָט זיך צוגעבויגען צו קריסטאָף'ן. ער האָט איהם אָנגעקוקט און געפלאַפעלט זינלאָזע, ניט פארשטענדליכע ווערטער. ווען קריסטאָף'ס בליק האָט זיך אָנגעטראָפען מיט זיינע פאר־

וואַלקענטע אויגען, איז אויף איהם אָנגעפאלען א ווילדער שרעק. ער איז אנטלאָפּען אין צווייטען עק פון צימער, האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויף די קניע ביים בעט און האָט איינ־געגראָבען דאָס געזיכט אין די קאָלדרעס. ער איז לאַנג אזוי פאַרבליעבען. מעלכיאַר האָט זיך שווער געשאַקעלט אויפ'ן שטוהל און געבורטשעט. קריסטאָף האָט פאַרשטאַפּט די אוי־ערן, כדי ניט צו הערען און האָט געציטערט. וואָס מיט איהם איז געשעהן איז אונגעגלייך אויסצודריקען. עס איז געווען א שרעקליכע איבערקעהרעניש: שרעק, טרויער, ווי אימיצער וואָלט געשטאַרבען, אימיצער וואָס איז טהייער און געאכ־טעט.

קיינער איז ניט געקומען. זיי זיינען געבליעבען אליין. עס איז געוואָרען נאכט און קריסטאָף'ס שרעק איז געוואָרען שטארקער פון מינוט צו מינוט. ער האָט זיך ניט געקענט העלפען און געמוזט זיך צוהערן, און זיין בלוט איז פאַרגליי־ווערט געוואָרען, ווען ער האָט געהערט די שטים, וועלכע ער האָט מעהר ניט דערקענט; די שטיקייט האָט איהר געמאַכט נאָך שרעקליכער. דער הילצערנער זייגער האָט נאָך צוגע־קלאַפּט אין טאקט צו דער זינלאָזער פלאַפלעריי. ער האָט עס מעהר ניט געקענט אריבערטראָגען; ער האָט געוואָלט אנטלויפען, אבער אום ארויסצוגעהן, האָט ער געמוזט פאַר־בייגעהן דעם פאַטער און ער האָט אויפגעציטערט פון דעם געדאַנק ווידער אריינצוקוקען אין זיינע אויגען. איהם האָט זיך אויסגעדוכט, אז ער וועט דערפון שטארבען. ער האָט פרובירט צוקריכען צו דער טהיר אויף די קניע און הענד. ער האָט איינגעהאַלטען דעם אַטהעם, האָט ניט אויפגעהויבען די אויגען, ער האָט זיך אבגעשטעלט ביי יעדער בעוועגונג פון מעלכיאַר'ן, וועמעס פיס ער האָט געזעהן אונטער'ן טיש.

איין פוס פון שכור האָט זיך געטרייסעלט, קריסטאָף איז דערנאָנגען צום טהיר. מיט א ציטערנדיגער האַנד, האָט ער אָנגעדריקט די קליאָמקע. אבער אין זיין צוטומעלטקייט האָט ער זי צוריק אַבגעלאָזען. די טהיר האָט זיך האַסטיג פאַרמאַכט. מעלכיאר האָט זיך אומגערעהט א קוק צו טהאָן. דער שטוהל אויף וועלכען ער האָט זיך געשאַקעלט, האָט פאַר-לאָרען די גלייכגעוויכט און איז מיט א קראַך אומגעפאַלען. דער צושראַקענער קריסטאָף האָט שוין מעהר קיין כוח ניט געהאַט צו לויפֿען. ער איז געבליעבען שטעהן ווי א צוגע-שמירטער ביים וואַנד און האָט געקוקט ווי דער פּאָטער איז געלעגען אויסגעצויגען ביי זיינע פיס און האָט געשריען נאָך הילף.

דער פאַל האָט מעלכיאר'ן אַביסעל אויסגעניכטערט. נאָך דעם ווי ער האָט געשאַלטען, געזידעלט, זאָגאַר געשלאָ-גען דעם שטוהל, וואָס האָט איהם אַבגעטהאָן אזא שפּיצעל, און נאָכדעם ווי ער האָט געפרובירט זיך אויפהויבען און ניט געקענט, האָט ער זיך אוועקגעזעצט און זיך אָנגעשפאַרט מיט'ן רוקען אַז טיש. און דאָ האָט ער דערקענט די סביבה. ער האָט דערזעהן קריסטאָף'ן א וויינענדיגען, און, האָט איהם גערופֿען צו זיך. קריסטאָף האָט געוואָלט זיך ראַטעווען. ער האָט זיך אבער ניט געקאָנט דיהרען. מעלכיאר האָט איהם נאָך אַמאָל א רוף געטהאָן, און אזוי ווי דאָס קינד איז ניט צוגענאָנגען, האָט ער מיט כעס גענומען שילטען. קריסטאָף איז צוגענאָנגען, ציטערדיג מיט אלע גליעדער. מעלכיאר האָט איהם צוגעצויגען צו זיך און אוועקגעזעצט אויף די קניע. ער האָט אָנגעהויבען דערפון וואָס ער האָט איהם געצויגען פאַר די אויערן, האַלטענדיג דערביי א דרשה מיט א שווערען פּלאַפּלענדיגען צונג וועגען כבאָד אב, וואָס אַ קינד דאַרף

ארויסווייזען צו זיין פאטער. פלוצלונג איז איהם גאר אנאג-
דער געדאנק איינגעפאלען, און ער האט גענומען ארומוואר-
פען דאס קינד אין די ארעמס מאכענדיג בשעת מעשה גראד-
בע וויצען. ער האט זיך געקייקעלט פון געלעכטער, און כאלד
נאכדעם איז ער, אהן א „פארוואס“, אריבער אין א טרויעריגע
שטימונג. ער האט רחמנות געקראגען אויף זיך, אויף דעם
קליינעם. ער האט איהם צוגעדריקט צו זיך, אזוי ווי ער וואלט
איהם געוואלט דערשטיקען, און האט איהם בעשאטען מיט
קושען און טרעהרען, און שליעסליך האט ער איהם גענומען
וויצען, צווינגענדיג „דע פראפונדיס“. קריסטאף האט זיך
אפילו א ריהר ניט געטהאן, אום זיך צו בעפרייען. ער איז
געווען ווי פארנאליוערט פון שרעק. צוגעשטיקט צו זיין פא-
טערס ברוסט, פיהלענדיג אויף זיין געזיכט דעם פאטערס
אטהעם פול מיט בראנפען און זיינע גרעכטען דורכגענעצט פון
זיינע קושען און טרעהרען, איז ער אויסגעגאנגען פון שרעק. ער
האט געוואלט שרייען, אבער ער האט ניט געקענט ארויס-
בריינגען קיין געשריי פון זיין מויל. עס האט זיך איהם אויס-
געדוכט אז א יאהרהונדערט איז ער פארבליעבען אט אין דעם
שרעקליכען צושטאנד, ביז די טיהר האט זיך געעפענט און
לואיזע איז אריין אין שטוב מיט'ן קארב וועש אין האנד.
זי האט ארויסגעלאזען א געשריי, האט געלאזען פאלען דעם
קארב און איז צוגעלאפען צו קריסטאף און מיט אן אימפעט
וואס מען האט גאר פון איהר ניט געקענט ערווארטען, האט
זי ארויסגעריסען איהם פון מעלכיארס הענד.

— „דו שכור'ער לומפ!“ האט זי געשריען. איהרע
אויגען האבען געפינקעלט פון צארן.

קריסטאף האט געמיינט, אז זיין פאטער וועט איהר
דער'הרג'נען. אבער מעלכיאר איז געווארען אזוי איבער-

ראשט פון זיין ווייבס קריעגערישען אויסזעהן, אז ער האָט גאָר ניט געענטפערט און האָט אויסגעבראכען אין א געוויין. ער האָט זיך געקייקעלט אויפ'ן פּאָדלאָגע, יהאָט געקלאַפּט דעם קאָפּ אָן די מעכעל און גע'טענה'ט, אז זי איז גערעכט, אז ער איז א שכור און אז ער האָט אונגליקליך געמאכט די גאנצע פאמיליע, האָט רואינירט די אַרימע קינדער, און אז ער וואָלט בעסער געוואָלט שטארבען. לואיזע האָט מיט פּעראכטונג זיך אויסגעדרעהט צו איהם מיט'ן רוקען. זי האָט אוועקגעטראָגען קריסטאָפּ'ן אין צווייטען צימער און זיך בע- מיהט איהם צו בערוהיגען. דער קליינער האָט אלץ ניט אויפגעהערט צו ציטערן, און האָט ניט געענטפערט אויף דער מוטערס פראגען. ענדליך האָט ער זיך פארנאָנדערגע- וויינט. לואיזע האָט איהם ארומגעוואשען דעם פנים מיט וואסער. זי האָט איהם ארומגענומען, האָט צערטליך גערעדט צו איהם און מיטגעוויינט. מיט איהם. ביסלעכווייז האָבען זיי זיך ביידע בערוהיגט. זי האָט זיך אוועקגעשטעלט אויף די קניע און געלאָזט איהם זיך קניען לעבען איהר. זיי האָבען ביידע געבעמען גאָט, אז ער זאָל אויסהיילען זייער פּאָטער פון דער אכשטויסענדער געוואָהנהייט, און ער זאָל ווידער ווערן אנשטענדיג זוי פריהער. לואיזע האָט דאָס קינד אריינ- געלעגט אין בעט. ער האָט געוואָלט, זי זאָל פּערבלייבען לע- בען זיין בעט און האַלטען זיין האַרד. לואיזע האָט פאַר- בראכט א טהייל פון דער נאכט זיצענדיג לעבען קריסטאָפּ'ן. וועלכער האָט געקראָגען היץ. דער שכור האָט געכראָפּעט אויף דער פּאָדלאָגע.

אין א געוויסע צייט ארום נאָך דעם אין שול, וואו קריסטאָפּ האָט פארבראכט די צייט צעהלענדיג די פליגען אויפ'ן סופיט און שטויסענדיג זיינע שכנים, כדי זיי אראַב- צואווארפען פון באַנק, האָט דער לעהרער, וועלכער איז גע-

ווען ביז אויף איהם פאר זיין פוילקייט, אונרוהיגקייט, און שטענדיגען לאבען, געמאכט א ניט־פאסיגע בעמערקונג. ער וויל, האָט דער לעהרער געזאָגט, ווי עס ווייזט אויס, געהן אין די טריט פון א געוויסער פערזאָן. אלע קינדער האָבען זיך פארנאנדערגעלאכט און אייניגע האָבען געפונען פאר נוי־טיג צו פארטייטשען די בעמערקונג מיט גאנץ קלאָרע און ענערגישע פרושים. קריסטאָף האָט זיך אויפגעהויבען רויט פון שאַנדע, האָט געכאַפט א טינטער און מיט'ן גאַנצען כוח א וואָרף געטהאָן אין דעם ערשטען אינגעל, וועלכען ער האָט געזעהן לאַכענדיג. דער לעהרער האָט זיך ארויפגעוואָרפען אויף איהם און גענומען איהם שלאָגען. מען האָט איהם אָב־געשטימען, געמאכט איהם שטעהן אויף די קניע, און מען האָט ארויפגעלעגט אויף איהם א שווערע שטראַף.

ער איז געקומען א היים א בלאסער און אן אויפגערעגטער און האָט ערקלעהרט גאנץ געלאסען, אז ער וועט מעהר ניט געהן אין שוהל. מען האָט ניט געשאַנקען קיין אויפמערק־זאַמקייט צו זיינע ווערטער. אויף מאַרגען אין דער פריה ווען די מוטער האָט איהם דערמאָהנט, אז עס איז שוין צייט צו געהן אין שול, האָט ער איהר געענטפערט גאנץ רוהיג, אז ער האָט דאָך געזאָגט, דאַס ער געהט מעהר ניט. לואיזע האָט געפרובירט זיך בעמען, שרייען, סטראשענען. קיין זאך האָט ניט געהאַלפען. ער איז געבליבען איינגע'עקשנט אין זיין ווינקעל. מעלכיאַר האָט געשאַמען אויף איהם קלעפ. ער האָט געשריען, אבער יעדעס מאָל ווען זיי פלעגען איהם א פרעג טהאָן: וועט ער געהן? פלעגט ער ענטפערן נאָך בייזער „ניין"! זיי האָבען איהם געבעטען ער זאָל אים ווייניגסטען זיי זאָגען פאר וואָס? ער אבער האָט פארביסען די ציינער און ניט ארויסגערעדט קיין איין וואָרט. מעלכיאַר האָט איהם

גענומען אויף די הענד און אוועקגעטראָגען אין שול און דאָרט
אייהם איבערגעגעבען צום לעהרער. ווי נאָר ער איז צוגעגאנגן
גען צו זיין באַנק, האָט ער אָנגעהויבען צוצוברעכען אלץ וואָס
ער האָט נאָר געקענט דערלאָנגען: זיין שרייב־געצייג, זיין
פּעדער. ער האָט צעריסען זיין העפט און זיין בוך. און דאָס
אלץ געטהאָן גאנץ אָפען, קוקענדיג בשעת מעשה אויפ'ן לעהר-
רער מיט אַן אַרויספאָדערענדיגען בליק. מען האָט אייהם פאר-
שפּאַרט אין פינסטערן קארצער, אין אייניגע מינוט
ארום האָט דער לעהרער אייהם געפונען מיט זיין נאָזטיכעל
ארום האַלז, צוואַמענציהענדיג ביידע ברעגעס מיט אלע
כחות. ער האָט געוואָלט זיך דערשטיקען.
מען האָט אייהם געמוזט אָבשיקען אַהיים.

קריסטאף איז געווען פארהארטעוועט געגען קראנקהייט. ער האט גע'ירשנ'ט פון זיין פאטער און זיידען זייער קרעפֿטיגע, שטארקע נאטור. פארוועהנט איז מען אין דער פאמיליע ניט געווען. צי קראנק צי ניט קראנק, מען האט זיך קיין מאל ניט בעקלאָנט און קיין זאך איז ניט געווען אימער שטאנד צו ענדערן עפעס אין די געוואָהנהייטען פון ביידע קראפטס, דעם פאטער און דעם זוהן. זיי פלעגען ארומגעהן שמונדענלאנג אין יעדען וועטער, סיי זומער, סיי ווינטער, אין רעגען אָדער זון. אָפטמאל ארומגעהן צוליבע אַבנעלאָדענקייט אָדער פון געמאכטע בריה'שקייט מיט הוילע קעפּ, און אַבגעשפיעלעטע בגדים און ניט ווערען מיער. זיי פלעגען מיט פערטונג קוקען אויף דער אַרימער לואיזע, וועלכע פלעגט אפילו גאר ניט זאָגען, אבער וואָס פלעגט זיי מאכען בלייבען שטעהן צוליבע איהרע געשוואָלענע פיס און קלאפענדיגע הארץ.

קריסטאף איז אויך ניט געווען ווייט פון זייער פערֿאכטונג געגען דער מוטער. ער האט ניט פערשטאנען וואָס הייסט עס אזוינס זיין קראנק. ווען ער פלעגט פאלען אָדער זיך אַבשלאָגען, אָדער זיך איינגשניידען, אָדער זיך אַכברעֿנען, פלעגט ער ניט וויינען. ער פלעגט מעהר ניט ווי זיין אין כעס אויף די זאך וואָס פלעגט איהם וועה טהאָן. די גראָבקיִיִטען פון זיין פאטער און פון זיינע חברים, די גאסענ־אינגלאַד מיט וועמען ער פלעגט זיך שלאָגען, האַכען איהם שטארק פארהארטעוועט. ער האט פאר א קלאפ קיין מורא ניט גע־האַט. און ניט איין מאל איז ער געקומען אחיים מיט א צר־

בלומיגמען נאָז און מיט ביילען אויפ'ן שטערן. איין מאָל האָט מען איהם געמוזט אוועקשלעפען שיער ניט א דער-שטיקטען פון איינעם אזא ווילדען געשלעג, ביי וועלכען ער האָט זיך איבערגעקויקעלט איבער זיין געגנער און יענער האָט מיט רציחה צוגעדריקט זיין קאָפּ צום טראַטואר. קריסטאָף האָט עס געהאלטען פאר גאנץ נאַטירליך און איז געווען געדרייט צו טהאָן מיט אנדערע אזוי, ווי אנדערע טהוען מיט איהם.

און דאָך האָט ער מורא געהאט פאר א סך זאכען, כאַטש קיינער האָט דערפון ניט געוואוסט, וואָרום ער איז געווען זעהר שטאַלץ ביי זיך. ער האָט א געוויסען טהייל פון זיינע קינדערשע יאָהרען זעהר פיעל געליטען פון אַט די שטענדיגע שרעקעניש. פאר אַן ערף פון צוויי אָדער דריי יאָהר האָבען זיי איהם געעגנערט ווי א קראַנקהייט.

ער האָט מורא געהאט פאר דאָס געהיימניספולע „עפעס“, וואָס איז בעהאלטען אין דער פינסטערניש, פאר די ביזע גייסטער וואָס ליגען און ווארטען אויף זיין לעבען. פאר די שרעקליכע פאַרזעהענישען, וואָס יאָגען זיך נאָך דער נשמה פון יערען קינד און בעווייזען זיך אין אלץ וואָס ער זעהט; זיי זיינען בלי ספק די לעצטע שיריים פון לאַנג אַבגעשטאַרבענע חיות, האַליצונאציעס פון די ערשטע טעג פון דעם שרעקליכען שלאָף אין דער מוטערס לייב, פון דעם ערוואכען פון דער ערשטער בעשעפעניש אויס דער טיעפֿ-קייט פון דער מאַטעריע.

ער האָט מורא געהאט פאר דער טהיר פון בוידעם. זי האָט זיך געעפענט אויפ'ן טרעפּ און פלעגט שטענדיג זיין האַלב אָפּען. ווען ער פלעגט דארפען פאַרכייגען, פלעגט ער פּיחלען ווי דאָס האַרץ קלאַפט ביי איהם. ער פלעגט אַ

שפרונג טהאן און פארביילויפען ניט געבענדיג א קוק. איהם האָט זיך אויסגעוויזען, ווען זי איז געווען פערשלאָסען, האָט ער דייטליך געהערט ווי הינטער איהר בעוועגט זיך עפעס, און עס איז אויך קיין וואונדער ניט געווען, ווארום דאָרט זיינען געווען גרויסע מייז. ער אבער האָט זיך פארגעשטעלט עפעס א מאנסטער מיט צובראָכענע ביינער, מיט שטיקער היינד גענדיגע פלייש, מיט א קאָפּ פון א פערד און שרעקליכע טויט טע אויגען אָהן בעשטימטע פאַרמען. ער האָט וועגען דעם ניט געוואָלט טראכטען, אבער ער האָט געמוזט טראכטען. מיט א ציטערנדיגער האנד פלעגט ער זוכען זיך צו איבערצייגען, אז דער פארוקער איז גוט פארמאכט. און דאָך פלעגט עס איהם ניט שטערען ביים אראַבגעהן די טרעפּ זיך אמאָל צעהן אומצודרעהען צוריק.

ער האָט מורא געהאט פאר די נאכט אויפ'ן גאס. עס האָט געטראַפען, אז ער פלעגט זיך פארזאמען ביים זיידען, אָדער אז מען פלעגט איהם אין אַווענד נאָך עפעס שיקען. דער אלטער קראפט האָט געוואָהנט א שטיקעל הינטער'ן שטאָרט, אין דער לעצטער הויז אויף דעם וועג צו קעלן. צווישען דער הויז און די ערשטע ליכטיגע פענסטער פון שטאָרט זיינען געווען פון צוויי ביז דריי הונדערט טריט. קריסטאָף אבער האָט עס זיך אויסגעוויזען א מהלך דריי מאָל אזוי גרויס. אין מאנכע שטעלען האָט דער וועג זיך פערדרעהט און מען האָט ניט געקענט זעהן. דער געגענד איז געווען פערלאָזען אין אַווענד. די ערד איז געוואָרען שוואַרץ און דער הימעל שרעקד ליך בלוין. ווען מען איז ארויס פון די ביימלאך, וואָס פארצאָל מען דעם וועג און מען האָט זיך אויפגעהויבען אויפ'ן בארג, האָט מען נאָך געקאָנט זעהן דעם געלבליכען שטראהל אויפ'ן

ברעג פון האַריוואָנט. אָבער דער שטראַהל האָט ניט געגעבען קיין ליכט און איז געווען דריקענדער ווי די נאכט; ער האָט געמאכט די פינסטערניש נאָך טיעפער. עס איז געווען א טויטער שיין. די וואַלקענס האָבען זיך אראַבגעלאָזען כמעט ביז צו דער ערד. די בוימלעך זיינען אויסגעוואַקסען ריעזיג גרויס און האָבען זיך בעוועגט. די פארדארטע בוימער האָבען אויסגעזעהן ווי פאַנטאַסטישע אלטע לייט. די מייַל־שטיינער — ווי בלאַסע ליינוואַנד. די חמארע האָט זיך בעוועגט. קארליקעס זיינען געזעסען אין די קאנאוועס, פייער־פליגלאַך אין די גראַז, אַ שרעקליכע פליהעריי אין דער לופט, און גרילצענדע געשרייען פון חיה'לעך, וואָס פלעגען קומען, ווער ווייס פון וואַנען.

קריסטאָף איז שטענדיג געווען אין שרעק, ערוואַרטענדיג די פון דער נאַטור אונגעווענהליכע אונגליקען. ער פלעגט לויפֿען און דאָס האַרץ פלעגט שפּרינגען ביי איהם אין ברוסט, ווען ער פלעגט דערזעהן די ליכט אין זיידענס צימער, פלעגט ער זיך בערוהיגען. אבער דאָס ערגסטע פלעגט זיין, ווען דער אלטער קראַפט פלעגט נאָך ניט זיין צוריק אין דער היים. דאמאָלט פלעגט זיין וואָס שרעקליכעס. דאָס אלטע, אין דער לאַנדשאַפט פֿערוואַרפענע הויז פלעגט ביים קינד אַרויסרופֿען אַ שרעק זאָגן אין מיטען טאָג. ווען דער זיידע פלעגט דאָרט זיין, פלעגט ער פאַרגעסען אָן זיין שרעק. אָבער אַפּטמאָל פלעגט דער אלטער אוועקגעהן און לאָזען איהם אליין, ניט זאָגענדיג איהם וועגען דעם. קריסטאָף'ן האָט דאָס ניט געאַרט. דאָס צימער איז געווען רוהיג. אלץ אַרום איז געווען בעקאַנט און געמיטליך. דאָ איז געשטאַנען אַ גרוי־סע הילצערנע בעט. ביים צוקאַפֿענס פון בעט איז אויף אַ פאַליצע געלעגען אַ גרויסער תנ"ך. אויפ'ן קאַמין זיינען גע-

שטאנען קינסטליכע בלומען מיט די פאטאגראפיעס פון די
 כירע ווייבער, און פון די עלף קינדער. דער אלטער האט
 פארצייכענט אונטען, אויף יעדער פאטאגראפיע, ווען יעדע
 איינע פון זיי איז געבארען געווארען און געשטארבען. אויף
 די ווענט זיינען געהאנגען געדיכטען, אין ראהמען איינגע-
 פאסט, און צוויי שלעכט געדרוקטע בילדער פון מאצארט און
 בעטהאווען. א קליינער קלאוויר איז געשטאנען אין איין ווייני-
 קעל און א וויאליאנמשעל איז א צווייטען; רייהען ביכער—אנ-
 געווארפען, ליולקעס זיינען געווען אויפגעהאנגען און אויף
 די פענסטער זיינען געשטאנען וואזענעס. מען איז געווען ווי
 ארומגערינגעלט פון פריינד. די טריט פון אלטען האָבען זיך
 געהערט היין און צוריק פון צווייטען צימער. מען האָט איהם
 געהערט פיילענדיג אָדער קלאפענדיג. ער פלעגט ריידען צו
 זיך אליין, פלעגט זיך אליין רופען נאָר, פלעגט זינגען מיט
 זיין שטארקער שטים, צוזאמענשלעפענדיג פאָפּורים פון
 שטיקלעך כאָרנגונים, סענטימענטאלע ליעדער, מיליטערישע
 מארשען און טרינקליעדער. מען האָט זיך דאָרט געפיהלט
 זיכער. קריסטאף פלעגט זיצען אין לעהן־שטוהל איינגעבווי-
 גען, מיט א בוך אויף די קניע און דוכקוען די בילדער, אין
 גאנצען אריינגעטהאן אין זיי. דער טאָג פלעגט פארנעהן. עס
 פלעגט אָנהויבען צו טונקלען אין די אויגען און ער פלעגט
 אין גאנצען אויפהערען אריינקוקען אין בוך און אריינפאלען
 אין אונקלאָהרע פאנטאזיעס. אָט דערהערט זיך פון ווייטען
 וועג א מעקעניש פון א קוה אין פעלד. די שטאָדטישע גלאַקען
 קלינגען צום אַווענט־געבעט. אונקלאָהרע ביינקעניש און אונ-
 בעקאנטע געפיהלען ערוואכען אין האַרצען פון דעם פאנטא-
 זירענדען קינד.

פּלוצלונג — קריסטאף כאפט זיך אויף א צושראַקענער

מיט א געפיהל פון אונרוהיגקייט. ער הויבט אויף די אויגען: עס איז נאכט. ער הערט זיך צו: עס איז שטיף. דער זיידע איז נאָר וואָס אַרויסגעגאַנגען. אַ שוידער געהט דורך איבער זיין לייב. ער בייגט זיך ארויס דורכ'ן פענסטער: פילייכט וועט ער איהם נאָך דערזעהן. דער וועג איז איינזאם, די זאכען ארום הייבען אָן צו בעקומען אַ שרעקליכען אויסזעהן. גאָט! אויב דאָס וועט קומען? וואָס?... ער האָט אליין ניט געוואוסט וואָס עס איז אָט דאָס שרעקליכע. די טויה רען זיינען ניט גוט צוגעמאכט. די הילצערנע טרעפ סקרי פֿען ווי אונטער טריט. דאָס קינד שטעלט זיך אויף, שלעפט דעם ארמ־שטוהל, די צוויי שטוהלען, דעם טיש און אלץ איז זיי: דעם אַרמ־שטוהל מיט'ן רוקען צום וואַנד, ביידע שטוהל לען פון די זייטען און דעם טיש פון פאַרענט, אין מיטען אַ פאַר טרעפלאך, קריכט אליין ארויף אויפ'ן שפיץ מיט זיין בוך און נאָך עטליכע אנדערע אַלס געוועהר אין פאל פון בעלאַגערונג. ערשט דאמאָלט אטהעמט ער פרעהליכער, ווייל ער האָט בעשלאָסען אין זיין קינדערשער פאנטאַזיע, אז דער שונא קען בשום אופן ניט דורכגעהן די פעסטונג: דאָס איז ניט ערלויבט.

אַבער דער שונא פלעגט אמאָל ארויסקריכען פון בוך גופא. צווישען די אלטע ביכער, וואָס דער זיידע האָט צו גויפגעקויפט, איז געווען איינס מיט בילדער, וואָס האָבען געד מאכט א טיעפען איינדרוק אויף דאָס קינד. זיי פלעגען איהם אי צוהיעזן, אי אבשרעקען. עס זיינען געווען פאַנטאַסטישע בילדער: די פארפיהרונגען פון הייליגען אנטאָניוס; וואו סקעלעטען פון פייגעלאך זיינען געהאנגען אין פלאשען; וואו טויזענד אייעלאך האָבען זיך גערעהט ווי ווערים, און אויס־

געשנימענע זשאכעס ווי קעפ, זיינען געטראָטען אויף פיס; וואו אייזלען האָבען געבלאָזען אין טרומייטען און די קיך־געשיר און די טויטע קערפערס פון חיות האָבען שפּאַצירט אַנגעטהאַן אין גרויסע פאטשיילעס און האָבען זיך פארנייגט ווי אלטע דאמען.

קריסטאָף'ן פלעגט עקלען פון די בילדער. און דאָך פלעגט ער שטענדיג צו זיי זיך אומקעהרען, זייענדיג צוגע־צויגען דורך זיין עקעל צו זיי. ער פלעגט לאנג קוקען אויף זיי און פון צייט צו צייט פאר'גאנג'ענען א בליק, אום צו זעהן. וואָס ריהרט זיך דאָרט אין די פאלדען פון די פאָרהאַנגען. נאָך שרעקליכער איז געווען דאָס בילד פון אן ארומגעשונדער־נעם מענשען אין אן אנטאַמיע־בוד. ער פלעגט ציטערן איר בערצוקעהרען די זייט, ווען ער פלעגט צוקומען צו דעם פלאץ, וואו דאָס בילד האָט זיך געפונען. דאָס נאנצע איינ־פארביגע מישמאַש האָט זיך איינגעקריצט אין זיין נשמה. די שאפענדע קראפט, וואָס לעבט אין יעדען קינדערשען מוח, האָט אויסגעפילט די דאָזיגע אַרימקייט מיט אן אינהאַלט. ער האָט ניט געזעהן קיין אונטערשיעד צווישען דער שמיע־רערי און דער ווירקליכקייט. ביי נאכט פלעגען זיי ווירקען שטארקער אויף זיינע חלומות, ווי די לעבעדיגע איינדיקע פון טאָג.

ער האָט מורא געהאט איינצושלאָפּען. עמליכע יאָהר נאַכאַנאַנד האָבען קאשמארען פארגיפטעט זיין רוה. ער האָט ארומגעוואנדערט איבער קעלערס און האָט געזעהן דעם ארומגעשונדענעם מענשען אריינקריכענדיג דורך דער רינע. ער איז געווען אליין אין צימער, און האָט געהערט אין פאָר־הויז א גערויש פון טריט. ער האָט זיך א וואָרף געטהאַן צום טהיר אום איהר צו פערמאכען, און האָט נאָך געהאט צייט

אָנצונעהמען די קליאמקע, אבער אימיצער האָט פון הינטען אַ שלעפּ נעטהאַן. ער האָט ניט געקאָנט אַ דרעה טהאַן דעם שליר סעל. די כחות האָבען איהם פּערלֶאָזען, און ער האָט גענומען רופען נאָך הילף. און פון דער צווייטער זייט האָט ער גאנץ גוט געוואוסט, ווער ער עס וויל אריינקומען. ער האָט זיך געפונען אין מיטען פון זיין פאמיליע. און מיט אמאָל האָט בען זייערע געזיכטער זיך געענדערט. זיי האָבען אָבגעטהאַן משונה'דיגע זאכען. ער האָט רוהיג געלייענט און מיט אמאָל דערפיהלט, אז די אונבעקאנטע ברואים זיינען ארום איהם. ער האָט געפרובירט לויפען, ער האָט זיך אבער געפיהלט געבונדען. ער האָט פרובירט שרייען, אבער ער האָט געפיהלט אז מען האָט איהם פּערשטאַפט די מויל, ווי קלעשצעס וואָלטען זיך צוזאמענגעדריקט ארום זיין האַלז. ער האָט זיך אויפגעכאַפט אַ האַלב דערשטיקטער, קלאפענדיג מיט די צייד נער. און לאנג נאָך האָט ער אַלץ געציטערט, כאַטש ער איז שוין געווען אויף. ער האָט ניט געקענט פטור ווערען פון זיין טויט־שרעק.

דער צימער, אין וועלכען ער איז געשלאָפען, איז געדווען אַ לאַך אָהן אַ טיהר אָרער פענסטער. אן אלטער פּאַר־האַנג איבער דעם אריינגאַנג האָט אַבגעטוילט זיין צימער פון די עלטערנס צימער. די געדיכטע לופט האָט איהם געשטיקט. זיין ברודער, וואָס איז געשלאָפען אין דער זעלבער בעט, האָט איהם געבריקעט מיט די פיס. דער קאַפּ האָט איהם געברענגט און ער איז געוואָרען אַ קרבן פון אַ געוויסען זאָרט האַליווי־נאַציעס, אין וועלכע אַלע זיינע קליינע טעגליכע זאָרגען פלעגן זיך צוריקקעהרען אין אַ משונה'דיג־פאַרגרעסערטער פּאַר־מע. אין דעם צושטאַנד פון אָנגעשטרענגטער נערוועזקייט, ביים גרענעץ פון משוגעת, איז יעדער קלאַפּ פאַר איהם געווען

פארבונדען מיט שרעקליכע יסורים. א סקריפ פון פאדלאַגע פלעגט איהם מאכען אויפשוידערן; זיין פאטערס אטהעמען איז ביי איהם אויסגעקומען פאנטאסטיש: עס איז נאָר ניט גע- ווען קיין מענשליכער אטהעמען. אָט דער משונה'דיגער גע- רויש האָט ביי איהם א שרעק ארויסגערופען. עס האָט זיך איהם געדוכט, אז א חיה ליגט דאָרט און שלאָפט. די נאכט פלעגט איהם צוכרעכען. עס האָט אויסגעוויזען אז צו דער נאכט וועט קיין מאָל קיין סוף ניט נעהמען, עס וועט שוין שטענדיג אזוי בלייבען, אז חדשים נאָך חדשים ליעגט ער שוין דאָ אזוי. ער פלעגט שווער אטהעמען, האַלב זיך אויפ- זעצען אין זיין בעט און אָבווישען די שווייס פון זיין גע- זיכט מיט'ן ארבעל פון העמד. אמאָל פלעגט ער א שטויס טהאָן זיין ברודער רודאָלף, כדי איהם אויפצואוועמען. אבער יענער פלעגט א בורטשע טהאָן, א ציה טהאָן אויף זיך די איבעריגע קאָלדרע און שלאָפען ווייטער.

אזוי פלעגט ער פארבלייבען אין פיבערישען טויט- שרעק ביז א וויסער שטראהל פלעגט זיך בעווייזען אויף דער פאדלאַגע פון אונטער'ן פארהאנג. אָט דער אונזיכערער, בלאי- סער שיין פון ווייטען מארגען, פלעגט איהם בריינגען פריע- דען. ער פלעגט פיהלען ווי די ליכט גליטשט זיך אריין אין צימער, נאָך איידער מען האָט עס געקענט אונטערשיידען פון דער פינסטערניש. די היץ פלעגט באלד ארונטער. זיין בלוט פלעגט ווערען רוהיג, ווי א טייך וואָס געהט צוריק אַריין אין זיינע ברעגעס. אַ רעגעלמעסיגע ווארימקייט פלעגט דורכ- געהן דורך זיין קערפער, און זיינע אויגען, וואָס האַבען גע- ברענט פון ניט שלאָפען, פלעגען זיך צומאכען נעגען זיין ווילען.

אין אַווענד פלעגט ער מיט שרעק זעהען, ווי די צייט

פון שלאָף קומט אָן געהענטער. ער פלעגט זיך פארשיוערען דעם מאָל ניט נאָכצוגעבען און צו בלייבען אויף די גאנצע נאכט פון שרעק פאר די שלעכטע חלומות. אבער סוף כל סוף פלעגט די מיעדקייט איהם בייקומען. און שטענדיג גלע-גען די משונה'דיגע בעשעפענישען וועדער קומען דיקא דע-מאָלט, ווען ער פלעגט זיי אם ווייניגסטען עריוארטען.

שרעקליכע נאכט! אזוי זיס פאר די מייסטע קינדער און אזוי שרעקליך פאר אייניגע פון זיי! ער האָט מורא געהאט צו שלאָפען; ער האָט אבער אויך מורא געהאט ניט צו שלאָפען. אויפ'ן וואך, אָדער אין שלאָף איז ער געווען ארומגערינגעלט מיט שרעקענס-בילדער, איינבילדונגען פון זיין אייגענעם מאַרד; די קליינע געוועבען וואָס שווימען ארום אין דעם בין-השמשות פון קינדהייט ווי אין דער שטארקער פינסטערניש פון קראנקהייט. אבער אָט די איינגעביילדעטע שרעקענס האָבען באלד געמוזט פארשווינדען אין יענעם גרוי-סען פחד, וואָס ליגעט טיעף ביי יעדען מענשען; און וועל-כען דער שכל וויל אומזיסט מאַכען צו פארגעסען אָדער צו פארלייקענען; אָן טוידט.

איין מאָל, ווען קריסטאָף האָט געזוכט אין שאָף, האָט
 ער זיך אָנגעשטויסען אויף עטליכע זאכען, וועלכע זיינען איהם
 געווען ניט בעקאנט: אַ קינדערשע קליידערל, אַ טשעפיקעל
 אין פאסען. ער האָט זיי מיט גרויס פאראד געבראכט צו זיין
 מוטער. אבער, אנשטאָט צו שמייכלען, איז זי גאר געוואָרען
 בייז, און איז אויף איהם ארויפגעפאלען, ער זאל זיי גלייך
 אוועקטראָגען צוריק, פון וואָנען ער האָט זיי גענומען. ער אָבער
 האָט זיך געפּוילט צו פּאַלגען. ווען ער האָט אָנגעהויבען צו
 פרעגען. פאר וואָס, האָט זי, ניט ענטפערענדיג, ארויסגע-
 כאפט די זאכען ביי איהם פון האנט און ארויפגעוואָרפען אויף
 אַ הויכער פּאַלייצע, וואו ער האָט ניט געקאנט דערגרייכען.
 קריסטאָף איז געוואָרען זעהר נייגעריג, און ער איז צוגעשטא-
 נען צו איהר מיט פראגען. סוף כל סוף האָט זי איהם גע-
 מוזט זאָגען, אז דאָס האָט געהערט צו זיינעם אַ קליינעם
 ברודערל, זועלכער איז געשטאַרבען נאָך איידער ער איז
 אויף דער וועלט געקומען. דאָס האָט איהם גאר איבער-
 ראשט. ער האָט קיין מאָל ניט געהערט ריידענדיג, וועגען
 דעם ברודער. איין אויגענבליק איז ער געבליבען שטיל, און
 דאָז האָט ער אָנגעהויבען ווייטער אויסצופרעגען. זיין מוטער
 איז געווען צושטרייט: זי האָט איהם אבער דאָך געזאָגט,
 אז ער האָט געהייסען קריסטאָף, ווי ער, נאָך אז ער האָט
 געהאט מעהר שכל פאר איהם. ער האָט איהר געשטעלט אַן-
 דערע פראגען. אבער זי האָט איהם ניט געענטפערט. זי האָט

נאָר געזאָגט, אז ער איז אויפ'ן הימעל און בעט גאָט פאר זיי אלעמען. מעהר האָט קריסטאָף ניט געקאָנט ארויסקריגען פון איהר. זי האָט איהם געהייסען שווייגען און לאָזען ארביי-טען. עס האָט אויסגעזעהן, אז זי איז טאקע פערטיעפט אין איהר נייהען. זי האָט געהאט זעהר א פארזאָרגטען פנים און האָט ניט אויפגעהויבען די אויגען. אבער אין א וויילע ארום האָט זי א קוק געטהאָן אויף איהם, איז דעם ווינקעל, וואו ער האָט זיך פאררוקט אן אָנגעבלאָזענער, האָט אנגע-הויבען צו שמייכלען און איהם צערטליך געהייסען געהן זיך שפיעלען אין דרויסען.

אָט די אבגעריסענע שטיקלעך פון געשפרעכען האָבען שטארק אויפגערודערט קריסטאָף'ן. הייסט עס, אז עס איז ביי זיין מוטער געווען א קינד, א קליינער אינגעל, ווי ער, מיט דעמזעלבען נאָמען, כמעט אין גאנצען דערזעלבער און ער איז טויט! טויט! — ער האָט ניט געוואוסט געד נוי, וואָס דאָס איז אזוינס. ער האָט נאָר געוואוסט, אז עס איז א שרעקליכע זאך — און קיינמאָל האָט מען ניט גערעדט וועגען יענעם אנדערן. ער איז אינגאנצען פארנעסען געוואָר-דען. צי וועט אויף מיט איהם ניט זיין דאָסזעלבע, ווען עס וועט איהם אויסקומען צו שטארבען? דער געדאנק האָט איהם נאָך געמאטערט אין אַווענד, ווען ער איז געזעסען ביים טיש מיט דער גאנצער פאמיליע; און ווען ער האָט זיי געזעהן מאכענדיג שפאס און רעדענדיג פון גאנץ גלייכגילטיגע זאך כען. הייסט עס, אז מען קען זיין פרעהליך אויף נאָכדעם ווי ער איז געשטארבען. אָ! ער וואָלט קיינמאָל ניט געגלויבט, אז זיין מוטער זאָל זיין אזוי עגאָאיסטיש, זי זאָל קענען לאָ-כען, נאָכדעם ווי איהר קליינער זעהן איז געשטארבען. ער האָט זיי אלעמען געהאסט. ער האָט השק געהאט צו וויינען

איבער זיך אליין, פאראויס איבער זיין אייגענעם טויט. צו דערזעלבער צייט האָט ער געוואָלט שטעלען א רייע פראגען. אָבער ער האָט די העזה ניט געהאט. ער האָט זיך דערמאָנט אַז דעם טאָג, אין וועלכען די מוטער האָט איהם געהייסען שווייגען. צום סוף האָט ער ניט אויסגעהאלטען, און ווען ער האָט זיך געלעגט, האָט ער א פרעג געטהאָן לואיזען, וועל-כע איז געקומען צו זיין בעט איהם א קוש צו טהאָן:

„מאמע, איז ער געשלאָפען אין מיין בעט?“

די אַרימע מוטער האָט א ציטער געטהאָן, און מיט א שטימ, וועלכע זי האָט געוואָלט מאַכען גלייכנילטיג, האָט זי געפרעגט:

„ווער?“

„אַט דער קליינער אינגעלע, וואָס איז טויט“ — האָט קריסטאָף געענטפערט שטיל.

די מוטער האָט איהם שטארק צוגעדריקט צו זיך.

„שווייג! שווייג!“ — האָט זי געזאָגט.

איהר שטים האָט געציטערט. קריסטאָף, וועלכער האָט זיך מיט'ן קאָפּ אָנגעשפּאַרט און איהר ברוסט, האָט געהערט ווי איהר האַרץ האָט געקלאַפט. א מינוט האָבען זיי געשווי-גען, דאן האָט זי געזאָגט:

„דו זאָלסט מעהר קיין מאל וועגען דעם ניט ריידען, מיין טהייערער. שלאָף רוהיג. ניין, דאַס איז ניט זיין בעט!“

זי האָט איהם א קוש געטהאָן. איהם האָט זיך אויסגע-דוכט, און איהרע באַקען זיינען נאַס. ער האָט געוואָלט זיין זיכער אין דעם. איהם איז געוואָרען אביסעל לייכטער: זי האָט דאָך עגמט נפש דערפון! אין א מינוט ארום האָט ער שוין אין דעם געצווייפעלט, ווען ער האָט איהר געחערט

ריידענדיג אין צווייטען צימער מיט איהר רהיגער, געוועהנר ליכער שטים.

וואָס איז געווען אמת: וואָס פריהער איז געווען אָדער וואָס איצט? ער האָט זיך לאַנג אַרומגעוואַרפֿען אין בעט און האָט קיין ענטפֿער ניט געקענט געפינען. ער האָט גע-וואָלט, אז זיין מוטער זאָל האָבען צער. כאָטש עס וואָלט איהם געקריינקט צו זעהען איהר טרויעריגען פנים, דאָך וואָלט ער געווען צופריעדען דערמיט, ניט קוקענדיג אויף אלץ: ער וואָלט זיך ניט געפיהלט אזוי איינזאם. ער איז איינ-געשלאָפֿען און אויף מאַרגען האָט ער שוין מעהר דערפון ניט געטראַכט.

אין עטליכע וואָכען אַרום איז אַ אינגעל, מיט וועלכען ער פֿלעגט זיך שפיעלען אויפ'ן גאַס, ניט געקומען אין דער געוועהנליכער צייט. איינער פון דער חברה האָט געזאָגט, אז ער איז קראַנק. און מען האָט זיך צוגעוואָהנט דערצו איהם ניט צו האָבען ביים שפיעלען: זיי האָבען געהאט אַן ער-קלעהרונג, דאָס איז געווען גאַנץ איינפֿאך.

איינמאָל אין אָווענד איז קריסטאָף געלעגען אין בעט. עס איז געווען פריה און פון זיין ווינקעל האָט ער געקאָנט זעהן די ליכט פון צווייטען צימער. מען האָט אָנגעקלאַפט אין טהיר; אַ שכנה איז געקומען אביסעל זיך דורכשמועסען. ער האָט זיך צוגעהערט צושטרייט, אליין זיך דערצעהר לענדיג, ווי געוועהנליך, מעשה'לעך. איינצעלנע ווערטער פון געשפרעך זיינען דערנאָנגען צו זיין אויער. פֿלוצלונג האָט ער דערהערט ווי די שכנה זאָגט: „ער איז געשטאַרבען.“ זיין גאַנצע בלוט האָט זיך אַבגעשטעלט, וואַרום ער האָט פֿערשטאַנען וועגען וועמען עס האַנדעלט זיך. ער האָט זיך צוגעהערט, איינהאלטענדיג דעם אָטהעם. זיינע עלטערן האָ-

בען א געשריי געטהאן און מעלכיאר'ס הילכיגע שטים האט
אויסגערופען:

„קריסטאף! דו הערסט? דער ארימער פריטץ איז גע-
שטארבען!“

קריסטאף האט זיך אָנגעשטרענגט און געענטפערט רר-
היג:

„יא, פאָמער!“

זיין ברוסט איז איהם געווען ווי איינגעצויגען.

מעלכיאר האט ווייטער גערעדט:

„יא, פאפא! איז דאס אלץ וואס דו האסט צו זאָגען?

פארדריסט עס דיר גאר ניט?“

לואיזע, וועלכע האט דאס קינד פערשטאנען, האט גע-
זאגט:

„לאָז איהם שלאָפען!“

און מען האט אָנגעהויבען ריידען שטילער. אָבער קריס-
טאָף האט זיך צוגעהערט מיט אָנגעשטעלטע אויערן צו אלע
איינצעלהייטען: די קראַנקהייט, מיפּוס, קאַלמע בעדער, דאָס
ריידען פון היג, דער צער פון די עלטערן. ער האט מעהר
ניט געקאָנט אטהעמען. עפעס א קיילעכדיגע זאך איז איהם
געשטאָנען אין האלז. עס האט איהם געשטיקט. עס האט
איהם אויפגעטרייסעלט. אלע שוידערליכע זאכען האָבען זיך
איינגעדריקט אין זיין מאַרד. איבערהויפט איז ביי איהם
פאַרבליבען, אז די קראַנקהייט איז אן אנשטעקענדיגע, דאָס
הייסט, אז ער קען נאָך אויך אויף אזא אופן שטארבען. עס
האט איהם געשוידערט, ווארום ער האט זיך דערמאָנט, אז
דעם לעצטען מאל, ווען ער האט פריטץ'ן געזעהן, האט ער
איהם די האַנד געגעבען, און איז אין זעלביגען מאָג נאָך פאַר-
בייגעגאנגען פאַר זייער הויז. פון דעסטוועגען האט ער זיך

געהיט צו מאכען וועלכען עס איז גערויש. כדי ניט צו דארר פֿען ריידען. און ווען דער פֿאָטער האָט איהם א פרעג געטהאָן, נאָכדעם ווי די שכנה איז אוועק: „קריסטאָף, דו שלאָפסט?“ — האָט ער ניט געענטפערט. ער האָט געהערט ווי מעלכיאָר האָט געזאָגט צו לואיזען:

„דאָס קינד האָט גאָר קיין האַרץ ניט!“

לואיזע האָט גאָר ניט געענטפערט. אבער אין א מינוט ארום איז זי שטיל צוגעגאנגען, האָט אויפגעהויבען דעם פֿאָר־האַנג אין דער הויף און זיך צוגעקוקט צו דער קליינער בעט. קריסטאָף האָט קוים צייט געהאט נאָכצומאכען דעם גלייכ־מעסיגען אטהעמען פון זיינע שלאָפענדיגע ברידער. לואיזע איז צוריק אוועק אויף די שפיץ־פינגער. ווי גערן וואָלט ער איהר איינגעהאלטען לעבען זיך! ווי שטארק וואָלט ער געד וואָלט איהר זאָגען ווי ער שרעקט זיך; און איהר בעטען, אָז זי זאָל איהם ראטעווען, אָדער, אָם ווייניגסטען, בערוהיגען! אָבער ער האָט מורא געהאט, מען זאָל איהם ניט בעהאַנד־לען ווי א טרום. און דערצו האָט ער שוין געוואוסט, אָז וואָס מען זאָל ניט זאָגען, וועט שוין ניט העלפען. און שמונד־דענלאנג איז ער געלעגען אין טויט־שרעק, דיינקענדיג אָז ער פיהלט שוין, ווי די קראַנקהייט איז צו איהם אריינגעקראָכ־בען. מיט ווייטאָג איז קאָפּ, מיט קלעמעניש אין האַרצען און מיט שרעק האָט ער געטראכט: „שוין א סוף! איד בין קראַנק. איד האַלט ביים שטארבען! איד האַלט ביים שטאר־בען!“

איינמאָל האָט ער זיך אויפגעזעצט אין בעט און האָט שטיל א רוף געטהאָן די מוטער; אבער זיי זיינען געשלאָפען, און ער האָט ניט געוואגט זיי אויפצוואוועקען. פון יענער צייט אָן איז זיין קינדהייט געוואָרען פאר־

ס'מ'ט מיט'ן געדאנקט וועגען טויט. זיינע נערווען האבען איהם פערשאפט, און וועלכע עס איז אורזאך, פיעל ליידען, הארץ קלעמעניש, שטעכעניש און שטיקעניש. זיין פאנטאזיע, גע- מאטערט פון ווייטאגען, האט ביי איהם דעם קאפ אוועקגע- נומען. און אין יעדען שמערץ פלעגט ער זעהן דעם מלאך המות, וואס וויל ביי איהם דאס לעבען אוועקנעהמען. ווי פיעל מאל האט ער געליטען טויט-שרעק און זיין מוטער, וואס איז געזעסען עטליכע טריט פון איהם, האט פון גאר ניט געוואוסט! ווארום ווי שטארק ער האט זיך ניט געשראקען, האט ער דאך נאך אלץ דעם מוטע געהאט זיין פחד אין זיך צו בעהאלטען צוליעב א געמיש פון געפיהלען: פון שטאלץ- קייט — ניט צו דארפען אַנקומען צו אנדערע נאך הילף; פון שאנד — פארוואס ער האט מורא; אויך פון צערטליכקייטס- געפיהלען — ניט צו בעלעסטיגען א טהייערע פערזאן.

אבער ער פלעגט טראכטען און אויפהערן: דאס מאל בין איך קראנק. דאס הויבט זיך שוין אן די דיפטעריע. ער האט צופעליג געטרופען דעם נאמען דיפטעריע. א גאט! נאך ניט דאס מאל!

ער האט געהאט רעליגיעזע געדאנקען. ער האט גערן געגלויבט אין אלץ וואס די מוטער האט איהם געזאגט: אז נאכ'ן טויט געהט די נשמה ארויף צו גאט און אויב זי איז גוט און פרום געהט זי אריין אין גן-עדן. אבער דער געדאנקען וועגען אזא ריזע פלעגט איהם מעהר שרעקען ווי צוציהען. ער האט גאר ניט מקנא געווען די קינדער, וועלכע גאט בע- לוינט, ווי די מוטער האט דערצעהלט, דערמיט, וואס ער רופט זיי צו זיך אין מיטען פון זייער שלאף, זיי גאר ניט לאזענדיג זיך מאטערן. ער פלעגט ציטערן ביים איינשלאף- פען, אז גאט זאל זיך ניט פארוועלען טהאן דאס זעלבע מיט

איהם. עס מוז זיין זעהר שרעקליך פלוצלונג ארויסגעריסען צו ווערען פון א ווארימען בעט און ווערען געשלעפט אין מרחקים, דורך פינסטערניש, אין דער אנוועזענהייט פון גאט. ער האט זיך פארגעשטעלט גאט אלס אן אונגעהייער גרוי-סע זון, וואָס רעדט מיט א דונערנדער שטים. ווי שטארק מוז עס וועה טהאָן! עס מוז ברענגען די אויגען, די אויערן, די גאנג-צע נשמה. און דערצו קען נאָך גאט בעשטראפּען אויך! מען קען קיינמאָל ניט וויסען. איבריגענס האָט דאָס ניט געשמערט זיינע אלע אנדערע שרעק, וועלכע ער האָט אפילו ניט גע-קענט גענוי, אבער וועגען וועלכע ער האָט בעקומען א שטיי-קעל בעגריף פון דאָס, וואָס ער האָט געהערט: דער קערפּען אריינגעלייגט אין א קאסטען און אראַבגעלאָזען אויפ'ן גרונט פון א לאַך, וואָס ער ווערט פארלאָרען אויף יענעם עקעל-האפטען בית-עלמן, אויף וועלכען מען האָט איהם מיטגע-נומען אום דאָרט תפילה צו טהאָן!...

„גאט! גאט! ווי טרויעריג עס איז!“

און דאָ איז גאָר ניט געווען אזא גרויסע שמחה צו לע-בען, צו ליידען הונגער, צו זעהן דעם פאָטער א שכי-י'ן. צו ווערען בעהאנדעלט גראב און צו ליידען אויף טויזענדער-ליי אופנים: פון די שלעכטקייט פון אנדערע קינדער, פון דער כאלירידיגענדער רחמנות פון די גרויסע, און פון דעם וואָס מען ווערט פון קיינעם ניט פארשטאָנען, אפילו ניט פון דער אייגענער מוטער. די גאנצע וועלט ערנידעריגט דיך, קיינער האָט דיך ניט לייעב, און דו ביזט אליין! און דו האָסט נאָך אזא קליינע ווערדע! און דאָ איז עס גראדע גאָס, וואָס האָט איהם געגעבען אזא לוסט צום לעבען. ער דאָט אין זיך געפיהלט א כח, וואָס האָט געברויזט פון צאָרן. עס איז געווען עפעס א וואונדערבארער כח. ער האָט נאָך קיין זאך

ניט געקענט אויפטהאן. ער איז נאך געווען אזוי ווייט, צוזאך
 מענגעפרעסט, געבונדען, פארצאליזירט; ער האט אליין ניט
 געוואוסט, וואס ער פערלאנגט, און וואס עס וועט שפעטער
 ווערען פון דעם. אבער דער כח איז געווען אין איהם. דאס
 האט ער געוואוסט זיכער: ער האט זיך בעוועגט און גערופען:
 „מארגען! מארגען!“ וואס פאר א נקמה ער וועט עס נעה
 מען! ער האט בעקומען א ווילדען פערלאנג צו לעבען און צו
 נעהמען נקמה פאר די גאנצע שלעכטסקייט, פאר אלע אונז
 גערעכטיגקייטען, און צו בעשטראפען די בייזע און אויפצור
 טהאן גרויסע זאכען. „א! אויב איך וועל נאך דערלעבען.“
 ער האט א ווילע נאכגעטראכט: — „נאך ביז אכצען
 יאהר!“ אן אנדערש מאל פלעגט ער דערגעהן ביז איין און
 צוואנציג יאהר. דאס איז געווען דער ווייטעסטער גרעניץ. ער
 האט געמיינט, אז דאס וועט פאר איהם זיין גענוג אום צו
 באהערשען די וועלט. ער האט געטראכט וועגען יענע העל
 דען, וואס זיינען איהם טהייער געווען: וועגען נאפאלעאנען,
 און וועגען יענעם נאך ווייטערדיגען, וועלכען ער האט אים
 מייסטען געליעבט: וועגען אלעקסאנדער דעם גרויסען. זיכער
 וועט ער זיין ווי זיי, אויב ער וועט נאך לעבען נאך צעהן
 צוועלף יאהר. עס איז איהם קיין מאל ניט איינגעפאלען צו
 בערויערן יענע, וועלכע שטארבען צו דרייסיג יאהר. יענע
 זיינען שוין געווען די אלטע. זיי האבען שוין גענאסען פון
 לעבען. עס איז זייער שולד געווען, אויב דאס האט זיי גע
 פעהלט. אבער איצט שטארבען — וואס פאר א פערצווייפ
 לונג! עס איז צו טרויעריג צו פארשווינדען צו קליין און צו
 פערבלייבען אייביג אין זכרון פון די מענשען אלס א קליין
 נער אינגעל, וועמען יעדער האט דאס רעכט צו זידלען. ביי
 דעם געדאנק פלעגט ער וויינען פון ערגערניש, אזוי ווי ער

וואָלט שוין געווען געשמאַרבוען.
אָט דער שרעק פאר'ן טויט האָט איהם געמאטערט אין
די יאָהרען פון זיין קינדהייט, און פארלייכטערט אין ער
געוואָרען נאָר דורך דעם עקעל פאר'ן לעבען בכלל און דורך
די טרויעריגקייט פון זיין אייגענעם לעבען.

אין מיטען פון אַט דער שווערער פינסטערניש אין דער
 שטיקענדער נאכט, וואָס האָט איהם ארומגערינגעלט און
 וואָס איז געוואָרען אלץ געדיכטער פון שעה צו שעה, האָט
 פאר איהם אָנגעהויבען צו שיינען א ליכט, ווי א פערלאָרער
 נער שמערן אין דעם פינסטערן שטח — א ליכט, וואָס האָט
 בעדארפט בעלויכטען זיין לעבען: די געמליכע מוזיק.
 דער זיידע האָט געשאַנקען די קינדער אן אלטען קלאַר-
 וויר, וועלכען זיינער א שילער האָט איהם געבעטען צוצור-
 נעהמען כדי דערפון פטור צו ווערען; און וועלכען זיין גרוי-
 סע געדולד האָט כמעט געבראכט אין א גוטען צושטאַנד. די
 מתנה איז ניט זעהר פריינדליך אָנגענומען געוואָרען. לואיזע
 האָט גע'טענה'עט, אז דאָס צימער איז שוין אזוי אויף קליין
 גענוג, ווען מען פילט עס אפילו ניט מעהר אָן. מעלכיאר
 האָט געזאָגט, אז דער פאָטער זשאַן־מישעל האָט זיך צוליעב
 דעם ניט רואינירט: עס איז האַלץ צום ברענען. דער קליינער
 קריסטאָף איז געווען דער איינציגער, וואָס האָט זיך גע-
 פרעהט מיט דער נייער זאך, אליין ניט וויסענדיג פארוואָס.
 איהם האָט עס אויסגעזעהן ווי א צויבער־קאסטען פול מיט
 וואונדערבארע מעשיות, אזוי ווי עס שטעהט געשריעבען אין
 בוך פון „טויזענד און איין נאכט“, פון וועלכען דער זיידע
 פלעגט פון צייט צו צייט לייענען פאר איהם עטליכע זייטען
 צו זייער ביידענס פערגעניגען. ער האָט געהערט, ווי זיין
 פאָטער האָט דעם זעלבען טאָג אויסגעפרובירט דעם קלאַר-

וויר, און ארויסגעלאזען א קליין רעגען פון אקארדען, אזוי ווי טראפענס, וואס פאלען פון צווייגען, ווען דער ווינד בלאזט זיי אב נאך א רעגען. ער האט געקלאפט מיט די הענד און האט געשריען: „נאך!“ אבער מעלכיאר האט מיט פעראכט טונג פערמאכט דעם קלאוויר, זאגענדיג, אז ער טויג אויף נאך ניט. קריסטאף איז ניט צוגעשטאנען.

אבער זינט דאן איז ער ניט אָבגעטראָטען פון דעם אינסטרומענט און, ווי נאך קיינער פלעגט דערביי ניט זיין, פלעגט ער אויפהויבען דעם דעקעל און פאמעלעך אַנקווע-טשען א קלאוויש, אזוי ווי ער וואַלט אָנריהרען מיט די פינגער א לעבעדיגען שאלאכץ פון א גרויסען אינזעקט. דאָס וואַלט מאכען ארויספליהען דאָס לעבעדיגע באשעפעניש, וואָס געפינט זיך דאָרט איינגעשלאָסען. אמאָל פלעגט ער איז איילעניש צו שטארק א קלאפ טהאָן, און די מוטער פלעגט אָנשריען: „וועסטו ניט זיין רוהיג? ריהר ניט יעדע זאך!“ אדער ער פלעגט ביים פארמאכען דעם דעקעל איינקוועטשען א פינגער. ער פלעגט זיך שטארק פארקרימען און זיוגען דעם צוגעקוועטשען פינגער.

דאָך זיין גרעסטע פרייד איז געווען, ווען זיין מוטער פלעגט פארבריינגען דעם טאָג, ארכייטענדיג אין דער פרעמד, אָדער ווען זי פלעגט אזוי אוועקנעהן אין שטאָרט. ער הערט איהרע טריט ארונטערנגעהענדיג די טרעפּ. אָט איז זי שוין אויפ'ן גאס און ער עפענט דעם קלאוויר, רוקט צו דעם שטוהל און זעצט זיך ארויף אויף איהם; זיינע פלייצעס דערגרייכען ביז צו די קלאווישען. דאָס איז פאר איהם גענוג. צו וואָס ווארטען ביז ער איז אליין? קיינער וואַלט איהם ניט שטערן צו שפיעלען, אויב ער וועט נאָר ניט מאכען צופיעל גערויש. אבער ער שעמט זיך פאר אנדערע: ער האָט ניט קיין העזע.

דערצו ריידען זיי און דרעהען זיך ארום, דאָס שטערט דעם
 פּערגעניגען. עס איז א סך בעסער און שענער, ווען מען איז
 אליין. קריסטאף האלט איין דעם אַטהעם, עס זאָל זיין שטיי-
 לער, און אויך דערפאר, ווייל ער איז אביסעל אויפגערגענט,
 אזוי ווי בעת מען געהט אויסשיסען פון אן
 ארעמאט. דאָס הארץ קלאפט ביי איהם, ווען ער
 לעגט ארויף די פינגער אויף די קלאווישען. אמאָל הויבט ער
 זיי אויף צוריק נאָכדעם ווי ער האָט שוין איין העלפט אָנ-
 געדריקט, לייגט ארויף די פינגער אויף אנדערע: צי קען מען
 זויסען וואָס פאר א טאָן עס וועט ארויסגעהן פון דעם אָדער
 יענעם קלאוויש? פּלוצלונג קומט ארויס א קלאנג! עס זיינען
 דאָ טיעפע קלאנגען און הויכע, דינע און ברומענדע... דאָס
 קינד הערט זיך לאנג צו. איינער געהט נאָך די אנדערע, ביז
 זיי ווערען אַבגעשוואכט און פּערשוואונדען. זיי וויעגען זיך
 איז דער לופט ווי גלאַקען, וועלכע מען הערט, ווען מען איז
 אין פּעלד, בעת זיי ווערען געבראכט נאָהענטער דורכ'ן ווינד
 און אוועקגעטראָגען צוריק; און ווען מען האַרנט זיך גוט צו,
 הערט מען פון דער ווייטענס נאָך אנדערע שטימען וואָס מיר
 שען זיך דורך און דרעהען זיך ווי דאָס זשומען פון פּליי-
 הענרע חי'ה'לעך. עס זעהט אויס, ווי זיי וואַלטען רופען, דיך
 שלעפען אין דער ווייטענס, אלץ ווייטער און ווייטער אין
 דעם געהיימיספולען שטח, וואו זיי לאָזען זיך ארונטער און
 ווערען פּערוזנקען. אַט זיינען זיי ווי פּערשוואונדען. ניין, זיי
 מורמלען נאָך... א קליינער צאפעל מיט די פלינגעלעך. ווי
 משונה'דיג דאָס אלץ איז! זיי זיינען ווי רוחות... אבער ווי
 געהאַרזאָם זיי זיינען! פארוואָס האלט מען זיי געפאנגען
 אין דעם אלטען קאסטען? מען קען נאָר ניט אָנהויבען צו
 פּערשטעהן!

אָבער שענער פאר אלץ אין, ווען מען לעגט ארויף צו דערזעלבער צייט אויף די קלאווישען צוויי פינגער. מען ווייס קיינמאל ניט גענוי וואָס עס קען געשעהן. אמאל זיינען די צוויי רוחות נאָר שונאים: זיי זיינען ביי, זיי שלאָגען זיך, זיי האסען איינע די אנדערע, זיי בורטשען איינע אויף די אנדערע בעליידיגטע. זייער שטים ווערט העכער. אמאל שרייען זיי פול מיט גרימצאָרן, אמאל פול מיט טרויער. קריס־טאָף איז געווען שטארק בעגייסטערט. זיי האָבען איהם אויס־געוויזען ווי געשמיעדטע רוחות, וואָס צורייסען די קייטען און רייסען זיך צו די ווענד פון געפענגנים, און ברעכן זיי ענד־ליך דורך. — ווי עס ווערט דערזעהלט אין די מעשה־לעך — וועגען יענע רוחות, וואָס ליגען פארפאקט אין אראבישע קעסטלעך, פארוועגעלט מיט שלמה'ס שטעמפעל. אנדערע חנפ'ענען זיך צו דיר, זיי פלייסען זיך דורך אַבצונאָרען, אבער ער זעהט, אז זיי ווילען דיר נאָר איינבייסען און אז זיי האָר־בען היץ. קריסטאָף ווייס אייגענטליך ניט וואָס זיי ווילען! זיי ציהען איהם צו. און אין דערזעלבער צייט טהוען זיי איהם אָן צרות. זיי מאכען איהם אויף רויט צו ווערען. — און נאָך און אנדערש מאל קומען ארויס טענער, וואָס האָבען זיך האַלט איינע די אנדערע. זיי נעהמען זיך ארום אזוי ווי מען טהוט מיט די אַרימס ווען מען קוישט זיך. זיי זיינען גראַד ציען און זיס. דאָס זיינען די גוטע רוחות מיט שמייכלעך־דיגע, גלאַטע געזיכטער. זיי האָבען לייעב דעם קליינעם קריס־טאָף און דער קליינער קריסטאָף האָט זיי לייעב. טרערען שטעלען זיך ביי איהם אין די אויגען, ווען ער הערט זיי, און ער ווערט קיין מאל ניט מיעד זיי צו רופען. דאָס זיינען זיינע פריינד, זיינע טהייערע, צערטליכע פריינד.

אַט אזוי וואַנדערט דאָס קינד ארום אין דעם וואַלד

פון טענער, און ער פיהלט ארום זיך טויזענדער אונבעקאנד-
טע רוחות, וועלכע לויערן אויף איהם, רופען איהם, כדי
איהם צו צערטלען, אָדער צו פארשלינגען.

איינמאל האָט איהם מעלכיאָר איבערראשט. זיין היל-
כיגער קול האָט איהם, א צושראָקענעם, געמאכט זיך אויפצו-
הייבען. קריסטאָף האָט געמיינט, אז מען האָט איהם געכאפט
ביי עפעס אַ חטא; און ער האָט אויף גיך פארשטעלט די
אויערן מיט די הענד, כדי צו פארהיטען זיי פון אַ שרעקלי-
כען פאטש. מעלכיאָר אָבער האָט דעם מאָל, מעשה נס, זיך
ניט געזירדעלט. ער איז זאָנאר געווען גוט אויפגעלעגט. ער
האָט געלאַכט:

„דאָס אינטערעסירט דיך אלזאָ? יונגאטש איינער!“
האָט ער איהם אַ פרעג געטהאָן, און פריינדליך איהם אַ גלעט
געטהאָן איבער'ן קאָפּ.

„וויילסטו, איך זאָל דיר לערנען שפיעלען אויף דעם
קלאַוויר?“

צי ער וויל!... ער האָט אַרויסגעזורמעלט העכסט צו-
פריעדען: „יא!“

זיי האָבען ביידע זיך אוועקגעזעצט ביים קלאַוויר.
קריסטאָף האָט זיך דעם מאָל אַרויפגעזעצט אויף אַ פאָר
גראַבע ביכער, און אזוי האָט ער גאַנץ אויפּמערקזאַם גענו-
מען זיין ערשטע קלאַוויר-שטונדע. ער האָט זיך קוים כל
דערוואָסט, אז זיינע זשומענדיגע רוחות האָבען משונה'דיגע
נעמען, וועלכע באַשטעהען פון איינציגע זילבען, אָדער גאָר פון
איינציגע אותיות. ער איז געווען זעהר פּערוואַונדערט פון
דעם. ער האָט זיך די זאך גאָר אנדערש פאַרגעשטעלט: שעה-
נע, צערטליכע נעמען, ווי ביי די פרינצעסינס אין זיי מעשה-

לעד. איהם איז גאר ניט געפעלען געווארען די פשוט'קייט מיט וועלכע דער פאטער האט וועגען זיי גערעדט. דערצו נאך זיינען זיי גאר ניט געווען דיזעלכע בעשעפענישען, בעת מעלכיאר פלעגט זיי ארויסרופען. זיי האבען עפעס געהאט גאר א גלייכגילטיגען אויסזעהן, ווען זיי פלעגען זיך ארויס-קויקלען פון אונטער זיינע פינגער. דאך איז קריסטאף געווען צופריעדען זיך צו דערוויסען, וואס פאר א בעציהונגען עס זיינען פאראן צווישען זיי, דעם פלאץ וואס יעדער איינער פון זיי פערנעהמט, די אקטאוועס, וועמעס ערשטער מאן איז עהנליך צו א קיסר, וואס פיהרט אן אן ארמע, אדער צו א באנדע נעגערס, וואס מארשירען אין רייהען. ער האט מיט פערוואונדערונג דערזעהן, אז יעדער סאלדאט, אדער יעדער נעגער קען פון זיין זייט ווערען א קיסר אדער דער אנפיהרער פון א גאנצער ראטע סאלדאטען; אדער אז מען קען זאגאר א גאנצען באטאליאן ארויסשלעפען פון קלאוויר פון אויבען ביז אראב. עס איז איהם געווען אינטערעסאנט צו האלטען דעם שטור, אויף וועלכען זיי ציהען זיך. אבער דאס אלץ איז געווארען נאך קינדערשער, ווי עס האט איהם אין אנהויב אויסגעוויזען: ער האט ניט געפונען מעהר זיין פערר כשופ'טען וואלד. פון דעסטוונגען האט ער זיך אנגעשטרענגט צו לערנען; ווארום עס איז ניט געווען לאנגווייליג, און ער איז געווען איבעראשט פון זיין פאטערס געדולד. מעלכיאר פלעגט גאר ניט פארמאטערט ווערען צעהן מאל צו מאכען איהם שפיעלען דאס זעלבע פון אנהויב אן.

קריסטאף האט גאר ניט געקאנט פערשטעהן פאר וואס

ער גיט זיך אזוי פיעל מיה: זיין פאטער האט איהם דאך

האַלט? ווי גוט דאָס איז! דאָס קינד האָט געארבייט, און זיין
הארץ איז געווען פול מיט דאנקבאַרקייט.
ער וואָלט געווען ווייניגער געהאַרכזאם, אויב ער וואָלט
געוואוסט, וואָס עס קומט פאר ביי זיין לעהרער אין קאַפּ.

פון יענעם טאג און פלעגט מעלכיאד איהם מיטנעהמען צו זיינעם א שכן, וואו זיי האבען געשפיעלט דריי מאָל א וואָך נאָך מיטאג קאמער-מוזיק. מעלכיאד האָט געשפיעלט די ערשטע פידעל, זשאז-מישעל — וויאָלאַנטשעל. די צוויי אנדערע זיינען געווען: איינער א באַנק-אַנגעשטעלטער, און דער צווייטער — אן אלטער זייגערמאכער פון שילער נאָם. פון צייט צו צייט פלעגט צו זיי צושטעהן דער אפטיקער מיט אַ פלייט. מען פלעגט זיך צוזאמענקומען פינף א זייגער און בלייבען ביז ניין. נאָך יעדען שטיק פלעגט מען טרינקען ביער. שכנים פלעגען קומען און אוועקגעהן; פלעגען זיך ציהערען שווייגנדיג, אַנגעשפארט לעבען דער וואַנד, פלעגען צושאַקלען מיט'ן קאַפּ, צוקלאַפען מיט די פיס נאָכ'ן טאַקט און אָב פילען דעם צימער מיט וואַלקענס פון טאַבאַקרויך. א בלאַט פלעגט געהען נאָך א בלאַט, א שטיק — נאָך א שטיק און די געדולד פון די שפילער פלעגט ניט אָבגעשוואכט ווערען. רייך דען פלעגט מען צווישען זיך גאָר ניט; און מיט דער גאַנצער אויפמערקזאמקייט איז מען געווען אריינגעטראָן אין שפיעלען. זיי פלעגען זיצען איינגעקאָרטשעטע, מיט צוזאַמענגעקנייטשטע שטערענס, און נאָר ווען ניט ווען ארויסלאָזען א צופריעדענעם ברום; ווייל ניט נאָר זיינען זיי געווען אונ-פעהיג אנדערש אויסצו ריקען די שעהנקייט פון א שטיק, נאָר זאָגאר עס צו פיהלען. זיי האָבען געשפיעלט ניט זעהר ריכטיג און ניט זעהר אין טאַקט; אָבער זיי פלעגען קיין מאָל

ניט אראבגעהו פון וועג און פלעגען שטרענג נאכפאלגען די אונגעוויזענע שאטירונגען. זיי האבען פארמאגט יענע מוזיק קאלישע פעהיגקייטען, וואס שטעלען זיך לייכט צופריעדען מיט גאנץ ווייניג; יענע פאלקאמענהייט פון מיטעלמעסיג-קייטען, וואס מען געפינט אזוי פיעל צווישען דער ראסע, וועלכע רעכענט זיך פאר די מוזיקאלישסטע אין דער וועלט. אויך האבען זיי געהאט יענעם קונסט-אפעטיט, וואס איז ניט קיין גרויסער אויסקלייבער דוקא אויף דאס בעסטע, נאך וואס זוכט אבי וואס מעהר; יענעם געזונטען אפעטיט, פאר וועלכען יעדע מוזיק איז גוט, און וואס פעטער אלץ בעסער, און וואס מאכט ניט קיין אונטערשיעד צווישען בראהמס און בעטהאווען; אדער אין די ווערק פון זעלבען קאמפאזיטאר האבען זיי ניט מבחינ געווען צווישען א קאנצערט און א שום ווערט, און א ריהרענדע סאנאטע, ווייל זיי זיינען ביידע פון איין טייג.

קריסטאף האט זיך געהאלטען אן א זייט, אין א וויני-קעל, וועלכער האט בעלאנגט צו איהם: הינטער דעם קלאר-וויר. קיינער האט איהם דארט ניט געקאנט שטערען, ווייל אום צוצוקומען אהין, האט מען בעדארפט קריכען אויף אלע פיער. עס איז דארט געווען האלב טונקעל, און דאס קינד האט געהאט נאך גענוג פלאץ צו זיצען צוזאמענגערעהט אויף דער פאדלאגע. דער טאבאקרויך איז איהם אריין אין די אויגען און אין האלז, און אויף דער שטויב, וואס איז געלעגען אויסגעשפרייט אויף אלץ אזוי דיק ווי שעפסען-וואל. איהם האט עס אבער ניט געארט; און, זיצענדיג ווי א טערק אויף זיינע פיס, האט ער זיך שטארק צוגעהערט און איז דער זעלבער צייט מיט זיינע שמוציגע פינגער גרעסער געמאכט די לעכער אין דעם צודעק פון קלאוויר. ניט אלץ

איז איהם געפעלען געווען פון דעם, וואָס מען האָט געד
שפּיעלט, אבער קיין זאך, וואָס זיי האָבען געשפּיעלט,
האָט איהם ניט דערעסען: און ער האָט זיך קיין מאָל ניט
געגעבען די טרחה צו פארמולירען אן אייגענע מיינונג. ער
האָט געטראכט, אז ער איז נאָך צו קליין און פערשטעהט
נאָך נאָר ניט דערפון. אמאָל פלעגט די מוזיק איהם איינשלעד
פערן, אן אנדערש מאָל — איהם אויפמונטערן. אבער קיין
מאָל איז זי איהם ניט געווען אונאַנגענעהם. ניט וויסענדיג
אליין, פלעגט עס שטענדיג זיין די גוטע מוזיק, וואָס פלעגט
איהם בעגייסטערן. זייענדיג זיכער, אז קיינער זעהט איהם
ניט, פלעגט ער מאכען אלערליי העויות מיט זיין גאנצען
פנים: ער פלעגט דרעהען מיט'ן נאָז, קריצען מיט די ציין אָדער
ארויסשטעלען דעם צונג: פלעגט מאכען ביזע אויגען, אָדער
זיי אויסגלאַצען מיט אן ארויספאָדערנדיגער, שטאַלצער
מינע: ער פלעגט אויך שאַקלען מיט די הענד און פיס; און
האָט חשק געהאט צו מארשירען, צו שלאַגען, צו מאכען אש
פון דער גאנצער וועלט. ער פלעגט זיך אזוי לאנג ארומ
ווארפען, ביז א קאָפּ פלעגט זיך אריבערבייגען איבער דעם
קלאוויר און אָנשרייען: „היי, יונגאטש! וואָס ביזטו דאָרט
משוגע געוואָרען? — וועסטו צו רוה לאָזען דעם קלאוויר?
וועסטו צונעהמען די הענד? איך וועל דיר באלד אנרייסען
פאר די אויערן!“ דאָס פלעגט איהם מאכען אי פארשעמט
אי ביז. פארוואָס שטערט מען זיין פערנגיגען? ער האָט
דאָך קיין שלעכטס ניט געטהאָן! אלע פארפאָלגען איהם!
זיין פאָטער פלעגט נאָך צובאָמקען; ער פלעגט איהם פאר
ווארפען, אז ער מאכט אַן טומעל, אז ער האָט ניט ליעב קיין
מוזיק. דער טאָר איז געווען, אז ער אליין האָט אויך אָנגעהויר
בען אין דעם צו גלויבען. אָט די אנשטענדיגע בעל-מלאכות,

וואָס זיינען דאָ געווען בעשעפטיגט מיט רייכען קאַנ-
צערטען, וואָלטען געווען שטארק פארוואונדערט, אויב מען
וואָלט זיי געזאָגט, אז דער איינציגער אין דער חברותא,
וואָס האָט באמת געפיהלט מוזיק אין געווען אַט דער קליי-
נער אינגעל.

אויב זיי האָבען געוואָלט, אז ער זאָל זיך האַלטען רוהיג,
פארוואָס שפּילען זיי אזוינע מעלאָדיעס, וואָס רופֿען אַרויס
צום מאַרשירען? עס זיינען דאָרט געווען ווילדע, טראַמפֿ-
לענדיגע פּערד, קלינגענדע שווערדען, מלחמהגעשרייען, און
די שטאָלצקייט פון דעם זיעגער; און זיי האָבען נאָר געוואָלט,
אז ער זאָל בלייבען זיצען רוהיג ווי זיי, צושאַקלען מיט'ן
קאַפּ, און אָנהאַלטען דעם טאַקט מיט'ן פּוס. דערצו האָבען זיי
בעדאַרפט שפּיעלען פאַר איהם נאָר זאַנפטע, פאַר'חלומ'טע
זאַכען, אָדער אזוינע פּוסטע זאַכען, וועלכע ריידען אום נאָר
נישט צו זאַנען. אזוינס פּעהלט ניט אין דער מוזיק. צום
ביישפּיעל אַט יענע שטיק פון גאַלדמאַרק, זועגען וועלכע דער
אַלטער זייגערמייסטער רעדט נאָר איצט מיט אַ צופריעדענעם
שמיכעל:

„דאַס איז־שעהן! דאָ זיינען ניט פאַראַן קיין שוועריג-
קייטען. אלע עקען זיינען אזוי גלאַט...“ ביי דעם אין דער
קליינער געווען גאַנץ רוהיג. ער איז געוואָרען זאָנאַר שלע-
פּעריג, ער האָט ניט געוואוסט, וואָס מען שפּיעלט. ער האָט
אפילו אויפגעהערט זיך צוצוהערן; אָבער גליקליך איז ער
דאָד געווען: זיינע גלידער זיינען געוואָרען שווער, ער האָט
גע'חלומ'ט.

זיינע חלומות זיינען ניט געווען קיין גאַנצע געשיכ-
טעס, זיי האָבען ניט געהאַט קיין אָנהויב און ניט קיין סוף.
קוים וואָס זיי האָבען געהאַט אַ בעשטימטע פאַרמע: זיין

מוטער, באקענדיג פוטערקוכענס און אבסקראכענדיג מיט א מעסער די פארבליבענע שטיקלאך טייג פון די פינגער; א וואסער-מייז, וועלכע ער האָט געזעהן לעצטען אָווענד, שווי מענדיג אין טיך; א בייטש, וואָס ער האָט געוואָלט מאכען פון א ווערבע-צווייג... אין נאָט ווייס, פאר וואָס די אלע זכרונות זיינען גראדע איצט איהם איינגעפאלען. אבער נאָך אַפּטער פלעגט ער נאָר ניט זעהן, און דאָך פלעגט ער פיהר לען א גרויסע מאסע זאכען, א גרויסע מאסע גאָר וויכטיגע זאכען, וואָס מען קען ניט ארויסריידען, אָדער וועגען וואָס עס איז גאָר ניט נויטיג צו ריידען, ווייל מען קען עס צו גוט, און ווייל עס איז פון שטענדיג אַן אזוי געווען. עס פלע-גען אויך זיין טרויעריגע, ביז צום טוידט טרויעריגע, בילדער, אבער זיי האָבען אין זיך ניט געהאט קיין שמערץ, ווי די וואָס מען בענגענט אין לעבען; זיי זיינען ניט געווען מיאום און ניט ערנידעריגענד, ווי דאמאָלט, ווען קריסטאף קריגט פעטש פון פאָטער, אָדער ווען ער טראכט, מיט א הארץ קראנק פון שאנדע, וועגען וועלכע עס איז ערנידערונגען. זיי האָבען אַנגעפילט זיין נשמה מיט א מעלאַנכאָלישער רוהע. עס זיינען אויך געווען אנדערע, ליכטיגע, וואָס האָבען פאר-שפרייט א שטראם פון פרייד. קריסטאף פלעגט טראכטען: ווי אזוי! אזוי, וועל איך שפעטער מאַכען!" ער האָט ניט געוואוסט, ווי עס איז דאָס „אזוי" און ניט פאר וואָס ער האָט עס געזאָגט: נאָר ער האָט געפיהלט, אז ער מוז דאָס זאָגען, און אז דאָס איז קלאָר ווי דער טאָג. ער האָט גערט דעם גערויש פון ים, צו וועלכען ער איז געווען נאָר הענט, אבגעטהיילט נאָר דורך זאמדערנלעך. קריסטאף האָט קיין אהנונג ניט געהאט, וואָס פאר א ים דאָס איז, און וואָס עס וויל פון איהם. אבער ער איז געווען זיכער, אז ער וועט

אריבער די שטערונגען און דאמאלט! ... דאמאלט וועט אלץ זיין גוט און ער וועט זיין גליקליך. מעהר קיין זאך ניט, ווי נאָר צו זיצען גאנץ נאָהענט און זיך צו פארוויגען אין דעם ברויזען פון זיין שטארקער שטים, און אלע זיינע קליינע ליידען און ערנידערונגען וועלען בערוהיגט ווערען. זיי זיינען נען פארבליעבען אויף שטענדיג טרויעריגע. אָבער זיי האָבען מעהר ניט פערשאפט קיין שאנד און קיין קריינקונג: אלץ האָט אויסגעזעהן גאטירליך, כמעט פול מיט צערטליכקייט.

גאנץ אָפט איז עס געווען די מיטעלמעסיגע מוזיק, וואָס האָט איהם אזוי פאר'שכור'ט. די וואָס האָבען די דאָזיגע מוזיק געשרייעבען, זיינען געווען ארימע חברה לייט און האָבען נאָר געזוכט צו פארדיענען געלט, אָדער האָבען געוואָלט זיך אליין אברייסען פון דער פוסטקייט פון זייער לעבען דורך דעם, וואָס זיי פלעגען צוזאמענשטעלען נאָמען נאָך באַריהמד טע כללים; אָדער, ווען זיי האָבען געוואָלט זיין אַריגינעל, — להפוך צו די אנגענומענע כללים. אָבער עס ליגעט אין די מע-גער, אפילו דאמאלט, ווען זיי ווערען קאמפאנירט פון א נאָרען, אזא לעבענסגבורה, דאָס זיי קענען אַרויסרופען א שטורם ביי א נאָאווער נשמה. עס קען זיין, אז די חלומות וואָס ווערען איבערגעגעבען פון די נאָרען, זיינען נאָך פרייער און געהיימיספולער ווי די, וואָס ווערען אָנגעהויבט פון א מעכטיגען געדאנק, וואָס רייסט דורך מיט געוואָלד; וואָר דום די בעוועגונג וואָס שוועבט אַרום אין פוסטען חלל, שטערט ניט דעם גייסט אין זיינע אייגענע בעטראכטונגען.

אָט אזוי, פארגעסען און פארגעסענדיג, פלעגט דאָס קינד פערבלייבען אין ווינקעל, הינטער דעם קלאוויר, ביז ער פלעגט פלוצלונג דערפיהלען, ווי מוראשקעס קריכען איהם אַרום

אויף די פיס; און ער פלענט זיך דאמאלט דערמאָנען, אז ער
איז א קליין אינגעל מיט בלאַטיגע נעגעל, וואָס האָט דעם נאָז
געריבען און דער ווייסער וואַנד, האַלטענדיג די פיס אין די
הענד.

יענעם טאג, ווען מעלכיאד איז אריין אויף די שפיץ פונגען אין צימער, צו איבערראשען דאָס קינד, וואָס איז געזעסען ביי דעם צו הויכען קלאוויר, האָט ער איהם בעד טראכט, און פלוצלינג האָט א געדאנק איהם א בלישיץ גע-טהאָן: „א קליינער וואונדער קינד!“... ווי אזוי האָט ער דאָס וועגען דעם פריהער ניט געטראכט? ... וואָס פאר אן אוצר פאר דער פאמיליע! ... אמת איז אפילו, אז ער וואָלט זיך געקאָנט וועמען, אז דער יונגאמטש איז ניט מעהר ווי א קליינער דאָרף-אינגעל, ווי זיין מאמע. אבער פרובירען קאָסט דאָך גאָר ניט! עס קען דאָך אמאָל טרעפען א גליק! ער וועט מיט איהם ארומפאָהרען איבער גאנץ דייטשלאַנד, און פיר לייכט נאָך, אין אויסלאַנד אויך. דערצו וועט מען נאָך לעבען א גוטען טאָג, און מען וועט זיך נאָך אריינכאַפּען אין יחוס. מעלכיאד האָט קיינמאָל ניט פאָרגעסען צו זוכען יחוס אין וואָס ער האָט גאָר געטהאָן, און זעלטען ווען ער פלעגט עס ניט געפינען, נאָכדעם ווי ער פלעגט אביסעל נאָכטראַכטען. פארשטאָרקט אין דעם זעלבסטפערטרויען, האָט ער גלייך נאָכ'ן אַווענטרעסען, נאָך מיט'ן לעצטען ביסען אין מויל, פון דאָס ניי אַוועקגעזעצט קריסטאָפּ'ן פאר'ן קלאוויר, אום מיט איהם איבערצו'חור'ן דעם זעלבען אינדערפריהיגען אוראק, ביי די אויגען האָבען זיך ביי איהם צוגעקלעפט פון מיעדיג-קייט. אויף מאָרגען וויעדער דריי מאָל; און אזוי אויך איבער-מאָרגען און יעדען טאָג. קריסטאָפּ'ן האָט עס באלד דערעסען.

עס איז איהם זאגנאר נמאס געוואָרען ווי דער טויט, און סוף כל סוף האָט ער מעהר ניט אויסגעהאלטען און גענומען רע-זואַלטירען. עס האָט גאָר קיין זינען ניט, דאָס וואָס מען מאכט איהם דאָ צו טהאָן. עס איז דאָך באמת ניט וויכטיג צו קענען אַרומלויפֿען וואָס שנעלער איבער די קלאַווישען, פאַרביי-גענדיג דעם גראַבען פינגער, אָדער צו מאכען בעוועגליך דעם פיערטען פינגער, וועלכער פֿלעגט זיך אלץ אָנקלעפען אָן זיינע ביידע שכנים. ער איז דערפון גאָר נערוועז געוואָרען. און עס איז אין דעם גאָר קיין שעהנקייט ניטאָ. א סוף איז געקומען צו די צויבערליכע קלאַנגען מיט די צוצוהענדע רוחות! א סוף צו דער וועלט פון טרוימען, וואָס האָט זיך פאַר איהם אויף א ווילע ענטפֿלעקט!... טרוקענע גאמעס און איינאַרטיגע, נעוועהנליכע איבונגען האָבען זיך געביטען איי-נע נאָך די אנדערע אָהן א טעם, אזוי ווי די געשפרעכען ביים טיש: שטענדיג וועגען מאכלים און שטענדיג וועגען דיזעל-בע מאכלים. דער אינגעל האָט אָנגעהויבען זיך צוצוהערען אָהן אויפֿמערקזאמקייט צום פאטערס שטונדען. פֿלעגט מען אויף איהם שטאַרק אַנשרייען, דאן פֿלעגט ער אין שלעכטער לוי-נע שפיעלען ווייטער. די קלעפֿ איז זייט האָבען ניט גע-ווירקט. ער פֿלעגט ווערען נאָך מעהר ביז און איינגע-שפאַרט. די קרוין פון דער זאך איז געקומען, ווען ער האָט איינמאָל געהערט ווי מעלכיאַר האָט פאַרנאַנדערהגעלייגט זיינע פֿלענער אין נעכסטען צימער. הייסט עס, אז כדי איהם ארויסצושטעלען ווי אן אויסגערדעסירטע חיה, מאטערט מען איהם אויף אזא אופן, און מען צווינגט איהם א גאנצען מאָג קלאפען ארויף און אראָב אויף די העלפֿאַנד־ביינרלאַך. ער האָט אפילו קיין צייט ניט געהאט צו געהען צו זיין ליבערען טייך. וואָס האָבען זיי זיך אזוי אָנגעזעצט אויף איהם? ער

איז געוואָרען אויפגעבראכט, בעלידיגט, אין זיין שטאַלץ און אין זיין פרייהייטס־געפיהל. ער האָט בעשלאָסען מעהר ניט צו שפיעלען קיין מוזיק, אָדער צו שפיעלען אזוי שלעכט, אז דעם פאָטער זאָל עס נמאס ווערען. עס וועט איהם שווער אַנקומען, אבער ער מוז ראטעווען זיין אונאַבהענגיקייט.

פון דער נעכסטער שטונדע אָן האָט ער אָנגעהויבען אויס־צופיהרען זיין פלאַן. ער האָט אומישנע זיך געפלייסט צו טרעפען אן דער זייט און צו מאכען פאלש אלע טענער. מעל־כיאר האָט אויף איהם געשריען, געברילט, און עס האָט אַנגעהויבען צו האַנגלען מיט קלעפּ. ער האָט געהאט א שטארקע ליניקע. ביי יעדען פאלשען טאָן האָט ער מיט איהר אראַבגע־לאָזען א קלאַפּ דעם קינד אויף די פינגער, און צו דערזעלבער צייט אזוי אריינגעשריען איהם אין די אויערן, ווי ער וואָלט איהם וועלען טויב מאכען. קריסטאָף האָט זיך פארקרימט פון ווייטאָג; ער האָט פארביסען די ליפּען אום ניט צו וויינען און האָט מוטהיג ווייטער פאלש געשפיעלט, בעהאלטענדיג דעם קאַפּ צווישען די פלייצעס ביי יעדען פאטש. ער האָט אבער באלד בעמערקט, אז זיין מעטאָדע איז א פאלשע. מעל־כיאר איז געווען אזוי איינגעשפארט ווי ער אליין. ער האָט געשוואָרען, אז זיי מענען אפילו דאָ זיצען צוויי טעג און צוויי נעכט, וועט ער איהם קיין איין פאלשען טאָן ניט מוחל זיין, ביז ער וועט אלץ ניט אויסשפיעלען ריכטיג. דערצו האָט קריסטאָף שוין צופיעל זיך געפלייסט קיין מאָל ניט צו שפיע־לען ריכטיג. און מעלכיאר האָט אָנגעהויבען צו פארשטעהן דעם שפּיצעל, בעת ער האָט דערזעהן ווי דעם קינדס האַנד לאָזט זיך שווער אראַפּ אן א זייט פון יעדען קלאוויש. די קלעפּ פון דער ליניקע האָבען זיך פערדאַפּעלט; קריסטאָף האָט ניט געפיהלט מעהר זיינע פינגער. ער האָט ביטער גע־

וויינט אין זיך, געכליפעט און געשלאנגען אין זיך די טרערען און כליפעס. ער האט פארשטאנען, אז ער וועט גאר ניט אויס-פיהרען, אויב ער וועט אזוי אָנגעהן ווייטער: און אז ער מוז זיך בעשליסען אויף א פערצווייפעלטען מיטעל. ער האט זיך אָבגעשטעלט, און, ציטערנדיג פאראויס פון דעם געדאנק ווער גען דעם שטורם, וואָס זיין ערקלערונג וועט ארויסרופען, האט ער מוטיג געזאָגט:

„פאפא! איך וועל מעהר ניט שפיעלען!“

מעלכיאַר איז פון צאָרן שיער ניט צופלאַצט געוואָרען. „וואָס? וואָס?“ — האט ער געשריען און געטרייסעלט איהם פאר'ן עלענבויען, ווי ער וואַלט עס וועלען צוברעכען. קריסטאָף, ציטערנדיג אלץ מעהר און מעהר, האט אויפגע-הויבען דעם עלענבויען, אום זיך צו פארהימען פון קלעפ, און האט איבערגע'חזר'ט:

„איך וויל מעהר ניט שפיעלען. ערשטענס וויל איך ניט.

מען זאָל מיר שטענדיג שלאָגען און דאן...“

ער האט ניט געקאָנט ענדיגען. א שרעקליכער קלאַפ האט ביי איהם אוועקגענומען דעם אטהעם. מעלכיאַר האט גע-ברילט:

„אזוי גאָר? דו ווילסט ניט ווערען געשלאָגען? ווילסט

ניט?“

עס איז געפאלען א האַגעל פון קלעפ.

קריסטאָף האט געשריען צווישען די כליפעס:

„און דאן... איך האב ניט האַלט קיין מוזיק! איך האב

ניט האַלט קיין מוזיק!“

ער האט זיך אראָבגעגליטשט פון זיין שטוהל. מעלכיאַר

האט איהם גראב צוריק אוועקגעזעצט, א שטארקען קלאַפ

געטהאָן מיט די קעכלאָף אָן קלאוויר און געשריען:

„דו וועסט שפיעלען!“

און קריסטאף האט געשריען :

„ניין! איך וועל ניט שפיעלען!“

מעלכיאר האט געמוזט דערווילע זיך ענטזאגען. ער האט
איהם ארויסגעווארפען הינטער'ן טהיר און האט איהם אָן-
געזאגט, אז ער וועט ניט קריגען קיין עסען א גאנצען טאָג,
אַדער א גאנצען חודש, ביז ער וועט ניט אויסשפיעלען אלע
זיינע איבונגען, אלע, קיין אוינציגע זאָל ניט פעלען. ער
האָט איהם א בריק געטהאָן מיט'ן פוס און מיט א קלאַפּ
פארמאכט די טהיר.

קריסטאף האט זיך געפונען אויף די שמוציגע, פינסטע-
רע, צופוילטע טרעפּ. א צוגווינט האט געבלאָזען פון א צו-
בראכענער שויב, און פון דאָך און פון די ווענר האָט געריר-
גען. קריסטאף האט זיך אוועקגעזעצט אויף איינע פון די
שמוציגע טרעפלאד. דאָס הארץ האט געשפרונגען ביי איהם
איז ברוסט פון כעס און אויפגעגונג. שטילערהייט האָט ער
געזידעלט דעם פאטער:

„א חיה! אָט וואָס דו ביזט! א חיה! אן אונמענש!
יא, אן אונמענש! איך האָס דיד! איך האָס דיד! ... א, ווי
איך וואָלט וועלען, אז דו זאָלסט שטארבען! יא, שטארבען!“
זיין ברוסט האָט זיך געהויבען. ער האָט מיט פערצווייפ-
לונג געקוקט אויף די שמוציגע טרעפּ, אויף די שפינוועכס,
וואָס האָט זיך געשאַקעלט פון ווינר איבער דער צובראָכע-
נער שויב. ער האָט זיך געפיהלט איינזאם און פארלאָזען אין
זיין אונגליק. ער האָט געקוקט אויף דער לאָך צווישען די
פארענצעס. וואָס וועט זיין אויב ער וועט זיך ארונטערוואַר-
פען? אדער דורכ'ן פענסטער? ... וואָס וועט זיין אויב ער
וועט זיך געהמען דעם לעבען, אום זיי צו בעשטראפען?

וואס פאר א געוויסענביסע זיי וועלען דאס האבען! ער האט שוין געהערט דעם גערויש פון זיין אראפפאלען פון די טרע-פען. די טהיר אויבען האט זיך האסטיג געעפענט און צו-שראקענע שטימען האבען געשריען: „ער איז אראבגעפאל-לען! ער איז אראבגעפאלען!“ טריט זיינען געלאפען ארום-טער די טרעפּ, וויינענדיג האבען דער פאטער און די מוטער זיך ארויפגעווארפען אויף זיין קערפער. די מוטער האט גע-יאמערט: „דאס איז דיין שולד! דו האסט איהם דער-הרג'עט.“ דער פאטער האט געשאקלט מיט די הענד, זיך אויסגעצויגען אויף די קניע, געקלאפט מיט'ן קאפ און וואנד און געשריען: „איך בין אן אונמענש!“

די פארשטעלונג האט אביסעל ווייכער געמאכט זיינע ליידען. ער האט שוין כמעט רחמנות בעקומען אויף זיי פאר זייער עגמת-נפש. אבער באלד האט ער א טראכט געטהאן, אז זיי האבען עס כשר פערדיענט און ער האט הנאה געהאט פון זיין נקמה.

ווען ער האט געהאלטען ביים ענד פון זיין געשיכטע, האט ער זיך ווידער געפונען אויבען אויף די פינסי-טערע טרעפּ.

ער האט נאך אמאל ארונטערגעקוקט אונטען, און דער גאנצער חשק זיך ארונטערצואווארפען איז שוין געווען פארביי. ער האט אפילו אביסעל א ציטער געטהאן פון שרעק און האט זיך אבגערוקט פון ברעג, מורא האבענדיג אראבצופאלען. דאן האט ער דערפיהלט, אז ער איז א גע-פאנגענער, אזוי ווי די ארימע פייגעלעך אין קלעמקע, א גע-פאנגענער אויף אייביג, וואס האט קיין אנדער זאך ניט צו טהאן, ווי נאך זיך צו צוברעכען דעם קאפ, אדער אזוי עפעס זיך אַנצוטהאן א מעשה. ער האט געוויינט און געוויינט און

געווישט מיט זיינע שמוציגע הענטלאך די אויגען, אזוי אז אין איין מינוט איז ער אין גאנצען געוואָרען אויסגעשמירט אין בלאַטע. וויינענדיג האָט ער בעטראַכט די זאכען ארום איהם, און דאָס האָט איהם אביסעל צושטרייט. ער האָט אויפגעהערט א מינוט צו יאמערן, כדי נאַכצוקוקען נאָך דער שפּין וואָס האָט אקאַרשט גענומען זיך באוועגען. דאן האָט ער אויף דאָס ניי אָנגעהויבען וויינען, אבער מיט ווייניגער איבערצייגונג. ער האָט זיך צוגעהערט צו זיין אייגענעם וויינען, און האָט ווייטער געוויינט, ניט וויסענדיג מעהר, פאר וואָס ער טהוט עס. באלד האָט ער זיך אויפגעהויבען, דער פענסטער האָט איהם צוגעצויגען. ער האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן ראהם פון פענסטער מיט דער גרעסטער פארזיכטיגקייט, אום ניט אראַבצופאַלען, און האָט נאַכגעקוקט נאָך דער שפּין, וועלכע האָט איהם אי אינטערעסירט, אי אבגעקעלט.

דער רהיין האָט געשטראַמט טיעף אונטען, האָרט ביים הויז. פון דעם טרעפֿפענסטער האָט עס אויסגעוויזען, ווי מען וואָלט שוועבען איבער'ן טייך אין א שווימענדיגען היימעל. קיין מאָל האָט קריסטאָף ביים אַרונטערשפּרינגען די טרעפֿ ניט דורכגעלאָזען די געלעגענהייט זיך צוצוקוקען צום שטראם; אבער קיין מאָל האָט ער איהם ניט געזעהן אזוי ווי היינט. צרות מאכען מעהר עמפּינדליך; אזוי ווי אלץ וואָלט זיך טיעפער איינקריצען אין בליק, נאָך דעם ווי די טרערען האָבען אַבגעוואשען די פארבליבענע שיריים פון די זכרונות. דער טייך האָט דעם קינד אויסגעזעהן ווי א לעבעדיגע באשעפעניש, א באשעפעניש וואָס לאָזט זיך ניט ערקלערען, אָבער וואָס איז א סך מעכטיגער, איידער אלץ וואָס ער האָט געקענט! קריסטאָף האָט זיך אַרונטערגעבויען, כדי איהם

בעסער צו קענען זעהן. ער האָט צוגעקוועטשט דעם נאָז מיט'ן מויל צום שויב. וואוהין געהט ער? וואָס וויל ער? ער קוקט אזוי פריי, איז אזוי זיכער אין זיין וועג... קיין זאך קען איהם ניט אַבהאַלטען. צו יעדער צייט: ביימאַג, ביינאַכט, רעגען אָדער זון אויפ'ן הימעל, פרייד אָדער לייד אין שטוב, ער געהט זיך רוהיג ווייטער, און עס זעהט אויס ווי איהם וואַלט קיין זאך ניט אַרען, אזוי ווי ער וואַלט ניט וויסען פון קיין צרות, און האָט הנאה פון זיין אייגענעם כח. וואָס פאר א פרייד איז עס צו זיין ווי ער, צו לויפען דורך די פעלדער, דורך די צווייגען פון די ווערבעס, דורך די קליינע, בליש-צענדיגע שטיינדלאך און ברעקלענדיגען, צושאַמענעם זאמל, און וועגען גאר זיך ניט קימערן, פון קיינעם ניט זוערען אונטערדריקט און זיין פריי!

דער אינגעל האָט זשעדנע געקוקט און זיך צוגעהערט. עס האָט אויסגעזעהן, אזוי ווי ער וואַלט ווערען מיטגערופען פון טייד, מיטגשלעפט פון איהם. ווען ער האָט צוגעמאַכט די אויגען, האָט ער געזעהן פארבען: בלו-גריין, געל, רויט, און גרויסע פליהענדע שאטענס און ברייטע זונענשטראהלען... די בילדער האָבען אַנגענומען באשטימטע פאַרמען. אָט איז א ברייטע פלאַכע לאַנד, רייען שווערע זאנגען בויגען זיך פון א קליין ווינטעל, וואָס שמעקט מיט גראז און מיאטע. אר מעטום בלומען: קארנבלומען, מאַהן, פייכלען. ווי שעהן זיי זיינען! ווי זיס איז די לופט! ווי גוט עס איז זיך אויסצורציהען אין די געדיכטע, ווייכע גראז! ... קריסטאָף פיהלט זיך פרעהליך און אביסעל צוטומעלט, אזוי ווי אין די יום-טוב טעג, ווען דער פאַטער גיסט אריין ביי איהם אין גלאַז אבי סעל רהינדוויין. דער טייד געהט ווייטער. די לאַנדשאפט האָט זיך געענדערט. איצט זעהט מען בוימער, וואָס בייגען

זיך אריבער איבער'ן וואסער. זיכערע, צארטע בלעטער, ווי קליינע הענטלאך, טונקען זיך אָב, דרעהען זיך און בעוועגען זיך אין וואסער. צווישען די בויער שפיגעלט זיך אָב אין טיף אַ דאָרף. דאָרט זיינען פאַראַן קיפּאַריסען-בויער, און די מצבות פון בית-עלמן שטאַרצען ארויס פון דער ווייסער וואַנד, וועלכע דער שטראם וואשט ארום. נאָכהער קומען פּעלזען, אַ גאַנצע רייע פון בערג, וויינשטאַקען אויף די משופּה'דיגע בערג, אַ קליינער סאַסנאווער בערגעל, און חורבות פון אַלטע שלעסער... און נאָך אַמאָל פעלדער, זאַנען, פּויגלאך און זון...

די גרויסע, גרינע מאסע געהט פארביי אלץ ווייטער, ווי איין איינציגער געדאַנק אַהן כוואַליעס, אַהן פאלדען אפילו, גלאַט, מיט פעטע, גלאַנציגע פלעקען. קריסטאָף זעהט מעהר נאָר ניט. ער האָט צוגעמאַכט די אויגען אום בעסער צו קען זען הערען.

דער שטענדיגער גערויש מאכט איהם פול און שווינדעלדיג. ער פיהלט זיך איינגעזויגען אין דעם מעכטיגען איי-ביגען חלום, וועמעס וועג קיין מענש ווייס ניט. איבער דער רוישיגער טיעפקייט פון טיף טראָגען זיך לייכטע ריטהמען מיט חשק, מיט פרייד. און פון די ריטהמען הויבט זיך אויף אַ מוזיק, ווי דער וויינשטאַק וואָס פלעכט זיך ארום אַ גראַמע, אקארדען פון זילבערנע שליסלען, וויינענדיגע פידלען. סאַמעט-ווייכע פלייטען מיט רונדע טענער... די לאַנדשאַפט איז פערשוואונדען, דער טיף איז פערשוואונדען. עס בלייבט נאָר אַ מאָדנע זיסע בידהשמשות-לופט. קריסטאָף'ס האַרץ ציטערט פון אויפגענונג. וואָס זעהט ער איצט? ליעבליכע שנימ'ער, אַ קליינע מיידעל מיט ברוינע לאַקען רופט איהם לאַנגזאַם, ווייך און שפּאַטיש. דאָס בלייכע געזיכט פון אַ אינ-

געל קוקט אויף איהם מיט בלויע, מעלאנכאלישע אויגען. אנט-
 דערע שמייכלען, אנדערע אויגען: נייגעריגע, ארויספאָדערנ-
 דיגע, וועמעס בליק מאכט איהם רויט ווערען... צארטע און
 אומעטיגע אויגען, ווי דער בליק פון א גוטען הונד; אויגען
 בעטענדיגע און אויגען פול מיט ווייטאָג... און א בליכער
 פנים פון א פרוי מיט שווארצע האָר, מיט א פארמאכטען
 מויל, מיט אויגען אזוי גרויס, אז זיי פארדעקען דאָס גע-
 זיכט, אויגען וועלכע האָבען זיך אין איהם אינגעגעסען מיט
 א קראפט וואָס טהוט איהם וועה. און די טהויערסטע פון אלע,
 די וואָס האָט געשמייכעלט צו איהם מיט איהרע קלאָהרע
 גרויסע אויגען, מיט אביסעל אן אָפענעם מויל, מיט קליינע
 בלישצענדע ציינער... אד! ווי גוט און צארט איז דער שמיי-
 כעל! זיין הארץ צוגעהט פון צערטליכקייט! ווי גוט עס
 איז געליעבט צו ווערען! נאָד! שמייכעל צו מיר נאָד! געה
 גיט אוועק! א, וועה געשריען! עס איז שוין פערשוואונג-
 דען! אבער עס לאָזט איבער אין זיין הארצען א זיסקייט,
 וואָס מען קען גיט אויסדריקען. ניטאָ מעהר קיין שלעכטסק-
 קייט, ניטאָ קיין רוהיגקייט, ניטאָ גאָר ניט. קיין זאך ניט...
 נאָר א שטילער חלום, ליכטיגע מוזיק, וואָס שוועבט ווי די
 זומער־פערדים אין זונענשטראהל אין א זומער טאָג... אבער
 וואָס איז אזוינס געשעהן? וואָס זיינען דאָס דאָ דורכגעגאנג-
 גען פאר בילדער, וואָס מאכען פול דאָס קינד מיט א זיסען,
 שמערצליכען טרויער? ער האָט זיי פריהער קיין מאָל גיט
 געזעהן, און דאָ קען ער זיי. ער האָט זיי דערקענט. פון וואָ-
 גען קומען זיי? פון וועלכען פינסטערן תהום? פון דעם
 וואָס עס איז שוין געווען. אָדער פון דעם וואָס וועט נאָד
 זיין?...

איצט איז אלץ פערלאָשען. אלע פאַרמען זיינען פער-
 נאנגען. צום לעצטען מאָל, ווי דורך אַ לייכטען שלייער, בער-
 ווייזט זיך נאָך דער טייך, און זעהט אויס אזוי ווי ער וואָלט
 זיך טראָגען איבער איהם אין דער לופט. ער איז ארויס פון
 זיינע ברעגעס, פארדעקענדיג די פעלדער און ציהענדיג זיך
 פאמעלאך, מאיעסטעמיש, כמעט ניט ריהרענדיג זיך. און
 ווייט ווייט, אזוי ווי א שטאַלענער שיין אין האַריזאָנט, ציהט
 זיך א וואסערדיגע פלאַכקייט, ווי אַ שנור פון ציטערנדיגע
 כוואליעס. — עס איז דער ים. דער טייך שטראַמט אַרונטער
 צו איהם, און עס זעהט אויס, ווי דער ים וואָלט לויפען איהם
 אנטקעגען. ער פערלאָנגט איהם. ער מוז אין איהם פערשווינג-
 דען. די מוזיק שוועבט ארום, די שעהנע ריטהמען פון טאַנץ,
 זיי שווינגען ארום ווי צוואוילדעט. אלץ ווערט אַריינגעצויר-
 גען אין זייער טריאומפירענדען קאראהאד. די בעפרייטע
 נשמה רייסט זיך דורך דורך די לופט, ווי שוואַלבען וואָס זיי
 נען פער'שכור'ט פון לופט און טראָגען זיך איבער'ן הימעל
 מיט גריצענדיגע געשרייען: פריינד! פריינד! ניטאָ קיין
 אנדער זאך! אן אונענדליכער גליק!...

שטונדען זיינען פאַרביי. דער אווענד איז געקומען. אויף
 די טרעפ איז געוואָרען נאכט. רעגען-טראָפענס האַבען גע-
 מאכט רינגען אויפ'ן קלייד פון טייך, און דער שטראם האָט
 זיי טאַנצענדיג אוועקגעטראָגען. מאַנכעס מאָל פלעגט א צווייג
 פון א בויס, אָדער נאָך עטליכע שטיקער פאַרביישווימען,
 שטיל, און פלעגען פאַרשווינדען. די מערדערישע שפין האָט
 זיך א זאטע צוריקגעצויגען אין פינסטערן ווינקעל. — און דער
 קליינער קריסטאָף איז נאָך אלץ געזעסען א צוזאַמענגעדרעה-
 טער אויפ'ן ראַהם פון פענסטער מיט זיין בלאַסען, פאַרבלאָ-
 טיגעטען, פון גליק שטראַהלענדען פנים. ער האָט געשלאָפען.

E la faccia del sol nascere ombrata
PURG. XXX.

און דער פנים פון דער זון האט אויסגעזעהן פאר'חושך'ט.
דאנעם קאפ. 30.

ער האָט געמוזט נאַכגעבען. ניט קוקענדיג אויף זיין האַרמטעקיגען און העראישען ווידערשטאַנד, האָבען די קלעפּ דאָך גובר געווען איבער זיין שלעכטען ווילען. דריי שעה יעדע פריהמאָרגען און דריי שעה יעדען נאַכמיטאג פלעגט קריסטאף מווען אבזיצען ביי דעם פייניגונגס-אינסטרומענט. איינגעקארטשעט פון אנשטרענגונג און ערגערניש, מיט גרוי-סע טראָפּענס טרעהרען, וואָס פלעגען אראַבריינגען איבער די באַקען און איבער'ן נאַז, פלעגט ער זיצען. און זיינע קליינע, רויטע הענטלאך, וואָס זיינען אָפט גע-ווען פּערגליווערט פון קעלט, פלעגען פלינק אַרומ'ן לויפּען איבער די ווייסע און שוואַרצע קלאַווישען. ער האָט שטענדיג געפיהלט די געפאהר, אז די ליניקע זאָל זיך ניט אראַבלאָזען ביי יעדער פאלשען טאָן און מורא געהאט פאר די זידלערייען פון לעהרער, וואָס זיינען פאר איהם געווען נאָך מעהר פּערהאַסט ווי די קלעפּ. ער האָט געמיינט אז ער האסט די מוזיק. און דאָך פלעגט ער אָנגעהן מיט אזא התמדה, וועלכע האָט ניט געקאָנט ערקלעהרט ווערען מיט דער איינפאַכער מורא פאר מעלכיאַר'ן. געוויסע ווערטער פון זיי-דען האָבען געמאַכט אן איינדרוק אויף איהם. זעהענדיג ווי דער אייניקעל וויינט, האָט דער אלטער ערקלעהרט מיט דער ערנסטקייט, וואָס ער פלעגט אָנהאַלטען זאָגאר גענען קינד. אז עס לוינט זיך אביסעל צו ליידען פאר די שענסטע און איידעלסטע קונסט, וואָס איז געגעבען געוואָרען די מענשען

פאר זייער טרייסט און פאר זייער גלאנץ. און קריסטאף, וועלכער איז געווען דאנקבאר דעם זיידען פאר וואס ער רעדט צו איהם ווי צו א מאן, איז אין דער בעהעלטעניש פון זיין נשמה געווען געריהרט פון די איינפאכע ווערטער, וואס האבען זיך אזוי גוט צוגעפאסט צו זיין קינדישער פעסטקייט און זיין געבארענעם שטאלץ.

אבער מעהר ווי אלע ארגומענטען זיינען עס געווען די טיפע זכרונות און געוויסע מוזיקאלישע איינדריקע, וואס האבען איהם ניט ווילענדיג צוגעבונדען אויף לעבען לאנג צו דער פערהאסטער קונסט, געגען וועלכער ער האט אומזיסט פרובירט רעוואלטירען.

אין שטאדט איז געווען, ווי דער מנהג איז אין דייטש-לאנד, א טעהאטער, אין וועלכען מען פלעגט שפיעלען אפע-רעס, קאמישע אפערו, אפערעטען, דראמעס, קאמעדיעס, וואדעוויילען און אלץ וואס לאזט זיך שפיעלען. פון אלע מינים און אין אלע סטילען. די פארשטעלונגען פלעגען פאר-קומען דריי מאל א וואך אין אַווענד פון זעקס אזויגער ביז ניין. דער אלטער זשאן-מישעל פלעגט אויף קיין פארשטע-לונג ניט פעהלען, און צו אלץ פלעגט ער ארויסווייזען דעם זעלבען אינטערעס. איינמאל האט ער מיטגענומען מיט זיך דעם אייניקעל. מיט עמליכע טעג פריהער האט ער איהם באריכות דערצעהלט דעם אינהאלט פון דער פיעסע. קריס-טאף האט דערפון נאך ניט פערשטאנען, נאך עס איז ביי איהם געבליבען, אז דאָרט מוזען פארקומען עפעס שרעקליכע מעשים; און, כאַטש ער האט געברענט מיט דעם פערלאנג עס צו זעהן, האט ער דאָך שטארק מורא געהאט דערפאר, ניט וואגענדיג זיך מודה צו זיין אין דעם. ער האט געוואוסט, אז אין דער פיעסע וועט פארקומען א שטורם, און ער האט זיך

שטארק געשראקען, אז דער דונער זאל איהם ניט איינשלינגן גען. ער האָט געוואוסט, אז דאָרט וועט פארקומען א שלאכט און ער איז ניט געווען זיכער, אז מען וועט איהם ניט טוירן טען. דעם אָווענד פאר דער פארשטעלונג, ביי זיך אין בעט, האָט ער בעקומען אז אמת'ן שרעק דערפאר; און אין טאָג פון דער פארשטעלונג — אז עפעס וואָס זאל ניט דערלאָזען דעם זיידען קומען. און ווען די שעה איז געקומען נאָהענט און דער זיידע האָט זיך טאקי באמת ניט באוויזען, איז ער גע- וואָרען גאָר א פארצווייפעלטער און האָט יעדע מינוט גע- קוקט דורכ'ן פענסטער. ענדליך האָט דער אלטער זיך בא- ווידען און זיי זיינען צוזאמען אוועק. די הארץ איז ביי איהם געשפרונגען אין ברוסט; דער צונג האָט זיך געקלעפט צום גומען און ער האָט א וואָרט ניט געקאָנט ארויסריידען.

זיי זיינען אָנגעקומען אין דער געהיימניספולער געביי- דע, פון וועלכער מען פלעגט אין דער היים אזוי אָפט ריי- דען. ביים אריינגאנג האָט זשאן-מישעל געטראָפען בעקאנ- טע; און דער קליינער, וואָס האָט איהם געהאלטען פעסט ביי דער האַנד, מורא האָבענדיג איהם צו פארלירען, האָט ניט געקאָנט פערשטעהן, ווי אזוי קענען זיי דאָס אין אזא וויכטיגען מאָמענט ריידען אזוי רוהיג און לאכען.

דער זיידע האָט זיך אָוועקגעזעצט ברייטלאך אויף זיין געוויינליכען פלאץ, אין דער ערשטער רייע, גלייך הינט טער'ן ארקעסטער. ער האָט זיך אריבערגעבויגען איבער דער פארענטשע און האָט זיך גלייך אריינגעלאָזען אין א לאנגען געשפרעך מיט דעם באַנדורע-שפילער. דאָ האָט ער זיך גע- פיהלט אין זיין סביבה. דאָ האָט זיין מוזיקאלישע אויטאָרי- טעט עפעס בעדייט, און מען האָט זיך צו איהם צוגעהערט; און ער האָט זיך דערמיט באַנוצט: מען קען זאָגן זאָגען, ער

האָט עס מיסברויכט. קריסטאָף איז ניט געווען אין שטאָנר עפעס צו פערשטעהן. ער איז געווען אין נאנצען צובראָכען פון ווארטען אויף די פאָרשטעלונג, פון באקוקען דעם טהעאטער־זאַל, וועלכער האָט איהם אויסגעוויזען פרעכטיג און פון דעם פובליקום, וואָס האָט זיך געשפארט און איהם שוידערליך איינגעשראַקען. ער האָט ניט געוואגט א דרעה צו טהאָן מיט'ן קאַפ, ווייל ער האָט געמיינט, אז אלע מענס בליקען זיינען אָנגעשטעלט אויף איהם. קאָנוואַלסיוו האָט ער געדריקט זיין קליינע היטעל צווישען די קניע און האָט אויסגעשטעלט א פאָר גרויסע אויגען אויפ'ן פאָרהאנג. ענדליך האָט מען דריי מאָל א קלאפ געטהאָן. דער זיידע האָט ארויסגענומען פון קעשענע דעם טעקסטביכעל, אין וועלכען ער פלעגט קיינמאָל ניט פארפעהלען נאָכצוקוקען געוויסענהאפט; אויף אזוי ווייט, אז ער פלעגט אָפט ניט באַ מערקען, וואָס עס געהט פאָר אויף דער ביהנע; און דער אַר־קעסטער האָט אָנגעהויבען צו שפיעלען. גלייך פון די ערשטע טענער אַז האָט זיך קריסטאָף געפיהלט בארוהיגט. אין דער וועלט פון טענער איז ער געווען ווי ביי זיך אין דער היים; און פון דעם אויגענבליק אָן זיינען אלע וואונדערבארסטע זאכען פון דער פיעסע ביי איהם אויסגעקומען נאָטירליך. דער פאָרהאנג האָט זיך אויפגעהויבען און עס האָבען זיך ענטפלעקט בוימער פון טראקטור און כרואים, ניט פיעל מעהר נאָטירליך. דער קליינער האָט געקוקט, פארגאפט פון באוואונדערונג, אבער ניט איבערראשט. און דאָך האָט די פיעסע זיך אָבעשפיעלט אין א פאנטאַסטישען מזרח־לאַנד, פון וועלכען ער האָט קיין שום אהנונג ניט געהאט. די פאָעזיע מע איז געווען א געוועב פון אונזיניגע זאכען, אין וועלכע עס איז געווען פאר ניט מעגליך זיך ארויסצוגעפינען. קריסטאָף

האָט קיין זאך ניט אָנגעהויבען דאָרט צו פארשטעהן; ביי איהם האָט זיך אלץ דורכגעמישט, ער האָט איין פערזאָן אָנגעדנומען פאר א צווייטע, האָט געצויגען דעם זיידען פאר'ן ארבעל, כדי איהם צו שטעלען ווילדע פראגען, וועלכע האָבען געוויזען אז ער האָט גאָר ניט פערשטאנען. און פונדעסטוועגען איז ער געווען ווייט פון דעם זיך צו פיהלען לאַנגווייליג; ניו, ער איז זאָגאר געווען לײדענשאַפטליך פאראינטערעסירט. אויף דעם נאָרישען טעקסט האָט ער אויפגעבויט אַ ראַט מאַן פון זיין אייגענער ערפינדונג, וואָס האָט ניט געהאט קיין שום שייכות צו דעם, וואָס מען האָט געשפיעלט. יעדע מינוט האָבען די געשעהענישען איהם אַבגעלייקענט און ער האָט זיי געמוזט איבערמאַכען, אבער דאָס האָט איהם ניט געאַרט. ער האָט זיין אויסוואהל שוין געמאַכט צווישען די פערזאָנען, וואָס האָבען זיך באוועגט אויף דער ביהנע; און מיט ציטערניש האָט ער נאָכגעפאָלגט דעם שיקזאל פון די, וועמען ער האָט געשאַנקען זיין סימפּאַטיע. מעהר פאר אלעמען האָט איהם פארדרעהט דעם קאַפּ שוין אן עלטערע פרוי מיט לאַנגע העלבלאָנדע האָר און איבערנאַטירליך גרויסע אויגען, וואָס איז אַרומגעלאָפּען מיט באַרוויסע פיס. די אונגעלומפערט קייטען פון דער סצענירונג האָבען איהם ניט געשטערט: זיינע שאַרפע, קינדערשע אויגען האָבען ניט באַמערקט: ניט ווי משונה'דיג מיאוס עס זיינען די גרויסע, פעטע אַקטיאָרען; ניט ווי ניט פּאַסיג עס זיינען אין יעדען פרט די כאַריסמען פון כל המינים, וואָס זיינען געווען אויסגעשטעלט אין צוויי רייהען, מיט זייערע נאָרישע בעוועגונגען, זייערע, פון די קולות רויט געוואָרענע פּנימ'ער און מיט זייערע גרויטע פאַרוקען; אויך ניט די הויכע קנאַפּעל פון טענאַר און ניט די שמינקע, וואָס איז געווען אָנגעשמירט מיט פיעלפאַר-

בינע פענזלאך אויף דעם פנים פון זיין שעהנהייט. ער האָט זיך געפונען אין אַ צושטאַנד פון אַ פערליעבטען, וועמען זיין ליידענשאפט דערלאָזט ניט צו זעהן דעם געליעבטען אזוי ווי ער איז באמת. דער וואונדערבארער כח פון אילוזיעס, וואָס איז אזוי נאַטירליך ביי קינדער, האָט צוריקגעהאַלטען אלע אונאַנגענעהמע איינדרוקען און זיי איבערגעאַנדערשט גאָר זיין פערלאַנג גאָר.

מעהר פאַר אַלץ איז עס געווען די מוזיק, וואָס האָט דעם וואונדער אויפגעטהאָן. זי האָט אַלץ איינגעמונקט אין אַ נעבעלדיגער אטמאָספערע, אין וועלכער אַלץ איז געוואָרען שעה, איידעל און ווי געוואונשען. זי האָט אַריינגעהויכט אין דער נשמה דעם פערלאַנג צו לייעבען; און אין דערזעלבער צייט האָט זי פאַרשפרייט פון אלע זייטען די איינבילדונגען פון לייעבען, כדי אויסצופילען די פוסטקייט, וואָס זי אליין האָט געשאפען. דער קליינער קריסטאַף איז געווען אויסער זיך פון אויפגענונג. געוויסע ווערטער, בעוועגונגען און מוזיקאַל לישע פראזען האָבען איהם פאַרשאפט אַן אונאַנגענעהמען געפיהל; ער האָט ניט געוואגט אויפצוהויבען די אויגען און האָט ניט געוואוסט, צו דאָס איז גוט אָרער שלעכט און איז באלד רויט געוואָרען, באלד בלאַס געוואָרען; אין געוויסע מאָמענטען האָבען טראָפענס שווייס זיך באוויזען ביי איהם אויפ'ן שטערן און ער האָט געציטערט, אַז דער גאַנצער עולם זאָל ניט באמערקען זיין צרה. ווען די אונפערמיידליכע אונגליקען זיינען געקומען אין פערטען אקט פון דער פיעסע און האָבען זיך אראָפגעלאָזען אויף די געליעבטע, כדי צו געבען אַ געלעגענהייט דעם טענאַר און די פרימאָדאַנאַ אַרויסצוואוויזען דעם גלאַנץ פון זייער הויכע טענער, האָט דאָס קינד געמיינט, אַז עס ווערט דערשטיקט. עס האָט

איחם וועה געטהאָן אין האַלז, ווי ער וואָלט זיך פאַרקיהלמט; ער האָט זיך געכאַפט מיט'ן האַנד פאַר'ן גאַרנעל; ער האָט ניט געקאָנט אַרונטערשלינגען די שפּיטאַכץ; טרעהרען האָר־בעזן איחם געשטיקט; זיינע הענד און פּיס זיינען געווען איין קאַלט. צום גליק איז דער זידע געווען ניט פּיעל ווייניגער אויפגערעגט. ער האָט הנאה געהאַט פון טחעאַמער מיט אַ קינדישער נאַאיוויטעט. ביי דראַמאַטישע פּאַסי־רונגען פּלעגט ער כלומרשט גלייכגילטיג צוהוסמען, כדי צו בעהאַל־טען זיין אויפּרעגונג. קריסטאָף האָט עס אַבער גוט באַמערקט און דאָס האָט איחם פאַרשאַפט גרויס פאַרגינגען. עס איז געווען שרעקליך הייס. קריסטאָף'ן האָט געכאַפט דרעמ־לען און דאָס זיצען איז איחם געווען זעהר ניט בעקוועם. ער האָט אַבער נאָר איין זאך געטראַכט: „וועט עס נאָך לאַנג דויערן? הלואי זאַל עס קיין סוף ניט נעהמען!“ און דאָך איז מיט אַמאַל אַלץ געווען געענדיגט און ער האָט ניט אָנגעהויבען וויסען פאַרוואָס. דער פאַרהאַנג האָט זיך אַראַבגע־לאָזען, אַלע האַבען זיך אויפּגעהויבען, דער כּשוף איז געווען צושטערט.

זיי זיינען געגאַנגען צוזאַמען דורך דער נאַכט אהיים, די ביי־דע קינדער, דער אַלטער און דער קליינער. וואָס פאַר אַ שענהע נאַכט! וואָס פאַר אַ שטילע לִבְנֵה־שׁוּיִן! ביי־דע האָר־בעזן געשווינגען, איבער'חור'נדיג אַלץ אין זייער זכּרון. סוף כל סוף האָט דער אַלטער אַ פרעג געטהאָן: „ביזטו צופריעדען, קליינער?“

קריסטאָף האָט ניט געקאָנט ענטפּערן. ער איז נאָך גע־ווען אין גאַנצען פאַרכאַפט פון זיין אויפּרעגונג, און ער האָט ניט געוואָלט ריידען, כדי ניט צוצושטערן דעם צויבער; ער

האַט געמאכט א גרויסע אַנשטרענגונג און האָט אַרויסגעמור-
מעלט גאנץ שטיל און מיט א טיעפען זיפץ:

„אַה, יאָ!“

דער אַלטער האָט א שמייכל געטהאָן. אין א זווילע
ארום האָט ער ווידער אָנגעהויבען:

„זעהסטו, וואָס פאַר א וואונדערבארע מלאכה עס איז
צו זיין א מוזיקאַנט? צי איז גאָר פאַראן א פרעכטיגערע זאַך
ווי צו שאַפען אזוינע געשטאַלטען, אזוינע וואונדערבארע
פאַרשטעלונגען? דאָס הייסט דאָך זיין א גאָט אויף דער
ערד.“

דער קליינער איז געווען איבערדראָשט. ווי! א מענש
האַט דאָס אַלץ געשאַפען! וועגען דעם האָט ער גאָר ניט גע-
טראַכט. איהם האָט זיך פריהער געדוכט ווי דאָס אַלץ וואָלט
פון זיך אַליין געוואָרען, ווי דאָס וואָלט געווען די שאַפונג
פון דער נאַטור... א מענש, א מוזיקאַנט, אזוי ווי ער וועט
אמאָל אַליין זיין. אה! דאָס כאַטש איין טאָג צו זיין, כאַטש
גאָר איין איינציגען טאָג! און נאָכדעם אַלץ וואָס מען וועט
וועלען! שטארבען, אויב עס וועט זיין נויטיג. ער האָט אַ
פרעג געטהאָן:

„און דו, זיידע?“

דער אַלטער האָט א ציטער געטהאָן.

— „וואָס?“ האָט ער א פרעג געטהאָן.

„האַסטו אויך געמאכט אזעלכע זאַכען?“

— „געוויס“— האָט דער אַלטער א ברום געטהאָן מיט

א בייזלאַכער שטים.

ער איז אנטשוויגען געוואָרען, און נאָך עטליכע טריט
האַט ער טיעף אָבגעזיפצט. דאָס איז געווען איינע
פון זיינע בעהאַלטענע וואונדערן. ער האָט שמענדיג גענארט

עפעס וואָס אַנצושרייבען פאר'ן טהעאטער און די געטליכע השפעה האָט איהם שטענדיג אַכגענארט. ער האָט אפילו בעהאלטען ביי זיך אין פאַרטפיייל א פאַר אקטען וואָס ער האָט אַנגעשריבען; אבער ער האָט אזוי ווייניג זיך גענארט וועגען זייער ווערטה, דאָס ער האָט קיין מאָל ניט געוואגט עס צו ווייזען א פרעמדען אום צו הערען זיין מיינונג.

זיי האָבען מעהר א וואָרט ניט אויסגערעדט ביז זיי זיי נען א היים געקומען. קיינער פון זיי האָט ניט געקאָנט איינ־שלאָפען. דעם אלטען האָבען געמאטערט זיינע ווייטאָגען און כדי זיך צו טרייסטען, האָט ער זיך גענומען פאר זיין ביר כעל. — קריסטאָף האָט ביי זיך אין בעט נאָך אמאָל איר בערגעלעכט אלע פאסירונגען פון אַווענד; ער האָט זיך דער־מאָנט אלע איינצעלהייטען און די מיידעל מיט די באַרוועסע פים האָט זיך ווידער באוויזען פאר איהם. ווען ער האָט גע־האלטען ביים איינשלאָפען, האָט איין שטיק פון דער מוזיק אזוי דייטליך געקלונגען ביי איהם אין די אויערן, אזוי ווי דער אַרקעסטער וואָלט דאָ אויף אן אָרט געווען; עס האָט איהם געטרייסעלט; ער האָט זיך אויפגעהויבען פון קישען; דער קאָפּ איז געווען פאר'שכור'ט פון דער מוזיק און ער האָט געטראכט: „ווען עס איז, וועל איך אויך עפעס אזוינס אַנ־שרייבען, אה! וועל איך עס ווען עס איז קענען טהאָן?“

פון דעם אויגענבליק אָן האָט ער געהאט נאָך איין פערלאנג: ווידער צו קומען אין טהעאטער; און ער פלעגט זיך נעהמען פאר דער ארבייט מיט דער גרעסטער התמדה, ווען מען פלעגט איהם צוזאגען טהעאטער אלס באַלוינונג. ער האָט מעהר וועגען קיין זאך ניט געטראכט: איין האַלבע וואָך פלעגט ער חלומ'ען וועגען דער פאַרשטעלונג, וואָס ער האָט געזעהן, און אין דער צווייטער האַלבע וואָך פלעגט ער

חלומ'ען וועגען דער פארשטעלונג, וואָס וועט קומען. ער פלעגט מורא האָבען, טאָמער וועט ער קראַנק ווערען פאר דער פארשטעלונג; און פון מורא פלעגט ער אָפט פיהלען מיט אמאָל די סימפטאָמען פון דריי אָדער פיער קראַנקהייטען מיט אמאָל. ווען דער טאָג פלעגט קומען, פלעגט ער ביים מיטאָג נאָר ניט עסען; ער פלעגט ברענען ווי אין פייער, פלעגט פופציג מאָל קוקען אויפ'ן זייגער און עס פלעגט זיך איהם דאכטען, אז דער אווענד וועט קיין מאָל ניט קומען; צום סוף פלעגט ער שוין ניט קענען מעהר אויסהאלטען און אוועקגעהן מיט א שעה פריהער איידער מען עפענט די קאסע: פלעגט ער זיין דער ערשטער אין ליידיגען טהעאטער זאָל. פלעגט ער ווידער האָבען פון וואָס צו ווערען אנדרוהיג. דער זיידע האָט איהם דערצעהלט, אז צוויי אָדער דריי מאָל, ווען עס איז ניט געווען גענוג פובליקום, האָבען די אקטיאָרען בעסער צוריקגעצאָהלט דאָס געלד און ניט געשפיעלט. ער פלעגט נאָכקוקען יעדען אריינקומענדען, זיי צעהלען און זיך טראכטען: „דריי און צוואנציג, פיער און צוואנציג, פינף און צוואנציג — אה, דאָס איז ניט גענוג... עס וועט קיין מאָל ניט זיין גענוג!“ דאָד, ווען ער פלעגט דערזעהן אין די ערשטע רייהען פון פארקעט א וויכטיגע פערזענליכקייט, פלעגט איהם ווערען גרינגער אויפ'ן הארצען; ער פלעגט זיך טראכטען: „אָט דעם וועלען זיי ניט וואגען אוועקצושיקען. פאר איהם וועלען זיי געוויס שפיעלען“. ער פלעגט אבער ניט זיין אינגאנצען איבערצייגט אין דעם און ער פלעגט זיך פיהלען אין גאנצען זיכער נאָר דאמאָלט, ווען די מוזיקאנטען פלעגן פארנעמען זייערע פלעצער. ער פלעגט אויך מורא האָבן בען ביז'ן לעצטען אויגענבליק, אז מען זאָל ניט אויפהויבען דעם פאָרהאנג און לאָזען וויסען, אז די פאָרשטעלונג איז גע-

ענדערט, ווי עס האָט שוין איין אָווענד פּאסירט. ער פּלעגט זיך צוקוקען מיט דער שאַרפּער ראיה פון זיינע קינדערשע אויגען צו דעם שטענדער פון באַנדוריסט, אויב דאָס טיטול-בלאַט פון דעם מוזיק־העפּט איז פון דאָס שטיק, וואָס ער ער-וואַרט. און ווען ער פּלעגט עס אפילו גאַנץ קלאָהר זעהן, פּלעגט ער דאָך אין אַ פּאַר מינוט אַרום פון דאָס ניי זיך איינקוקען, אום צו זיין זיכער, אז ער האָט קיין טעות ניט געהאַט. דער קאַפּעלמייסטער איז נאָך ניטאָ — ער איז גער-וויס קראַנק. מען איז עפּעס אויפגערעגט הינטער'ן פּאַרהאַנג, עס הערט זיך דער גערויש פון קולות און פון שנעלע טריט — דאָס איז געוויס עפּעס אַ סבּה, אַ ניט פּאַראַויסגעזעהער נער אונגליק? ... אבער אַט איז וויעדער שטיל געוואָרען. דער קאַפּעלמייסטער שטעהט אויף זיין פּלאַץ. אלץ, ווייזט אויס, איז סוף כל סוף פּאַרטיג. מען הויבט אבער ניט אָן! וואָס איז אזוינס געשעהן? — ער ברענט פון אונגעדולד — ענד-ליך הערען זיך די סיגנאַלען. זיין האַרץ קלאַפּט. דער אַר-קעסטער הויבט אָן דעם פּאַרשפּיעל; און אין פּערלויף פון עטליכע שעה שווימט קריסטאָף אַרום אין גליקזעליגקייט, וועלכע ווערט פּאַרוואַלקענט נאָר פון דעם געדאַנקען, אז עס וועט דאָך קומען דערצו אַ סוף.

אין א געוויסער צייט ארום איז פארגעקומען א מוזיקאלישע פאסירונג, וואָס האָט קריסטאָפּ'ס געדאנקען נאָך מעהר אויפגערעגט. פראנץ-מארי האסלער, דער קאָמפאזיטאר פון יענער ערשטער אָפּערא, וואָס האָט איהם אזוי שטארק צורודערט, האָט געדארפט קומען. ער האָט געדארפט דיריזשירען א קאָנצערט, וואָס מען האָט געגעבען פון זיינע ווערק. די שטאָדט האָט געקאָכט. מען האָט וועגען אָט דעם יונגען גאון זיך זעהר שטארק ארומגעריסען אין דייטש-לאַנד. און אין פּערלויף פון 14 טעג האָט מען געהאלטען אין איין ריידען נאָר וועגען איהם. גאנץ אנדערש איז אבער גע-וואָרען, ווען ער איז ענדליך געקומען. מעלכיארס פריינד און די פריינד פון אַלטען זשאַרמישעל זיינען נאָכאָנאָנד געקור-מען הערען עפעס נייעס, און זיי פלעגען אוועקטראָגען גוזמא'דיגע ערצעהלונגען וועגען זיינע מוזיקאלישע געוואָהנ-הייטען און זיינע משוגעת'ן. דאָס קינד האָט זיך צוגעהערט צו די ערצעהלונגען מיט אַ ליידענשאפטליכער אויפ-מערקזאמקייט. דער געדאנקען, אז דער גרויסער מאן געפינט זיך דאָ אין שטאָדט, אז ער אטהעמט מיט דערזעלבער לופט, טרעט אויף דיזעלבע טראטוארען, האָט איהם אריינגע-בראכט אין א צושטאנד פון שטומער אויפגעגונג. ער האָט געלעכט נאָר נאָך מיט דער האָפענונג איהם צו זעהן.

האסלער איז פארפאָהרען אין פאַלאַץ, וואו דער גרויס-פירשט האָט איהם ארויסגעוויזען גאסטפריינדשאפט. ער

פלעגט זיך בעווייזען נאָר אין טהעאטער צו דיריזשירען די רעפּעטיציעס פאר'ן קאָנצערט, צו וועלכע קריסטאף איז ניט צוגעלאָזען געוואָרען. און אזוי ווי ער האָט זעהר האַלט גע- האט זיך צו געבען ווינאָדע, פלעגט ער פאָהרען און קומען אין דעם פירשט'ס קארעטע. קריסטאף האָט דערפאר ווייניג געלעגענהייט געהאט איהם צו זעהן. נאָר איין איינציג מאל האָט איהם זיך איינגעגעבען ביים פארבייפאָהרען צו כאַפּען אַ בליק טיעף אין דער קארעטע אויף זיין פעלי, כאַטש ער פלעגט פארבריינגען גאנצע שטונדען צו וואַרטן אויף דער גאָס, זיך שטויסענדיג, מיט די הענד און מיט די פיס נאָך רעכטס און לינקס, פון פאָרענט און פון הינטען, אום זיך צו דערשלאָגען און אַנצוהאלטען זיין פלאץ אין דער ערש- מער רייע פון די צוקוקער. ער האָט זיך געטרייסט דער- מיט, וואָס ער פלעגט פארבריינגען האַלבע טעג ביי די פענס- מער פון פאַלאַץ, אויף וועלכען מען האָט איהם אָנגעוויזען, אז דאָרט געפינט זיך דער קאָמפּאָזיטאָר. געוויינליך פלעגט ער זעהן נאָר די פאָרהאנגען, וואָרום האַסלער פלעגט שפעט אויפשטעהן און די פענסטער פלעגען פערבלייבען אַ גאנצען פארמיטאג צוגעמאכט. אַט דערפאר האָבען טאָקי בעהא- ווענטע מענשען דערצעהלט, אז האַסלער קען ניט פארטראַ- גען דעם טאָג און אז ער לעבט אין אַן אייביגער נאכט.

ענדליך איז קריסטאָף באַשערט געווען זיך צו דער- געהענטערען צו זיין העלד. דאָס איז געווען אין טאָג פון קאָנצערט. די גאנצע שטאָרט איז דאָרט געווען. דער גרויס- פירשט און דער הויף זיינען געזעסען אין דעם פירשט'ס לאַזשע, איבער וועלכער צוויי רונדיגע כרובים מיט קיילאכדיגע פיסלאַף האָבען געהאלטען אין דער לופט אַ קרוין. דער טהעאטער האָט געהאט אַ פאראַדנעם אויסזעהן.

די ביהנע איז געווען אויסגעפוצט מיט צווייגען פון דעמבע בוימער און מיט בליהענדע לארבער. אלע מוזיקאנט-טען מיט א שטיקעל נאָמען האָבען געהאלטען פאר א כבוד צו געהמען אנטהייל אין אַרקעסטער. מעלכיאד איז געווען אויף זיין פלאץ און זשאן-מישעל האָט דיריזשירט די באַרען.

ווען העסלער האָט זיך באוויזען האָט פון אלע זייטען זיך אויפגעהויבען א בראווא פאטשעריי און די דאמען האָ-בען זיך אויפגעהויבען אום איהם בעסער צו קענען זעהן. קריסטאָף האָט איהם איינגעשלאנגען מיט די אויגען. האסלער האָט געהאט א יונגע, שעהגע געזיכט, אבער שוין אביסעל אבגעלעבט און פארמאטערט. די שליפען זיינען געווען קאהל און א פריהצייטיגער פליד האָט זיך ארויסגעוויזען פון אונטער די בלאַנדע, געקרויזטע האָר. זיינע בלויע אויגען האָבען געהאט א ניט באשטימטען בליק. ער האָט געהאט קליינע בלאַנדע וואנצעס און אן אויסדרוקספולע מויל, וועל-כע האָט זעלטען ווען גערוהט, נאָר שטענדיג געצוקט פון טויר-זענדער ניט באמערקבארע בעוועגונגען. ער איז געווען הויך געוואקסען און האָט זיך שלעכט געהאלטען, ניט פון פערלער-גענהייט, נאָר פון פארמאטערטקייט, אָדער פון לאנגווייליג-קייט. ער האָט דיריזשירט מיט א קאפריזנער לייכטקייט, זיך וויגענדיג מיט זיין גאנצען לאנגען קערפער, באלד מיט ליעבליכע, באלד מיט רויהע בעוועגונגען, פונקט ווי זיין מוזיק. מען האָט געקאנט זעהן, אז ער איז אונגעוויינליך נערוויז און זיין מוזיק איז געווען א געטרייע אבשפייגלונג פון איהם. אָט דער ציטערנדיגער, קאפריזנער לעבען האָט טיעף זיך איינגעדונגען אין דער געוויינליכער גלייכגילטיג-קייט פון אַרקעסטער. קריסטאָף האָט שווער געאטעמט; ניט

קוקענדיג אויף די מורא, אז מען זאל אויף איהם ניט קוקען, האט ער דאך ניט געקאנט בלייבען זיצען שטיל אויף אן ארט. ער האט זיך ארומגערעהט, האט זיך אויפגעהויבען און די מוזיק האט איהם פארשאפט אזוינע שטארקע אונערווארטע טע אויפגעגונגען, אז ער האט זיך געפיהלט געצוואונגען צו ארבייטען מיט'ן קאפ, מיט די הענד און מיט די פיס — צום גרויסען שרעק פון זיינע שכנים, וועלכע האבען געזוכט מיט וואס זיי האבען געקאנט זיך צו באשיצען געגען זיינע אַנפאַרלען. איבעריגענס איז דאס גאנצע פובליקום געווען בערגייסטערט און פילייכט מעהר מיטגעריסען דורך דעם ערפאלג, אידער פון דעם ווערק אליין. צום ענד האט אויסגעבראכען א שטורם פון בעגייסטערונג און געשרייען, איז וועלכען די טראמפייטען פון אַרקעסטער האָבען, לויט דעם דייטשען מנהג, זיך אריינגעמישט מיט זייערע טריאומפירענדיגע קולות, אום צו באגריסען דעם זיענער. קריסטאף האט געציטערט פון שטאלץ, אזוי ווי דער גאנצער כבוד וואלט געווען פאר איהם. ער האט זיך מיטגעפרעהט, זעהענדיג ווי האסלערס געזיכט לייכט מיט א קינדערשער צופרידענהייט. די דאמען האבען געווארפען בלומען, די מענער האבען געפאכט מיט זייערע היט; און דאס גאנצע פובליקום האט זיך געווארפען צו דער ביהנע. יעדערער האט געוואלט דריקען דעם קינסטלער די האנד. קריסטאף האט געזעהן, ווי איין ענטווייאסטישע דאמע האט צוגערדיקט דעם קינסטלער'ס האנד צו איהרע ליפען, און אן אנדערע האט צוגענומען צו זיך האסלערס נאזטיכעל, וועלכע ער האט איבערגעלאזען אויף א ווינקעל פון זיין שטענדער. ער האט אויך געוואלט זיך צושטופען צו דער ביהנע, כאטש ער האט ניט געוואוסט פאר וואס; ווארום, וואלט ער אין דעם אויגענבליק זיך גע-

פונען נאָהענט לעבען האַסלער'ן, וואָלט ער גלייך אַנטלאָפֿען פֿון אויפֿרעגונג און פֿון שרעק. אַבער, ווי אַן עקסעל, האָט ער זיך געשטויסען מיט'ן קאַפּ אין אַלע קליידער און פֿיס, וואָס האָבען איהם אָבגעטהיילט פֿון האַסלער'ן — ער איז אָבער געווען צו קליין, און האָט זיך ניט געקאַנט צושפּאַרען. צום גליק איז דער זיידע געקומען נאָכ'ן קאַנצערט איהם מיטנעמהען צו אַ סערענאַדע, וואָס מען האָט געגעבען לכבוד האַסלער'ן. עס איז געווען נאָכט און מען האָט אָנגעצונדען פּאַקעלן. אַלע מוזיקאַנטען פֿון אַרקעסטער זיינען דאָרט גע-ווען. מען האָט וועגען קיין אַנדער זאך ניט גערעדט, ווי נאָר וועגען די פּרעכטיגע ווערק, וואָס מען האָט אַקאַרשט גע-הערט. אָנקומענדיג ביים שלאָס, האָט מען זיך שטילערהייט אויסגעשטעלט אונטער די פענסטער פֿון קינסטלער. מען האָט אַלץ געטהאָן בסוד סודות, כאָטש דער גאַנצער עולם האָט גוט געוואויסט, און האַסלער, ניט זוייניגער, ווי די אַנדערע, וואָס עס האָלט אין געשעהן. אין דער שענער שטילקייט פֿון דער נאָכט האָט מען אָנגעהויבען שפּיעלען האַסלערס עט-ליכע באַריהמטע שטיקער. ער האָט זיך באַוויזען מיט'ן פּירשט ביים פענסטער און מען האָט פֿון זייער כבוד וועגען געשריען הורא. ביידע האָבען זיך פּאַרנייגט. אַ דיענער איז געקומען. אין נאָמען פֿון גרויספּירשט האָט ער איינגעלאָרען די מוזיקאַנטען אין פּאַלאַץ. זיי זיינען דורכגעגאַנגען זאָ-לען, וואו די ווענט זיינען געווען פּאַרהאַנגען מיט בילדער, וואָס האָבען פּאַרגעשטעלט נאַקעטע מענער מיט קיזערן: זיי זיינען געווען פֿון רויט-ברוינער פּאַרב און האָבען געהאַט אַן אַרויספּאַרענדיגע האַלטונג. דער הימעל איז געווען באַדעקט מיט דיקע וואַלקענעס, וואָס האָבען אויסגעזעהן ווי שוואַמען. עס זיינען אויך געווען מענער און פּרויען פֿון מאַרמאַר, אַנ-

געמאזן אין בלעכענע פארמוכער. מען איז גענאנגען איבער אזוינע ווייכע קאוויארען, אז מען האָט ניט געהערט די טריט, און מען איז אריין אין א זאל, וואָס איז געווען באַלויכטען אזוי ווי אין מיטען העלען טאָג; און וואו עס זיינען געשטאַנען טישען, באדעקט מיט משקאות און פּרעכטיגע מאכלים.

דאָרט איז געווען דער גרויספירשט. אבער קריסטאָף האָט איהם ניט געזעהן: ער האָט געהאט אויגען נאָר פאר האסלער'ן. האסלער איז צוגעגאנגען צו די מוזיקאנטען און האָט זיי געדאַנקט; ער האָט געזוכט ווערטער, האָט זיך פאַרפלאַנטערט אין א זאַץ; און ער האָט זיך געראטעוועט פון דער לאַגע מיט א שטיקעל לצנות, וואָס האָט ביי אלעמען ארויסגערופען א געלעכטער. מען האָט זיך געזעצט ביים טיש. האסלער האָט גענומען אַן דער זייט פיער אָדער פינף מוזיקאנטען. ער האָט געשאַנקען דעם זיידען אַ בעזונדערע אויסצייכנונג, און האָט צו איהם זיך געווענדעט מיט עטליך כע זעהר שמויכעלהאַפטע ווערטער: ער האָט זיך דערמאַנט, אז זשאַןמישעל איז געווען איינער פון די ערשטע צו שפיען לען זיינע זאַכען; און ער האָט געזאָגט, אז ער האָט אַפט געדערט, ריידענדיג וועגען זיינע פאַרדיענסטען פון זיינעם אַ פריינד, וואָס איז געווען זשאַןמישעלס אַ שילער. דער זיידע האָט זיך צוגאַסען אין באדאַנקונגען; ער האָט די פריינדליך כע ווערטער באצאָהלט צוריק מיט אזוינע גוזמא'דיגע לויב געזאַנגען, אַז קריסטאָף האָט זיך געשעמט, ניט קוקענדיג אויף זיין גאַנצע בעגייסטערונג פאַר האסלער'ן. אבער עס האָט אויסגעוויזען, אז האסלער אליין האָט עס געפונען פאַר נאַנץ נאַטירליך און אנגענעהם. צום ענד האָט דער זיידע, וואָס האָט ניט געקאַנט ארויסקריכען פון זיין פלוידעריי, א ציה

געטהאן קריסטאף'ן פאר'ן האנד און איהם פארנעשטעלט פאר האסלער'ן. האסלער האָט א שמייכל געטהאָן צו קריסטאָף'ן און איהם נאכלעסיג א גלעט געטהאָן איבער'ן קאָפּ; דאָך, ווען ער האָט דערהערט, אז ער ליעבט זעהר זיין מוזיק און אז ער האָט שוין ניט געשלאָפּען עטליכע נעכט, ווארטענדיג איהם צו זעהן, האָט ער איהם גענומען אין זיינע אַרימס און פריינדליך אָנגעהויבען אויסצופרענען. קריסטאָף, רויט פון פערגניגען און שטום פון אויפּרעגונג, האָט ניט געוואָגט צו קוקען אויף איהם. האסלער האָט איהם אָנגענומען פאר די מאָרדע און איהם געצוואונגען אויפצוהויבען דעם נעזל. קריסטאָף האָט זיך אָנגעקליבען מיט מוט: האסלערס אויגן גען זיינען געווען גוט און שמייכלדיג; ער האָט אויף אָנגעדי הויבען צו שמייכלען. דאן האָט ער זיך דערפיהלט אזוי גליקליך, אזוי וואונדערבאר גליקליך, אין די אַרימס פון זיין טהייר ערן גרויסען מאן, אז ער האָט ארויסגעפלאצט מיט טרעהרען. האסלער איז געוואָרען געריהרט פון אָט דער קינדערשער ליעבע; ער איז געוואָרען נאָך מעהר פריינדליך, האָט ארומגענומען דעם קליינעם און גערעדט צו איהם מיט דער צערטליכקייט פון א מוטער. צו דערזעלבער צייט האָט ער גערעדט שפאסיגע ווערטער און האָט איהם געקיצעלט, צו מאכען איהם לאכען, אזוי אז קריסטאָף האָט זיך ניט געקאָגט איינ האלטען ניט צו לאכען מיט טרעהרען אין די אויגען. באַלד איז ער געוואָרען אין גאַנצען היימיש מיט איהם און האָט געענטפערט האלסער'ן, זיך גאָר ניט שעמענדיג. ער האָט אליין אָנגעהויבען איהם אין אויער אריינצושושקענען אַלע זיינע קליידער געפלענער, אזוי ווי האסלער און ער וואָלטען געווען אַלטע גוטע פריינד: ווי אזוי ער וואָלט געוואָלט זיין אַזא מוזיק קאנט ווי האסלער, שאַפען אַזוינע שעחנע זאכען ווי האסלער

און ווערען א גרויסער מענש. ער, וואָס פֿלעגט שטענדיג זיך
שעהמען, האָט איצט געהערט מיט אַ פֿולען פֿארטרויען; ער
האָט אליין ניט געוואוסט, וואָס ער האָט גערעדט, ער איז
געווען אין פֿולען עקסטאז. האסלער האָט געלאַכט איבער
זיין פֿלוידעריי. ער האָט געזאָגט:

„ווען דו וועסט אויסוואקסען, און דו וועסט זיין אַ גוטער
מוזיקאנט, זאָלסטו קומען מיך זעהן אין בערלין. איך וועל
פֿאַר דיר עפעס וואָס טהאָן.“

קריסטאָף איז געווען צופיעל ענטזיקט אַז ער קענען
ענטפערן. האסלער האָט זיך גערייצט מיט איהם:
— „דו ווילסט ניט?“

קריסטאָף האָט זעהר ענערניש, פינף, זעקס מאָל, אַ שאַ-
קעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ אויף יא.

— „הייסט עס, אַז עס איז אַבגעמאַכט?“

קריסטאָף האָט ווידער געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

„אויב אזוי, גיב מיך כאַטש אַ קוש!“

קריסטאָף האָט פֿאַרוואַרפען זיינע הענד איבער האַס-
לער'ס האַלז און האָט איהם צוגעדריקט מיט אַלע זיינע כחות.
„דו, קליינער טייוועל, דו מאַכסט דאָך מיך אין גאַנצען

נאַם! לאַז אָפּ! וויש כאַטש אַב דעם גאָן!“

האסלער האָט זיך צולאַכט און אליין אַבגעווישט דעם
גאָן ביי דעם פֿאַרשעמטען און גליקליכען קינד. ער האָט איהם
אַראָבגעלאָזען אויף דר'ערד, האָט איהם גענומען פֿאַר'ן האַנד,
צוגעפיהרט צו אַ טיש, האָט אָנגעשטאַפט זיינע קעשענעס פֿול
מיט נאַשערייען און איהם אַבגעלאָזען. זאָגענדיג פֿון דאָס
ני:

„צום ווידערזעהן! געריינק, וואָס דו האַסט מיך פֿאַר-

שפּראַכען.“

קריסטאף האָט געשוואומען אין גליק. די איבעריגע וועלט האָט פאר איהם מעהר ניט עקסיסטירט. שפעטער האָט ער וועגען קיין אנדער זאך זיך ניט געקאָנט דערמאָנען פון דאָס וואָס איז פארגעקומען יענעם אָווענד; ער האָט מיט לייער בע נאָכגעקוקט יעדע מינע, יעדע בעוועגונג, וואָס האסלער האָט געמאכט. איין וואָרט זיינער האָט א שטארקען רושם אויף איהם געמאכט. האסלער האָט געהאלטען אויפגעהויבען די גלאַז, זיין געזיכט איז פלוצלונג געוואָרען פארהארטער וועט; ער האָט געזאָגט:

„די פרייד פון אזוינע טעג דארף אונז ניט מאכען פאר געסען אן אונזערע שונאים. מען דארף די שונאים קיין מאָל ניט פארגעסען. ניט זיי האָבען מיר צו פערדאנקען, וואָס מיר זיינען ניט אויסגעמעקט פון דער ערד, און ניט אונז וועלען זיי דארפען פערדאנקען, וואָס זיי זיינען ניט אויסגעמעקט פון דער ערד. אָט פארוואָס איך טרינק לכבוד דעם, וואָס עס זיינען פאראן מענשען, פאר וועמעס געזונד... מיר טרינקען **ניט!**“

דער גאנצער עולם האָט אפלאָדירט און געלאַכט איבער דעם אַריגינעלען טאָסט. האסלער האָט מיטגעלאַכט מיט די אנדערע און האָט וויעדער געוויזען ווי גוט אויפגעלעגט ער איז. קריסטאף'ן אבער האָט עס געקרייניקט. כאָטש ער האָט זיך ניט ערלויבט צו קריטיקירען די האנדלונגען פון זיין העלד, דאָך איז איהם ניט געפעלען געוואָרען, וואָס יענער האָט גע-טראַכט וועגען מיאוסע זאכען אין אַזאָ אָווענד, ווען מען האָט געדארפט טראַכטען און זעהן נאָר ליכטיגע געדאנקען און ליכטיגע פּנימ'ער. אבער ער האָט זיך ניט אבגעגעבען קיין קלאַהרען דין וחשבון וועגען זיינע איינדריקע; און דער אייני-דרוק איז באלד געוואָרען פאריאגט דורך דער גרויסער שמחה

און דורך דעם זופ שאמפאניער, וואָס ער האָט אויסגעטרונג-
קען פון זיידענס גלאָז.

אויפ'ן וועג אהיים האָט דער זיידע ניט אויפגעהערט
צו ריידען נאָר וועגען זיך אליין: די שכחים, וואָס ער
האָט באקומען פון האסלער'ן האָבען איהם אַרויסגעבראכט
פון די כלים! ער האָט געשריען, אַז האסלער איז א גאון,
וואָס מען זעהט נאָר איין מאָל אין א יובל. קריסטאָף האָט
געשוויגען, פארשליסענדיג ביי זיך אין האַרצען זיין פאָר-
שיכור'טע לייעבע. ער האָט איהם געקושט; ער האָט
איהם געהאלטען אין זיינע אַרמס. ווי גוט ער איז גע-
ווען!.... ווי גרויס ער איז געווען!

אָד, האָט ער געטראכט אין זיין קליין בעמעל, אַרומנעה-
מענדיג ליידענשאפטליך זיין קישען, ווי וואָלט איד געוואָלט
שטאַרבען, שטאַרבען פאָר איהם.

דער שטראהלענדער קאמעט, וואָס האָט זיך פאר יעדעם איינציגען אווענד באוויזען אויף דעם הימעל פון דער קליינער שטעדטעל, האָט געהאט א שטארקען איינפלוס אויף קריסטאפ'ן. אין פערלויף פון זיין גאנצער קינדהייט איז האָט לער געוואָרען דער לעבעדיגער מאָדעל, אויף וועלכען ער האָט געהאלטען זיין אויג; עס איז געווען צוליעב איהם, וואָס דער זעקס יאהריגער קליין-מענשעלע האָט בעשלאָסען, אז ער וועט אויף שרייבען מוזיק. אין אמת'ן גערעדט, האָט ער עס שוין געטהאָן זייט א לענגערער צייט, ניט וויסענדיג אליין דערפון: ער האָט ניט געווארט מיט'ן שאפען מוזיק, ביז ער האָט געדוואוסט, אז ער טהוט עס.

אלץ איז מוזיק פאר א מוזיקאלישע האַרץ. אלץ וואָס ריהרט זיך, וואָס באוועגט זיך, וואָס פולסירט און וויביררט. זוניגע זומערטעג, נעכט, ווען דער ווינט וואיעט, דאָס ליכט, וואָס פינקעלט, דאָס שימערירען פון די שטערן, דאָס זשומען פון די פליגען, דאָס רוישען פון די בוימער, שטימען פון געדליעכטע און פעהאסטע, דער אזוי גוט בעקאנטער גערויש פון פייער און אוווען, דער סקריפ פון דער טהיר, דאָס בלוט, וואָס לויפט אין די אַדערן איז דער שטילקייט פון דער נאכט — אלץ וואָס איז פאראן, איז מוזיק: מען דארף עס נאָר פאר-נעהמען. אַט די גאנצע מוזיק פון דער גאנצער שאפונג האָט געפונען אין קריסטאפ'ן איהר אבקלאנג. אלץ וואָס ער האָט געזעהן, אלץ וואָס ער האָט געפיהלט, האָט זיך ביי איהם

איבערגעשמאלצען אין מוזיק. עס איז געווען ווי א זשומענ־
דער ביהנשטאק. קיינער האָט עס אבער ניט באמערקט. ער
— ווייניגער, ווי ווער עס איז.

ווי אלע קינדער, פלעגט ער אונטערזינגען אַהן אויפהער.
צו יעדער צייט פון טאָג, וואָס ער זאָל ניט האָבען געטהאָן
— צי ער האָט שפּאַצירט אויפ'ן גאַס, אונטערשפּרינגענדיג
אויף איין פּוס; — צי ער איז געלעגען אויסגעצויגען אויפ'ן
בויד ביים זיידען אויף דער פּאַרלאָגע, האַלטענדיג דעם קאַפּ
אין די הענד פּאַרטיעפּט אין די בילדער פּון א בוך; — אָדער.
צי ער איז געזעסען אין א פינסטערן ווינקעל פון קיד אויף א
שטוהל און גע'חלומ'ט, וועגען קיין זאך ניט טראכטענדיג.
בעת די נאכט האָט זיך פּאַרשפּרייט — שטענדיג האָט מען
געהערט דאָס איינטאָניגע מורמלען פון זיין קליינעם טראמד
פייטעל מיט א צוגעמאַכטע מויל און אויפגעבלאָזענע באקען.
אָדער פּאַרסקענדיג מיט די ליפּען. דאָס פלעגט אנהאַלטען
שטונדען־לאַנג און ער פלעגט ניט פּאַרמאַטערט ווערען. זיין
מוטער האָט ניט געשאַנקען דערצו קיין אויפּמערקזאַמקייט;
נאַכהער, מיט אַמאָל, פלעגט זי אויף איהם זיך אַנבייזערן.

ווען ער פלעגט פּאַרמאַטערט ווערען פון דעם צושטאַנד
פון האַלב־שעפּריגקייט, פלעגט אויף איהם ארויפפאלען א
פּערלאַנג זיך צו באוועגען און צו מאכען א טומעל. דאַמאָלט
פלעגט ער אויסטראכטען נגונים, וועלכע ער פלעגט זינגען
אויפ'ן העכסטען קול. ער האָט עס געשאפּען פּאַר אלע געלע־
גענהייטען אין לעבען. ער האָט געהאַט איין נגון פּאַר דעם
פּריהמאָרגען, ווען ער פלעגט זיך פּלוסקענען אין וואששיסעל,
ווי א קליינע ענטעל. ער האָט געהאַט איין נגון, ווען ער פלעגט
דאַרפּען ארויפּקריכען אויפ'ן קלאוויר שטייל פּאַר'ן פּער־
האַסטען אינסטרומענט, און אן אנדערן, ווען ער פלעגט דאַר־

פען ארונטערקריכען פון דעם שטול (דער איז געווען א פיעל גלענצענדער, ווי דער אנדערער). ער האָט געהאט א נגון. ווען די מוטער פלעגט טראגען די זופ צום טיש — ער פלעגט דאן געהן פאראויס, בלאָזענדיג אין טרומיטען. — ער פלעגט פאר זיך אליין אויך אויפשפיעלען טריאומף־מארשען, גע־הענדיג פון עס־צימער אין שלאָפ־צימער. מאנכעס מאָל פלעגט ער לכבוד דעם אָרנאנווירען א מאַרש מיט ביידע ברידער: אלע דריי פלעגען מיט פאראד פארבייגעהן איינער הינטער דעם אנדערן און יעדערער פלעגט זינגען זיין אייגענעם מאַרש. אָבער קריסטאָף פלעגט פאר זיך אליין איבערלאָזען דעם שענסטען, וואָס איז געווען ניט מעהר ווי גערעכט. יעדער איינער פון די נגונים איז געווען שטרענג באשטימט פאר א געוויסע געלעגענהייט; און קריסטאָף'ן איז קיינמאָל ניט גע־קומען דער געדאנקען זיי צוצומישען. יעדער אנדערער וואָלט זיך אָבגענאָרט, ער אָבער האָט אונטערשיידעט אלע ניואנ־סען מיט א גענויער פינקטליכקייט.

אײן מאָל, ביים זיידען, האָט ער גענומען זיך ארום־דער־הען ארום דעם צימער מיט דעם קאַפּ פארווארפען און דעם בויד אויסגעשמעלט, טראמפלענדיג הויך, האָט זיך געדריעהט און געדריעהט אָהן א סוף ביז קראַנק צו ווערען, און האָט דער־ביי אויפגעפיהרט איינע פון זיינע קאַמפּאָזיציעס. דער אלטער, וואָס האָט געדאדע זיך געהאלטען אין גאַלען, האָט זיך אָב־געשמעלט און, מיט אַן אָנגעזיפטען פנים, האָט ער זיך אומ־געקעהרט צו איהם און א פרעג געטהאָן:

„וואָס זינגסטו דאָרט, יונגאמטש איינער?“

קריסטאָף האָט געענטפערט, אז ער ווייס ניט וואָס.

„זינג עס נאָר איבער נאָך אמאָל!“ האָט זשאַן־מישעל

א זאָג געטהאָן.

קריסטאף האָט געפרובירט; אבער ער האָט ניט געקאָנט געפינען דעמזעלכען נגון. שטאַלץ מיט דעם, וואָס דער זיידע האָט באַמערקט זיין זינגען, האָט ער געוואָלט איהם לאָזען באַוואַנדערן זיין שעהנע שטים און האָט אויף זיין אופן איבערגעזונגען אַ גרויסע אַריע פון אן אָפּעראַ; אבער ניט דאָס האָט דער אַלטער געוואָלט. זשאן מישעל האָט געשווייגען, זיך מאַכענדיג, ווי ער קימערט זיך מעהר ניט וועגען איהם. ער האָט אבער געלאָזען די טהיר פון צימער האַלב אָפּען, בעת דער קליינער האָט זיך אין צווייטען צימער גע־שפּיעלט אַלײן.

אין עטליכע טעג ארום האָט קריסטאָף, אַרומגערינגעלט מיט שטולען, וועלכע ער האָט אויסגעשטעלט אַרום זיך אין אַ קרייז, געהאַלטען אין אויסשפּיעלען אַ מוזיקאַלישע קאָד מעדיע, וואָס ער האָט צוזאַמענגעשטעלט פון שטיקלאַך זכרונות פון טהעאטער; נאנץ ערנסט האָט ער דורכגעפּיהרט אַ מינוט־מעלאָדיע מיט טריט און באַוועגונגען, ווי ער האָט עס געזעהען טהוענדיג, און זיך ווענדענדיג צו בעטהאַזענס פּאַרטערט, וואָס איז געהאַנגען איבער'ן טיש. ווען ער האָט געראַדע געהאַלטען ביים דרעהען זיך אַ פּירעט, האָט ער אין דעם שפּאַלט פון טהיר דערזעהן דעם קאַפּ פון זיידען, וועלכער האָט זיך צוגעקוקט צו איהם. ער האָט געמיינט, אַז דער זיידע וועט מאַכען חזק פון איהם: ער האָט זיך זעהר פאַר־שעהמט, האָט באלד אויפגעהערט און, צולויפענדיג צום פענס־טער, האָט ער צוגעדריקט דעם פנים צום שויב, אזוי ווי ער וואָלט געווען שטאַרק פאַרטיעפט אין דער בעטראַכטונג פון זעהר אַ וויכטיגער זאַך. אבער דער זיידע האָט גאר ניט גע־זאָגט: ער איז צוגעגאַנגען צו איהם און איהם אַ קוש געגע־בען. קריסטאָף האָט געזעהן, אַז ער איז צופריעדען. זיין

קליינער עגאאיזם האָט ניט פארפעהלט אויסצומייטשען וואָס דאָס בעדייט: ער איז געווען קלוג גענוג צו באמערקען, אז ער האָט שטארק אויסגענומען; ער האָט אבער ניט געוואוסט קלאָהר גענוג, וואָס דער זיידע בעוואונדערט אין איהם מעהר: צי דאָס איז דער טאלאנט פון א דראמאטורג, פון א מור זיקאנט, פון א זינגער, אָדער פון א טענצער. איהם איז געווען מעהר ניהא דאָס לעצטע, ווארום ער האָט זעהר שטארק גע- האלטען פון זיין טאנצען.

איז א וואָך ארום, ווען ער האָט שוין לאנג געהאט אַן אלץ פארגעסען, האָט איהם דער זיידע מיט א געהיימיניספּור לער מינע געזאָגט, אז ער וויל איהם עפעס ווייזען. ער האָט געעפענט זיין שרייבטיש, האָט ארויסענומען א נאָטען-העפט, עס אוועקגעלייגט אויפ'ן קלאוויר און געבעטען דאָס קינד צו שפיעלען דערפון. קריסטאף, שטארק פּעראינטערעסירט, האָט עס אויסגעשפיעלט, ווי ער האָט געקאָנט. דאָס העפט איז געווען געשריבען מיט דעם אַלטענס האנד און מיט זיינע דיקע שטריכען. ביי וועלכע ער האָט זיך דאָס מאָל באזונדערס שטארק געצירקעלט. די אויבערשטע שורות זיינען געווען בא- פּוצט מיט פּאַרצירונגען און מאַנאָגראַמען. אין אייניגע מיר נומען ארום האָט דער זיידע, וועלכער איז געזעסען לעבען קריסטאָף און איהם איבערגעמישט די זייטען, איהם א פּרעג געטהאָן, פון וועמען די מוזיק שטאַמט. קריסטאָף, וועל- כער איז געווען צופיעל פּאַרטיעפּט אין שפיעלען, אז ער זאָל קענען באמערקען, וואס ער שפיעלט, האָט געענטפערט, אז ער ווייס ניט.

— „טראכט זיך אקארשט איין! קענסטו דען דאָס

ניט?”

„יא, ער גלויבט. אז ער דערקענט עס; ער געדיינקט
אבער ניט, וואו ער האט עס געהערט.“

דער זידע האט געלאכט.

— „טראכט גוט נאך!“

קריסטאף האט געשאקעלט מיט'ן קאפ:

„איך ווייס ניט!“

איז אמת'ן גערעדט, איז, ווי א שטראהל, איהם דורכ-
געלאפען דורכ'ן קאפ. איהם האט זיך געדוכט. אז די נגונים...
דאך, ניין! ער האט ניט געוואלט זיי דערקענען.

„זידע! איך ווייס ניט!“

ער איז רויט געווארען.

„אבער דו קליינער נארעלע, זעהסטו דען ניט, אז דאס

זיינען דייעע נגונים?“

ער איז שוין געווען זיכער איז דעם; אבער ווען ער האט
דערהערט עס ארויסזאגענדיג, האט זיין הארץ גענומען קלא-
פען:

„אה! זידע!“...

דער זידע, שטראהלענדיג פון פרייד, האט איהם ער-
קלעהרט, וואס דאס העפט בעדייט.

„זעהסטו: „אריא“, דאס איז, וואס דו האסט געזונגען

דיענסטאג, ווען דו האסט זיך געקייקעלט אויף דר'ערד.

„מארש“. דאס איז, וואס דו האסט געזונגען לעצטע וואך, ווען

איך האב דיר געבעטען ווידער אנצוהויבען און דו האסט ניט

געוואוסט, ווי עס ווידער צו געפינען. „מינועט“. דאס האסטו

געטאנצט פאר מיין שטוהל... טהו א קוק!“

אויפ'ן איינבאנד איז געווען אויפגעשריבען מיט וואונ-

דערבארע גאטחישע בוכשטאבען:

„די פרייד פון פריהער קינדהייט“.

אריא, מינועט, וואלץ און מארש, ווערק 1, פון זשאן קריסטאף קראפט.

קריסטאף איז געווארען פארבלענדט, דאָרט צו זעהן זיין נאָמען, דער שעהנער טיטעל, דאָס גרויסע העפט, זיין ווערק! ער האָט געשטאַמעלט ווייטער: „אה, זיידע! אה, זיידע!“ דער אלטער האָט איהם צוגעצויגען צו זיך. קריסטאָף האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן צו איהם אויף די קניע און האָט געהאַלטען זיין קאָפּ און זשאָן מישעלס ברוסט: ער איז גע-ווען רויט פאַר גליק. דער אלטער, וואָס איז כמעט געווען נאָך גליקליכער פאַר איהם, האָט געפרובירט אננעהמען אַ גליקליכטיגען טאָן, ווייל ער האָט מורא געהאַט, אז ער אליין האָלט ביים ווערען געריהרט:

„נאַטירליך האָב איך געמאַכט דערצו די בעגלייטונג, אויך די האַרמאָניע און דעם כאַראַקטער פון די מעלאָדיעס. דערצו נאָך... (ער האָט זיך פאַרהוסט) דערצו נאָך האָב איך צוגעגעבען צום מינעט אַ טריא, ווייל.... ווייל מען מאַכט אזוי... און נאָך אלעמען מיין איך, אז עס איז נאָך ניט שלעכט.“

ער האָט עס אויסגעשפּיעלט, — קריסטאָף איז געווען זעהר שטאַלץ צו אַרבייטען צוזאַמען מיט'ן זיידען.
„אַבער, אויב אזוי, זיידע, דאַרפסטו דאָך אַרויפשמעלען דיין נאַמען אויך.“

„עס לוינט זיך ניט, עס איז ניט נויטיג, אז ווען עס איז אויסער דיר זאָל עס וויסען. נאָך... (דאָ האָט זיין שטים גענומען ציטערן) — נאָך שפעטער, ווען איך וועל שוין מעהר ניט זיין, דאַמאַלט וועט עס דיר דערמאַנען אַן דייז אלעמען זיידען. ניט אמת? דו וועסט עס ניט פאַרגעסען?“

דער אַרימער אלטער האָט ניט אלץ אַרויסגעזאָגט: ער האָט ניט געקאָנט בעשטעהען דעם אונשולדיגען פאַרנגיגען אַריינצובריינגען איינע פון זיינע אונגליקליכע מעלאָדיעס אין זיין אייניקעלס ווערק. וועגען וועלכע ער האָט געפיהלט, אז זיי וועלען איהם אַריבערלעבען: דאָך זיין פערלאַנג צו האָבען אַ חלק אין דער באַריהמטקייט איז געווען אַ גאַנץ בעשיידענער און זעהר אַ ריהרענדער, וואָרום ער האָט זיך באַגנוגט אַהן אַ נאָמען אַריינצוגעבען אַ קליין שטיקעל פון זיינע געדאַנקען, כּדי ניט אין גאַנצען אַבזושטאַרבען. — קריסטאָף איז געווען זעהר געריהרט און האָט באַדעקט זיין פנים מיט קושען. דער אלטער וואָס האָט זיך געלאָזען ווערן אלץ ווייכער און ווייכער, האָט איהם געקושט אין די האַר.

— „ניט אמת, דו וועסט עס געדיינקען? שפעטער, ווען דו וועסט ווערען אַ גוטער מוזיקאַנט, אַ גרויסער קינסטלער, וואָס וועט פאַרשאַפּען כּבוד דיין פאַמיליע, דיין קונסט, דיין פאַטערלאַנד, ווען דו וועסט ווערען באַריהמט, דאַמאַלט וועסטו געדיינקען, אז דיין זיידע איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט גענומען פיהלען און פאַראַויסזאָגען, וואָס פון דיר וועט ווערען?“

טרעהרען האָבען זיך איהם געשטעלט אין די אויגען הערענדיג, ווי ער אליין האָט אזוי גערעדט. ער וואָלט ניט געדוואָלט זעהן ביי זיך אזעלכע סמנים פון שוואַכקייט. אַ הוסט איז אויף איהם אָנגעפאלען. ער האָט ווידער אַרויפגעצויגען אַ ביזע מינע. האָט אוועקגעשיקט דעם קליינעם אהיים, צומאָל כּענדיג דעם טייערן כתב־יד.

קריסטאָף איז געקומען אהיים כאַטויבט פון פרייל. די שטיינער האָבען געטאַנצט ארום איהם. די באַגענעניש, וואָס זיינע אייגענע האָבען איהם ארויסגעוויזען, האָט איהם אַביסעל אויסגעניכטערט. ווען ער האָט זיי, גאַנץ נאַטירליך, באַלד דערצעהלט אלץ וועגען דער גרויסקייט פון זיינע מוזיק-קאַלישע אויפטהוואונגען, האָבען זיי זיך צושריען אויף איהם. די מוטער האָט געמאַכט חוזק פון איהם. מעלכיאר האָט ער קלעהרט, און דער אַלטער איז משוגע געוואָרען, און אז עס וואָלט געווען פיעל גלייכער, ווען ער וואָלט געזאַרגט וועגען זיך אליין, אַנשטאַט צו פאָהרעהען דעם קליינעם דעם קאַפּ; וואָס איז שייך קריסטאָף, זאל ער אזוי גוט זיין און זיך ניט קימערן וועגען די נאַרישקייטען און זיך אין צייט אוועק-זעצען ביים קלאַוויר און פיער שעה נאָך אַנאַנד שפּיעלען זיך נע איבונגען. זאל ער נאָך פריהער פרובירען זיך אויסלערנען שפּיעלען ווי עס בעדאַרף צו זיין; צו שרייבען מוזיק וועט נאָך זיין צייט שפעטער, ווען ער וועט ניט האָבען וואָס בער סערס צו טהאָן.

מען דאַרף אַבער ניט מיינען, און מעלכיאר האָט געוואָלט דורך די שכל'דיגע ווערטער פאַרהיטען דאָס קינד פון דער געדערהליכער פאַרפיהרונג פון אַ פריהצייטיגער גאָה. ער האָט נאָר באַלד געזאַלט בעווייזען דעם הפּוֹד דערפון. אַבער אזוי ווי ער אליין האָט קיין מאָל ניט אויסגעדריקט אין מוזיק קיין איינציגען געדאַנק, און אויך ניט געשפּירט קיין פערלאַנג

דערצו, איז ער, אין דער נאָרישער קורצזיכטיגקייט פון אַ
 ווירטואַז, דערנאָנגען דערצו, צו בעטראַכטען בכלל דאָס שאַפּען
 פון מוזיק ווי אַ קונסט פון צווייטען ראַנג, צו וועלכען נאָר דער
 שפּיעלער גיט צו אַ ווערט. ער איז אפילו גיט געבליבען
 אין גאַנצען גלייכגילטיג צו דער שטאַרקער באַגייסטערונג,
 וואָס אזוינע גרויסע קאָמפּאָזיטאָרען ווי האַסלער רופּען אַרויס.
 ער האָט געהאַט גרויס רעספּעקט צו אזוינע טריאָמפּען, ווי
 צו יעדען ערפּאָלג, כאָטש אין דער שטיל האָט עס איהם אבי-
 סעל געקריינקט, ווייל ער האָט געפיהלט ווי די אלע אפּלאַ-
 דיסמענטען וואָלטען ביי איהם פּערזענליך צוגענומען גע-
 וואָרען. אבער ער האָט אויך געוואוסט פון ערפּאהרונג, אז
 די ערפּאָלגען פון גרויסע קינסטלער-שפּיעלער זיינען גיט
 ווייניגער טומעלריג, אז זיי טראָגען אַ מעהר פּערזענליכען כאַ-
 ראַקטער און דערפאַר בריינגען זיי אריין מעהר הכנסה און
 מעהר אַנגעגענעהמע רעזולטאַטען. ער פלעגט זיך מאַכען, אז
 ער האָט די גרעסטע אַכטונג פאַר די מוזיקאַלישע גאַונים;
 אָבער עס פלעגט איהם פּערשאַפּען דעם גרעסטען פּער-
 גניגען צו דערצעהלען וועגען זיי לעכערליכע אַנעקדאָטען,
 וואָס האָבען געקאָנט שאַפּען זעהר אַ טרויעריגע מיינונג ווע-
 גען זייער אינטעליגענץ און זייערע געוואָנהייטען. דעם
 ווירטואַז האָט ער אוועקגעשטעלט אויף דעם העכסטען שטאַ-
 פּעל פון די קינסטלער; וואָרום, פלעגט ער זאָגען, עס איז ידוע,
 אז דער צונג איז דער איידעלסטער טהייל פון קערפּער;
 און וואָס וואָלט געווען דער געדאַנקען אָהן ווערטער? וואָס
 וואָלט געווען מוזיק אָהן דעם שפּיעלער?
 וואָס עס זאָלען גיט געווען זיין די מאַטיווען פאַר די
 דרשה, וואָס ער האָט געהאַלטען פאַר קריסטאָף, האָט זי דאך
 געהאַט דעם נוצען, וואָס זי האָט געהאַלפּען דעם קליינעם

זיידער צו געווינען זיין געזונטען פערשטאנד, וועלכען דעם אלטענס שבחים האָבען געקאָנט איהם מאַכען צו פערליערען. זי איז כמעט געווען ניט גענוג. קריסטאף האָט ניט פארפעהלט צו באַמערקען, אז זיין זיידע איז געווען פיעל קליגער ווי זיין טאָטע. און בעת ער פלעגט זיך אוועקזעצען ביים קלאַוויר ניט ברוגז'דיג, פלעגט ער דאָס טהאָן פיעל ווייניגער אום צו פאַל-גען, ווי אום צו קענען פריי חלומ'ן, וואָס ער פלעגט גע-וועהנליך טהאָן, בעת זיינע פינגער פלעגען מעכאניש ארומ-לויפען איבער די קלאַווישען. איז דעכטען מיטען פון זיינע איבונגען, וואָס האָבען קיין ברעג ניט געהאט, פלעגט ער שטענדיג וויעדער און וויעדער הערען אין זיך די גאָוה-דיגע שטים: „איך בין אַ קאַמפּאָזיטאָר, אַ גרויסער קאַמפּאָ-זיטאָר.“

פון יענעם טאָג אָן, אזוי ווי ער איז שוין דאָך געווען אַ קאַמפּאָזיטאָר, האָט ער אָנגעהויבען צו קאַמפּאָנירען. נאָך פריהער איידער ער האָט געקאָנט שרייבען ווי עס געהערט צו זיין אותיות, האָט ער אלע זיינע כחות אָנגעשטרענגט אויפצוקראצען פערטעל און אכטעל נאָטען אויף פאפיער, וואָס ער האָט ארויסגעריסען פון הויזבוך. אבער די אַנ-שטרענגונג וואָס עס האָט איהם געקאָסט דאָס וועלען וויסען, וואָס ער דענקט און עס פארשרייבען, האָט באלד געפיהרט דערצו, אז ער האָט בכלל אויפגעהערט צו דענקען, העכס-טענס, האָט ער געוואָלט עפעס דענקען. ער האָט פונדעסטווע-גען ניט אויפגעהערט צוזאמענצושטעלען מוזיקאלישע פראזען; און אזוי ווי ער איז פון דער נאָטור געווען מוזיקאליש, פלעגט עפעס וואָס ארויסקומען, גוט אָדער שלעכט, כאַטש דאָס האָט קיין ווערט ניט געהאט. דאן פלעגט ער מיט גרויס נצחון עס אוועקטראַגען צום זיידען, וועלכער פלעגט פון

שמחה זיך צואוויינען — איצט, אז ער האט זיך געעל-
טערט, איז ער זעהר לייכט געווען אויף טרעהרען, און ער
פלעגט ארויסגעבען זיין שפרוד, אז עס איז וואונדערבאר.
דאס וואָלט איהם גאָר אינגאנצען איבערגעפיהרט. צום
גליק האָט איהם געראטעוועט זיין נאַטירליכער מענשענ-
פערשטאנד, וועלכער איז גאָר אונטערשטיצט געוואָרען דורך
דעם איינפלוס פון אַ מענשען, וואָס האָט גאָר ניט פרעמענ-
דירט צו האָבען אן איינפלוס אויף וועמען עס איז; און אויף
וועלכען די וועלט האָט בשום אופן ניט געקוקט ווי אויף אַ
מוסטער פון געזונטען מענשען-פערשטאנד. — דאָס איז
געווען לאַויעס ברודער.

ער איז געווען, ווי זי, קליין, דין און אביסעל איינגע-
בויגען. מען האָט ניט געוואוסט גענוי, ווי אלט ער איז; ער
האָט ניט געקאָנט זיין אריבער פערציג; אבער מען וואָלט
איהם גאנץ לייכט געקאָנט געבען פופציג יאהר און מעהר.
ער האָט געהאט אַ קליינעם, צוקנייטשמען, ראָזעווען פנים,
מיט גוטע, בלויע אויגען, גאנץ בלאסע, ווי אביסעל פארוויאד-
געטע פערגעס-מיד-ניט בלומען. ווען ער פלעגט אראָפּטעהמען
די היטעל, וועלכע ער פלעגט געוועהנליך שטענדיג האַלטען
אַנגעטעהאַן צוליעב מורא פאר אַ צוגווינט, פלעגט זיך ארויס-
ווייזען אַ גאנץ קליינער, קיילאכדיגער, ראָזיגער פליד, וועל-
כער פלעגט פארשאפען גרויס פארגינגען קריסטאָף און זיין
נע ברידער; עס פלעגט זיי ניט דערעסען מיט איהם זיך צו
רייצען וועגען דעם, איהם אויסצופרעגען, וואָס ער האָט גע-
מאכט מיט זיינע האָר און, באַקומענדיג גאָר מעהר כוטה
דורך מעלכיאַרס גראַבע וויצען, פלעגען זיי סטראשען עס
דורכצופאַטשען. ער פלעגט דער ערשטער לאַכען דערפון, לאַך
זענדיג געדולדיג אלץ טהאַן מיט זיך. ער איז געווען אן אַרומ-

רייזענדר פעדלער: ער פלעגט ארומגעהן פון דאָרף צו דאָרף, טראָגענדיג אויף'ן רוקען א גרויסען פאק, אין וועלכען ער האָט געהאט צוביסלאַך פון אלע מינים סחורה: קאַלאַניאַל סחורה, פאַפיר־זאכען, נאַשערייען, נאַזטיכלאך, קראוואטען, שיד, קעסטלאך מיט קאַנזערווען, קאלענדארען, לייעדער און מעדיצינען. מען האָט פיעל מאָל געפרובירט איהם צו באזע־צען אויף אן ארט, פאר איהם צו קויפען א שטיקעל פלאץ, א קרעמל, א שניט־געשעפט; ער האָט זיך אבער ניט גע־קאַנט צוגעוועהנען דערצו: אין א מיטע־נאַכט איז ער אויפ־געשטאַנען, אוועקגעלעגט דעם שליסעל פאר'ן טהיר און מיט'ן פאק וויעדער זיך אוועקגעלאָזען וואַנדערן. וואַכען און חדשים האָט מען איהם מעהר ניט געזעהן. מיט אמאָל האָט ער זיך וויעדער באוויזען: איינמאָל איז אַווענד האָט מען דערהערט ווי איינער שאַרט זיך ביים אריינגאנג; די טהיר האָט זיך געעפּענט און עס האָט זיך באוויזען דער קליינער, פליכעוואטער קאַפּ, פון העפליכקייט אָהן א היטעל, מיט די גוטע אויגען און זיין שעמעדיגען שמייכעל. ער האָט געזאָגט: „גוטען אַווענד דעם גאַנצען עולם“, האָט פאַרזיכטיג אַבגע־ווישט די שיד, איידער ער איז אריין, האָט יעדען איינעם באַגריסט, אָנהויבענדיג פון עלטסטען און האָט זיך אראַפּגע־לאָזען אין דעם בעשיידענסטען ווינקעל פון צימער. דאָרט האָט ער פאררייכערט זיין ליולקע, האָט איינגעבויען דעם ריקען, וואַרטענדיג ביז דער האַגעל פון גראַבע וויצען וועט זיין פאַרביי. די ביידע קראַפטס, דער פאַטער און דער זוהן, האָבען צו איהם געפיהלט א שפּאַטישע פּעראַכטונג. אַט דער הויקערדיגער קאַרליק האָט זיי אויסגעוויזען לעכערליך; און זייער שטאַלץ האָט זיך געפיהלט געקרינקט דורך דעם נייע־דעריגען מצב פון א הענדלער, וואָס שלעפּט זיך ארום. זיי

האָבען איהם עס געגעבען צו פיהלען; ער אבער האָט זיך געמאכט ניט באמערקענדיג און האָט זיי ארויסגעווויזען דעם טיעפסטען רעספעקט, און דאָס האָט זיי גאָר אראָפגעשלאָגען פון טראָפּ, באזונדערס דעם אַלמען, וועלכער איז געווען זעהר עמפּינדליך צו דעם אופן, ווי מען פּערהאַלט זיך צו איהם. זיי האָבען זיך דערפאַר באַנגוט דערמיט, וואָס זיי האָבען אויף זיין השבון אַנגעלאָזען גראַבע וויצען, וועלכע האָבען אָפט אַריינגעיאָגט אַ רויטקייט אין לאַויזעס פּנים. זי, זייער ענדיג געוואָהנט זיך צו בויגען אַהן טענות ומענות פאַר די גייסטיגע גדלות פון ביידע קראַפּטס, האָט ניט געצווייפּעלט, אַז איהר מאַן און איהר שווער זיינען גערעכט; אבער זי האָט צערטליך געליעבט איהר ברודער; און איהר ברודער האָט געהאַט פאַר איהר אַ שטומע פּערעהרונג. זיי ביידע זיינען געווען די איינציגע אין זייער פּאַמיליע, און זיי ביידע זיינען געווען עניוּת'ריג, צוזאַמענגעקוועטשט, צובראַכען פון לע-בען; אַ באַנד פון שטומען מיטלייד און פון געמיינזאַמע, בסוד געמראַגענע ליידען האָט זיי צוזאַמענגעבונדען מיט אַ טרויער-ריגער צערטליכקייט. אין מיטען פון די געזונטע, לאַרמדיגע, ברוטאַלע קראַפּטס, וואָס זיינען געווען פּעסט געבויט צו לעבען אַ פּרעהליכען לעבען, האָבען אַט די צוויי שוואַכע און גוטע בעשעפּענישען, וואָס זיינען געשטאַנען, אַזוי צו זאָר גען, מחוץ פון זייער סביבה, מחוץ פון לעבען, איינע די אַנדערע גוט פּערשטאַנען און איינע מיט די אַנדערע רחמנות געהאַט, כאָטש זיי האָבען קיין מאָל וועגען דעם ניט גערעדט.

מיט דעם געוויינליכען לייכטזין פון דער קינדהייט, האָט קריסטאָף ניט פאַרפּעהלט מיטצומאַכען די פּעראַכטונג פון זיין פּאָטער און זיידען צו דעם קליינעם הענדלער. ער האָט

זיך געמאכט לוסטיג איבער איהם ווי איבער א קאמישע באשעפעניש; ער האָט איהם דאקוטשעט מיט זיין רייצען זיך, וואָס יענער האָט אריבערגעטראָגען מיט א פולער רוהע. פונדעסטוועגען האָט קריסטאָף איהם האַלט געהאט, כאַטש ער האָט זיך אַלײן אין דעם קיין חשבון גיט אַבגעגעבען. קודם כל האָט ער איהם האַלט געהאט ווי א געהאַרכזאמען שפּיעלצײג, מיט וועלכען מען קען מאַכען, וואָס מען וויל. ער האָט איהם אויך האַלט געהאט דערפאַר, ווייל ער האָט שטענדיג געקאַנט פון איהם ערוואַרטען עפעס וואָס גוטס: א נאשעריי, א בילד, אן אַמוזאַנטע ערפינדונג. דאָס צוריק־קומען פון דעם קלײַן־מענשעלע איז שטענדיג געווען אַ שמחה פאַר די קינדער, ווארום ער פלעגט שטענדיג פאַר זיי צוגרייטען אן איבערראשונג. ווי אַרים ער איז ניט געווען, האָט ער שטענדיג געפונען מיטלען פאַר יעדען צו ברײנגען א שטיקעל מתנה; אן קיין געבורטסטאָג אין דער פאַמיליע פלעגט ער ניט פאַרגעסען. פינקטליך פלעגט ער זיך בעווייזן זען אַן אזוינע יום־טובֿ'דיגע טעג און אַרויסציהען פון קע־שענע עפעס א מתנה, וואָס איז געווען צוגעקליבען מיט ליע־בע. מען איז שוין אזוי געוואָהנט געווען דערצו, אן מען פלעגט זאָגן פאַרגעסען איהם אַבצודאַנקען: פאַר יעדען איינעם פלעגט עס אויסקומען אזוי נאַטירליך, און ער אַלײן פלעגט זיך שוין פיהלען גענוג באַלוינט דורך די פרייד, וואָס ער האָט פאַרשאַפט. קריסטאָף אבער, וואָס האָט ניט זעהר גוט געשלאָפען און וואָס פלעגט ביינאַכט איבערבּלעטערן ביי זיך אין מוח די געשעהענישען פון טאָג, פלעגט ניט איינמאַל נאַכטראַכטען וועגען דעם, אן דער פעטער איז זעהר א גר־טער; און זיין האַרץ פלעגט זיך צוגיטען מיט דאַנקבאַרקייט צו דעם קלײנעם מענשעלע; ער פלעגט אבער ביי דער נאַ־

הענטסטער געלעגענהייט גאר עס ניט לאזען באמער-
קען, ווארום דאמאלט פלעגט ער נאר טראכטען, ווי זיך פֿרעהן
ליך צו מאכען איבער איהם. איבערינעם איז ער נאך געווען
צו קליין, אום צו קענען אבשאצען דעם נאנצען ווערט פון
גוטסקייט: אין דער קינדערשער שפראך בעדייט גוט און
נאָריש כמעט איינס און דאָסזעלבע; און דער פעטער גאָט-
פֿריעד האָט אויסגעוויזען צו זיין א בעווייז פאר דעם.
איין מאָל אין אָווענד, ווען מעלכיאר איז פארבליבען
איז שטאָרט און לאַזט דעם האָט ביידע קינדער געלענט שלאָ-
פען, איז גאָטפֿריעד ארויס פון הויז און זיך אוועקגעזעצט
ביים ברעג טיך, ניט ווייט פון הויז. קריסטאָף איז פון
לאַנגווייליגקייט איהם נאָכגעגאנגען און, ווי געוויינליך, איז
ער צוגעשטאָנען מיט זיינע נאָרישקייטען פון א קליין הינד-
טעל, ביז ער האָט, א פערמאָטערטער, זיך אויסגעצויגען ביי
זיינע פיס. ער האָט זיך אוועקגעלעגט אויפ'ן בויך און זיך
איינגעגראָבען מיט'ן נאָז אין די גראַז. ווען ער האָט אבי-
סעל אָבגעכאַפט דעם אַטהעם, האָט ער אָנגעהויבען זוכען
עפעס אַ נייע שקאַצערדי אַריינצוזאָגען. ווען ער האָט עס
געפונען, האָט ער גענומען עס אַרויסשרייען, זיך קייקלענדיג
פאר געלעכטער. מיט דעם פנים אלץ פארשטעקט אין ד'רעד.
קיין ענטפער. פארוואונדערט פון דער שטילקייט, האָט ער
אויפגעהויבען דעם קאַפ, זיך צוגרייטענדיג איבערצו'חור'ן
דעם ווייץ. דאָ איז זיין בליק געפאלען אויף גאָטפֿריעדס גע-
זיכט, וואָס איז געווען באלויכטען פון די לעצטע שטראַהלען
פון טאָג, וועלכער איז פאָרגאנגען אין גאָלדענעם נעבעל, און
די ווערטער זיינען איהם געבליעבען שמעחן אין האַלז. גאָט-
פֿריעד האָט געשמייכעלט מיט האַלב צוגעמאכטע אויגען און
מיט אביסעל אַן אָפענעם מויל; און זיין לאַכענדיגער פנים איז

געווען טיעף ערנסט און פול מיט שמערץ. קריסטאף האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף די עלענבויגענס און אָנגעהויבען איהם צו בעטראַכטען. די נאכט איז געקומען; גאָטפּריעד'ס פנים איז ביסלאַכווייז פּאַרלאָשען געוואָרען. ארום האָט געהערשט אַ שטילקייט. קריסטאף איז פון זיין זייט פּאַרכאַפּט געוואָרען פון יענע געהיימניספּולע איינדריקע, וואָס האָבען זיך אב' געשפּיענעלט אויף גאָטפּריעד'ס פנים. ער איז אריינגעפאַר לען אין אַ פּאַר'חלוּמ'טקייט. די ערד איז געווען באַדעקט מיט אַ שאַטען און דער הימעל איז געווען קלאָהר; די שטער רען האָבען זיך גענומען בעווייזען. די קליינע כוואַליעס פון טייך האָבען זיך אָנגעקלאַפּט אַן ברענג. דאָס קינד איז גע' וואָרען פּאַרגליווערט. ניט וויסענדיג וואָס ער טהוט, האָט ער געקייט קליינע גראַזבלעטלאַך. אַ גריל האָט געצוויטשערט ביי זיין זייט. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז ער שלאָפּט איין... מיט אַמאָל, אין דער פינסטערניש, האָט גאָטפּריעד אָנגעהוי' בען צו זינגען. ער האָט געזונגען מיט אַ שוואַכער, פּאַרשליי' ערטער, אזוי ווי אַן אינעווייניגסטער שטייב; מען וואַלט איהם ניט געקאָנט הערען אויף אַ שטח פון 20 טריט. אָבער עס איז אין איהר געלעזען אַ ריהרענדע האַרציגקייט; עס האָט זיך אויסגעדוכט, ווי ער וואַלט טראַכטען אויפ'ן קול און ווי מען וואַלט דורף אַט די מוזיק, ווי דורף קלאָהרע וואַסער, לייענען ביז אויפ'ן גרונד פון זיין האַרצען. קיינמאָל האָט קריסטאף נאָך ניט געהערט אזוי זינגענדיג; און קיין מאָל האָט ער ניט געהערט אזא ליעד. לאַנגזאַם, איינפאַך, קינדיש איז עס געגאַנגען מיט שווערע טריט, טרויעריג, אביסעל מאַנמאַטאָן, זיך קיינמאָל ניט איילענדיג — מיט לאַנגע הפסקות, — און דאָן פון דאָס נייע זיך אוועקלאָזענדיג אין וועג, זיך ניט קימענדיג דערביי, צי עס וועט אָנקומען בשלום.

אָדער עס וועט געהן פארלאָרען אין דער נאכט. עס האָט אויסגעוויזען ווי עס וואָלט קומען פון אַ ווייטען מהלך און ווי עס וואָלט געהן, ווער ווייס וואוהין. זיין ערנסטקייט איז געווען פול פון אונרוה: און אונטער זיין כלומרשט'דיגען פריעדען האָבען געשלאָפען יסורים פון לאנגע דורות. קריסטאף האָט קוים געאטעמט, ער האָט ניט געוואגט זיך אַ ריהר צו טהאָן און איז געוואָרען אין גאנצען קאלט פון אויפגעגונג. ווען עס איז געווען געענדיגט, האָט ער זיך אַ וואָרף געטהאָן צו גאטפריעדען און מיט אַ צוזאמענגעקוועטש'טען האַלז אַ פּרעג געטהאָן:

— „פעטער!“

גאָטפריעד האָט ניט געענטפערט.

— „פעטער!“ האָט דאָס קינד איבערגע'חור'ט, ארויפ'

לייגענדיג די הענד און די מאַרדע אויף גאָטפריעדס קניע.

גאָטפריעדס הארציגע שטים האָט אַ זאָג געטהאָן:

„מיין קליינער“...

— „וואָס איז עס אזוינס, פעטער? זאָג מיר! וואָס

האַסטו געזונגען?“

„איד ווייס ניט.“

— „וואָס איז עס דאָך אזוינס?“

„איד ווייס ניט, עס איז אַ ליעד.“

— „איז עס דיינס אַ ליעד?“

„ניין, ניט מיינס! ווי פאלט עס דיר גאָר איין! ... עס

איז אַן אלט ליעד.“

— „ווער האָט עס געמאכט?“

„דאָס ווייס מען ניט“...

— „ווען?“

„דאָס ווייס מען ניט...“

— „ווען דו ביזט נאָך געווען אַ קליינער?“
 „נאָך איידער איד בין אויף דער וועלט געווען, איידער
 מיין טאַטע איז אויף דער וועלט געווען, נאָך איידער מיין
 טאַטעס טאַטע און דער טאַטע פון טאַטעס טאַטע... עס
 איז אלעמאל געווען.“

— „ווי מאָדנע עס איז! קיינער האָט מיר דערפון קיין
 מאָל ניט דערצעהלט.“

ער האָט אַ מינוט נאָכגעטראַכט:
 „פעטער, ווייסטו ניט פון נאָך אזוינע ליעדער?“
 „יא.“

— „זינג נאָך איינס! זעסטו?“
 „צו וואָס זינגען נאָך אן אנדערס? איינס איז גענוג.
 מען זינגט, ווען עס ווילט זיך זינגען, ווען מען מוז זינגען.
 מען דארף ניט זינגען סתם צוליעב שפּאַס...“

— „אַבער דאָך, ווען מען מאַכט די מוזיק?“
 „דאָס איז ניט קיין מוזיק.“
 דער קליינער האָט זיך ווייטער פּאַרטראַכט. ער האָט
 עס ניט גוט באַנומען. ער האָט אַבער ניט געבעטען קיינע
 ערקלעהרונגען: עס איז באַמת ניט געווען קיין מוזיק, ניט
 קיין מוזיק ווי די אנדערע. ער האָט וויעדער אָנגעהויבען:

— „פעטער, האָסטו ווען אזוינס געמאַכט?“
 „וואָס?“

— „ליעדער!“
 „ליעדער? ווי אזוי זאָל איד עס מאַכען? דאָס ווערט
 ניט געמאַכט.“

דאָס קינד איז צוגעשטאַנען מיט זיין געוועהנליכער
 לאַגיק:

— „פעטער, אבער ווען עס איז האָט מען עס דאָך
געמוזט מאכען...”

גאָטפריעד האָט פאר'עקשנ'ט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ:
„דאָס איז שטענדיג געווען.”

דאָס קינד האָט פון דאָס נייע זיך פּרובירט:
— „פעטער, צי קען מען אבער ניט מאכען אנדערע,
נייע?”

“צו וואָס זאָל מען עס מאכען? עס זיינען פארהאן גע-
נוג פאר יעדען איינעם. עס זיינען פארהאן אזוינע, ווען דו
ביזט אומעטיג און אנדערע ווען דו ביזט פּרעהלאָד; אזוינע,
בעת דו ביזט פארמאטערט און טראכסט וועגען דער וויר-
טער היים; און אנדערע, ווען דו ביזט מבזה זיך אליין,
ווייל דו ביזט א שלעכטער בעל-עברה, א וואָרים פון דער
ערד; אזוינע, בעת דיר ווילט זיך וויינען, ווייל די מענשען
זיינען ניט גוט צו דיר; און אנדערע, ווען עס איז דיר פּרעה-
לאָד אויפ'ן האַרצען, ווייל די זון שיינט און דו זעהסט גאָט'ס
הימעל, וועלכער איז שטענדיג גוט ווי ער, און זעהט אויס
ווי ער וואָלט שמייכלען צו דיר... עס זיינען פארהאן גענוג
פאר אלץ, פאר אלץ. צו וואָס זאָל איך מאכען נאָך?”

— „כדי צו ווערען א גרויסער מענש!” האָט דער
קליינער געזאָגט, נאָך איז גאנצען פול פון דעם זיידענס
הבטחות און פון זיינע אייגענע חלומות.

גאָטפריעד האָט געענטפערט מיט א קלייגעם, זיסען
געלעכטער, אביסעל געקריינקט, האָט קריסטאָף אַ פּרעג גע-
טהאָן:

— „וואָס לאכסטו?”

גאָטפריעד האָט געענטפערט:
„א! איך בין דאָך גארניט.”

און גלעטענדיג דאָס קינד איבער'ן קאָפּ, האָט ער אַ
פרעג געטהאָן :

„און דו ווילסט דאָך ווערען אַ גרויסער מענשׁ?“

— „יא,“ האָט קריסטאָף שטאַלץ געענטפערט.

ער האָט געמיינט, אַז גאָטפריעד וועט איהם זעהר באַר
וואונדערן. אבער גאָטפריעד האָט געענטפערט:

„צי וואָס ווילסטו עס ווערען?“

קריסטאָף איז געוואָרען אַ צוטומעלטער, נאַכרעם ווי

ער האָט אביסעל געזוכט, האָט ער געענטפערט:

— „כדי צו מאַכען שעהנע ליעדער!“

גאָטפריעד האָט זיך וויעדער צולאכט און געזאָגט:

„דו ווילסט, מאכען ליעדער, אום צו זיין אַ גרויסער

מענשׁ; און דו ווילסט זיין אַ גרויסער מענשׁ, אום צו מאַך

כען ליעדער. דו ביזט ווי אַ הונט, וואָס דרעהט זיך ארום

זיין אייגענעם עק.“

קריסטאָף האָט זיך געפיחלט באַליידיגט. אין אַן אַנ

דער אויגענבליק וואָלט ער ניט פארטראָגען, אַז דער פעטער

איבער וועלכען ער פלעגט געוועהנליך זיך מאכען היימליך,

זאָל איצט גאָר פון איהם מאכען חזק. צו דערזעלבער צייט

האָט ער קיינמאָל ניט געטראכט, אַז זיין פעטער זאָל האַבען

גענוג שכל צו קענען איהם בריינגען אין אַ פערלעגענהייט

מיט זיינע רייד. ער האָט געזוכט עפעס אַן אַרגומענט, אדער

אַ גראַבקיט, מיט וועלכע ער וואָלט איהם געקאָנט ענט

פערן, און האָט ניט געפונען. גאָטפריעד האָט ווייטער גע

רעדט:

„ווען דו וואָלט אפילו געווען אזוי גרויס ווי פון דאָ

נענט ביז קאַבלענץ, וואָלסטו אויך קיין מאָל ניט געקאָנט

אַנשרייבען קיין איינציג ליעד.“

קריסטאף האָט פראָטעסטירט:

— „און איך וויל מאַכען!...“

„וואָס מעהר דו ווילסט, אלץ ווייניגער קענסטו. כדי צו קענען עס מאַכען, מוזטו זיין ווי זיי. האָרד...“
די לבנה האָט זיך אויפגעהויבען פון הינטער די פעל־דער, אַ קיילעכדיגע און אַ ליכטיגע. אַ זילבערנער נעבעל האָט געשוועבט איבער דער ערד און איבער דאָס שפּיעגעלדיגע וואַסער. די זשאַבעס האָבען געקוואַקעט און מען האָט גע־הערט פון ווייטען דאָס מעלאָדישע פּייפען פון די פּראַשען. דער ציטערנדיגער קול פון די גראַז־היישעריקען האָט אויס־געוויזען צו ענטפּערן די שימערירענדע שטערן. דער ווינט האָט לייכט גערוישט דורך די אַלכענצווייגען. פון די בערג לאַך הינטער'ן טייך האָט זיך געטראָגען דער צארטער געזאַנג פון אַ נאַכטיגאַל.

„צו וואָס דארפסטו זינגען?“ האָט גאָטפּריעד זיך אַב־געזיפּצט נאָך אַ לאַנגען שווייגען — (מען האָט ניט גע־וואוסט. צי ער האָט עס גערעדט צו קריסטאָף, אָדער צו זיך אליין). „צי דען זינגען זיי ניט בעסער, ווי אלץ, וואָס דו וואָלסט געקאָנט מאַכען?“

קריסטאָף האָט שוין פּיעל מאַל געהערט די גערוישען פון דער נאַכט און האָט זיי האַלט געהאַט. אבער קיין מאַל האָט ער זיי אזוי גוט ניט באַנומען. אין אַמת'ען: צי וואָס דאַרף מען זינגען?... ער האָט געפּיהלט, ווי זיין האַרץ ווערט פול מיט צערטליכקייט און טרויער: איהם וואָלט זיך געוואָלט אַרומנעהמען די פעלדער, דעם טייך, דעם הימעל און די ליעבע שטערן. און ער איז געוואָרען דורכגעדרונגען מיט ליעבע צום פעטער גאָטפּריעד, וועלכער האָט איהם איצט אויסגעוויזען דער בעסטער, דער קליינסטער און דער שענהנס־

טער פון אלעמען. ער האט געטראכט וועגען דעם, וואָס פאר אַ פאלשע מיינונג ער האָט וועגען איהם געהאט: און ער האָט געמיינט, אז דער פעטער גאָטפריעד איז אומעטיג, ווייל ער, קריסטאָף, האָט פון איהם אַ שלעכטע מיינונג געהאט. ער איז געווען פול מיט חרטה. ער האָט געפיהלט דאָס בעדירפֿדיג ניש איהם צוצורופען: פעטערל! זיי מעהר ניט אומעטיג! איד וועל מעהר ניט זיין שלעכט! זיי מיר מוחל, איד האָב דיד האָלט". ער האָט אבער ניט געהאט די העזה. — פלוצלונג האָט ער זיך אַ וואָרף געטהאָן אין גאָטפריעד'ס אַרימס, אבער די ווערטער האָבען ניט געוואָלט אראָפּ פון זיינע ליפּען: ער האָט נאָר איבערגע'חזר'ט: „איד האָב דיד האָלט". און האָט איהם ליידענשאפטליך געקושט. — גאָטפריעד, איך בערראשט און געריהרט, האָט נאָר איבערגע'חזר'ט עטליכע מאל: „אבער, וואָס איז אזוינס, וואָס איז?" און האָט איהם אויך געקושט. נאָכהער האָט ער זיך אויפגעהויבען, איהם גענומען פאר'ן האנט און געזאָגט: „מיר מוזען געהן אהיים". קריסטאָף איז געגאנגען אן אומעטיגער, ווייל ער האָט געמיינט, אז דער פעטער האָט איהם ניט פארשטאָנען. ווען זיי זיינען אבער געקומען אהיים, האָט גאָטפריעד געזאָגט צו איהם: „אויב דו ווילסט, וועלען מיר אין אַווענד אָפּט געהן צוזאמען אום צו הערען די מוזיק פון ליבען גאָט, און איד וועל דיר זינגען אנדערע לייעדער." און ווען קריסטאָף האָט איהם ארומגענומען און מיט דאנקבארקייט געקושט, איהם זאָגענדיג אַ גוטע נאכט, האָט ער געזעהן, אז דער פעטער האָט איהם פארשטאָנען.

פון דאמאלט אַן פלעגען זיי פון אַווענד אָפּט געהן צוזאָמען שפאצירען: זיי פלעגען וואנדערן אין דער לענג פון טייך אַדער איבער פעלדער, ניט אויסריידענדיג אַ

ווארט צווישען זיך. גאטפריעד פלעגט לאנגזאם רויכערן זיין ליולקע, און קריסטאף, אביסעל איינגעשראקען פון דער פינסטערניש, פלעגט איהם דערלאנגען די האנד. זיי פלעגען זיך אוועקזעצען אין גראז; און נאך אייניגע מינוטען פון שטילקייט, פלעגט גאטפריעד נעהמען ריידען צו איהם וועגען די שטערן און די וואלקענס. ער האט איהם געלערנט, ווי אזוי צו אונטערשיידען דעם הויך פון דער ערד, פון דער לופט און פון וואסער, די געשרייען, די גערוישען פון דער קליינער, פליהענדער, קריכענדיגער, שפרינגענדער און שווימענדער וועלט, וואס קישעט ארום אין דער פינסטערניש, די סמנים פון רענען און פון שענהעם וועטער, און די אינסטרומענטען און א צאהל פון דער סימפאניע פון דער נאכט. אפטמאל פלעגט גאטפריעד אויך זינגען טרויעריגע אדער פרעהליכע נגונים, און שטענדיג פלעגט קריסטאף ווערען געריהרט ווי צום ערשטען מאל. אבער קיין מאל פלעגט גאטפריעד ניט זינגען מעהר ווי איין ליעד אן אווענד. קריסטאף האט אויך באמערקט, אז ער זינגט ניט גערן, ווען מען בעט איהם; דאס האט געמוזט קומען פון זיך אליין, ווען ער האט געהאט חשק דערצו. אפט פלעגט מען דארפען לאנג ווארטען, און ווען קריסטאף פלעגט שוין טראכטען: „אט האסטו! ער וועט שוין דעם אווענד ניט זינגען...“ פלעגט גאטפריעד זיך דוקא באשליסען צו זינגען...

איין אווענד, ווען גאטפריעד האט באמת ניט געזונגען, איז קריסטאף איינגעפאלען דער געדאנקען איהם צו ווייזען איינע פון זיינע קאמפאזיציעס, וואס האבען איהם פערשאפט אזוי פיל פרייד און זארג. ער האט איהם געוואלט

בעווייזען, וואָס פאר אַ גרויסער קינסטלער ער איז. גאָטפריעד
האַט זיך רוהיג צוגעהערט, דאָן האָט ער געזאָגט:
„ווי מאַוס דאָס איז, מיין אַרימער קריסטאָף!“
קריסטאָף איז אזוי געוואָרען איבערראַשט, אז ער האָט
ניט געפונען וואָס צו ענטפערן. גאָטפריעד האָט איבערגע-
זור'ט, פול פון רחמנות.
„צי וואָס האָסטו עס געמאַכט? עס איז אזוי העסליך!
קיינער האָט דאָך דיר ניט געצוואונגען עס צו מאַכען.“
קריסטאָף האָט פראַטעסטירט, רויט פון כעס.
— „דער זידע געפינט, אז מיין מוזיק איז זעהר גוט“
— האָט ער געשריען.
„אָווי“ — האָט גאָטפריעד באַמערקט גאנץ געלאַסען
— „ער האָט געוויס רעכט. ער איז זעהר אַ געלעהרטער
מאַן. ער האָט אַ ידיעה אין מוזיק, איך אבער פארשטעה
נאָר ניט...“
און אין אַ מינוט ארום:
„אַבער איך געפין, אז דאָס איז זעהר מאַוס!“
ער האָט גוטמוטיג אַ קוק געטהאָן אויף קריסטאָף'ן.
האַט דערזעהן זיין בייזען פנים, האָט זיך פארנאָנדערנע-
לאַכט און געזאָגט:
„האַסטו פארפאַסט נאָך אנדערע נגונים? טאַמער ווע-
לען די אנדערע מיר מעהר געפעלען ווי דער?“
קריסטאָף האָט געמיינט, אז זיינע אנדערע נגונים ווע-
לען אויסלעשען דעם איינדרוק פון ערשטען, און ער האָט
זיי אלע אויסגעזונגען. גאָטפריעד האָט נאָר ניט געזאָגט; ער
האַט געווארט ביז אלץ וועט זיין געענדיגט. דאמאַלט האָט
ער אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאַפּ און געזאָגט מיט טיעפער
איבערצייגונג:

„דאָס איז נאָך מאוס'ער“.

קריסטאָף האָט צוזאמענגעדריקט די ליפען און זיין מאַרדע האָט געציטערט. ער האָט געהאלטען ביים פּאַנאַנ־דערוויינען זיך. גאַטפריעד האָט איבערנע'חזר'ט, ווי ער אַליין וואָלט געווען איבערראשט:

„ווי מאוס דאָס איז!“

קריסטאָף האָט געשריען מיט אַ שטים, פול פון טרעהר

רע:

— „אַבער פאר וואָס געפינסטו, אז זיי זיינען אזוי

העסליך?“

גאַטפריעד האָט אַ קוק געטהאָן אויף איהם מיט זיינע

עהרליכע אויגען:

„פאר וואָס?... איך ווייס ניט... ווארט... עס איז מאוס...

ערשטענס, ווייל עס איז נאָריש... יא, אַט דאָס איז עס... עס

איז נאָריש און עס זאָגט נאָר נישט... אַט דאָס איז עס. ווען

דו האָסט דאָס געשריבען, האָסטו נאָר ניט געהאט וואָס צו

זאָגען. צו וואָסזשע האָסטו דאָס געשריבען?“

— „איך ווייס ניט“ — האָט קריסטאָף געענטפערט מיט

אַ וויינענדיגען קול. „איך האָב געוואָלט שרייבען אַ שעהנע

שטיק.“

„זעהסטו ! דו האָסט עס געשריבען, נאָר אום צו

שרייבען. דו שרייבט, כדי צו ווערען אַ גרויסער מוזיקאנט,

כדי מען זאָל דיך באוואונדערן. דו ביזט געווען אַ פוסטער

בעל-גאווה און דו האָסט זיך אַליין גענארט: דו ביזט דער-

פאר באשטראפט געוואָרען... דאָס איז עס. מען ווערט שטענ-

דיג באשטראפט, ווען מען איז אין דער מוזיק אַ בעל גאווה

און אַ לינגער. מוזיק וויל זיין עהרליך און באשיידען. אויב

ניט, וואָס איז זי? זינדירג, אַ לעסטערונג געגען גאָט, וועל-

בער האָט אונז געשאַנקען דעם שעהנעם געזאַנג, אום אַרױס-
צוזאָגען דאָס, וואָס איז אמת און עהרליך.
ער האָט אַיצט באַמערקט דעם צער פון קליינעם און
האַט איהם געוואָלט א קוש טהאָן. אבער קריסטאָף האָט זיך
אַבגעקעהרט מיט כעס, און עטליכע טעג איז ער געווען אַנ-
געבלאָזען אויף איהם. ער האָט גאָטפריעד'ן געהאַסט. —
אַבער אומזיסט האָט ער פאַר זיך אַליין איבערגע'חזר'ט:
„ער איז אַן עזעל! ער ווייס גאַר נישט, גאַר נישט! דער
זיידע איז פיעל קליינער, און ער געפינט מיין מוזיק פאַר זעהר
גוט“; — טיעף איז האַרצען האָט ער געפיהלט, אַז רעכט האָט
דער זיידע; דאָך גאָטפריעד'ס ווערטער האָבען זיך טיעף איינג-
געקריצט אין זיין נשמה: „ער האָט זיך געשעמט, וואָס ער
איז געווען א לינגער.“

און, ניט קוקענדיג אויף זיין כעס, האָט ער פון אַיצט
אַן שטענדיג געטראַכט וועגען איהם, בעת ער האָט געשרי-
בען מוזיק; און אַפט פלעגט ער דאָס אויפגעשריבענע צוריק-
סען פון שאַנד, וואָס יענער וועט וועגען דעם טראַכטען. טאָר-
מער פלעגט ער זיך ניט וויסענדיג מאַכען און אויפשרייבען אַ
מעלאָדיע, וועגען וועלכע ער האָט געוואוסט, אַז זי איז ניט
אינגאַנצען עהרליך, פלעגט ער זי גאַנץ פאַרויכטיג באַהאַל-
טען פון פעטער; ער האָט געציטערט פאַר זיין מיינונג און
זיך געפיהלט גליקליך, ווען גאָטפריעד פלעגט זאָגען פון זיינע
א שטיק: „דאָס איז ניט צו מאַוס... איד האַב עס האַלט...“
אַפטמאָל, אום זיך נוקם צו זיין אַן איהם, פלעגט ער
איהם אַבטהאָן א שפּיצעל; ער פלעגט נגונים פון גרויסע
קאַמפּאָזיטאָרס אָנגעבען פאַר איהם אַלס זיינע אייגענע.
און ער פלעגט זוערען מלא שמוחה, ווען גאָטפריעד פלעגט צו-
פּעליג געפינען, אַז וועלכע פון זיי איז מאַוס. דאָך גאָטפריעד

פלעגט זיך דערפון ניט שטארק נעהמען צום הארצען. ער פלעגט גוטמוטהיג לאכען, ווען ער פלעגט זעהן, ווי קריס' טאף טאנצט ארום איהם ארום, פאטשענדיג מיט די הענד; ער פלעגט שטענדיג זיך אומקעהרען צו זיין געוועהנליכען ארגומענט: „עס קען זיין, אז עס איז גוט געשריבען, אבער דאס זאגט גאָר ניט.“ — ער האָט קיין מאָל ניט געוואָלט פערבלייבען ביי וועלכען עס איז פון די קליינע קאָנצערן טען, וואָס פלעגען געגעבען ווערען צו הויז. ווי גוט א שטיק איז ניט געווען, פלעגט ער דאָך אָנהויבען גענעצען און זיין פנים פלעגט פון לאנגווייליגקייט ווערען טעמפ. באלד פלעגט ער עס ניט קענען מעהר אריבערטראָגען און ער פלעגט שטיי לערהייט, זיך ניט געזעגענדיג, ארויס'גנב'ענען. ער פלעגט זאָגען:

„זעה, קליינער: אלץ, וואָס דו שרייבסט אין דער היים, איז ניט קיין מוזיק. מוזיק איז הויז, איז ווי די זון אין א קאמער. מוזיק איז אין דרויסען, ווען דו אטעמסט מיט גאָט'ס לייעבע, פרישע לופט.“

ער האָט שטענדיג גערערט מיט'ן לייעבען גאָט; ווארום ער איז געווען זעהר פרום, אין הפך צו די ביידע קראפטס, וועלכע האָבען זיך געהאלטען פאר מענשען מיט א פרייען גייסט, כאָטש זיי האָבען זיך שטארק געהיט ניט צו עסען פרייטאג קיין פלייש...

פלוצלונג האָט מעלכיאר געביטען זיין מיינונג און קיי-
 גער האָט ניט געוואוסט פאר וואָס. ניט נאָר האָט ער מסכים
 געווען, אז דער זיידע זאָל צוזאמענקלייבען קריסטאָף'ס מו-
 זיקאלישע אנטפלעקונגען; ער האָט, צו קריסטאָף'ס איבער-
 ראשונג, פארבראכט עטליכע אווענדען אליין איבערצושריי-
 בען דערפון צוויי־דריי קאפיעס. אויף אלע פראגען, וואָס מען
 האָט איהם געשמעלט מכה דעם, האָט ער געענטפערט מיט א
 זויכטיגער מינע, אז מען וועט שוין זעהן: אָדער ער פלעגט
 זיך מיט א געלעכטער רייבען די הענד, פלעגט א שטארקען
 קלאפ טהאָן דעם קליינעם איבער'ן קאָפּ, כלומרשט ווי איז א
 שפאָס, אדער א צופריעדענער, איהם אריינצעהלען שמיץ.
 קריסטאָפּ'ן האָט געעקעלט פון דער דאָזיגער חבר'שאפט; ער
 האָט געזעהן, אז זיין פאטער איז צופריעדען, כאַטש ער האָט
 ניט געוואוסט פארוואָס.

נאָכהער זיינען אָנגעגאנגען געהיימע פעהאנדלונגען
 צווישען מעלכיאר'ן און דעם זיידען. איין אָווענד האָט
 קריסטאָף, צו זיין גרעסטער פארוואונדערונג, זיך דערוואוסט,
 אז ער האָט געווידמעט זיינע „פרייד פון פריהער סינדהייט“
 פערזענליך צו זיין קעניגליכער מאיעסטעט, דעם גרויס-
 פירשט לעאָפּאָלד. מעלכיאר האָט געפרובירט פאראויס אויס-
 געפינען, ווי דער פירשט וועט עס אויפנעהמען. און יענער
 האָט אויסגעדריקט א בערייטוויליגקייט אנצונעהמען גנאדיג
 די ווידמונג. נאָכדעם האָט מעלכיאר מיט גרויס טריאומפּ

ערקלעהרט, אז מען דארף, ניט פארלירענדיג א מינוט, מהאָן פאָלגענדעס: ערשטענס, אריינגעבען אן אָפיציעלע אַנפראגע ביים פירשט; צווייטענס, אבדרוקען דאָס ווערק; און דריטענס, אַרגאניזירען א קאָנצערט, אום עס צו לאָזען הערען.

מעלכיאַר און זשאן מישעל האָבען געהאט צווישען זיך נאָך לאנגע בעראטונגען. צוויי דריי אווענדען האָבען זיי זעהר הייס דיסקוטירט; עס איז געווען פארבאָטען זיי צו שטרענען. מעלכיאַר האָט געשריבען, אויסגעמעקט, וויעדער אויסגעמעקט, וויעדער געשריבען. דער אַלטער האָט גערעדט הויך אויפ'ן קול, אזוי ווי ער וואָלט פאַרגעלייענט פערזען. פון צייט צו צייט פלעגען זיי זיך ארומרייסען, אָדער פלעגען קלאַפען אין טיש, ניט געפינענדיג קיין ווערטער.

דאן האָט מען אריינגערופען קריסטאָף, איהם אוועק געזעצט, איינגעדריקט צווישען זיידען און טאַטען און מען האָט איהם אריינגעשפארט א פּעדער צווישען די פינגער. דער זיידע האָט גענומען איהם דיקטירען עפעס, פון וואָס ער האָט א וואָרט ניט פערשטאַנען: ווייל ער האָט זיך שטארק אָנגע-שטרײנגט צו שרייבען וואָרט פאר וואָרט; ווייל מעלכיאַר האָט איהם אין די אויערן אריינגעשריען, און ווייל דער אַלטער האָט דעקלאַמירט אין אזא טהעאטראַלישען טאָן, אז קריסטאָף איז אין גאַנצען פארטויבט געוואָרען פון דעם טאָן פון די ווערטער און האָט אפילו ניט געטראכט צו פארשטעהן דעם זינען פון די ווערטער. דער אַלטער איז געווען ניט ווייניגער אויפגערגנט. ער האָט ניט געקאָנט איינזיצען אויף אַן אַרט און האָט זיך דורכגעשפּאַצירט איבער'ן צימער, אונט בעוואוסטערהייט באַגלייטענדיג די אויסדריקע פון זיין טעקסט מיט פארשיעדענע העויות: יעדען אויגענבליק

פלעגט ער צוגעהן, אום זיך איינצוקוקען אין דעם קליינעם בלאט. קריסטאף איז אינגאנצען געווען איינגעשראקען פון די ביידע גרויסע קעפ, וואס האבען זיך אריבערגעבויען איבער בער זיין רוקען; ער האט ארויסגעשטעלט דעם צונג, האט קוים געקאנט איינהאלטען די פען, האט ניט געקאנט גוט זעהן, האט געמאכט צופיעל פאסקעם, אדער האט פאר שמיערט אלץ, וואס ער האט אָנגעשריבען. — מעלכיאר האט געברילט, זשאן־מישעל האט געשטורמט; און ער האט געמוזט אָנהויבען נאך אמאָל און נאך אמאָל פון דאָס ניי; און האט מען שוין געהאלטען ביים ציעל, איז מיט אמאָל א גרויסער פלעק פון טינט ארונטערגעפאלען אויף די שענסטע זייט; דאמאלט האט מען איהם שטארק אָנגעריסען פאר די אויערן, פארבאָטענדיג צו וויינען, כדי ניט איינצופאטשקענען דאָס פאפיר און מען האט אָנגעהויבען צו דיקטירען וויעדער פון דער ערשטער שורה אָן; און ער האט געמיינט, אז אזוי וועט עס אָנגעהן ביז צום ענד פון זיין לעבען.

ענדליך איז מען געקומען צום ציעל. זשאן־מישעל האט זיך אָנגעשפארט אן אויווען; און האט דורכגעלייענט דאָס ווערק מיט א שטים, וואס האט געציטערט פון פארגניגען. און מעלכיאר, זיך פאנאָנדערלייגענדיג אין שטול, האט געדוקט אויף דער דעקע, געשאַקעלט מיט דער מאָרדע און, ווי אן עכטער פיינשמעקער, זיך מחיה געווען מיט דעם סטיל פון פאָלגענדען בריעף:

הויך־וויירדיגער, העכסט־ערהויבענער

געדינער הער!

„פון מיין פערטען יאָהר אָן איז די מוזיק פאר מיר געווען די העכסטע פון מיינע קינדערשע באשעפטיגונגען.

גלייך ווי איד בין געקומען אין פארבינדונג מיט דער איד-
 דעלער מוזע, וואָס האָט ערוועקט אין מיין נשמה ריינע האר-
 מאַניען, האָב איד זי געליעבט. איצט בין איד שוין דערנאָך
 גען צו מיין זעקסטען יאָהר; און מיין מוזע שושקעט מיר
 אריין זייט אייניגער צייט, אין די שטונדען פון געטליכער
 אנטפֿלעקונג: „זיי מוטהיג! זיי מוטהיג! שרייב אַמאָל
 אויף די האַרמאַניען פון דיין נשמה!“ — איד האָב געטראַכט:
 „זעקס יאָהר! ווי אזוי דאַרף איד עס וואַגען? וואָס וועלען
 וועגען מיר זאָגען די מענשען, וואָס פאַרשטעהען די קונסט?“
 איד האָב געצווייפֿעלט. איד האָב געציטערט. אבער מיין
 מוזע האָט געוואָלט... איד האָב געהאַרעכט. איד האָב געשרי-
 בען.

„און איצט, צי דאַרף איד, א, ערהויבענסטע הויכקייט
 „צי דאַרף איד מיר ערלויבען די גרויסע חוצפה אוועק-
 צולעגען פאַר די פיס פון דיין טראַהן די ערשטגעבאַרענע
 פון מינע ארכיטען? ... צי דאַרף איד נאָר וואַגען צו האַפען,
 אז דו וועסט לאַזען פאַלען אויף זיי דעם פאַטערליכען בליק
 פון דיין דורכלויכטערער גנאד? ..

„אה! געוויס! ווארום וויסענשאפט און קונסט האָבען
 שמענדיג געפונען אין דיר זייער קלוגען באשיצער און זייער
 גרויסמוטיגען רעטער; און ווייל יעדער טאלאנט בליהט אונ-
 טער דיין הייליגען שוץ.

„פול פון דיזען טיעפען און פעסטען גלויבען, נעהם איד
 מיר די העזה זיך צו דערנעהענטערן צו דיר מיט מיינע קינד-
 דערשע פראבעס. נעהם זיי אָן ווי א ריינע מתנה פון מיין
 קינדערשער פארהערונג און משפט זיי מיט גוטסקייט.

„א, ערהאבענסטע הויכקייט!

„ווארף דיין בליק אויף זיי און אויף זייער יונגען פער-

פאסער, וואָס קניהט פאר דיר מיט טיעפער געהאַרכזאמ-
קייט

„פון זיין הויך ווירדיגער, העכסט ערהויבענער הויכקייט
גאנץ ערגעבענער,

טרייער און געהאַרכזאמער דיענער

זשאן קריסטאָף קראַפּט“.

קריסטאָף האָט דערפון גאָר ניט פערשטאַנען: ער איז
געווען צו גליקליך, ענדליך צו זיין פארטיג; און מורא האָר
בענדיג, אז מען זאָל ניט אָנהויבען פון דאָס ניי, איז ער
אנטלאָפּען אין די פעלדער. ער האָט ניט אָנגעהויבען צו וויר-
סען, וואָס אזוינס ער האָט אָנגעשריבען; און ער האָט זיך
גאנץ ווייניג געקיימערט וועגען דעם. דער אלטער אבער האָט,
נאָך דעם ווי ער האָט איין מאָל שוין געענדיגט ליינען, פון
דאָס ניי עס איבערגעלייענט, כדי גוט צו געדענקען; און
נאָכדעם ווי ער האָט איין מאָל שוין געענדיגט ליינען, האָבען
זיי ביידע, ער און מעלכיאַר, ערקלעהרט, אז עס איז אַ מייס-
טערשטיק. דאָס איז אויך געווען די מיינונג פון גרויס-
פירשט, צו וועמען דער בריעף איז צוגעשטעלט געוואָרען,
צוזאמען מיט אַ קאפּיע פון דעם מוזיקאלישען ווערק. ער
האָט געהאט די גוטסקייט צו לאָזען וויסען, אז ביידע זיינען
געשריבען אין אַ פּרעכטיגען סטיל. ער האָט געגעבען די ער-
לויבניש פאר דעם קאָנצערט, איבערלאָזענדיג מעלכיאַר'ן צו
באנוצען דעם זאָל פון זיין מוזיק-אקאדעמיע, ווען ער וועט
עס געפינען פאר נויטיג; און גנאָדיגסט געהייסען איהם פאַר-
צושטעלען דעם יונגען קינסטלער אין טאָג פון דער פאַרשטע-
לונג.

מעלכיאַר האָט זיך גענומען צו אַרנאניזירען דעם קאָנ-
צערט אזוי שנעל ווי מעגליך. ער האָט זיך פארזיכערט מיט

דער מיטוויקונג פון „הויפמוזיק פּעראיינן“; און אזוי ווי דער ערפאלג פון זיינע ערשטע באמיהונגען האָט שטארק געטריי- בען אין דער הויך זיינע אמביציעזע פלענער, האָט ער צו דערזעלבער צייט געלאָזען פארפארטיגען א פראכטאויסגאד- בע פון „די פרייד פון פריהער קינדהייט“. געוואָלט האָט זיך איהם אויפ'ן פאדערבלאט לאָזען אויסגראווירען מעלכיאַרס בילד, ווי ער זיצט ביים קלאוויר און זיך אליין דערביי מיט דער פידעל אין האַנד. אבער ער האָט געמוזט זיך דערפון ענטזאגען, ניט צוליעב דער הוצאה — מעלכיאַר האָט זיך פאר קיין הוצאה ניט אבגעשטעלט — נאָר, ווייל די צייט איז געווען צו קורץ. ער האָט זיך באנוגט מיט אן אלעגארישע צייכנונג, וואָס האָט פארגעשטעלט א וויעג, א טראַמפּייט, א פויק, א הילצערנעם פערדעל, וואָס זיינען געווען פאנאנר- דערנגעשטעלט ארום א ליניע, פון וועלכע זון-שטראהלען האָ- בען זיך צוגאָסען. אויפ'ן פאָדערבלאט איז, צוזאמען מיט דער לאנגער ווידמונג, אין וועלכער דער נאָמען פון „גרויס- פירשט איז געווען אַבגעדרוקט מיט דיעזיגע אותיות, געשטאַ- נען אויך די באמערקונג, אז זשאן קריסטאָף קראפט איז איצט אלט נאָר זעקס יאָהר. — אין אמת'ן איז ער שוין געווען זיעבען און א האַלב. — דאָס דרוקען פון ווערק האָט געקאָסט זעהר פיעל; כדי עס צו בעצאָהלען האָט דער זיידע-גע- מוזט פארקויפען א טייערען קעסטעל פון 18 טען יאָהרהונ- דערט מיט אויסגעשניצטע פיגורען, פון וועלכען ער האָט ביז איצט קיינמאָל זיך ניט געקאָנט שיידען, ניט קוקענדיג אויף אלע אנבאטען פון טאַנדעטניק וואַרמסטער. מעלכיאַר האָט אבער ניט געצווייפעלט, אז דאָס אבאנעמענט וועט דע- קען מעהר ווי די הוצאות פאר דאָס ווערק.

אז אנדער פראגע האָט איהם באשעפטיגט: וואָס פאר אן

אנצוג זאל קריסטאף טראגען אין טאג פון קאנצערט? צו דעם צוועק איז אָבגעהאלטען געוואָרען אַ פּאַמיליען-בעראַטונג. מעלכיאַר'ן וואָלט זיך געוואָלט, אַז דער קליינער זאַל אויפֿ-טרעטען אין אַ קורצע קליידעל מיט נאַקעטע פּיס, ווי אַ פּיעריאַהריגעס קינד. קריסטאָף אבער איז געווען גאַנץ גוט געוואַקסען פאַר זיינע יאהרען; און דערצו האָבען איהם אלע געקענט: מען האָט ניט געקאַנט האָפען, וועמען עס איז אב־צונארען. דאַמאַלט איז מעלכיאַר'ן איינגעפאַלען אַ גרויס־אַרטיגער געדאַנק. ער האָט באַשלאָסען, אַז מען דאַרף דאָס קינד אַנטהאַן אין אַ פּראַק מיט אַ ווייסען קראַוואַט. אומזיסט האָט לואיזע פּראַטעסטירט, אַז מען וויל איהר אַרימען אינ־געל לעכערליך מאַכען. מעלכיאַר האָט דוקאַ גערעכענט אויף דעם ערפּאָלג פון דער לייכטער פּרעהליכקייט, וואָס אזאַ ניט ערוואַרטעטע ערשיינונג וועט אַרויסרופען. און אזוי איז עס געטאַן געוואָרען: און דער שניידער איז געקומען און גע־נומען אַ מאָס פאַר דעם אנצוג פון דעם קליין מענשעלע. פּיר־נע וועט און לאַקירטע שיד זיינען נאָך אויף נויטיג געווען, און דאָס אלץ האָט געקאַסט די אויגען פון קאַפּ. קריסטאָף האָט זיך געפּיהלט זעהר ניט בעקוועם אין זיינע נייע קליידער. כּדי איהם צוצוגעוואָהנען דערצו, האָט מען איהם געמאַכט עמ־ליכע מאָל איבער'חור'ן זיינע ווערק אין דעם אנצוג. שוין אַ חודש צייט, ווי מען האָט איהם קוים אַראָבגעלאָזען פון קלאַווירשטול. מען האָט איהם אויף געלערנט ווי זיך צו פאַרבויען. אַט אזוי האָט ער ניט געהאַט קיין פּרייע מינוט. ער האָט זיך געקאַכט אין זיך, אבער ער האָט ניט געהאַט די חוצפּה זיך צו שטעלען אַנטקעגען; וואַרום ער האָט גע־טראַכט, אַז ער געהט אויפּטהאַן אַ גלענצענדע זאַך; ער האָט פּיי שטאַלצירט דערמיט, אַי כּוּר־אַ געהאַט פאַר דעם. כּלל

האַט מען איהם זעהר שטארק אבגעהיט; מען האָט מורא גע-
האט, ער זאָל זיך ניט צוקיהלען; און מען האָט איהם ארום-
געבונדען די האַלז מיט עטליכע טיכלאך; מען האָט אָנגע-
ווארימט זיינע שיד, פון מורא, טאָמער זיינען זיי נאָס; און
ביים טיש האָט ער באקומען דעם בעסטען חלק.

ענדליך איז דער גרויסער טאָג געקומען. דער פריזירער
האַט איבערגענומען די אויפזיכט איבער דעם טואלעט און
האַט גענומען קרייזלען קריסטאָף'ס ווידערשפענסטיגע האָר;
ער האָט זיך ניט בארוהיגט, ביז ער האָט זיי ניט געמאכט
אויסקוקען ווי שעפסענע וואָל. די גאנצע פאָמיליע איז פאָר-
בייגעגאנגען פארביי קריסטאָף'ן און ערקלעהרט, אז ער זעהט
אויס גרויסטאַרטיג. נאָכדעם ווי מעלכיאר האָט איהם גוט
ארוםגעקוקט און געדרעהט אויף אלע זייטען, האָט ער זיך
פלוצלונג א קלאַפ געטהאָן אויפן שטערן; און ער האָט זיך
אוועקגעלאָזען זוכען א גרויסע בלום, וועלכע ער האָט אריינגע-
שטעקט דעם קליינעם אין אַ קנאפלאך. לואיזע אבער, באַ-
מערקענדיג עס, האָט אויפגעהויבען די הענד צום הימעל און
גענומען שרייען, אז ער זעהט אויס, ווי א קליינע אבעזיאַנ-
קע. דאָס האָט שטארק געקריינקט קריסטאָף'ן. ער אליין האָט
ניט געוואוסט, צי דארף ער זיך פרעהען, אדער זיך שעמען
מיט זיין אויספוי. אינסטינקטיוו האָט ער זיך געפיהלט ער-
נידעריגט. נאָך מעהר האָט ער עס געפיהלט ביים קאָנצערט;
און דאָס איז געוואָרען פאר איהם דער הערשענדיגער געפיהל
אין יענעם מערקווירדיגען טאָג.

דער קאנצערט האָט זיך שוין געדארפט אָנהויבען. אַ האַלבער זאַל איז געווען פּוסט. דער גרויספירשט איז ניט געקומען. אַ ליעבעסווירדיגער פּריינד, מיט גרויס בעקאנט־שאפט, אזא וואָס געפינט זיך שטענדיג, האָט ניט פּארזאמט צו בריינגען די נייעס, אז אין הויף ווערט איצט אַבגעהאַל־טען אַ פּערזאמלונג פון מלוכה־דאט, און אז דער גרויספירשט וועט דערפאר ניט קומען: ער ווייס עס פון אַ זיכערען קוואַל. מעלכיאַר איז געווען שטארק נידערשלאַגען: אַן אויפגעגעטער איז ער אַרומגעלאָפּען אַהין און צוריק און האָט ניט איינמאַל זיך אַרויסגעבויגען דורכ'ן פּענסטער. דער אַלטער זשאַן מי־שעל איז אויך געווען שטארק צורודערט: אבער מעהר וועגען דעם אייניקעל: ער האָט איהם פּאַרוואַרפען מיט עצות. קריס־טאַף איז געוואָרען אַנגעשטעקט מיט זייער פיבער; וועגען זיינע ווערק האָט ער זיך אויף אַ האַר ניט בעאונרוהיגט. אַבער דער געדאַנק וועגען דעם, אז ער וועט זיך דאַרפען פּאַרבייגען פּאַר'ן פּובליקום, האָט איהם שטארק בעאונרד־היגט: און אזוי ווי מען האָט איהם אַלץ דערמאַנט דאָס צו געדיינקען, האָט ער באקומען פאַר דעם אַ גרויס פּחד. מען האָט פּונדעסטוועגען געמוזט אָנהויבען: דאָס פּוב־ליקום איז געוואָרען זעהר אונרוהיג. דער אַרקעסטער פון הויפּמוזיק פּעראיין האָט אַנגעהויבען מיט דער אווערטיווע „קאַריאַלאַן“. דאָס קינד האָט ניט געוואוסט ניט פון „קאַר־יאַלאַן“, ניט פון בעטהאָווען: אויב ער האָט אפילו געהערט

שטיקער דערפון, האָט ער ניט געוואוסט, וואָס דאָס איז אזוינס. ער פלעגט קיינמאָל זיך ניט קימערן וועגען דעם נאָר מען פון די ווערק, וואָס ער האָט געהערט; ער פלעגט זיי רופען מיט נעמען, וואָס ער אליין פלעגט אויסטראכטען, און פלעגט ארום זיי אויפבויען קליינע מעשה'לאך, אָדער קליינע לאַנדשאפטען; געוויינליך פלעגט ער זיי איינהיילען אין דריי קאטעגאָריעס: פייער, ערד, וואסער, מיט טויזענד פאר-שיעדענע שאטירונגען. מאצארט איז כמעט שמענדיג גע-ווען ביי איהם פארבונדען מיט וואסער: ער פלעגט זיך פאר-שמעלען א לאַנקע ביים ברעג פון א טייך, א דורכזיכטיגען נעבעל, וואָס שווימט איבער'ן וואסער, א קליינעם פריהלינג-רעגען, אָדער אויך א רעגענבויגען. בעטהאווען איז געווען פייער: איינמאָל א שמעליץ-אויווען מיט ריעזיגע פלאמען און געוואלטיגע רויך-וואַלקענס; אן אנדער מאָל ווי א ברע-גענדיגער וואלד, א שווארצע, שרעקליכער וואַלקען, פון וועלכען עס שפרינגט ארויס א בליץ; אָדער ווי א קלאָהרער, אויסגעשטערנטער הימעל, פון וועלכען מען זעהט מיט הארץ-קלאפעניש אין א סעפטעמבער-נאכט ווי א שמערן רייסט זיך אָפּ, פאלט אראָפּ און שטארבט שטיל אָפּ. און אויך דעם מאָל האָט דער מעכטיגער בראנד פון אַט דער העלדישער נשמה איהם דורכגעברענט ווי א פייער. אלעס איבעריגע איז פארשוואונדען: וואָס פאר א שייכות האָט געהאט דאָס אלעס איבעריגע? דער נידערשלאַגענער מעלכיאַר, דער צו-טראַגענער זשאַדמישעל, אַט די גאנצע פארהארעוועטע וועלט, דאָס פובליקום, דער גרויספירשט, וואָס האָט דער קליינער קריסטאָף צו טהאָן מיט די אלע מענשען? וואָס פאר א שייכות האָבען זיי צו איהם? ער האָט נאָר געלעבט אין דעם צאָרנדיגען ווילען, וואָס האָט איהם מיטגעריסען

מיט זיך. אהן אטהעם האָט ער איהם נאָכגעפּאָלגט מיט טרעהרען אין די אויגען. מיט פּאַרגליווערטע אברים און אב" גענומענע פיס, מיט א שוידער וואָס האָט איהם דורכגע- נומען דורך די הענד און די פיס. זיין בלוט האָט שטאַרק געקלאַפט און ער האָט געציטערט מיט אלע אברים... און בעת ער איז אזוי געווען פּאַרזונקען אין צוהערען זיך, בע- האַלטען הינטער א קוליסע, האָט פּלוצלונג ביי איהם זיך אב" געריסען אין האַרצען: דער אַרקעסטער איז געבליבען שטעהן אין מיטען פון א טאַקט, און נאָך איין אויגענבליק פון שטיל- קייט האָט ער אויסגעבראַכען, אונטער דער פיהרערשאַפט פון די טרומייטען און צימבאלען אין א שרייענדיגען מילי- טערישען מאַרש מיט זיין אָפיציעלען פּאַראַד. דער איבער- גאַנג פון איין זאַרט מוזיק צו דער צווייטער איז געווען אזוי ברוטאַל און ניט ערוואַרטעט, אז קריסטאַף האָט געקריצט מיט די ציינער, טראַמפּלענדיג מיט די פיס און סטראַשענדיג מיט'ן פּויסט געגען וואַנד. מעלכיאַר אבער איז געווען איבער- גליקליך: דער פירשט איז אַקאַרשט אריין אין זאל; און דער אַרקעסטער האָט איהם באַגריסט מיט דער נאַציאָנאַלער הימנע. זשאַן מישעל האָט דעם אייניקעל געגעבען די לעצ- טע גוטע עצות.

די אומטערטירע איז וויעדער אויפגעשפּיעלט געוואָרען פון אָנהויב אָן און געענדיגט געוואָרען. איצט איז געסו- מען די צייט פאַר זשאַן-קריסטאַף'ן. מעלכיאַר האָט אזוי קונציג צוזאַמענגעשטעלט דאָס פּראַגראַם, אז עס האָט גע- דאַרפט ארויסשטעלען אין פּולען ליכט די גרויסקייט סאי פון פּאָטער און סאי פון זוהן. זיי האָבען געדאַרפט שפּיעל- לען צוזאַמען מאַצאַרטס א סאַנאַטע פאַר קלאַוויר און פיר- דעל. כרי צו מאַכען דעם איינדרוק, וואָס ווייטער אלץ שטאַר-

קער, האָט ער בעשלאָסען, אז קודם כל דארף קריסטאף אליין זיך בעווייזען. מען האָט איהם צוגעפיהרט צו דעם ארײַנ־גאנג פון דער ביהנע, איהם אָנגעוויזען אויף דעם קלאוויר, וואָס איז געשטאַנען אין פּאַרנט, און איהם ערקלעהרענדיג צום לעצטען מאל, וואָס ער דארף טהאָן. האָט מען איהם ארויסגעשמופט פון הינטער די קוליסען.

ער איז ניט געווען שטארק איבערגעשראַקען, זייענדיג שוין זייט א לענגערער צייט צוגעוואָהנט צו טהעאטער־זאַלען; אבער ווען ער האָט זיך דערזעהן אליין אויף דער ביהנע מיט הונדערטע אויגען געגען זיך, איז פּלוצלונג אויף איהם באַפּאַלען אזא מורא, אז ער האָט ניט ווילענדיג זיך אַ ציה געטהאָן צוריק און האָט זאָגאר זיך אומגעקעהרט צו די קוליסען; דאָרט אבער האָט ער באַמערקט דעם פּאַטער, וועל־כער האָט איהם געסטראשעט מיט צייכענס און מיט צאָרני־דיגע בליקען. ער האָט געמוזט געהן ווייטער. דערצו האָט מען איהם שוין באַמערקט אין זאַל. וואָס געהענטער ער איז גע־קומען צום פּראנט פון דער ביהנע, אלץ גרעסער איז געוואָרען דער נייגעריגער ליארם, נאָך וועלכען עס האָט באלד זיך גע־נומען הערען אלץ א שטאַרקערער געלעכטער. מעלכיאר האָט קיין טעות ניט געהאַט: דעם קליינעם אויספּוצונג האָט גע־מאַכט דעם איינדרוק, וואָס ער האָט ערווארט. דאָס פּובליקום האָט אויסגעבראַכען אין א הילכיגען געלעכטער, זעהענדיג דעם קליינעם אינגעל מיט לאנגע געקרייזעלטע האָר, מיט דעם פנים פון א קלײַן־ציגיינערל, טראַמפּלענדיג איבער דער ביהנע אן איינגעשראַקענער, אויסגעפּוצט אין א פּאַראַדנעס קאַסטיום פון א זשענטעלמאַן. מען האָט זיך אויפגעהויבען פון די פּלעצער איהם צו קענען בעסער זעהן. באלד זיינען אַלע געווען פּאַרכאַפט פון א הימליכקייט, וואָס האָט אין

זיך בשום אופן ניט געהאט קיין שלעכטע געפיהלען, אבער וואס וואלט געקאנט מאכען דעם מוטהיגסטען קינסטלער פארלירען דעם קאפ. איינגעשראקען פון דעם גערויש, פון די בליקען און פון די בינאקלען, וואס זיינען געווען אויסגע-שמעלט אויף איהם פון אלע זייטען, האט קריסטאף געהאט נאך איין געדאנקען: אזוי גיך, ווי נאך מעגליך צו דערגעהן צום קלאוויר, וועלכער האט איהם אויסגעוויזען ווי אן איינ-זעל אין מיטען פון ים. מיט אן אראפגעלאזענעם קאפ, ניט קוקענדיג ניט אויף רעכטס און ניט אויף לינקס, איז ער, מיט שנעלע טריט, געלאפען אין דער לענג פון דער ביהנע; און, אנשטאט זיך צו פארבייגען פאר'ן פובליקום, בעת ער וועט זיך געפינען אין מיטען, ווי עס איז געווען אָבגעמאכט, האט ער זיך אומגעקעהרט מיט'ן רוקען און זיך גלייך א לאז גע-טהאן צום קלאוויר. דער קלאוויר-שטוהל איז געווען אזוי הויך, אז ער האט ניט געקאנט זיך ארויפזעצען אויף איהם אָהן די הילף פון פאטער. אבער אנשטאט צו ווארטען אויף איהם, איז ער אליין אויף די קניע ארויפגעקראכען. דאס האט נאך גרעסער געמאכט די היימליכקייט פון זאל. איצט אבער איז קריסטאף געווען געראטעוועט. ביי זיין אינסטרומענט האט ער פאר קיינעם מעהר קיין מורא ניט געהאט.

מעלכיאר האט זיך ענדליך באוויזען. די גוטע שטימונג פון פובליקום איז איהם צוניץ געקומען. מען האט איהם בא-געגענט מיט גאנץ ווארימע אפלאדיסמענטען. די סאנאטע האט זיך אָנגעהויבען. דער קליינמענשעלע האט געשפיעלט מיט א פעסטער זיכערקייט, די מויל צוזאמענגעדריקט פון אויפמערקזאמקייט, די אויגען אָנגעשטרענגט אויף די קלא-ווישען און די קליינע פֿיסלאך זיינען ארונטערגעהאנגען פון הויכען שטול. וואס ווייטער די נאָמען האָבען זיך פאנאנ-

דערגעוויקעלט, האָט ער אַלץ בעסער גענומען זיך פיהלען: דאָ איז ער געווען ווי צווישען בעקאנטע פריינד. א פריינדליכער גערויש איז דערגאנגען ביז צו איהם; און ווען ער האָט א טראכט געטהאָן, אז די אלע מענשען האלטען זיך אזוי שטיל, כדי צו איהם זיך צוצוהערען און איהם צו בעוואונדערען. האָט א כוואַליע פון שטאַלצער צופרידענהייט איהם א שלאָג געטהאָן איז קאָפּ אריין. קוים אבער האָט ער געענדיגט, איז א מורא וויעדער בעפאלען אויף איהם, און די אפלאַדיסמענ-טען, מיט וועלכע מען האָט איהם באגריסט, האָבען איהם פאר-שאפט מעהר שאנד ווי פריינד. די שאנד האָט זיך פארדאָ-פעלט, ווען מעלכיאר האָט איהם גענומען פאר'ן האנד, האָט איהם צוגעפיהרט ביז'ן ברעג פון דער כיהנע און איהם געמאכט זיך פארבייגען פאר'ן פובליקום. ער האָט געפאַלנט און האָט זיך טיעף פארבויגען אויף א גאנץ אונגעלומפער-מען שטייגער; אבער ער האָט זיך געפיהלט ערנידעריגט, און איז רויט געוואָרען פון דעם, וואָס ער האָט געטהאָן, ווי דאָס וואַלט געווען זעהר לעכערליך און העסליך.

מען האָט איהם אוועקגעזעצט ביים קלאוויר און ער האָט אליין אויסגעשפיעלט „די פריינד פון פריהע קינד-הייט“. א ווילדע צוקאכטקייט האָט אויסגעבראכען. נאָך יעדען שטיק האָט מען איהם בעשאַטען מיט בענייסטערונג; מען האָט געפאָדערט, אז ער זאָל די גאנצע זאך איבערשפיע-לען נאָך אמאָל; און כאַטש ער איז געווען שטאַלץ מיט זיין ערפאַלג, האָבען די אויסדריקע פון צופרידענהייט איהם באליידיגט, ווייל זיי האָבען איהם אויסגעוויזען ווי באפעהר-לען. צום ענד האָט דער גאנצער זאל זיך אויפגעהויבען איהם צו באגריסען; דער גרויספירשט האָט געגעבען דעם צייכען פאר די אפלאַדיסמענטען. דאָד קריסטאָף, וועלכער איז אליין

געווען אויף דער ביהנע, האָט דעם מאָל מורא געהאט זיך א ריהר צו טהאָן פון שטול. די באגריסונגען האָבען זיך פארדאַפּעלט. ער האָט אלץ ניעדעריגער און ניעדעריגער אראָפּגעלאָזען דעם קאַפּ, אין גאַנצען רויטווערענדיג פון שאַנד; און האָט געקוקט פארעקשנ'ט אין דער זייט, להפך פון זאל. מעלכיאר איז צוגעגאַנגען, האָט איהם ארויפגענומען אויף די הענד און באפוילען צו מאכען לופט־קושען, אַנ־ווייזענדיג אויף דער לאזשע, וואו דער גרויספירשט איז געזעסען. קריסטאָף האָט זיך געמאַכט ניט הערענדיג. מעל־כיאר האָט איהם אַ כאַפּ געטהאָן ביים האַנד און אין אַ נידעריגען קול איהם גענומען סטראשענען. דאמאַלט האָט ער געהאַרכזאם געמאַכט די געפאָדערטע בעוועגונגען; אָבער ער האָט אויף קיינעם ניט געקוקט, האָט ניט אויפגעהויבען די אויגען, האָט ווייטער געהאַלטען דעם קאַפּ פארדרעהט אַן אַ זייט, און האָט זיך געפיהלט אונגליקליך: ער האָט געליטען, ניט וויסענדיג אליין פארוואָס; ער האָט זיך געפיהלט גע־קריינט אין זיין אייגענעם בעוואוסטזיין און האָט געהאַסט די אלע מענשען, וואָס זיינען דאָרט געווען. זיי האָבען אפילו איהם אפלאָדירט, אבער ער האָט זיי ניט מוחל געווען, פאר וואָס זיי האָבען געלאַכט פון זיין ערנידעריגונג און זיך גע־פרעהט דערמיט; ער האָט זיי ניט מוחל געווען, וואָס זיי האָבען זיך צוגעקוקט צו זיין לעכערליכער לאַגע, ווי אזוי ער איז געהאַנגען אין דער לופט, שיקענדיג קושען; זייערע אפלאָדימענטען אליין האָבען איהם כמעט געקריינט. און ווען מעלכיאר האָט איהם ענדליך אראָפּגעלאָזען אויף דער ערד, איז ער אנטלאָפען הינטער די קוליסען. אין דעם אוי־גענבליק האָט אַ דאַמע צוגעווארפען אַ קליינעם קראַנץ פון פּיאַלקעס, וועלכער איז איהם געפאלען גלייך אין פנים אריין.

דאָס האָט אויף איהם אַרויפגעוואָרפֿען נאָך אַ גרעסערע אימת, און ער האָט גענומען לויפֿען אזוי גיך ווי די פֿיס האָבען איהם געטראָגען, אומוואַרפענדיג אַ שטוהל אויפֿ'ן וועג. וואָס מעהר ער איז געלאָפֿען, אלץ מעהר האָט מען געלאַכט; און וואָס מעהר מען האָט געלאַכט, אלץ מעהר איז ער געלאָפֿען. ענדליך איז ער דערנאָנגען צום אַרויסנאָנג פֿון דער ביהנע, וועלכער איז געווען אין גאַנצען פֿאַרשפּאַרט פֿון מענשען, וואָס זיינען געקומען איהם אָנצוקוקען; מיט די הענד און מיט'ן קאָפּ האָט ער זיך דורכגעשמויסען דורך זיי, און איז געלאָפֿען זיך בעהאַלטען אין אַ ווינקעל פֿון פֿאַדערצימער. דער זיידע איז געווען מלאַ שמחה און איהם באַשאַטען מיט ברכות. די מיטגלידער פֿון אַרקעסטער האָבען אויסגעבראַ- בען אין אַ געלעכטער, און גראַטולירט דעם קליינעם, וועלכער האָט זיך ענטזאָגט צו קוקען אויף זיי און זיי די האַנד צו גע- בען.

מעלכיאַר איז געשטאַנען אויף דער וואַך, שאַצענדיג די אַפֿלאַדיסמענטען, וואָס האָבען נאָך אלץ ניט געוואָלט אויפֿ- הערען, און האָט געוואָלט קריסטאָף'ן צוריק אַרויפֿפֿיהרען אויף דער ביהנע. אַבער דאָס קינד האָט מיט כּעס זיך גע- שטעלט געגען דעם, האָט זיך שטאַרק איינגעשטעפֿט אין זיידענס ראַק און געבריקעט מיט די פֿיס יעדען איינעם, וואָס האָט געוואָלט צוגעהן צו איהם. געענדיגט האָט ער דערמיט, וואָס ער האָט זיך ביטער צוואַוויינט, און מען האָט איהם געמוזט לאָזען צורוק.

גראַדע אין דעם אויגענבליק האָט אַן אַפיציר זיך באַוויר- זען, און, אין נאָמען פֿון פֿירשט, האָט ער פֿאַרבעמען די קינסטלער צום פֿירשט אין דער לאַזשע. ווי אזוי האָט מען געקאָנט ווייזען דאָס קינד אין אזאַ צושטאַנד? מעלכיאַר

האָט געשאַלטען פון כעס; אבער זיין אויפֿרעגונג האָט גאָנץ נאטירליך נאָר פארדאָפעלט קריסטאָף'ס געוויין. אום צו מאכען א סוף צו דעם ים טרעהרען, האָט דער זיידע פאר־ שפראַכען אַ פונט שאקאלאד, אויב קריסטאָף וועט שטיל ווערען; און קריסטאָף, וואָס איז געווען א גרויסער נאשער, איז מיט אמאָל שטיל געוואָרען, אראַבשלינגענדיג די טרעהר־ רען. און האָט זיך געלאָזט פיהרען; אבער מען האָט קודם כל געמוזט איהם געבען אַ שבועה, אז מען וועט איהם ניט פארנארען אויף דער ביהנע.

אין דעם זאָל פון דעם פירשט'ס לאַזשע האָט מען איהם פאָרגעשטעלט פאר אַ מאַן אין אַ פראַק, מיט אַ פנים פון אַ מאַפס, מיט שמעכעדיגע וואַנצעס און אַ קורצען, שפּיר־ ציגען בערדל, קליין געוויקסיג, רויט, אביסעל דיקלאַף, וועלכער האָט זיך געווענדעט צו איהם מיט אַן איראָניש־שפּאַסהאַפּטער גאָהענטקייט, איהם אַ קניפ טהוענדיג אין באַק מיט זיין פעטע האַנד און איהם גערופען: „דער פון קבר אויפגעשטאַ־ גענער מאַצארט!“ דאָס איז געווען דער פירשט. — נאָכדעם איז ער דורך די הענד פון דער גרויספירשטין, זייער טאַכטער דער גאַנצער סוויטע. אבער אזוי ווי ער האָט ניט גע־ וואַנט אויפצוהויבען די אויגען, האָט ער געזעהן פון דער גאַנצער געזעלשאַפט ניט מעהר ווי אַ רייהע קליידער און אַר־ ניפאַרמס, פון גארטעל ביז צו די פיס. ער איז געזעסען אויפ'ן שוים פון דער יונגער פרינצעסין, האָט אבער ניט געוואַנט, ניט זיך צו ריהרען און ניט צו אטעמען. זי האָט געשטעלט פראַגען, אויף וועלכע מעלכיאַר האָט געענטפערט מיט אַן אונטערטהעניגער שמים און מיט געוועהנליכע רעספּעקט־ פראַזען; זי אבער האָט זיך ניט צוגעהערט צו מעלכיאַר און געזוכט זיך צו רייצען מיט'ן אינגעל. דער אינגעל האָט גע־

פיהלט, ווי ער ווערט אלץ מעהר רויט; און מיינענדיג, אז יעדער איינער מוז דאך באמערקען זיין רויטקייט, האָט ער געוואָלט עס ערקלעהרען און האָט געזאָגט מיט אַ שווערען זיפּץ:

„איך בין רויט, עס איז מיר היים“.

דאָס האָט אַרויסגערופען אַ שטארקען געלעכטער ביי דער יונגער מיידעל. אבער קריסטאָף האָט אויף איהר ניט געהאט קיין פאַריבעל, ווי ער האָט געהאט פאַריבעל אויף דאָס פובליקום, וואָרום דער לאַכען איז איהם געווען אנגעניגן; זי האָט איהם געקושט און דאָס איז אויך ניט געווען אונאנגענעהם.

איז דעם אויגענבליק האָט ער אין קאַרידאָר, ביים אַריינגאַנג צו דער לאַושע, דערזעהן דעם זיידען, אַ גליקליכער כען און שטראַהלענדען. איהם האָט זיך אזוי שטאַרק געוואָלט זיך בעווייזען און אַריינשמעלען אַ וואָרט, אבער ער האָט ניט געהאט די הענה, ווייל מען האָט זיך ניט געווענדעט צו איהם. ער האָט דערפאַר פון ווייטען זיך געפרעהט מיט זיין אייניקעלס פראַכט. קריסטאָף איז באַהערשט געוואָרען פון אַ גרויסער צערטליכקייט און פון אַ שטאַרקען וואונש צו טהאָן געעכטיגקייט צום זיידען, כדי מען זאָל אויף איהם אַבשאַציען. זיין צונג איז געוואָרען לויז. ער האָט זיך צוגערוקט צו זיין פריינדנס אויער און האָט איהר אַריינגעשושקעט:

— איך וועל אייך זאָגען אַ סוד.

זי האָט געלאַכט און געפרעגט:

„וואָס פאַר אַ סוד?“

— „איהר ווייסט דאָך — האָט ער ווייטער גערעדט —

דעם שעהנעם ט ר י א, וואָס געפינט זיך אין מיין מ ר
נ ו ע ט, אין דעם מ י נ ו ע ט, וואָס איך האָב גע-

שפיעלט. איהר דערמאנט זיך? ... (ער האָט עס גאנץ שטיל אונטערגעברומט) ... יא, אָט דאָס האָט דער זיידע געמאכט, ניט אײַך. אַלע אנדערע מעלאָדיעס זיינען מיינע. אבער דוקא די איז די שעהנסטע. און זי געהערט דעם זיידען. דער זיידע וויל ניט, אז מען זאָל עס זאָגען. איהר וועט דאָך קיינעם מעהר ניט דערזעהלען? ... און אנווייזענדיג אויפ'ן אַלטען, האָט ער צוגעלייגט: „דאָ איז דער זיידע. אײַך האָב איהם זעהר האָלט. ער איז זעהר גוט צו מיר.“

דערפון האָט די יונגע פּרױנצעסין זיך נאָך הארציגער צולאכט, האָט געשריען, אז ער איז א וואוילער קינד, האָט איהם באדעקט מיט קושען און, צו דער גרויסער איבערראַד שונג פון קריסטאָפּ'ן און פון זיידען, האָט זי אַלעמען דער צעהלט די געשיכטע. אַלע האָבען גענומען מיטלאכען, און דער גרויספירשט האָט גראטולירט דעם אַלטען, וועלכער איז געוואָרען גאר אַ צומישטער און געפרובירט די גאנצע זאך ערקלעהרען, שטאַמלענדיג און שטעהענדיג ווי א פער'משפטער קריסטאָפּ אבער האָט מיט דער יונגער מיידעל מעהר א וואָרט ניט אויסגערעדט. ניט קוקענדיג אויף אַלע איהרע שטיפערייען, איז ער געבליעבען שטום און שטייף; ער האָט צו איהר באקומען אַ פּעראכטונג, פארוואָס זי האָט ניט געהאַלטען איהר וואָרט. די פּאַרשטעלונג, וואָס ער האָט גע- האט פון פירשטען האָט געליטען א שטארקען בראך פון אָט דער ניט געטרייקייט. ער איז געווען אזוי צוקאכט, אז ער האָט מעהר קיין זאך ניט געהערט פון אַלץ, וואָס מען האָט גערעדט; און האָט זאָגאר ניט געהערט, אז דער פירשט האָט איהם לאכענדיג געמאכט פאר זיין שטענדיגען פיאניסט, זיין הויפּמוזיקאנט.

ער איז אוועק מיט זיין פאַמיליע און האָט זיך געפונען

ארוםגערינגעלט, אין די קארדארען, ביז אויפ'ן גאס, פון מענשען, וועלכע האבען איהם גראטולירט און איהם געקושט צו זיין גרויסער אונבעקוועמליכקייט; ווארום ער האט זעהר פיינט געהאט צו ווערען געקושט, און ער האט קיינעם ניט געגעבען דאס רעכט צו בעל הבית'עווען איבער איהם אהן זיין ערלויבניש.

ענדליך איז מען געקומען אהיים, און קוים האט זיך די טהיר פארמאכט, האט מעלכיארא איהם אָנגעהויבען רופען „קליינער אידיאָט“, פאר וואָס ער האָט דערזעהלט, אז דער ט ר י אַ איז ניט זיינער. אזוי ווי דאָס קינד האָט גאָנץ גוט געוואוסט ביי זיך, אז דאָס אָבגעטהאָנענע איז אַ גוטע זאָך פאר וועלכע מען האָט איהם געדארפט לויבען, ניט זידלען, האָט ער זיך געשמעלט אַנטקעגען און האָט געענטפערט חוצפּה'דיג. מעלכיארא איז געוואָרען אַ אָנגעצונדענער, און געזאָגט, אז ער וואָלט איהם אויסגעפאַטשט, אויב ער וואָלט ניט געהאַט געשפּיעלט זיינע שטיק ווי געהעריג איז; אָבער אז דורך זיין נאַרישקייט האָט ער אליין אוועקגע'הרג'עט דעם גאַנצען עפעקט פון זיין קאַנצערט. קריסטאָף האָט גע' האט אַ טיעפען געפיהל פון גערעכטיגקייט: ער איז אוועק איז אַ ווינקעל אַ אָנגעבלאָזענער; אין זיין פּעראַכטונג האָט ער אַריינגענומען זיין פאַטער, די פּרינצעסין און די גאַנצע וועלט. שטאַרק באַליידיגט האָט איהם אויך דאָס, וואָס די שכנים זיינען געקומען גראטולירען זיינע עלטערן און צוזאָג' מען מיט זיי געלאַכט, אזוי ווי די עלטערן וואָלטען זיינע שטיק געשפּיעלט, און אזוי ווי די גאַנצע זאך וואָלט גאָר גע' האט אַ שייכות צו זיי.

דערווייל איז געקומען אַ הויף-לאַקאי, און געבראַכט אין גאַמען פון פירשט אַ שעהנעם, גאַלדענעם זייגער; און אין נאָ-

מען פון דער פרינצעסין — א קעסטעל מיט אויסגעצייכענטע קאנפעקטען. ביידע מתנות האבען קריסטאף'ן פארשאפט גרויס פרייד; ער האט ניט געוואוסט גענוי, וועלכע פון די ביידע האט די גרעסטע פרייד פארשאפט; אבער ער איז געווען אזוי שלעכט אויפגעלעגט, אז ער האט ניט געוואלט זיך מודה זיין אין דעם; און ער האט זיך ווייטער געבלאזען. עפענענדיג די קאנפעקטען און זיך פרעגענדיג: צי דארף מען אָננעהמען א מתנה פון א מענשען, וואָס האָט אַבגענארט דיין פערטרויען? ווען ער האָט שוין געהאַלטען ביים נאַכגע־בען, האָט דעם פאטער זיך פארוואָלט, אז ער זאָל תיכף זיך אוועקזעצען ביים ארבייט־טיש און זאָל אויפשרייבען א דאנק־בריעף, וואָס ער וועט איהם דיקטירען. דאָס איז דאָך שוין געווען צופיעל! צי עס איז געווען פון גערועזער אַנט־שטרענגונג נאָך אזא טאָג, צי עס איז געווען פון אינסטינקט־טיווער שאַנד צוליעב דעם, וואָס דער בריעף האָט זיך גע־דארפט אָנהויבען, לויט מעלכיארס וואונש, מיט די ווערטער: „דער קנעכט און מוזיקאַנט פון אייער גרויס־פירשט־ליכער מאיעסטעט“...

ער האָט אויסגעבראַכען אין טרעהרען, און מען האָט מיט איהם גאר ניט געקאָנט מאַכען. דער לאַקיי האָט געווארט מיט א שפאטישער מיענע. מעלכיאר האָט געמוזט שרייבען דעם בריעף. דאָס האָט איהם ניט געמאַכט פריינדליכער אויפגעלייגט צו קריסטאף'ן. און כדי צו מאַכען דעם אונט־גליק פארפול, האָט דאָס קינד געלאָזען אראַפּפאַלען דעם זייגער, וועלכער האָט זיך צובראַכען. א האַגעל פון זידעל־ווערטער האָט זיך א שאַט געטהאָן אויף איהם. מעלכיאר האָט געשריען, אז ער וועט ניט באקומען קיין דעסערט. קריסטאָף האָט מיט כּעס געענטפערט, אז ער וויל גאַר קיין דעסערט

ניט. אלס שטראף האָט לואיזע איהם געסטראשעט צוצור-
 נעהמען ביי איהם די קאנפעקטען. קריסטאף איז געוואָרען
 אויסער זיך פון צאָרן, און האָט געענטפערט, אז זי האָט גאָר
 קיין רעכט אויף דעם ניט, ווייל די קאנפעקטען געהערען צו
 איהם, צו איהם אליין און ניט צו קיין אנדער-
 רען. קיינער טאָר עס ביי איהם ניט אוועקנעהמען! ער האָט
 געקראָגען א פאטש, און איז געוואָרען אזוי צוקאכט פון כעס,
 אז ער האָט ארויסגעריסען דעם קעסטעל קאנפעקטען פון
 דער מיטערס האַנד, האָט עס שלידער געטהאָן אן דר'ערד
 און עס גענומען טרעטען מיט די פיס. מען האָט איהם אַנ-
 געשמיסען, אוועקגעטראָגען אין זיין צימער, איהם אויסגע-
 טהאָן און אוועקגעלעגט אין בעט.

אין אַווענד האָט ער געהערט ווי זיינע עלטערן עסען,
 צוזאמען מיט זייערע פריינד, די פרעכטיגע סעודה, צו וועל-
 כער מען האָט זיך מכין געווען זייטא וואָך לכבוד דעם קאַנ-
 צערט. ער איז כמעט ניט צופלאצט געוואָרען, ליגענדיג אויף
 זיין קישען, פון צאָרן פאר אזא אונגערעכטיגקייט. די אנדערע
 האָבען געלאכט זעהר הויף און האָבען געטרונקען לחיים'ס.
 די געסט האָט מען געזאָגט, אז דער קליינער איז פארמא-
 טערט. קיינער האָט זיך ניט געקימערט וועגען איהם. נאָר
 נאָכ'ן עסען, בעת מען האָט שוין געהאלטען ביים פארנאָג-
 דערגעהן זיך, האָבען שלעפענדיגע טריט זיך אריינגעגליטשט
 אין צימער, און דער אלטער זשאן מישעל האָט זיך אריבער-
 געבויען איבער זיין בעט, איהם מיט ליבע א קוש געטהאָן.
 זאָגענדיג: „מײן גוטער, קליינער קריסטאָף“... דאן האָט
 ער זיך ארויסגע'גנב'עט צוריק, ווי א פערשעמטער, ניט
 ארויסרידענדיג מעהר א וואָרט, און האָט אויסגעלייגט אויפ'ן

בעט אביסעל נאשעריי, וואָס ער האָט געהאלטען בעהאלטען אין קעשענע.

דאָס האָט קריסטאָף אַביסעל געטרייסט. אבער ער איז געווען אזוי אויסגעמאטערט פון די אלע אויפֿרעגונגען פון טאָג, אז ער האָט ניט געהאט קיין כח נאָכצוטראַכטען וועגען דעם, וואָס דער זיידע האָט געטהאָן: ער האָט אפּילו קיין כח ניט געהאט אָנצוריהרען די אלע גוטע זאכען, וואָס דער זיידע האָט איהם געגעבען. ער איז געווען צובראכען פון מידיקייט און איז באלד איינגעשלאָפּען.

זיין שלאָף איז געווען זעהר אַ לייכטער. נערוועזע אַטאָ-קעס זיינען איהם בעפאלען, אזוי ווי עלעקטרישע שטראַ-מען וואָלטען זיין קערפּער אויפֿטרייסלען. א ווילדע מוזיק האָט איהם פארפּאָלגט אין חלום. אין מיטען נאכט האָט ער זיך אויפגעכאפט. בעטהאָווענס אַווערטירע, וואָס ער האָט געהערט אויפ'ן קאַנצערט האָט איהם געקלונגען אין די אויערן. זי האָט פול געמאכט דעם צימער מיט איהר שווערען אַטהעם. ער האָט זיך אוועקגעזעצט אין בעט, האָט גענומען זיך רייבען די אויגען און אויערן, זיך פרעגענדיג, צי שלאָפּט ער... נין, ער איז ניט געשלאָפּען. ער האָט איהר זויערער גאנץ גוט דערקענט. ער האָט דערקענט דעם צארנדיגען רע-ווען, די ווילדע געשרייען: ער האָט געהערט דאָס קלאַפען פון דעם צווישעמען האַרצען, וואָס האָט געקלאַפט אין זיין ברוסט און דעם גערויש פון זיין בלוט; ער האָט געפיהלט אויף זיין פנים די שמיץ פון דעם משונה'דיגען ווינט, וואָס צוברעכט און צושטערט אלץ ארום זיך און וואָס ווערט מיט אַמאָל שטיל, געבראכען פון אַ ריעזיגען ווילען. אַט די ריעזיגע נשמה האָט זיך צו איהם פארקליבען, האָט אויסגעצויגען זיינע גליעדער און זיין נשמה געוואלטיג גרויס. ער האָט זיך אוועק-

געלאָזען איבער דער וועלט. ער איז געווען זוי א בארג, ווינטען
האַבען געשטורמט אין איהם — שטורמס פון שמערצען...
א! וואָסערע שמערצען!... אבער דאָס מאכט ניט אויס!...
ער פיהלט זיך אזוי שטארק!... ליידען, מעהר ליידען!...
אך, ווי גוט עס איז צו זיין שטארק!... ווי גוט עס איז צו
ליידען, ווען מען איז שטארק!...

ער האָט זיך פאנאָדערגעלאַכט, זיין געלעכטער האָט
אַנגעקלונגען אין דער שטילקייט פון דער נאכט. זיין פאטער
האַט זיך אויפגעכאפט און האָט זיך צושריען:

— „ווער איז דאָרט?“

די מוטער האָט שטיל געענטפערט:

„שא! עס איז דאָס קינד. עס חלומ'ט זיך איהם עפעס!“
זיי אלע דריי זיינען אנטשוויגען געוואָרען. אלץ ארום
זיי האָט געשוויגען. די מוזיק איז פארשוואונדען. און מען
האַט מעהר קיין זאך ניט געהערט, ווי דאָס גלייכמעסיגע
אַטהעמען פון די באשעפענישען, וואָס האָבען געשלאָפען אין
צימער — חברים אין ליידען, צוגעשמידט איינע צו די אנ-
דערע דורך דעם שיקזאל, צוזאמענגעבונדען זייט ביי זייט
אין זעלבען שוואכען שיפעל, וואָס ווערט געטראָגען פון א
שווינדלענדיגער קראפט אין דער נאכט.

